

DE BONITATE DIVINA

na, Liber secundus.

ARGUMENTVM:

Vandoquidem libro primo, qui triss
sequentium est quasi Epitome quæ
dam, dictum est diuinam bonitatem ef
se contemplandam potissimum in pers
sonarum trinitate, verbique incarnatio
ne: in virginis item beatissimæ Mariæ
perfectio: postremo in natura tam humana quam
angelica. Quæ omnia quamuis in primo libro tracta
ta sint, quantum contemplatiuis perfectisq; sufficeret
ne tamen imperfectis ac ingenio tardioribus desit q̄
diuinam intelligant bonitatem, eandem materiam
author non multum dispari argumento per exhor
tationes resumpsit, vt quibus speculatio minus con
gruit, conferat vel aliquid exhortatio moralis. Eam
obrem tres posteriores priori coniunxit libros, quo
rum quiuis per Titulos, Tituli vero per exhorta
tiones partirentur Secundus itaq; de bonitate di
uina liber immediate subsequens potissimū agēs de
personarum trinitate, Christi q; humanitate, continet
Titulos septem. Primus: De Incarnatione verbi,
& annuntiatione beatæ Mariæ. Secundus: De natis
uitate Christi. Tertius: De apparitione & trium
Magorum adoratione. Quartus: De Christi passio
ne & resurrectione. Quintus: De eiusdem ascensio
ne in cælum. Sextus: De spiritus sancti missione.
Septimus: De corporis & sanguinis Christi commu
nionem. Et quilibet horum titulorum per certas (vt
 patebit) Exhortationes partitus tractabitur.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.
DE INCARNATIONE
verbi, titulus primus

¶ De redemptione humani generis per
incarnationem & passionem filij dei
impetrata, opere videlicet maxi
mo diuinæ bonitatis.

Exhortatio I.

Mat. 6
Lucæ. 11

Ierem. 23

Roman. 8

Baruch. 3

ECCE virgo concipiet & pariet filium,
& vocabit nomen eius Emmanuel. Isa
iæ 7. Hodierna die pater noster qui
est in cælis, imò qui replet terram &
cælos, & vniuersa potentia maiestatis
sue, illustratione sapientiæ sue, suauita
te bonitatis & charitatis sue, pro nobis (in filios cõ
fortij beatitudinis sue adoptandis) fecit mirabilia
magna valde. Ipse siquidem deus creator omnis
um, manens incommutabiliter quod erat, factus est
veraciter creatura & homo, vt nos participes diui
nitatis sue efficeret. Venit in nostra assumendo pas
sibilitatem, mortalitatem, & seculi huius ærumnas,
quæ sibi sunt aliena: vt sua nobis largiretur, puta gra
tiam & dona spiritalia, & reduceret ad ea quæ quon
dam erant nostra, sc3 ad statum rectitudinis, impas
sibilitatis ac immortalitatis. Hac eadem die idem ipse
pijsimus dominus saluator noster Iesus Christus,
post pœnitentiã (quam pro nobis fecit omnibus die
bus vitæ sue) post pœnitentiã, in quam, quia nota
bile est & iugi gratitudinis memori ad ignem, postq̃
etiam conuersatus est cum hominibus virtuosissime
& gratiosissime, & in miraculis gloriosissime, post p
sequitiões & ingratiuitates pessimas, post maximas
tristitias & iniurias, suscepit omnium hominum pœ

nas excedentia grauissima crucis tormēta, ac crude
 lissimā ac confusissimā mortē, vt nos à gehennæ ins
 cendijs ac tormētis, sempiterna quoq; cōfusione libe
 raret, & ppetua nobis gaudia daret, Habebat em̄ sup
 se mensurā peccatorū oim hoim, q̄ intēsiue grauabāt
 sup oia tormenta. Sic hodie redēptionis modi deo defuerint
 sed vt diuitias dulcissimi amoris sui, & misericordia
 rū ac gratiæ abundantia nobis aptius demōstraret,
 & efficacius nobilē hoīs mentē ad reamandū puoca
 ret. O infelicia corda, & omni duritia duriora, q̄ ad
 talē amoris ignē nō liquefcūt, q̄ tanta ac talia pualuit
 operari in deū. Quia ȳo ad redēptionē nostrā neces
 sario assumenda erat eadē natura q̄ in Adā ceciderat
 ne obsequium quasi ex necessitate esset, & cū iniuria
 (est em̄ homo dñs suorū actū) requirendus erat cō
 sensus vnus sc̄minæ de filiabus Adæ, q̄ substāt: à hu
 manæ carnis subministraret, cōceptū in vtero porta
 ret & aleret, post partū vestiret, nutriret, atq; gesta
 ret. Quā ergo elegerat deus, aptauerat sibi, vt talis ef
 set q̄ diuinā deceret maiestatem, q̄ nō erat carnalis,
 nec secularis, nec turpis, nec vilis: sed diuinis dunta
 xat apta & digna vsibus. Talis q̄ nunq̄ diuinā maie
 statem offenderat, nunq̄ displicuerat, sed semp placu
 erat, q̄d singularissimū ē, nec inuenit in vllō puro ho
 mine, nisi in ea sola. Talis deniq; q̄ esset omni spūali
 decore exornata, & omnibus diuinis charismatibus
 referta: nec similit̄ in terris haberet, inter hoies, nec
 inter angelos in cœlis. Vnde ab angelo officiosissime
 salutata, appellat gratia plena. Igit̄ electa & req̄sita
 verecūda & humilis ȳgo, tādē cōsensum fideliter &
 obediēter p̄bens, hodierna die à deo impregnat̄, quē
 aluit emmanuel, q̄a nobiscū de⁹. Expta aut̄ erga se tā
 tā diuini muneris charitatē, atq; dulcedinis largitatē
 totā se diuino ministerio deuotissime mācipauit, si
 ne q̄rela in prefecta Christi imitatione seruiendo, &

Lucæ. 1

Lucæ. 1

D: PETRI LEYDIS CARTHVS.

Isaia. 7

2. Cor. 11

Bernard.

hodierna die reuolutis annis 34. in compassione vltra martyrium vtputa talis mater, tali filio, in tali necessitate condolendo, gladium doloris sustinendo. Est vero deuoto eius ac fideli seruitio, necnō & dolorosæ compassioni digna & gaudiosissima tam in terris quàm etiam in cælis subsequuta retributio. Ecce in quot & quantis mirabilibus hodie per virginem (quæ in hebræo ahalma dicitur) nobiscum est deus. Per eam enim omnē salutem nobis dare voluit, quā etiam hodierna die nobis sub cruce typice matrē dedit, dicendo ei in quo est gratia, id est, Iohanni: Ecce mater tua: Dicitur vero beata virgo Maria ahalma, quia puella abscondita cæteris eminentior & notior (hæc est enim interpretatio eius vocis) Eminentior gratia, & gloria notior, in veteri & nouo lege vniuersis. Et nos dilectissimi fratres vt participes esse valeamus tantæ salutis, studeamus esse in veritate coram oculis iudicis cuncta cernentis & discernentis, quod esse tenemur secundum professionem nostram. Nos enim debemus esse virgo iuxta Apostolū vni viro Christo desponsata, non multis viris, nec alij quàm Christo. Nos ahalma abscondita sumus, quia in ecclesia dei Carthusienses magis absconditi, & eminentiores & notiores præ cæteris religiosi, id est, deo seruiantibus (cum non sit aliud religio nisi dei seruitus) habentur in austeritate vitæ, in abstinentijs, in cilicijs, in ieiunijs, in vigilijs magnis, in silentio & solitudine, in vitæ puritate, in plena abstractione à secularibus negotijs, & continua occupatione diuinorum, quasi cum angelis iugiter assistentes diuino conspectui, & delicijs atq; amplexibus spōsi Iesu iugiter perfruentes, & in cæteris quæ ad perfectionem pertinere noscuntur. Vnde & mellissius doctor S. Bernardus gaudens Christianæ deuotiōis & religionis preciosissimam portionem, quæ cælos tangere videbatur, & mortua erat, in Carthusiensis

bus fratribus reuixisse, scribendo ad fratres Carthu-
 sienses mōris dei, ait: Altissima est professio uestra, ce-
 los transit, par angelis est, angelicę similis puritati.
 Non enim uouistis omnem sanctitatē, sed omnis san **Psalm. 118**
 ctitatis perfectionē, & ois cōsummationis finē. Nō
 enim uestrū est lāguere circa cōia p̄cepta, neq; hoc
 solū attendere qd p̄cipiat de⁹, sed qd velit. Probātes q̄
 sit uolūtas dei bona, & beneplacens & p̄fecta. Alioz
 est deo seruire, uestrū est adherere. Alioz est deo cre-
 dere, scire, amare & reuereri, uestrū est sapere, intelli-
 gere, cognoscere, frui. Ecce dilectissimi fratres, quā
 apte dici possum⁹ nos Carthusienses ahalma, id est, pu-
 ella abscondita singularis p̄minētīę & notitię. O utinā
 quales habemur in oculis hominū & gloriamur nos ef-
 fe, tales in oculis domini in ueritate essemus. Igitur
 mecū charitatē uestrā moneo, ut toto conamine uo-
 luptates carnales & inutiles, atq; nociuas ad homines
 seculares, & ad inuicē dulces uenenatas affectiones &
 familiaritates mortificare siudeamus, sup̄flua oīa res
 ūciam⁹, cibū & potū sine desiderijs sumam⁹, nō cogi-
 tātes qd ministrabitur, qualē saporē habebit, & utinā
 hoc vel illud dare, &c. quę omnia carnalē animū o-
 stēdūt. Sed hęc & oīa necessaria, p̄ sola nature sustēta-
 tiōe parce sumam⁹, oēs inferiores aīę vires quietātes
 sicut decet sanctos, ut sup̄iores vires libere in deū flu-
 ere valeant. Sic nobis nō adulterantibus cum concu-
 piscentijs nostris, neq; cum vlla creatura, sed ut libe-
 ratis à diabolo, nunciabitur plena gratia, id est, uita
 p̄fecta, & à spiritu sancto fœcū dabimur in oīb; bonis
 cōcipiētes & gustantes bonū dei uerbū, unde illumina-
 ti & cognoscētes tāta diuina beneficia, haud dubiū
 ad religioitatē, id est cultū diuinū, accēdemur p̄ro-
 pta uolūtate, quę est uera deuotio. Vnde & sanctus
 Thomas dicit: Deuotio nihil aliud esse uiderur, quā
 uoluntas quædam prompte tradendi se ad ea quę
 pertinent ad dei famulatum; quę secundum eundē

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Bernar.

maxime excitatur p ea quę ad Christi humanitatē p
tinere noscūtur, sicut incarnatio & passio, quę hodie
na die recolim⁹. Vnde Bernar. sup cantica dicit, Sup
oia reddit te mhi amabilē bone Iesu calix quē bibisti
op⁹ nostrę redēptionis, hoc omnino amorē nostrū fa
cile totū vēdicat sibi: Hoc inquā est qđ nostrā deu
tionē & blādius allicit & iusti⁹ exigit, & arētius strin
git, & afficit vehemētī⁹. Igitur in his dilectissimi fra
tres imitatores dei genitricis facti, cū ea ad gaudia re
surrectionis Iesu in p̄senti vita per nouitatē vite,
& infuturo ad æternā beatitudinē citius pueniēti⁹
p̄stante eodem domino nostro Iesu Christo.

De humilitate quam Christus in
sua exhibuit incarnatione &
passione, & matris eius humi
litas quomodo imitanda

Exhortatio. II

Espectit humilitatē ancillę suę. Lucę pri
mo. Dies humiliationis dies humilitatis
dies ista, in qua sup excellentiss. natura
infinē naturę coniūgit, scilicet deus li
mo terrę in vnitate psonę in qua crea
tor factus est creatura, incōphensibilis

Sapi. 8

& infinitę magnitudinis existens, clausus est in vte
ro virginali, verbū dei incōmutabile, qđ attingit ā fi
ne in finem fortiter, & disponit omnia suauiter, fa
ctus est infans breuissimus, primo conceptus. Idem
in se vita existens, & omnibus esse & vitam tribuēs
atq; conseruans, per curricula amorum, isto die pas
sus, crucifixus & mortuus est. Dies ergo humiliā
tionis dies ista, & dies humilitatis, in qua respexit
deus humilitatē ancillę suę. Quę dies tāto ceteris
dieb⁹ p̄clarior est, & singulari deuotiōe excolēda q̄to

maiora ac mirabiliora in ea p̄ nostra æterna salute
 deus operatus est. In ea q̄ppe deus homo factus est.
 In ea deus passus & mortuus est. Et quis hæc excellē
 tissima diuina bñficia toto humano generi impēsa
 digne pp̄dere & estimare potest? Quis ea digne lau
 dare, q̄s p̄ eis dignas gratiarum actiōes & vicissitudi
 nes deo reddere valebit? Vincit hæc dies sui magni
 tudine seipsā, neq; eim̄ seipsā capere potest. Quā p̄pter
 quasi radix virgorosiss. & fecūditissima ramos duos
 expādit fortiss. in q̄bus fructus vberriinos ad nostrā sa
 lutē capiam⁹. operaq; diuina pp̄fisi⁹ laudem⁹ & cumu
 latius p̄ cultū latræ, p̄ charitatē, p̄ humilitatē p̄ plena
 riā nostri resignationē v̄l mortificationē nec nō & cetera;
 virtutū exercitationē tāte diuine humiliatio
 nis & charitatis qualēcūq; vicissitudinē exhibeam⁹.
 Primus ramus est aduēt⁹ & natiuitas dñi q̄ tpe diffu
 sius recolitur incarnatio v̄bi. Secūdus ram⁹ est tēpus
 quadragesimale, in q̄ latius dominica passio recēset
 Horū vero bñficioꝝ radix & initiū est dies hæc in
 qua deus, p̄pter nimīā charitatē suam qua dilexit nos
 misit filiū suū qui semetipsum exinaniuit formā ser
 ui accipiēs & humiliavit semetipsū, factus patri obe
 diēs vsq; ad mortē mortē autē crucis, dilexitq; nos
 & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo & recō
 ciliauit nos deo. Charissimi fratres mei aduertite ex
 his dictis, quā plen⁹ charitate venit ad nos humilis
 Iesus. De humili matre nasci voluit, humiles hoīes
 charitate formatos colligere intēdebat vt cælos im
 plerent, vnde angeli ceciderāt superbi. Ideo dicebat
 Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Et
 alibi: In hoc cognoscent omnes quod mei estis di
 scipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Signū
 ergo discipulatus Christi est mitis humilitas charita
 tate informata Humilitatem ergo in schola hu
 milis magistri solius discere debemus exemplo
 sui, Noluit enim (Augustino teste) docere quod

Phil. 2

Apo. 2.

Matt. 23.

Iohan. 13.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Bernard.

August.

Isai. 53

Ruth. 1

ipse non esset, noluit iubere quod ipse non faceret.
Erubescat ergo homo esse superbus, quia humilis factus est deus. Vere erubescendum & dolendum, præcipue de religiosis superbis. Vnde ait sanctus mellistuus doctor Bernardus: Video & non parum doleo post spretam seculi pompam, nonnullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alis mitis humilifq; magistrifrauius insolescere, & impatiētes amplius fieri in clauetro, quā fuissent in seculo. Humilitatem ergo discamus charissimi fratres à pio magistro Iesu, vt secundum promissum suum postmodum exaltari mereamur. Ad humiles enim descendit, & modo dat gratiam & postea dat gloriam. Augustinus: Si te humilias, deus descendit ad te. Vnde & respexit humilitatem ancillæ suæ, & elegit eam in suā matrem, & descendit ad eam, & repleuit eam omni gratia & superexcellentissima gloria. Cum autem sit multiplex humilitas, forte ambiguum apud nonnullos esse posset, de qua potissimum humilitate verbū hoc beatissimæ virginis & matris Mariæ intelligendū sit. Omisissimā igitur alijs, detribus modis humilitatis solummodo tangetur. Aliquando aliquis dicitur humilis, hoc est, afflictus, sicut illud est de domino Iesu dictum apud Isaiam: Nos putauimus eum quasi lesusum, & percussus à deo, & humiliatum. Et in sacra scriptura similia habentur quasi innumeris vicibus. Beata vero virgo Maria in conceptione filij dei non fuit humiliata, id est, afflictā, sed valde lætificata, & maximo gaudio repleta. Sed post 34. annos quando filius eius Iesus pependit in cruce, fuit verè afflictā. Vnde Bernardus: Stabat mater dolorosa, iuxta crucem lachrymosa, dum penderet filius. Cuius animam gementem, contristatam & dolentem pertransiuit gladius. O quā tristis & afflictā fuit illa benedictā mater vnigeniti, &c. Vnde poterat dicere non incongrue illud Ruth: Ne vocetis me Noemi,

id est, pulchram, sed vocate me mara, id est, amaram quia valde amaritudine repleuit me omnipotēs. Cur enim vocetis Noem, quam dominus humiliavit & affixit omnipotens? Aliquando dicitur aliquis humilis, hoc est, infimæ conditionis, vilis, despicibilis, parui meriti, &c. Et verè hoc debet omnis homo de seipso agnoscere, quia ex se nihil est. Etiam omnis homo potest se veraciter æstimare omnibus viliorē, comparando se ex eo quod est ex se, ad alios in eo quod habent à deo. Vnde dicit Apostolus: In humilitate superiores sibi inuicem arbitantes. Et credibile est valde, sicut à quodam solenni doctore audiui, quod beata & humilis virgo Maria sic intelligi voluit hoc dictum suum: Respexit humilitatem ancillæ suæ: quia iustus in principio accusator est sui. Et valde ædificatiuum & conpunctiuum est quod beata mater Iesu de se humiliter senserit. Hoc putat venerabilis Beda dicens: Ecce quam vilia de se sentit, & totum gratiæ attribuit suo iudicio se humilem sentit. Aliquando aliquis dicitur humilis quia habet preciosam humilitatis virtutem, quæ est quædam qualitas animi, qua reprimit se ipsum, ne feratur in ea quæ sunt supra se. Ad hoc autem necessarium est, vt aliquis cognoscat id in quo deficit à proportiōe eius, quod suam virtutem excedit. Et ideo cognitio proprii defectus pertinet ad humilitatem, sicut regula quædam directiua appetitus, sed in ipso appetitu consistit humilitas essentialiter. Cū igitur simus ex nihilo, & miseri, & peccatores, nec vnquam valemus nos ipsos veraciter & plene agnoscere, hinc est quod sancti patres diuersas diffinitiones humilitatis tradiderunt, propriam vilitatem innuentes, sicut est illa Bernardi imitantis sanctum Augustinum: Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. Hæc virtus excellentissime fuit in Maria, quia secundum eundem Bernardum nisi super omnes se humiliasset, super omnes cælos

Philip. 2.

Tho. 2. 2.

q. 101. ar. 3.

Prouer. 8

Beda.

Genes. 3

Bernard.

August.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Luca. 1

Isaia. 62

Numer. 12

Iob. 27

1. Cor. 9

2. Cor. 11

2. Timo. 1

Isaia. 9

Iohan. 19

exaltata non fuisset. De hac virtute intelligēdum pus-
tant sancti quod ait Maria: Respexit humilitatē an-
cillæ suæ. Vnde idem: Missus est ait. Sine humilitate
(audeo dicere) nec virginitas placuisset. Super quē
requiescet inquit, spiritus meus, nisi super humilem
& quietum? Super humilem dixit, non super virginē
Si igitur Maria humilis non esset, super eam spūs san-
ctus non requieuisset. Patet itaq; quia vt de sancto
spiritu conciperet, respexit humilitatem ancillæ suæ
potius de⁹ quā virginitatē. Et si placuit ex virgini-
tate, tamen ex humilitate concepit. Vnde constat, qd
etiam vt placeret virginitas, humilitas proculdubio
fecit. Hæc ille. Et beatus Hieronymus in sermone de
assumptione. Prima inquit, virtus eius est humilitas
de qua gloriatur, &c. Nec hoc humilis virgo ex iactā-
tia fecit, sed in laudem dei, & aliorum ædificationē,
à spūs sancto mota: quia inter prophetandum hæc ver-
ba protulit. Potest enim laudabiliter quis bona de se
ipso dicere, certis circumstantijs obseruatis, maxime
quā à spūs sancto incitatur, sicut fecit Moses, & sanctus
Iob, & Paulus Apostolus, & alij plures. Sed vere hoc
ipsum periculosum est imperfectis. Igitur fratres cha-
rissimi, cum ex prædictis pateat dñm Iesum patrem
nostrum, de quo scriptum est, quod est pater futuri
seculi, humilem fuisse & dominā Mariam matrē nos-
tram, cui tanq̄ filij commissi sumus, cum diceret ei
dñs. Ecce filius tuus, & ipsa nobis, dū dictum est Io-
hanni vice omnium nostrorū. Ecce mater tua, humi-
lē fuisse: non decet nos filios ipsorū expectantes hæ-
reditatem cælestem esse superbos. Humiliemus ergo
nos scdm prædictos tres modos, vt dignet dñs spūs
sanctus respicere humilitatem nostrā, & super nos
requiescere. Sim⁹ humiles, id est, afflicti propter pec-
cata nostra, semper pœnitentes, in obseruantijs sacri
ordinis nostri nos iugiter exercentes, in silentio, in
solitudine, in ieiunijs, in abstinētijs, in sacris vigilijs,

In obsequijs & laboribus humilibus & vilibus, exē-
plo sanctorum Hugonis nostri, & Severini, & aliorū
multorū, qui consueverunt in huiusmodi vilibus la-
boribus alios p̄uenire. Studeamus propriam vilita-
tem, deformitatem, & miserā veraciter agnoscere,
nobis ipsis vilescere & ab alijs viles velle putari, cor-
reptiones humiliter tolerare. Discamus nos vltra
virtutem nostram non extollere, sed superioribus et
maioribus nos subdere, ipsos diligere & reuereri,
& æqualibus nos non p̄ferre. Beatus q̄ hunc gradū
adept⁹ fuerit: sed beatior q̄ se nouerit q̄lib⁹ subdere,
nec se p̄ferre minori: multo beatior, q̄ poterit se mi-
norib⁹ subdere. Dicamus q̄tidie suspirijs in orationi-
bus nostris. O desiderantissime & charissime pater
dñe Iesu, dona nobis veram humilitatem. O p̄missima
& dulcissima mater dña Maria, impetra nobis hanc
virtutem, vt post humiliationem nostrā obtinere hę
reditatem cœlestem mereamur.

Quāta dignitate creatura oīs in filij dei
incarnatione cōiuncta sit deo, & q̄ suauiter
filiū beata Maria contemplata sit, & quō
vtriq̄ benedicamus. Exhortatio III.

On auferet sceptrū de Iuda & dux de
fœmore eius, donec veniat q̄ mittēd⁹
est, & ipse erit expectatio gentiū. Ge-
nes. 94. Satis est notū quāte letitię et
laudis est hodiernę diei solēnitas. Ho-
die nāq̄ offensus dñs seruulis suis, irā
suā in māsuēdinē v̄tit, & cōtinere noluit diuti⁹ mi-
sericordias suas sed miserationes suas effudit super Psal. 144
omnia opera sua. Creator quippe omnium, factus
est hodie (quod olim promissum fuerat) creatura, vn-
de eadem abundantiore dignitate & vicinitate con-
iuncta est suo creatori, quā in creatione prima

D. PETRI LEYDIS CARTHVS

fuerat. Et ex hoc nunc nouo seruitio seruit omnis creatura creatori. Insuper agit in creatorem creatura & influit, regit etiam eum, & quod est amplius, dominatur eidem, præcipit & affligit. Angeli quippe obsequuntur & custodiunt, homines nutriunt, regunt, imperant, ligant, flagellant, & occidunt. Sol, luna, stellæ & cœlestia influunt: venti, æstus, frigus, & pluuia affligunt: cibus & potus reficiunt: diabolus tentat. Igitur benedicite omnia opera domini domino hoc die. Inter omnes enim supra nominatas creaturas, creatura humana specialiter est honorata, ex qua sola deus factus est homo, non solum ut illam honoraret præ cæteris, sed ut lapsam, imò deperditam saluaret ac recuperaret. Excedit istud omnem miserationem, & omnia opera dei. Nec est factum simile opus in omnibus regnis creatoris. Hodie deus homo factus etiam passus & mortuus est. Completis enim 34. annis vitæ mortalis, opus redemptionis nostræ eodem die compleuit in cruce. Istud haud dubium ab exordio incarnationis suæ præsciuit, quia ab instanti conceptionis suæ (tametsi in modico corpusculo) fuerat perfectus homo intelligens & sentiens, sicut quædam erat in 34. anno. Hi anni numerati videntur in Psalmo illo deuotissimo: Deus deus meus respice in me, &cæ. qui manifeste vitam de ventre matris, & passionem crucis in 34. versibus exequitur. Igitur plenissimo affectu & mentis iubilo, laudare, magnificare, & glorificare dignum est hodierna die deum & creatorem omnium nostrum vero saluatorem: Hæc est dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Laudate cœli & exultet terra, iubilate montes laudem quia consolatatus est dominus populum suum, & pauperum suorum misertus est. Dic tu natura humana præ cæteris illud Isaiæ: Miserationum domini recordabor, laudé domini annuntiabo, super omnia quæ reddidit nobis dominus, & super multitudinem bonorum quæ la-

3. Reg. 10

Psal. 117
Isaiæ, 49

Isaiæ, 63

gitus est, secundum indulgentiam suam, & secundū
 multitudinem miserationum suarum. Ergo hodie
 laudate dominum omnes gentes laudate eum omnes
 populi, quoniam confirmata est super nos misericor-
 dia eius. Dic ecclesia: Gaudens gaudebo in domino,
 & exultabit anima mea in deo meo. Sūt huiuscemo-
 di gaudiorum & laudum præconia in sacris scriptu-
 ris innumera. Horum materiam lucidissime videns,
 & viuacissime sentiens virgo perpetua mater dei Ma-
 ria, cum gaudio in laudes dei erupit, canens: Magni-
 ficat anima mea dominum, & exultauit spiritus me-
 us in deo salutari meo. Dixi lucidissime videns, & vi-
 uacissime sentiens: quia delectatio siue sensibilis, siue
 intelligibilis (quæ proprie dicitur gaudiū) prouenit
 ex coniunctione conueniētes, cum sentitur & cogno-
 scitur. Itaq; omiſſa delectatione sensibili si debet esse
 delectatio spiritalis, seu gaudium cum laude, oportet
 ut id quod cōiungitur delectanti seu gaudenti, sit bo-
 num conueniens & cognitum: quia nihil amatur nisi
 cognitum. Oportet etiam ut ipsum cui debet fieri cō-
 iunctio sit amans id quod sibi cōiūgitur. Oportet eti-
 am coniunctionem ipsam fieri actualiter. Quæ quan-
 to fuerit perfectior & firmitior, tãto erit gaudium vel
 delectatio maior. Nunc applicando hæc ad propoſi-
 tum nostrum, clarissimum est omni credenti, quod beata
 Maria mater dei gauisa est de deo sibi coniuncto, qui
 utiq; est summum bonum simpliciter & infinitum,
 Cuius etiam cognitionem ipsa beata virgo accepit
 super omnes puras creaturas, super apostolos & pro-
 phetas, & ceteros prout potest deus in vita hac agno-
 ſci. Hoc testatur venerabilis Albertus magnus in li-
 bro de laudibus Mariæ, coniunctionem eius & ſpe-
 culatiōem exceſſiſſe puri hominis contemplatiōe.
 Et hoc late probans, in fine concludit dicens: Con-
 cediſſimus quod beatissima virgo habuit ſtatum medium
 inter ſtatum ſimplicis viatoris, & ſtatum ſimplicis cō-

Pſal. 116
 Iſaiæ. 61

Lucæ. 1

Albertus.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

prehensoris. Sed & Alexander Papa super Cantica aliquid altius sibi in hac vita ascribit, dicens. Mater Iesu pluries admisa est contemplari intuitiue diuinitatem Christi. Quis pius homo fidelis non facile hoc admittet? Nonne credibile est, quod materna fiducia, & secunda innocentia, deuotissima quos que charitate permota interdum desiderijs ardentissimis filium pulsauerit: Ostende mihi fili mi faciem tuam, faciem enim tuam requiro? Et quomodo credibile est, filium Mosi precem exaudisse, & matris negasse? Credibile omnino est, quod sicut filius matris cor intime lustrando omnia intrauerit (quod sustinendo & percipiendo, ac cognoscendo puro cordi, teste beato Bernardo, est gaudiosissimum) ita ipsa quae si uisitando cor filij in ipsum reintroauerit. Cognouit ergo sibi coniunctum bonum. Amavit etiam, imò super omnes: Vnde Albertus dicit, quod charitas Mariae fuit maior adhuc in uia, quam charitas ois creaturae quo ad substantiam, sed non quoad actum. Modo uero in patria est maior, etiam quo ad actum. Coniunctio uero amati cum amate realiter in ea facta est perfectissime & firmissime, nedum per gratiam, sicut in omnibus diligentibus deum, sed etiam per assumptam humanitatem. In qua ei deus coniunctus est ut filius, & ipsa ei coniuncta est ut mater: quae coniunctio est firmissima, nec unquam rumperur. Non est ergo ulla creatura coniuncta deo ut Maria: quia ipsius filij est mater, cuius est deus pater. Coniunctio etiam per gratiam in hac adhuc mortali uita firmissima fuit, quia fuit confirmata in gratia, fuit etiam ut iam dictum est, perfectissima. Idcirco gaudium seu delectatio spiritalis ipsius matris dei Mariae fuit nobilissima & purissima: & laus inde exurgens deo gratissima. O fratres si liceret iam cum matre Iesu fabulari, & familiariter conferre de gaudio hoc per mundi cordis accessum, & ipsi intime

Tob. 3
Psalm. 26
Exod. 33

In libr. de
laudi. Ma.

DE BONI. DIVINA LIB.II. Fol.70

congaudere super gratijs sibi (in bonum omnium
 nostrum) concessis & ardentem desiderare aliquan-
 do videre gaudium eius, quando perpetue sibi gra-
 tulabimur, & in his sentire quasi pium respectum
 eius maternum & familiarem ad nos. O hoc debe-
 ret esse studium nostrum. O quam iucunde moris
 etur, qui fiduciam puram habere meruerit Mariæ.
 Hinc benedicimus ei assidue, dicentes cōgaudēdo (vt
 recipiamus benedictionē accipiamus). Benedicite tu
 in mulieribus. Sed lumen & gaudium maximum
 his suboritur. Aperite fratres charissimi intellē-
 ctum & videte hoc lumen, expandite affectum, & im-
 pleamini gaudio magno valde. Cum matrem bene-
 dicimus pro donis quæ accepit, ipsi congratulando,
 statim sequitur filius benedicendus, qui in seipso est
 deus benedictus in secula. Hunc benedicimus qui ex-
 cedit omnem intellectum, & vincit omnem affe-
 ctum & maior est omni laude. Sed quia idem be-
 nedictus deus dei filius est etiam virginis filius, cogi-
 temus quidnam sibi in quantum homo, boni acci-
 derit, vt ipsi quoque congratulemur. Ille homo
 hodierno die creatus parua corporis mole, statim
 vtique agnouit se sine meritis vllis accepisse dei
 gratiam in excellentissimo gradu & coniunctum se
 verbo dei deo in vnitate personæ, & alia multa quæ
 fileo, quæ coniunctio nobilior & excellentior, amor
 suauior, & illuminatio clarior extitit quàm in ma-
 tre. Quid ergo putamus gaudij in illo purissimo
 corde Iesu fuisse, & qd laudis & gratiæ actionis
 eum dedisse? Excedunt ista longe ea quæ in ma-
 tre fuerunt. Studeamus charissimi familiaritatem,
 sicut cum matre, ita & maxime cum filio, matre
 nos auxiliante, contrahere, ipsi intime congaudere,
 & optare vt aliquando ad illum perueniamus statim
 hoc est, in cælū, vbi copiose filij & matris dulcedine

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

perfruemur, & ipsis intime congratulabimur. Qui desiderat experiri congaudia prædicta, occidat nefesse est omnes immundos amores, & solum deum pure diligat.

¶ Quàm congrue incarnatio diuina per angeli annunciationē facta sit, & ad sacerdotes commonitio.

Exhortatio III.

Isus est angelus Gabriel à deo, in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Lucæ 1. Quod hic ponuntur tot propria nomina, factum est ad ostēdendum certitudinē historię. Hodierna dies humanæ saluti dedicata est. In ea quippe deus homo factus est. In ea homo deus passus est, in ea idem annuntiatus est. Primum in aduentu & natiuitate domini festiue agitur. Secundum circa paschalia festa recolitur, Tertium præsentī solennitate peragitur. De ipsa igitur annuntiatione inter nos fratres tractaturi, dico quod ipsa annuntiatio valde congrue facta est. Primo quidem, vt seruaretur congruus ordo coniunctionis filij dei ad virginem, vt scilicet prius mens eius de ipso filio instrueretur, quàm carne eum conciperet. Vnde Augustinus dicit in libro de virginitate: Beatior fuit Maria percipiēdo fidem Christi quàm concipiēdo carnem Christi: Et postea subdit, Materna propinquitas nihil Mariæ præfuisset, nisi felicius Christū corde quàm carne gustasset. Sic charissimi fratres quotidie satagate, primo pura mente Christum dominum recipere, quàm ore eius sacramentum accipere. Secundo, vt ad insolitijs virgo non pa-

August.

uesceret effectus, vt inquit sanctus Leo papa. Si enim impregnata fuisset ignara mysterij, merito vehemētissime fuisset perturbata. Nunc vero edocta per angelum certior testis huius sacramēti efficitur. Et uoluntaria sui obsequij munera deo offerēs, maxima si bi gratiarum merita cumulauit. Sic nos fratres promptissimam in dei seruitio uolūtatem offeramus. Tertio vt ostēderetur esse quoddam spirituale matrimonium inter filium dei & humanam naturam, & ideo per annuntiationem expectabatur consensus uirginis, loco totius humanæ naturæ. In hoc matrimonio uis consentiamus & nos: quia deus dignatus est esse sponsus animarum nostrarum. Et singulæ animæ concipiunt Christum, vt inquit Ambrosius, quam spiritualem conceptionem præcedit etiam annuntiatio, scilicet prædicatio fidei. Præfata etiam annuntiatio cōgrue facta est per angelum. Primo quidem, vt in hoc seruaretur etiam diuina ordinatio, secundum quam mediantibus angelis diuina quæque ad homines peruenerūt. Quapropter angeli qui intellectum nostrum illuminant, semper in cælis uident faciem patris. Et angelus Mosen, angelus Iosue, angelus Iohannem perdocuit. Dicit etiam diuinus Dionysius capit. 4. cælestis hierar. quod diuinum Iesu benignitatis mysteriū, angeli primi docti sunt, postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transijt. Secundo hoc fuit conueniens reparationi humanæ, vt angelus (inquit Beda) à deo mitteretur ad uirginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ fuit causa, cum serpens à diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbix decipiendam. Caueamus fratres serpentinum diaboli sibilum, reparationi nostræ salutis contrarium, attendamus pium angelicū instinctum ad perpetuam salutem directiuum. Tertio hoc congruebat uirginitati matris dei: Vnde Hieronymus in sermone de assumptione beatæ Ma-

Leo papa.

Ambrosi.

Matt. 13

Exod. 14.

32

Iosue. 5

Apoc. 2.7

Dionysi.

Beda.

Hierony.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

ria. Bene inquit angelus ad virginem mittitur, quia
semp est angelis cognata virginitas. Et nos fratres
fortissime custodiamus castitatem, ne amor carnalis
ad alterum in mente, ne pullutio voluntaria vel con
placens lateat in carne, vt digni angelico habeamur
colloquio, & si non in sensu vel corporeo visu, saltē
in intellectu. Præfata etiam annuntiatio congruen
ter facta est ab angelo in specie visibili, quæ species
tangitur in eo quod dicit Euangelista: Et ingressus
angelus ad eam, id est, Mariam, quam Augustinus in
ducit in quodam sermone ita dixisse. Venit ad me
Gabriel archangelus, facie rutilans, veste corus
scans, in incessu mirabilis, &cæter. Hæc vero non pos
sunt pertinere nisi ad corpoream visionem. Hæc
corporea apparitio fuit conueniens quâ tum ad tria
Primo quantum ad id quod annuntiabatur. Vene
rat enim angelus annuntiare incarnationem inuisi
bilis dei. Quapropter conueniens fuit, vt ad huius rei
declarationem inuisibilis creatura nuntius archange
lus visibilem formam assumeret in qua appareret.
Secundo congruum fuit dignitati matris dei, quæ nõ
solum in mente, sed in corporeo ventre erat dei filius
um receptura, & ideo non solum mens eius, sed etiã
sensus corporei erant, visione angelica refouendi.
Tertio congruebat certitudini eius quod annuntia
batur. Ea enim quæ sunt oculis subiecta, certius ap
prehēdimus, quam ea quæ imaginamur. Vnde Chry
sostomus dicit super Matthæum, quod angelus non
in somnis, imò visibiliter virgini astitit. Nam quia
magnam valde relationem accipiebat ab angelo, ege
bat ante tantæ rei euentum visione solenni. Et nos
charissimi fratres, quando dominum deum & redem
ptorem nostrum Iesum nedum mente, sed etiam cor
pore vel ore sumus sumpturi, non solum mente, sed
etiam corpore & ore, incessu, moribus, visu & verbis
debemus esse ornati, vt annuntiemus omnibus

Lucæ. 1

August.

Chrysof.

quod regem gloriæ expectamus. Cum enim apparitiones fiunt angelicæ, hoc in modo apparendi denuntiant, propter quod fiunt. Et in vsu humano tristitia in veste lugubri, læta vero in fulgente & læta denuntiantur. Sic etiam decet communicaturum talē foris apparere, vt aduentum magni dei se indicet ad suum hospitium expectare. Præfata etiam annuntiatio congruo ordine per angelum est pfecta. Tria enim angelus intendebat circa virginem. Primo quidē reddere mentem eius attentam ad tantæ rei confiderationem. Quod quidem fecit eam salutando quadā noua & insolita salutatione. Vnde Origenes super Lucā. Si sciuisset Maria ad aliū quempiā similem esse factum sermonē, vt pote q̄ habebat legis scientiam, nunq̄ eam quasi peregrina talis saluatio tenuisset. In hac quidem salutatione præmisit idoneitatem eius ad conceptū in hoc quod dixit, gratia plena. Expressit conceptum in hoc quod dixit, dñs tecum. Et prænuntiavit honorem consequentem, cum dixit benedicta tu in mulieribus. Secūdo intendebat angelus virginem instruere de mysterio incarnationis, quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit prænuntiando conceptū & partū dicens: Ecce cōcipies in utero, & paries filium. Et ostendendo dignitatē prolis cōceptæ, cū dixit: hic erit magnus, & filius altissimi vocabit. Et etiam demonstrando modū cōcipiendi, cū dixit: Spūs sanctus supueniet in te, & virtus altissimi obūbrabit tibi. Tertio intendebat angelus animi virginis inducere ad consensum, qd̄ quidem fecit exemplo Elizabeth sterilis fecundatæ, non quasi sufficiente argumēto sed quasi quodam figurali signo. Vnde Ambrosius dicit in Hexameron. Ob hoc multæ steriles puenērūt, vt partus credat yginis. Angelus vero volēs efficacius virginē mouere ad cōsensum, efficacax argumentū de omnipotētia diuina apposuit, dicēs, q̄a non erit impossibile apud deum omne verbū.

Origenes.

Lucā. 2

Ambrosi.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Et quia nos fratres dilectissimi quotidie sumimus id quod virgo concepit, sumus exemplo eius attenti ad id quod gerimus, & ad tanti sacramenti considerationem. Cognoscamus etiam mysterium. Ex vi consecrationis sub specie panis est corpus Christi verum, & sub specie vini est sanguis Christi verus. Sed quia nunc in gloria, corpus Christi non est sine sanguine & sanguis Christi non est extra corpus, sed in corpore eius, & humanitas assumpta à verbo & filio dei, non est sine verbo aut filio dei, & filius non est sine patre, neque sine spiritu sancto, sequitur quod ex communitate sub utraque specie panis & vini est totus Christus & tota trinitas implens cælum & terram. Nec hæsitemus de transubstantiatione: quia omnipotens deus est, qui hoc mysterium instituit, apud quem non est impossibile omne verbum. Et prima & incommutabilis, & infallibilis veritas est (cui fide innitimus) quæ dixit: Hoc est corpus meum. Et rursum: Hic est sanguis meus, ergo de necessitate ita est. Vltimo & hoc moueamus, cum scriptum sit: Ante mortem ne ludes hominem quenquam, cur angelus ad virginem veniens, & eam humilem inuenire & relinquere quærens, ab eius laude inchoauit, dicens: Ave gratia plena, &c. Hic respondet sanctus Thomas quod animo humili nihil est mirabilius, quam auditus suæ excellentiæ. Admiratio autem maxime attentionem animi facit. Et ideo angelus volens mentem virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterii, ab eius laude incepit. Notemus hoc fratres, animo humili nihil esse mirabilius, quam auditus suæ excellentiæ, E contrario animo superbo, nihil est: iucundius, quam auditus propriæ excellentiæ. Vnde Lyra: Cogitans Aman in corde suo, & reputans, quod nullus rex nisi se vellet honorare, declarat satis quod modus supbi est æstimare quod nullus nisi ipse debeat honorari. Amā ꝑo in præfato libro nominat superbissimus. Ec

Eucharistia veritas.

Iohann. 1

Matth. 26

Ecclesi. 17

3. part. q.
30. ar. vlt.

Hester. 6

ce fratres habemus vnde vnusquisq; se qualis sit probet. Et quia testantibus apostolis Petro & Iacobò, de Iacob. 4
us superbis refistit, Amã i conatibus suis refistit deus 2. Petri. 4
& à gloria ad ignominiam crucis perduxit. Mariæ vero humili (quia deus humilibus dat gratiam) dedit plenitudinem gratiæ & gloriæ. Simus ergo humiles vt laudes non concupiscamus. Tamen exemplo humilis Iesu domini dei nostri, & humilis matris eius Mariæ, ea quæ digna sunt laude, feruentissime agamus. Hoc quippe spectat ad magnanimum, vt quæq; digna laude perficiat, sed laudem non attendit, nec p mercede habere desiderat, sed soli deo placere concupiscit. Hanc virtutem meritis pñssimæ matris suæ Mariæ perpetuæ virginis, nobis concedere & dare digne tur Iesus Christus, isto die annuntiatus, conceptus, & passus, vt sibi interno mentis gaudio semper placere, & in æterna felicitate in eo æternaliter gaudere valeamus.

Incarnatiõis diuini beneficiã, exercitiumque mentaliter colloquendi deo, sacrificaturis idoneum.

Exhortatio III.

HAEC est dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Psalm. 117.
O felicissima dies, in qua perpetuæ tenebræ cum tormentis suis, interioribus quæ exteriores pariter & interiores dif fugierunt à nobis, in qua sedentibus in tenebris & umbra mortis, veritas vitæ apparuit. In qua populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnã. In qua habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est. In qua venit q illuminat omnẽ hoïem venientem in hũc mundum. In qua venit lux

Lucæ. 1
Isaiæ. 9
Iohann. 1
Iohann. 8

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

mundi. In qua mors nostra mortua est, & vita res
uixit. O homo credens euangelio, perpende diligē-
ter, quæ tibi à deo tuo donata sunt hodie. Aperi in te-
riores oculos tuos, vide cernentem omnia, qui solus
nouit corda omnium filorum hominū, cui omnia nu-
da & aperta sunt, & occupet te sola. In hac cōsidera-
tione intuēs eius ita pñtia occupet, vt pter illū aliud
nihil sentias solus ipse te totū habeat. Loquere ei fi-
dicialiter quia exorabilis est, & bñ ac libens audiens.
Custodi tamē vt humilis, tibi ipsi vilis, ipsi vero inni-
tens, loquaris. Ad nulla alia aduertas, solus sis cum
solo dilecto diligenti. Dic: O superamabilis & super-
amate pater & domine, quid fecisti mihi sic hodie?
Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine.
Præ multitudine amoris tui oblitus es propria ex-
cellentia & dignitatis tuæ, & maiestatis tuæ: &
magnitudo amoris te mecum vilem fecit. Tu im-
mortalis deus, hodie factus es homo passibilis. Cre-
ator meus, factus es redemptor meus. Et vt bre-
uibus vtar, factus es piissimus meus saluator, mi-
sericordissimus, clementissimus, benignissimus, &
charitatiuissimus. Antequam procedamus, vim
harum dictionum intelligamus. Pietas est cultus
quem inferior impendit superiori, vel seruitus,
vt filij parentibus, serui dominis, discipuli magis-
tris, creatura deo. Quando vero econtrario su-
perior impendit seruitium inferiori, est magna pie-
tas. Sic dominus Iesus, pater noster, dominus
noster, magister noster, deus noster, fecit maxi-
mam pietatem, nobis seruitium impendendo. De
qua pietate habetur apud Esaiam: In brachio suo
congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas
ipse porrabit. O pietas: hodie Iesus extendit brachia
sua in cruce, vt omne genus hominum ad se traher-
et. Attractos, & per fidem atq; charitatem agnos
factos, in sinu suo leuauit, sicut res charas eos dilige

3 Reg. 8
Hebr. 4

Psal. 30

Ez. 40

ter custodiens. Et fœtas, id est, fecundos, portans
 id est, conseruans donec fructus producant: Venit
 enim querere & saluum facere quod perierat, pecca
 tores non iustos. Omnes enim peccauerunt. In his
 ostendit pietatem suam, Sequitur secundum, scilicet
 misericordia. Illa necessaria est miseris. Omnis ho
 mo veraciter est miser. Domini vero Iesu propri
 um est misereri & parcere. Sequitur tertium, sci
 licet clementia, ad quam spectat diminuere pœnam
 Omnis homo peccatis suis pœnam commeruit. Do
 minus Iesus accepit in se pœnas nostras. Sequi
 tur quartum, scilicet benignitas, ad quam spes
 Etat alijs opitulari & benefacere quos diligit. Om
 nis enim homo est inops & indigens auxilio, &
 multis. Dominus Iesus accepit dona in hominibus
 distribuenda. Sequitur quintum, scilicet charitas
 quæ fundatur super communicatione æternæ bea
 titudinis, communis deo, angelis & hominibus
 Omnis homo circa beatitudinem hanc periclitatur
 Dominus Iesus æternam beatitudinē hodie nobis
 commeruit. Nunc procedamus. Quando homo
 dei in secreto loquitur domino Iesu saluatori suo
 pijsimo, tunc debet ei seipsum offerre peccatore
 indignissimum, indigentem pietate sua, corde do
 mino Iesu saluatori pijsimo loquens & ostendens
 Ecce habes peccatorem cui pietatem tuam impendas
 Sic appellando eum saluatorem misericordissimum
 ostēdere debet se ipsum veraciter miserū. Appellans
 do vero clementissimum, ostendere debet seipsum
 debitorem multarum magnarumq; pœnarum.
 Appellando benignissimum, ostendere debet se
 ipsum indigentem. Apellando charitatiuissi
 mum ostendere debet se ipsum circa æternam beati
 tudinem periclitantem. Omnia cum quodam gemi
 tu, & sine distractione ad alia, quia loqitur solus cū so
 lo sup oīa p̄ dilecto, a q̄ nullo pacto in tali colloquio est

Roma. 3

Psal. 67
Ephc. 3

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

recedendum .Procede homo dei, & dic domino Iesu deo & homini saluatori tuo cum magna fiducia . O fili Mariæ virginis, plenus omnibus gratijs, virtutibus donis &meritis melior omnibus, superamabilis, sanctior sanctis vniuersis . O verissime amator, amor meus superdulcissimus, obsecro te, dulcis meus per gratiam vnionis, id est, illam per quam tua humanitas, scilicet anima & corpus, coniuncta est deitati in verbo incommutabili, in vnitae personali non essentiali. Hæc omnia &plura valde deuota habentur prolixè in primo libro.

DE NATIVITATE

Christi.

Titulus secundus.

Quomodo de Christi Incarnatione Natiuitateq; creaturæ omnes gaudeant, Hymni angelici (Gloria in excelsis) explicatio, inuidiæ odijq; detestatio.

Exhortatio . I.

Loria in excelsis deo Lucæ 2. Carmē hoc letitiæ, gratiarumq; actionis oēs angeli cecinerunt deo, adorantes puerum Iesum per natiuitatem mundum ingressum . Vnde impleta est propheta, quæ dicit . Adorate eum omnes

Psalmo .96

Hebræ . r . angeli eius . Quod idem apostolus ad hebræos innuit vbi ait . Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit . Et adorent eum omnes angeli

dei. Introducendum dicit quasi hæredem in possessionem, propter aduentum Christi, qui iuxta propositum bipartiri potest. Primus hodie impletus est, quo acq̄s fuit sibi in fide & charitate adhæretes, sicut vero domino & in æternum secum regnatos. Secundus aduentus implebitur in fine seculi, quando p̄fecte omnia subijcientur ei, etiam hostes. Iuxta illud Psalmi: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Sanctus Ambrosius in homilia præsentis solemnitatis dicit prophetiam impletam, scilicet illam: Laudate dominum de cælis laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius. Prosequitur vero laudem Psalmi. dic. Laudate eum oēs virtutes eius. Virtutes dei in plurali numero ponuntur, propter pluralitatem creaturarum, quibus virtutem suam communicauit per participationem ipse deus omnipotens. Non est enim vlla creatura, quæ non habeat aliquam a deo donatam sibi virtutem propriam & singularem. Quod est valde mirabile considerata tanta rerum multitudine. Vnumquodque enim ens creatum habet propriam essentiam siue naturam, & propriam secundum eam operandi virtutem, quanquam multam habeat cum sibi similibus conformitatem sicut vnum gramen, cum omnibus graminibus: arena vna, cum omnibus arenis, gutta pluuie, cum omnibus guttis & sic de alijs. Hinc est (vt testantur philosophi) quod singulis rebus coniungitur inseparabiliter cum transcendentibus transcendens, quod dicitur vnum, non quidem principium numeri, sed quod innuit & facit vnum ens, discretum ab omni alio ente. Habet ergo vnumquodque ens suam propriam virtutem. Hæ virtutes citantur hodie ad laudandum deum. Non enim per virtutes intelligere debemus vnum de nouem choris angelorum, cum iam ille chorus in communi, cum cæteris choris, nomine angelorum expressus sit, Intendit enim psalmist. oēs

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Danie. 3

Creaturas inuitare ad laudem dei. Et quia nimia prolixitas hoc impediret, voluit aliquas principales nominare, in quibus alię cōcluderētur sicut etiam in hymno triū puerorū q̄dā principalia creata posita sunt ad benedicendū, in quibus alia omnia subintelligunt. In quę etiā hymno post angelos & celos & aquas, quę super celos sunt (quę singulariter exprimunt, ppter aquas existētes sub celis, & postea spēcialit̄ nomināt) virtutes dñi collocātur in dei bñditiōes, de quibus virtutibus iam disseruimus. In eodē, versu quinto canitur Bñdicite imber & ros dño, bñdicite oīs, id est oēs, spiritus dei dño, id est, vēti. Nō enim loquūtur pueri hoc in loco de spiritibus angelicis qui primo positi sunt, neq; de humanis q̄ postea in fine ponūt, vbi dicitur: Bñdicite spūs & animæ iustorū dño. Sed loquūtur de elemētariis spiritibus, id est, vētis, sicut sunt cætera inter quę locati sunt vt sunt imber, ros, ignis, & cætera quę sequunt. Nec mirabile alicui videri debet cur pter cæteras creaturas sola hūana natura sub diuersis noībus in vtroq; carmine inducat ad laudādū ac bñdicēdū deū qa illi soli vltq; hymn⁹ dicitur est, vt in diuersis statib⁹ in vita p̄senti pariterq; futura creatorē suū atq; redēptorē laudet, bñdicatq; in secula. Sicut autē vtutes omnium creaturarū, & in eas spēcialit̄ virtutes naturales hūanitatē Christi citatæ sunt ad laudādū deū cū sanctis angelis: ita etiā oēs creature citat. Vñ nōnullę exprimūt cū psallit: Laudate eū sol & luna, &c. quę sequūt. Et hoc dignū & iustū est, qa in incarnatiōe, & natiuitate, & cōsequēt in vita dei hūanitati oēs creature exaltatę sūt & a suo creatore honoratę honore magno. Ex hoc em̄ die āgelorū ruina reparat, āgeli Chrō dño obsequūt & eidē custodiā impēdūt sicut ceteris puris hōib⁹ q̄d est eis causa singularis & magni gaudiij. Angelos: insup natura exaltata & nobilitata est qa in Christo de⁹ natura intellectuale assūpsit. Solis & lune, stellarū: celosq;

Pfal. 148

influentiæ in corpe dei hūanati opatæ sunt, die nos-
 etuq; lumē pbuerūt & suis latiōibus, sicut alioꝝ cor-
 pora naturalif rexerūt, de q̄ magnifice gloriari pos-
 sunt. Elemēta iucūdā, q̄a ex eis corp⁹ Christi cōstat.
 Iumenta lætā q̄a habēt vnū de suis. f. asinū, q̄ regem
 Chr̄m vexit. Oīa ex q̄bus cibi & potus hūani cōfici-
 unt delectant, q̄a dñm Iesum deum & hoīem nutrie-
 rūt. Et sic eūdū est p̄ singulas creaturas. Homo em̄ (te-
 ste Greg.) est om̄is creatura, f. participatiue. Qñ ergo
 deus fact⁹ est hō & creatura, honorata est om̄is crea-
 tura. Lætēt igit cœli & exultet terra, cōmoueat ma-
 re & plenitudo eius, gaudeāt cāpi & oīa q̄ in eis sunt
 Exultēt oīa ligna syluarū, iubilēt mōtes, parit̄q; oēs
 creaturæ dei laudē, q̄a creator fact⁹ est creatura. Cre-
 aturæ q̄ nō sunt capaces cognitiōis v̄ amoris dicūt
 laudare v̄ bñdicere deū q̄ intellectuales creaturas lau-
 dare faciūt. Sūt em̄ creaturæ intellectu carētes, vesti-
 gia dei. Sicut em̄ in vestigio cōsiderat q̄s ibidē fuerit
 siue bestia, siue homo, vir, siue mulier, v̄ puer (vt pa-
 tet in Dan. de vestigijs pedū) sic in oībus creaturis p̄-
 spicit̄ p̄ intellectū q̄d affuerit ipsis virt⁹ infinita, sapi-
 entia quoq; & bonitas vt ex nihilo in esse prodirent
 Et hæc prouocant intelligētes in admirationem &
 laudem. Homo super hæc habet v̄sum rationis, per
 quam peruenit ad rerum intelligentiam. Est enim
 homo creatus in v̄bram vltimi angeli, (secundum
 Augustinum) cui assimilatur in vltimo gradu intel-
 ligentię. Hinc est quod dicitur creatus ad imaginem
 dei. Angelica vero natura vicinior est deo creata
 in v̄bra dei, hinc est quod dicitur: signaculum simi-
 litudinis. quia in ea similitudo dei perfectius est ex-
 pressa, vel impressa. Hæ duæ naturæ per intellectū et
 amorem tendūt in deū v̄ltra omnia creata. Inde est
 q̄d angeli cognita diuina dignatione, & ad oēm crea-
 turam & specialif hūanā naturā exaltādā, ardentis-
 simo amore in laudē dei hoī cōgaudēdo, pruperūt cā-
 tates; C̄tia in altissimis, i. excelsis deo, T̄ata est in spi-

Daniel. 14.

Augusti.

Ezech. 28

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Hebræi.

Inuidia.

Odium.

ritibus angelicis perfectio charitatis vt nesciant homini inuidere super impensio ei a deo beneficio maximo atque honore, sed magis velint ipsi congaudere. O quātū, charissimi frēs, humana hūilitas tenet deo sup p̄tito bñficio & angelicis spiritibus sup exhibitō cōgaudio. Dicit aposto. Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ, de hac sui derelictione angeli non contristantur, sed homini honorato congaudent & deo gratias iubilant: nosq; debemus in prosperis inuicem congaudere, & non de bono alterius tritari. Vnde dicit apostolus: Gaudendum cum gaudentibus. Tenemur itaq; proximo cōgaudere, quia tenemur sicut nos ipsos ip̄m diligere. Miserrimū infernale peccatū est inuidia rodens & comedens cor inuidentis, producitq; filiam infernalem odium nomine quod gaudet de malo alterius. Nos vero docti sumus ab apostolo, flere cū flentibus. Ego vidi quendā virū valde cōtristatum, quem percunstabar cur tam tristem vultum p̄ se ferret, Respondit: Affligit me profectus vnus boni viri. Ecce inuidia: Quidam duorum aduersarius dixit quibusdam: Vellem me stare vno pede super scapulam illius aduersarij mei & alio pede super scapulam alterius, & sic nos pariter descendere viuentes in infernum. Ecce odium, fratres mei præueniatis domini faciem, orantes vt non permittat vos tangi veneno illo infernali. Quod si tetigerit, humilima & maxima instantia agatis apud deum, vt tollat a vobis antequam in opus procedat. Vt vero deus citius exaudiat: studeatis illi contra quem mouemini esse affabiles, ciuiles, & illius ex animo promotores, eundem semper apud alios cōmendantes, & eundem in suis defectibus supportantes. Quod si hoc venenū in opus processerit, difficillime abstergetur. Sæpe durat vsq; ad sepulchrum, imo in æternum cum dēmonibus in sempiternis supplicijs Et quod valde cauendū est, palliat se non raro in

hac vita venenum hoc infernale inuidiæ & odij sub
 zelo iusticiæ. Dicunt enim se bene moueri cōtra proxi
 mum, qui hoc veneno infecti sunt excęcati a malitia
 sua. Signū verū odij vel inuidię est qđ displicet oīa
 quę agit ille qđ odio habetur, etiā si bona sint. Quidā
 Franciscanorū pater, p̄dicator & cōfessor veniēs ex
 terra vbi vigeat peccatū ptialitatis (hoc est, inuidia
 & odiū) dicebat se nullū repperisse ptialem, quia om
 nes dicebant se bene & secūdū deū moueri ad perse
 quendum partē aduersam. O venenum mortiferum
 qđ diffusum est p̄ mūdū & oēs status ecclesiæ. Hoc ve
 nenū longe est a sanctis angelis qui nobis ex perfecta
 charitate congaudētes deo gratias egerūt & glorifi
 cauerunt canrantes & dicentes: Gloria in altissimis
 deo & in terra pax hominibus bonę volūtatis. Hos
 imitemur, vt pacem cū deo habere mereamur. Sed qa
 fratres dilectissimi hoc carmen angelicū Gloria in ex
 cellis frequentatis, cupitis scire & informari, quō attē
 te & deuote cū iubilo hoc perficere valeatis. Breuiter
 hoc expediā: vos singula dicenda bene intelligatis &
 discernatis. Reqratur imprimis qđ bene de deo sentias
 tis qđ fit in intellectu per fidem de veritate vel qđ di
 tate dei illustrato. Bene sentire de deo, facit eum no
 bis amabilem. Est autem donū dei ab eo petendū &
 impetrādum. Secundo reqratur vt sitis deo bene
 affecti qđ fit in volūtate cōformi diuino beneplacito
 per amorē & verā charitatē. Tertio reqratur vt dicti
 ones huius carminis bene intelligatis & discernatis.
 Bene sentire de deo, est credere eum esse superintelle
 ctualē spiritū, dicit enī dominus: Spiritus est deus. Est
 etiā supintellectualis, qa a nullo intellectu potest cō
 phēdi, sed excedit omnē intelligētiā. Ipse vero solus
 cognoscit & cōphēdit oīa, & pleniss. penetrat. Idcir
 co omnia nuda & apta sunt ei. Est ergo intellectus di
 uinus p̄fectiss. immēsus, infinitus, cui null⁹ est termi
 n⁹ cui nihil deest nec habet aliqd de inscitia p̄mixtū

Iohan. 4

Hebræ. 4

D. PETRI LEYDIS CARTHVS:

excluso in infinitū omni errore. Similiter potētia eius est infinita, nihil habens de impotentia sp̄mixtum. Sic est etiam sentiendū de amore, benignitate, misericordia, gratiositate, dulcedine, largitate, & cæteris omnibus q̄ digne possunt de deo cogitari, vel ei ascribi, q̄a oīa talia sunt infinita, imō vnū bonū sup̄amabile infinitū incōraminatū nihil habens de cōtrario p̄mixtū, igit̄ est optimus. Hic est deus solus incōmutabilis. i. semp̄ manens idipsum q̄d est, vnic⁹ imp̄mutabilis actus, hoc est dictū (sc̄dm̄ modū loquēdi nostr̄) quod deus simul & semel intelligit vel cognoscit se & omnia ab æterno in æternū incōmutabiliter. Semel dicitur q̄a hoc ipsum nunq̄ perit, nunq̄ renouat, neq̄ est accidēs, sicut est in nobis, sed est substātia diuina. In hoc ipso intelligere etiā naturaliter & incōmutabiliter sunt potētia, vel vis notionalis accepta, q̄ est pater, & cōceptus intellectus, hoc est, verbū, siue filius, & actus voluntatis tēdētis in ver̄ agnitū, in intellectu tāq̄ in bonū. i. sp̄s sanctus. Si em̄ deus seipm̄ a seipso intellectū nō diligeret, quū sit summū bonū & amabile, deus non esset bonus, q̄d est maximū incōueniens & impossibile. Quare hoc ipsum incōmutabile intelligere supra dictū, est vnū & trinū, vnū in essentia, q̄a vnus sp̄s sup̄intellectualis, semp̄ actu intelligens substācialiter: trinū, q̄a tres sunt in illo actu hypostases. i. p̄sonæ differentes, nō in essentia, sed in subsistēdo. Quia potentia vel vis intellectiua, vt producens, q̄ est pater, non est cōceptus intellectus diuini, vel v̄bū q̄d ab eo procedit in actu intelligēdi. i. filius, neq̄ ab aliq̄ gignit, neq̄ p̄cedit. Verbum etiā. i. filius per generationē procedens, nō est potētia vel vis intellectiua, vt intelligens & p̄ducens est, q̄ est pater, sed ab ea potētia. i. patre, gignit. Similiter amor per modū sp̄s tēdēs in bonū intellectū, nō est potentia vel vis intellectiua in similitudinē sui, p̄ducēs. i. pater neq̄ est v̄bū vel conceptus diuini intellectus. i. filius

sed amboꝝ patris. s. & filij spūs, & ab eis p modū spī
 ratiōis, pcedēs. Vna ergo psona nō ē alia sed differūt
 in pprietatibꝫ, vtiā dictū ē. Sūt tñ simul in vno actu ī
 tellectuali ppetuo & incōmutabilē subsistētes. nō va
 riabiles, nec accidētia. Necessario itaq; sunt tres sub
 sistētē, q̄s psonas appellamꝫ in deo, q̄a accidēs, muta
 tio, motꝫ, actio finita, vꝫ renouatio actꝫ itelligēdi, &
 similia, esse nō possunt in deo. Est em̄ deus ens immo
 bile, oīa mouēs: Ois em̄ creatura est in cōtinuo motu
 nihil ꝫ mouē a semetipso, sed p mouens, cū motus
 sit actus mobilis: & q̄a nō sit pcessus in infinitū, opor
 tet deuenire ad vnū ens perfectū, & immobile, & im
 permutabile qd oīa moueat, & hoc ens est deus, iu
 xta philosophoꝝ sententiā. Si tale ens inueniri non
 posset, deus nunq̄ fuisset, neq; vlla creatura. Est ergo
 deus vnus in essentia, & trinus in subsistētē. i. pso
 nis, q̄ scdm modū loquendi nostꝫ dicunt pat̄ & filiꝫ
 et spūs sanctꝫ. Vis em̄ intellectualis, q̄a gñat, dicit̄ pa
 ter: procedit em̄ ab ea viuēte vita intellectuali viuēs
 intellectualis, scdm rationē stitudinis in idētitate na
 turē. s. ꝫbū vel cōceptꝫ mētis diuine. Vis ꝫ viuēs ta
 li mō ī naturā similitudinē pcedēs, apd nos dicit̄ filio
 amor aut̄ dei dicit̄ spūs. Sic em̄ nos motū noīamus,
 qñ ab occulto principio pcedit. Vñ cōueniēter, scdm
 qd diuina humanis ꝫbis significari possunt, ipse diuī
 nus amor pcedēs spūs nomē accepit. Etiā sc̄tūs spūs
 dicit̄, q̄a in deo amor imundus locū nō habet. Et q̄a
 nō possumꝫ amare intelligibili amore, nisi qd actu p
 intellectū cōcipimꝫ cōceptio aut̄ intellectus est ꝫbū,
 vꝫ filiꝫ mētis, necessario amor ex ꝫbo oriē. Ex qbus
 oibus colligit̄, qd spūsc̄tūs a patre & filio pcedit. Hęc
 aut̄ noīa sunt iposita scdm modū loquēdi nostꝫ: disse
 rētia aut̄ psonaz est, pp̄ incōmunicabilitatē. Esse em̄
 incōmunicabilē, psonā distinctā efficit in natura intel
 lectuali. Propriū est patri gñare, propriū est filio ge
 nerari, propriū est spūi sancto ab vtroq; pcedere. Et

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

nullum horum est alteri communicabile. Sunt ergo tres personæ in diuinitate, manente vna essentia atque substantia. Vis enim vel potentia intellectiua diuina, vt intelligens ac dicens, quæ est pater, communicat omnem naturam, id est, essentiã & esse diuinum verbo intellectuã, sc; filio, & pater & filius simul spiritui sancto, in actu intellectuã incommutabili. Vnde dicit dominus filius de patre: sicut habet pater vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in se metipso. Et illud: Oia quæ habet pater mea sunt. De spiritu sancto dicit idem filius: De meo accipiet, quem dixerat à patre procedere. Hoc spiritus sanctus à filio accepit, quod filius habuit scilicet naturam & essentiam diuinam. Quam etiam à patre idem spiritus accepit, quando ab eo processit. Vnde Iohannes in sua Canonica: Si quis dilexerit mundum, non est spiritus patris in illo. Et Paulus Apostolus: Quisquis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Ergo est vtriusq; spiritus. Hic deus omnis boni author, quamuis in seipso existens maior sit omni laude, cultu & amore, tamen propter beneficia impensa omni creaturæ in creatione, & incarnatione, dignus est super laudari, & superglorificari, & singulariter ab homine vel natura humana cultu deuotissimo, amore quoq; ardentissimo. Igitur fratres dilectissimi, ex his atq; similibus frabricate vobis ænigma dei veri & optimi nobilissimum, quod occurrat vobis omni tempore in momento, quando conuertere vos vultis ad deum & specialiter quando in oratione dominica dicitis. Sanctificetur nomen tuum, vel gloria in excelsis deo quod habenti consuetudinem leuissimum est, & presertato (per illud ænigma) deo occurrere cum voluntate ipsi plenianissime conformata, quantum potestis & cum pleno & amorosissimo, quo valetis affectu sentiatisc; quantum ipse dederit, eum intellectum vestrum, & fidem, voluntatem quoq; atq; affectum ve

Iohann. 5

Iohann. 16

Iohann. 15

1. Iohan. 2

12. c. 8

Matth. 6

strum, totum etiam hominem absq; ambiguitate inspicere. Proprium em̄ est diuinæ naturæ, qđ omnia cognoscat plenissime, & incommutabiliter. Aspicit ergo omnia, & nos singulos oculo sup̄intellectuali, misericordissimo, benignissimo & amorosissimo, & c. excluso omni amaro & terribili: Nihil em̄ odit eorū q̄ fecit. In hoc actu concurrunt vis intellectiua, conceptus mentis vel verbum, & amor. i. pater & filius, & sp̄s sanctus vnus deus. Sic pie sentientes de deo, tūc quasi iaculum mittatis desiderium vestrum in deū dicentes: [Gloria in excelsis deo.] Gloria dicitur quasi clara. i. clara cum laude notitia, vel communis laus cum clara notitia. In vulgari, eyn gemeyne prys. Desiderat ergo laudans, qđ ab omnibus dei bonitas cognoscat & laudet: & congaudet deo, cui nihil presta re potest, qđ in seipso bonus & laudabilis est. Hęc gloria est cōmunis laus, qñ tamen ab vno fit, ille agit vice omnium, hęc laus vel gloria est charitatis actus, hominis diligentis deū super omnia. Idē fit qñ in veritate dicitur in oratione dñica: Sanctificetur nomen tuū, quod purissimo affectu & iaculatorie debet dici. Quia hmōi affectio vel desiderium vel oratio ad modum iaculi dei cor vulnerat. [Et in terra pax hominibus bonæ volūtatis.] Hęc est pax dei, quæ exuperat oēm sensum, dat em̄ gaudiū mūdo cordi (idē homini bonæ volūtatis) inexplicabile, facit filios & hæredes dei, cohæredes aut̄ Christi. Hęc est maxima dignatio, & diuina miseratio, post infinitas offensas & peccata talē offerre pacē hoibus. Idcirco ecclesia addit cātico huic angelico [Laudamus te.] Laudare est bona alicuius facta enarrare. Hoc facimus deo, qñ psalmos & alias scripturas, in quibus diuina opa cōtinentur, psallimus & cātamus, vt patet in solēnitatibus domini, & in festis sanctorū. In qbus erga nos, vel singulariter ad sanctos diuinā gratiā, charitatē & misericordiā annunciamus, Aduerte q̄ sicut gloria est com

Sapient. 18

Psal. 13

Deut. 6

Matt. 22

Math. 6

Philip. 4

Roma. 8

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Pfalm. 17
Pfalm. 67

Daniel. 3

munis laus ita laus est particularis laudatio, q̄ cū ab omnibus fit, vice singulorū fit [Benedicimus te], Benedicere est vel alteri, vel sibiip̄i bonū fauere verbis hoc, p̄testādo, sicut cū dicimus, dñs vobiscū, bona dā es, &c. Ecōtrario maledicere est malū fauere verbis. Potest tñ fieri solo corde, & tñc fit verbis cordis. Ita dicit in Pfalm. Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Et alibi: Ore suo bñdicebāt, & corde suo maledicebāt. Proprie tñ & p̄feste vtrunq; fit corde & ore. Benedicimus ergo dñm, qñ loquimur de deo bonū cū fauore, sic dicendo: O q̄ bonus dñs, viuat in eternum Amando em gratulamur ei idip̄sum bonū qd est, et fauentes corde & ore, laudē quoq; & gloriā ei debitā. In quo actu totū interiorem hoīem cū feruore cōuertere vel dirigere debet homo in deū, diligentē ac dilectum & inspectantem, & ei corde dicere: Ex toto, vel in toto corde meo faueo vel opto deo meo laudē & gloriā suā, &c. Non est articulus ardētior in toto gloria in excelsis isto, in q̄ nihil sibi de suo reseruat, sed se totū & omnia in dei gloriā ardētissimo affectu offert, & ibidem clarius dei præsentiā sentit homo. Ad hunc actū prouocant nos omnia opa dei. Vnde dicit in Daniele: Bñdicite oīa opera dñi dño, bñdicite angelidñi dño, bñdicite filij hoīm dño. Bñdicere est laudare cū fauore [Adoramus te] Adorare est reuerentiā vel honorē (scdm qd est capax) alicui exhibere. Alia reuerētia debet Papæ, alia episcopo, &c. alia imperatori, alia regi, alia duci, & sic de cæteris, vnicuiq; scdm excellentiā & dñium ipsoꝝ. Deo ꝑo reuerentiā exhibemus, tanq̄ authori & creatori vniuersæ creaturæ, datori gratiæ, & collatori gloriæ, qd nulli creaturæ conuenit. Ideo bene & congruēter seqtur [Glorificamus te]. i. cōmunem clarā laudē impēdimus, te talē (vt p̄scribitur) p̄dicando, vel pro singulis beneficijs omnibus in cōmuni, vel aliquibus sanctis specialiter p̄stitis, te laudādo apte & manifeste [Gratias agimus

tibi ppter gloriā tuā magnā] q̄ sc; manifestaſti nobis
 q̄ etiā ſanctis tuis & nobis, pmiſiſti te datur; q̄ & bea
 ti iā in cœlis receperūt [Dñe deus rex cœleſtis, deus
 pater omnipotēs, dñe fili vnigenite Ieſu Chriſte] Et
 aliqui addūt in eccleſia dei [Spūs & alme orphanorū
 paraclete] Supius gloria & laus, & c̄, directa ſunt vni
 tati trinitatis, hic ꝑo dirigunt trinitati vnitatis vt
 pariſ nobis vnitas inſinuet, & trinitas: q̄ trinitas hūq̄
 aduertereſ, ſi ſemper vniformiter ſub verbis vnitatē
 p̄ferentibus, deus nobis exprimeretur. Fixe tñ tenē
 dum eſt & credendū, q̄ vni perſonæ in diuinis ſine
 alijs duabus, quaſi ab ea ſeparatis, nunq̄ impēditur
 adoratio. i. reuerentia vel honor, nec dirigif oratio, **Leo papa.**
 nec duabus pſonis ſine tertia aliqd exhibeſ, qa à tota
 trinitate recediſ ſi in ea vnitas non ſeruet. Similiter
 à tota vnitare recediſ ſi in ea trinitas nō ſeruet, trini
 tas non ſeruat vel qñ tres pſonæ credunt tres dij, vꝑ
 qñ eſſe credunt mutabiles, vel accidentia. Et ſic ſol
 uereſ tota deitas, nec eſſet deus. Sunt em̄ tres pſonæ
 inſeparabiles, & vnus ſimpliſſimus ſupintellectua
 lis ſpūs & vnicus actus ſupintellectualis ſubſtātia
 lis. Hoc, qa ad imaginē dei creati ſumus, in nobis vtcūq̄
 experimur per aliquale ſimilitudinem intellectu exi
 ſtēte in actu, qa cōceptus mētis noſtræ, vel verbū, nō
 eſt ſine vi intellectiua, & amore boni intellecti cui in
 tēdit intellectus, ſicut ꝑo. **Qñ ergo rogamus patrem**
per filiū, rogamus filiū æqualiter ſicut patrē, & cum
vtroq; ſpiritū ſanctū. Dicendo vero per dñm noſtrę
Ieſum Chr̄m, & c. illū ſignificamus, q pro nobis cruci
fixus eſt. Sicut autē pater & ſpūs ſanctus ſunt idē qd ſi
lius, & eo inſeparabiles, non ſunt tamen propter hoc
incarnati, nec pro peccatis noſtris ſatiſfecerunt, nec
crucifixi ſunt: ſic filius licet crucifixus ſit, & interpel
let pro nobis, non tamen propter hoc deſtitit ſedere
cū patre, & ſpūs ſancto in ſede maietatis, & exaudire
ꝑces noſtras, ſicut pater & ſpirituſ ſanctus, & adora

Genef. 1

Roman. 8

D. PERI LEYDIS CARTHVS.

ri vnica adoratione æqualiter cum ipsis. Cum vero dicitur spiritus sanctus pro nobis postulare, hoc intelligitur quodd nos postulare facit vel similia, quod tamen solus non facit, sed tota trinitas. Ne igitur vana simulacra fabricemus, vnā personam ab alia sequestrando: cum vnā personam cogitamus, semper alias duas personas in vnum contemlemur, sine vlla separatione. Hoc innuit in Symbolo S. Athanasius dicens: Deus pater, deus filius, deus spiritus sanctus. Quando dicitur Deus pater, intelligitur cum filio & spiritu sancto, Deus filius, intelligitur cum patre & spiritu sancto. Deus spiritus sanctus, intelligitur cum patre & filio. Ideo infert: Et tñ non tres dij sed vnus est deus. Nonnulli vero nimium diuidunt personas, facientes tres spiritus intellectuales, tres deos & tres dominos, a quo oportet solertissime precauere, neq; sequi libros laicorū & rusticorū, id est, picturas quibus pater locatur vno in loco, filius in alio, & spiritus sanctus in tertio, vel quasi columba volans. Pater nunquam apparuit in specie visibili super terrā. Quod vero in Daniele describitur antiquus dierū, nō debet intelligi de grisea barba, vel canis capillis, sed de diuturnitate ante omnia tempora, ad cuius æqualitatem in natura diuina peruenit filius. Quod autē ibidē dicit quasi filius hominis veniebat & vsq; ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & c. totum dicitur propter vnionem diuinæ naturæ cum humana in vna persona, scilicet filij vel verbi: quæ dicitur quasi homo, quia est vna persona, quæ sedet ad dextram dei patris, scilicet antiqui dierum, ad quam peruenit in die ascensionis, cuius angeli seruiunt, & in die iudicij obsequentur, quoniam super omnia plene dabitur ei potestas, & honor, & regnum: quæ tamē post resurrectionem accepisse describitur Matthæi vltimo, vbi dicit Hieronymus: Illi potestas data est, qui paulo ante crucifixus, qui se

Daniel. 7.

Ephē. 1.

Col. 3.

Hebr. 1. 70

Col. 1.

Matth. 28

Hierony.

pultus, qui in tumulo mortuus iacuerat, qui postea
 resurrexit, Est ergo ei potestas data, sed nō plene, vt
 in futuro. Ideo dicit Apostolus: Nunc autem necdū
 videmus omnia subiecta ei, scilicet executiue & plene
 sicut fiet in extremo iudicio, de quo loquitur prophe
 ta Dani. quāquā omnia plene ei sunt subiecta, sed nō
 illo modo sicut tūc. Hæc dicta sunt, vt tollat falsum
 ænigma de persona patris. Quandoquidem similia
 habentur in alijs locis scripturæ sacræ, filius vel ver
 bum assumpsit quidem totū hominem in vnitatem p
 sonali: naturam tamen diuinam non mutat, nec dese
 ruit, in qua est omnino inuisibilis. Spiritus sanctus ap
 paruit vna vice in colūbæ specie alia vice in linguis
 igneis: sed eisdē creaturis nō fuit incorporatus, sed
 māsit amor patris & filij. Tota ergo trinitas est inuisi
 bilis, iuxta illud Apo. Regi autē seculorū immortalī in
 uisibili, soli deo honor & gloria. Et ei soli debet latric
 adoratio, q̄ est excellentiss. q̄ soli creatori, gratificato
 ri, & glorificatori impedit. Et q̄ vni psonę simul ōni
 bus trib⁹ psonis exhibet sine separatiōe vnus ab als
 tera. In nullo eī psonæ differūt, nisi in pprietatibus
 suis quas pfecte exprimit sanctus Athan. dicē s: Pater
 a nullo est factus nec creatus, nec genitus. Addamus
 nos, nec pcedens, filius a solo patre est nō factus, nec
 creatus, sed genitus. Spiritus sanctus a patre & filio
 nō factus, nec creatus, nec genitus, sed pcedens. Duæ
 sunt pcessiones in diuinis, vna p generationē secūdū
 rationem similitudinis, & hæc filio: alia per spirati
 onem & hæc spiritui sancto conuenit. Prima est se
 cundum modum intellectus. Secunda secundum mos
 dum voluntatis & amorosę inclinationis. Hæ sunt
 veræ & solæ trium personarum differentię: quan
 quam personaliter sumpta potestas & quæ ad eam
 spectant patri, sapientia & quæ ad eam spectant fi
 lio, amor & quæ ad illum spectant spiritui sancto
 adscribuntur. Quando vero eadem essentialiter su

Hebr. 2.

Matth. 4.

Ioha. 1.

Act. 2.

1. Timo. 2

Prpprita
tes diuine

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

muntur, æqualiter tribus personis attribuuntur. Præfectæ differētiæ sunt in actu vel actione intellectuali substantiali. Idcirco necesse est, quod omnes corporales & locales pariter & accidentales imaginatiōes diffugiant, & nullo modo in contemplatione diuinarum personarum vel essentiæ diuinæ assumantur.

[Domine deus, agnus dei, filius patris.] Ecclesia in laudem matris Iesu addit: [Primogenitus Marię virginis matris] O canticum suauissimum plenum iubilatiōe, id est, gaudio inexplicabili, dulcissimo affectu semper ruminandum. O emmanuel, nobiscum deus. Verus deus, quia filius dei patris naturalis consubstantialis, non adoptiuus. Verus homo, quia filius hominis virginę matris Marię naturalis non cōsubstantialis. Vnicus filius dei patris, & hois matris, pariter vnicus agnus pro nobis immolatus. Vn^o cū patre & spiritu sancto in substantia, in essentia, in indiuiduo sed alius in psonali proprietate. Vnus cum matre in natura humana, sed alius in substantia, in essentia, in indiuiduo, & in proprietate psonali. [Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.] Peccata mūdi tulit iste agnus, qñ conuersabatur in mūdo, pœnitentiã agēs & lugens pro peccatis nostris, ea expians, pendens et moriens in cruce [Miserere nostri] peccata remittēdo [Qui tollis peccata mūdi, suscipe deprecationem nostrā] Quasi diceremus: Sicut deprecans in cruce eū clamore valido, & lachrymis exauditus es, pro tua reuerentia: ita exaudi nos pro tua clementia. Clementia est diminutiua pœnæ. Oramus ergo, vt remittat etiã peccator: pœnas. s. tormenta dēmonū ignis eterni, & tenebræ infernaliū. Addit ecclesia [Ad Marię gloriã] Clementia filij est matris gloria. Mos est iudicū misericordiam, atq; clemētium, cum voluerint reis & pereuntibus mesereri, vt suscitent mulieres precaturas pro illis: quæ exauditio est eaz; gloria & gloriatio. Talis mulier est Maria apud clementissim

Hebræ. 5

num, iustissimum, & misericordissimum iudicem Ie-
 sū. [Qui sedes ad dextrā patris miserere nobis] Scri-
 bit beatus Iohannes Apostolus : Aduocatum habe-
 mus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est
 propitiatio pro peccatis nostris. Hanc propitiatio-
 nem recipimus quando remissis peccatis ad æternā
 gloriam introducimur. Et hoc postulamus dicendo,
 miserere nobis, ex hac miseria & mortali vita nos
 ducendo, scilicet, ad felicitatem & æternam vitam.
 Ad quod consequendum, multum iuuat Mariæ ma-
 tris Iesu meritum, sicut adiungens cantat ecclesia.
 [Per Mariæ meritum. Quoniam tu solus sanctus]
 scilicet, in essentia & natura tua, solus nos valens
 sanctificare, id est, mundare & per gratiam aptos &
 dignos efficere æternæ gloriæ. Ideo addit ecclesia:
 [Mariam sanctificans] quia nec ipsa qdem sine ope-
 ratione & merito ac sanctificatione filij sui sancta ef-
 se potuit, nec digna regno dei. Est autem duplex san-
 ctificatio: vna quæ peccata contracta & facta munda-
 dat. Alia quæ munit ne contrahantur aut fiant. Pri-
 ma est omnium hominum. Secunda soli ascribitur
 Mariæ dei matri. [Tu solus dominus] Dominus Ie-
 sus est dominus & possessor vniuersæ creaturæ iure
 creationis, iure conseruationis, iure gubernationis.
 Vnde addit ecclesia [Mariam gubernans] Guberna-
 tor vero tenetur quærere bonum subiectorum suorum
 & eos virtuosos reddere, felices atq; beatos, teste Phi-
 losopho. In quo gubernator Iesus patiebatur impe-
 dimētum maximū ex parte gubernandos. Diabolus
 em̄ pretendebat sibi aliquod habere ius tyrannicū in
 subiectis Christi, propter peccata. Igitur bonus Iesus
 amator subditorum suorum, precium peccatorum
 (quod illi soluere nequibant) magnifice de proprijs
 bonis soluit, & suos redemit. Est ergo Iesus do-
 minus solus suæ superbenedictę marris M A-
 R I A E, & omnium hominum vltra communia

Iohan. 2
 Sanctifica-
 tio dupl.

Philosop. 4

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

iura præscripta, speciali iure, scilicet iure redẽptionis
[Tu solus altissimus.] Inter creaturas deus aliquas
cæteris præstantiores & eminentiores creauit: sed qd
sunt omnes simul ad deum? certe nihil. Deus est im-
mensus & infinitus in bonitate sua. Omnis vero cre-
atura est finita: finiti autem ad infinitum nulla est
proportio. Est ergo dominus Iesus solus altissimus,
quia ipse est deus. Ad altissimum vero & eminentio-
rem in communitate spectat præmium dare pro bo-
nis factis, & nobiliores & digniores quosq; honorare
& coronare. Eapropter ecclesia adiungit. [Mariam
coronans, Iesu Christe.] Hic quæstio satis perplexa
oritur, an scilicet per hoc quod filius dei, deus domi-
nus Iesus dicitur solus sanctus, solus dominus, solus
altissimus, pater & spiritus sanctus sint exclusi? Respõ-
detur, quod aliter sentiendum est in ijs personis, que
inter se differunt, tam personaliter, quam etiam essen-
tialiter, quia in illis dictio exclusiua adiuncta alicui
personæ, excludit cæteras personas: Exempli gratia
quando de personis vnus conuentus dicitur, solus
Paulus est vociferatus, cæteri fratres habentur non
vociferati. Sed quia in diuinis personis est solum dif-
ferentia in proprietatibus personalibus, & non in es-
sentia, imo sunt omnino maxime vnum in essentia,
idcirco dictio exclusiua (scilicet solus) addita vni per-
sonæ respectu termini essentialis (sicut est in propo-
siti) scilicet sanctus, dñs, & altissimus, qui sunt termi-
ni essentialis, non excludit alias personas, sed magis
includit, propter vnitatem essentialem. Quando er-
go dicitur domino Iesu: Tu solus sanctus, intelligit
cum patre & sancto spiritu, à quibus non est separabi-
lis nec exclusibilis. Simile habetur apud Iohannem:
Hæc est (inqt dominus Iesus) vita æterna vt cognos-
cant te solum deum verum. Intelligendum est enim
cum filio & spiritu sancto. Et rursus dicit magister
& dominus noster Iesus: Nemo nouit filium nisi pater

Quæstio.

Respõsio.

Iohan. 17

Matt. 11

ter, nec patrem quis nouit nisi filius. Si enim hæc dicitio exclusiua nisi addita vni personæ respectu termini essentialis excluderet aliam, sequeretur quod pater non cognosceret se, sed tantum filius, nec filius cognosceret se, sed tantum pater: quod est absurdum dicere. Non enim absolute dicimus, quod solus filius sit altissimus: sed quod solus sit altissimus cum spiritu sancto in gloria dei patris. Hæc expositio prolixior facta est, quam existimaueram. Nec tamen ipsa pusillanimes vos reddat fratres dilectissimi, vt dicatis: Quis hæc potest praticare? quia praxis citissima breuissima & iucundissima est. Hæc enim & similia lecta instruunt intellectum, inflammantque affectum, vt sciat quid de deo digne sentiendum est, in quem affectus tendere nititur eum glorificando, laudando, benedicens, & adorando, sicut fit quando aliquis ignotus nobis describitur, quam bonus sit, quam doctus quam amabilis, &c. Si contingat sermo de eo haberi, non currimus ad singula, quæ de eo audiuius prolixè, sed statim affectu amoris in eum accendimur, subito laudando quem nunquam vidimus. Veniat ergo deus ex agnitione in affectum, & peribit omnis difficultas, velle erit omnis tarditas, fugiet omnis mora: quia tunc non aduertitur, quod videtur, sed quod diligitur. Amor vero ignorat multitudinem & moram, sed subito tendit in vnum amatum, id est deum.

¶ De gaudendi affectu multiplici, & de coniunctione diuinæ naturæ cum humana. Exhortatio II.

Evangelizo vobis gaudium magnum, Lucæ. 2.
Non sterili animo hæc sancti Euangelij verba pertranseunda sunt, sed summa indagine perlustranda recipiendaque sunt. Non caret bonitate quod a bono nuncio, id est, angelo dei, Euangelium appellatur.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Luc. 8.

Iatur. Nec tristitiā aliquā cōtinere potest, quod gaudiū magnū prædicatur. Sed nō omnes habēt animū gaudendi. Sicut dominus in Euāgelio dicit: Qui habet aures audiēdi audiat, sic posset dici: Qui habet animū gaudēdi gaudeat. Omnes utiq; qui intererant sermōni Christi, habebant aures corporis & mentis, q̄a erāt homines rationales naturales, & naturaliter intelligebāt, quę dicebātur: sed non habebant aures spirituales, quas Christus dñs requirebat. Pariformiter oēs homines sensati habēt animū gaudēdi naturalem, ita q̄ de bono naturali apprehensio gaudeant. Sed nō omnes habent animū gaudendi spirituale.

Prouer. 2.

Sunt enim nonnulli, qui habent affectū gaudendi naturalē corruptū, de quibus scriptū est: Lætātur cum male fecerint, & exultāt in rebus pessimis, quia ex cōsuetudine male agendi, acquiritur habitus male agēdi vitiosus, q̄ facit delectari in opere malo. Et licet omnes homines aliqd habeāt huius corruptionis, tamē plures nimis corrupti sunt, vt erat ille qui (vt fertur) ad eleemosynam conuocauit pauperes in horreum, quo clauso incēdit illud, vt deletiose audiret clamores in igne moriētii. Idem quū volebat gaudēter viuere, fecit infantē viuū assari, nō vt cōmederet, sed gestus atq; vagit⁹ moriētis infantis voluptuose videret. Nōne dictū est nobis q̄ filius cuiusdā principis paucis lapsis annis cōsuevit rapere ex plateis viris Romę quēpiā occurrētē, vt coram se suspētus paulatim & tarde expirans, sibi cōnanti delicias præberet & gaudium. Sint hæc vera aut dubia, talia tamē plura aut cōsimilia tyrānoꝝ facta, scripta legūt. O q̄ etiam inueniūtur in cōuētib; viroꝝ & fœminaz, gaudētes quādo aliquem contristauerunt, vexauerunt, difamauerunt, depulerunt, aut similia mala perpetrarūt. Omnes tales nō sunt apti, sicut nec digni, suscipere & gustare gaudiū euangelizatum ab angelo. Impij em̄ gaudere non norunt, sed solum gestire. Sunt nō

Isa. 48.

hilominus pbi homines quidā qui nondum acceperunt vnctionē à spiritu sancto, sed habent animū ad spiritualia stupidum. Et quoniam gustus tactus quidam est, hi spiritualē tactū vel bonū spiritualiter in spiritali gustu non percipiunt. Necessarium ergo est his, sicut & omnibus, secundū monita beati Iacobi apostoli, petere à deo sapientiā, vt vnctionē accipere mereātur à sancto. Debēt autē petere in fide absq; hęsitatione, vt sit indubitata credendoz; notitia; & in deo firma fiducia, quia dat omnibus petētibus affluenter. Oportet etiam affectum mūdare ab omni peregrino amore, vt sit ipse dominus solus amatus q̄a nō patitur sociū v̄ aliquid secū amari, nisi sit propter se. O felicem per omnia, qui solum dominū deum suum amat. Hic purissimus amor expellit superbā, inuidiā odium, gulam, inordinatum timorem, scrupulositate, anxietatē & similia innumerabilia, q̄ ortū habēt ex amore sui ipsius aut rez; aliaz; & spiritualē animū inficiunt gaudiūq; spiritus tollūt. Audiant itaq; qui animum gaudendi habēt, quid nuntius cęlestis gaudiū & ipse plenus gaudio, dicat: Euangelizo (inquit) vobis gaudium magnū quod erit omni populo, quia natus est hodie vobis saluator qui est Christus dominus. O gaudiū ineffabile prę materię nobilitate. O gaudium ineffabile prę materię magnitudine. O gaudium inebrians & absorbens prę materię iucunditate. Quid enim gaudiosius annūtiari potest filiis irę dei (in cuius manus incidere horrendum est) filiis priuatis hęreditate patris cęlestis, iam captiuis & sedentibus in tenebris spiritalibus in vmbra mortis cęnę, vbi ignis nō extinguet, nec vermis moriet quā qd ipsemet dominus iratus venit cum insignio charitatis maxime (qua maior esse non potest) quia ipse est Christus, id est, per vnctionem spiritus sancti factus homo, vt sustinere valeat debitas pœnas peccatorum & soluere vincula captiuorum

Iacob. x.
Ioh. 2.

Luc. 2.

Heb. 10.
Mar. 9.
Ioh. 15.
Luc. 2.
Isa. 66.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Isaia. 61** Vnde & dicitur in Isaia : Spiritus domini super me, eo quod vnixerit me, ad annuntiandum mansuetis misti me, vt mederer contritos corde & predicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, vt con solarer omnes lugentes, vt pponerem consolationem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, palliũ laudis pro spiritu moris. Ecce quomodo concordat prophetia cum euã gelio. Igitur qui habet animum gaudendi, gaudeat de tali recepto nuntio: q̄ scilicet saluator eius est deus & homo: ergo redemptor & satisfactor. Versa est ita que ira dei in mansuetudinem, & creans deus in humanitatis sponsus: cuius desponsatio in virginali vtero, tanquam ornatissimo thalamo completa est: in quo coniuncta est diuina natura, cum humana, sicut sponsus cum spõsa in vna persona verbi diuini: qualis coniunctio & vnio in nullo matrimonio inueniri potest, quia ibidem semper sunt duæ psonæ: hic vero vna. In coniunctione autem hac diuinæ naturæ cum humana sunt quatuor vniones. Prima est naturæ diuinæ cum spiritu humano, replentis eum omni sapientia, & scientia atque prudentia, insuper omnibus donis gratuitis ad redundantiam (quia de plenitudine eius nos oēs recepimus gratiam) & completis eum felicissima fruitione diuinitatis. Secunda vnio est naturæ diuinæ cum anima humana ipsius Christi, quæ viuificat corpus humanum. Tertia vnio est naturæ diuinæ cum carne humana, quia verbum caro factũ est. Quarta vnio est naturæ diuinæ cum humanitate, quia perfectam humanitatem assumpsit, hoc est, animam & corpus simul. Et in hac vnione humana ac rationalis natura valde exaltata est. Sicut enim puella humilis quum despõsatur filio regis, nobilitatur: sic natura humana verbo copulata maxime nobilitatur. Nulla est enim vnio qua deus creaturæ vnitur, quæ istam excedat per quam ho
- Iohann. 1**
- Ibidem.**

mo fit deus. Hinc secutum est, quod humana natura super omnes choros angelorum exaltata est, & sedet ad dextram dei patris. Istæ uniões sunt tanquam copula matrimonialis. Nam ad verum matrimonium requiritur mutuus consensus. Filius dei consensum præbuerat, quando per angelum consensum virginis postulauit, qua cōsentiente statim nuptiæ celebratæ sunt. Item ad matrimonium requiritur nexus indissolubilis. Tales sunt prædictæ uniões, quæ nunquā dissoluentur. Quia quod semel Christus assumpsit, nunquā dimisit, secundum Damascenum: Ecce deus quondā iratus (secundum modū loquendi humanū) propter præuaricationem peccatorū, quanta dulcedine & amore humano generi, per tāta beneficia aperte ostensa afficitur, vt nedum saluator sed etiam spūs appellari dignetur & esse naturæ humanæ. Per hoc vero singulæ animæ spūs factæ sunt eius. Qui ergo habet animum gaudendi gaudeat de tanta exaltatione nobilitatis & acquisitione æternæ felicitatis. Quia & sancti angeli germani (vt ita dixerim) humanæ naturæ, hac occasione, etiam ipsi nobiliores effecti lætantur, & congaudentes sorori suæ deo laudes referunt, dicentes: Gloria in altissimis deo. Ecce quanti gaudij est dies iste, vt cœlū impleat & terram. Idcirco canit ecclesia: Hodie nobis cœlorū rex nasci dignatus est de virgine, vt hoīem p̄ditū ad regna cœlestia reuocaret. Gaudet exercitus angelorū, quia salus æterna humano generi apparuit, hodie nobis pax vera de cœlo descendit, hodie per totū mundū mellis flui facti sunt cœli, hodie Christus natus est, hodie saluator apparuit, hodie in terra canunt angeli, lætantur archangeli, hodie exultant iusti dicentes: Gloria in excelsis deo. Hodie orto sole iustitiæ Christo deo nostro, infernales bestię, id est, dæmones aufugerunt, Sodomitæ feræ immundissimæ interierunt, omnia idola cadere cœperunt, omnia peccata apud electos

Psal. 109
Ephesi. 1
Coloss. 3
Heb. 1. 10
Actu. 7

Damascē 2

Lucæ 2

Lucæ 3

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

deficere inchoauerunt, & iusti cum auiculis cœli, id est angelis, laudes deo cecinerunt. Quod nobis gaudenter agere in terris & feliciter in cœlis concedat rex cœlorum Iesus Christus Mariæ virginis filius benedictus.

Quæ nam sint quæ beatæ Mariæ filios que eius præbuerunt occasiones gaudiorum, & quomodo illis sit gratuladū.

Exhortatio III.

Peperit filium suū primogenitum, Lucæ secundo. Tempore veteris testamenti sterilitas erat in opprobrium, ac etiam virginitas, quasi res infructuosa: fœcunditas vero erat in commendationem & gloriam, hocq; propter cultum diuinum, qui ex sterilitate imminuebatur, & ex fœcunditate augmentabatur, quando apud solos penè Iudæos diuinus cultus permanerat, cæteris gentibus idololatriæ deditis. Verum illa fœcunditas sub male dicto erat dicente domino: In dolore paries filios. Qui dolor procedit ex meatuum apertione & illoꝝ locorum, ex quibus egreditur puer. Ab hoc male dicto libera erat beatissima hæc puerpera, quæ peperit filium suum primogenitum sine dolore. Fuit etiam absoluta à sterilitatis opprobrio, quia virgo cōcepit & virgo peperit, prout testantur prophetarum & euangelistarum oracula. Idcirco congaudens ipsi virgineæ matri, cantat ecclesia. Nesciens mater virgo virum, peperit sine dolore saluatorem seculorū. Congaudent angelorum chori gloriosæ virgini, quæ sine virili commixtione genuit. Non dicentur angeli congaudere virgini parienti nisi ipsa gauderet.

Genesi. 3

Lucæ. 2

Isaiæ. 7

Lucæ 1

Congraudeamus fratres charissimi etiam nos. Hoc fit desiderium nostrum congraudere dei patri. Hoc optemus, ut gratia nobis præsteretur congraudendi, & optemus, ut impetrare hoc pro nobis ipsa dignetur. Verus amator in amici prosperitate non quærit dona, sed congradium offert. Verus amator dei non quærit ut euadat infernum aut purgatorium aut quæcunque mala, nec quærit dona plurima: sed solum placere appetit & congraudere. Euadere vero mala prætaستا, & obtinere dona quærit, ut placeat & congraudere valeat. Hoc satis innuitur verbis beati Iohannis Baptistæ, quibus ait: Amicus sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere, me autem minui. Satis innuit beatus Iohannes his verbis, quod profectus Christi domini erat suum gaudium. Hoc etiam fidei seruo, pro summa beatitudine dominus promittit, dicens: Serue bone & fidelis, intra in gaudium domini tui. Non dicit in gaudium tuum: sed in gaudium domini tui: Quasi diceret: Intra, & pro mercede habeas quod congraudas mihi. Quare enim videret gaudium domini sui nisi ut congratularetur ei? Ideo orare nos docuit: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum, id est, benedicatur nomen tuum, sicut est sanctum. Petit orans ut omnino fiat, in quo congraudet sanctitati diuinæ, quasi diceret: O sanctificetur ab omnibus nomen tuum, & sit sicut est sanctum, Hæc est petitio mea, hoc desiderium meum. Adueniat regnum tuum, hoc est, status ille in quo placebo domino, in quo benedicam domino, in quo cognoscam dominum, in quo fruam domino. In quo congraudabo purissime domino. Propterea dicitur in Prouerbis: Præbe fili mi cor tuum mihi. Præbe cor quod est principium vitæ, cor quod mouet & viuificat omnia membra & totum hominem, cor in quo est affectus

Iohann. 9

Matth. 23

Matth. 6
Lucæ 11

Prouer. 23

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

animi. Quasi diceret, peto totalem vitam & totum hominem & omnem amorē. Nec vult vt mutuemus ei cor sicut faciunt qui ipsi seruiunt seruili timore, vt pœnas euadant. Nec vult vt vendamus ei cor, sicut faciunt qui ipsi seruiunt sicut mercenarij pro mercede. Sed vult, quod p̄beamus ei liberaliter ex amore casto totum cor: sicut alibi præcepit, dicens: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Et hic solus est amor, qui nouit syncere congaudere. Cum ergo gloriosæ virgini felicissimæ puerperæ matri dei nihil præstare possimus, congaudere puro affectu eisdem studeamus, & hoc sufficit sibi. Erat huic puerperæ magnum gaudium, quod virgo concepit & manens virgo peperit, sed maius gaudium erat, quod dei filium generauit. Dicit dominus: Mulier cum parit tristitiam habet, quia venit hora eius, scilicet partus & doloris. Cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus est homo in mundū. Quantum igitur gaudiū habuit beata Maria, quæ nullū in partu sensit dolorē, & sciret se deum & hominem & mundi totius creatorem & saluatorem peperisset. Gaudium quippe generatur ex bono concupito & iam adeptō. Et procul dubio, quāto melius est illud bonum, tanto maius est gaudium. Gaudium vero beatæ Mariæ erat de altissimo bono, scilicet deo, ad cuius comparationem omne pulchrū est fœdum, omne dulce amarum, omne quod delectare potest, est molestum, vt inquit Bernardus: Huius gratiam & fauorem cæteraq; excellentissima dona nobiliori modo præ cunctis creaturis receperat. Suum creatorem, suum peperit saluatorem. Suum deū suum genuit puerum, lactauit & enutriuit omnia pascentem, lauit omnia mundantem & irrigantem. Inuoluit pannis, & ligauit fasciis omnia conseruatem & consolidantem. Inter hæc ad interiora pueri ingreditur, & vidit infantuli animam diuinitati vn̄is

Deut. 6.
Matt. 22

Ioh. 16

Bernardus.

tam. Sicut enim verbum caro factum est: ita verissimè Iohan. 1.
 me verbū anima factū est. Nō quod verbū vel in ani-
 mā vel in carnem mutatū sit, sed quod in vera perso-
 nali vnione anima & caro a verbo assumptæ sint.
 Quia enim talis vnio difficillime capitur (cum vtiq;
 omnem intelligentiam excedat) voluit spiritus san-
 ctus per suum Euangelistam vti illo modo loquens-
 di vt diceret: Verbum caro factum est, potius quā
 anima factum est, aut homo factum est, vt facilius
 consentiret humanus intellectus quod vnione per Iohan. 1.
 sonali homo verbo cōiunctus est. Quia si caro: ergo
 & anima (sine qua caro nō est humana caro) verbū
 factum est, nō mutatione qd est impossibile, sed assū-
 ptione. Vidit hanc vnionē ipsa mater Iesu nobiliori
 & luminosiori modo q̄ aliqua creatura cōspicere pos-
 tuit. Vidit animā pueri sui Iesu ex hac gratia vnionis
 qua maior excogitari non potest nec esse potest, ple-
 nū gratiæ. De cuius plenitudine nos omnes accepimus
 (ait Iohānes Euāgelista) imo cui nō ad mēsurā dat
 deus spiritum, id est gratiam. Nō q̄ eius scz Christi
 gratia habitualis sit infinita, sed q̄ habet gratiam ses-
 cundū omnem eius rationem & effectum. Sicut si ha-
 beretur albedo secūdū omnem gradū ipsius possibilē
 diceretur haberi sine mensura. Alio modo etiam dici-
 tur hoc ex respectu ad capacitātē animæ. Si em̄ aliq;
 veniēs ad fluuiū hauriret aquam, quātum posset vas
 capere, diceretur accipere sine mensura: licet vas sit
 determinatę mēsuræ. Sic in proposito quia tota capaci-
 tas animę Christi fuit repleta gratia: ideo dicitur ac-
 cepisse sine mēsurā. Vel aliter: Nō ad mēsurā dat deo
 spiritum, &c. vt intelligatur de diuina natura, quam
 ab æterno pater dat filio, quæ est donum infinitum,
 quod tantus sit filius quantus & pater. Alio
 modo potest exponi de dono quod datum est hu-
 manæ naturæ, vt personæ diuinæ vniatur: quod
 etiam est donum infinitum. Et ita sicut pater ple-

D. PERI LEYDIS CARTHVS.

Ioh. 1.

num genuit verbum: sic plenum & perfectum verbum vnitum est humanæ naturæ vel creaturæ. Hęc prædicta omnia verissima beata dei genitrix plenissimè intellexit, quâtum purus homo cognoscere potest, quia pleniori gratia ditata est præ cæteris intellectualibus creaturis. Cognouit ergo puerum suum plenum gratiæ, plenitudine non solum sufficientiæ, sed etiã redundantis in alios: quia est caput non solum hominum, sed etiam angelor'. Cognouit etiam eum plenum veritatis increatæ, cui erat homo ille atq; puerulus Iesus vnitus personali vnione. Cognouit etiam eum plenum veritatis, in quantum habuit notitiam omnium, quæ cognoscit deus, notitia visionis. Cognouit ergo filiolum suum plenum sapientia & scientia atq; prudentia & cæteris cognitionibus & quod implere deberet omnes figuras & promissiones legis Mosaicæ, exhibendo vmbra- rum veritatem. Vidit etiam eundem superbenedictum filium vteri sui virginalem, omni ornatum virtute & excellentissima charitate, per quam opus nostræ redemptionis assumpserat, vidit dulcedinem ipsius Christi domini & domini maiestatis, qua humanæ naturæ, & singulis hominibus & præcipue ipsi dulcissimi matri afficiebatur. Vidit tandem gaudium cordis filij sui charissimi, quod excedit omne gaudium omnium angelorum & hominum. Quia ipse filius obrinuit bonum diuinum per cognitionem & amorem excellentiori modo, quã vlla intellectualis creatura, præcipue in animæ portione superiore, secundum quam erat beatus & comprehensor, & in inferiori portione quantum redundantia à superioris portione præstabat. Legimus enim in Evangelio, quod exultauerit in spiritu sancto. Nec enim verum est, quod quidam opinantur dominum Iesum & piam matrem eius semper fuisse tristes, cum propheta dicat: Non erit tristis, & cetera, & Euang.

Luc. 10.

Illa. 42.

gelista: Cæpit contristari & mæstus esse. Quode-
nim cæpit & initium habet, utiq; non semper fuit.
Et quomodo non potuit gaudere in matris vtero
& postea ex vtero, qui plenus erat præfatis omni-
bus bonis, cum legatur præcursores sanctum Iohã
nem exultasse in visceribus matris ob aduentum
ipsius Iesu, quasi ipsi congratulando. Gaudebat sa-
ne dominus Iesus adhuc infantulus, & in vtero
matris clausus, imo ab hora conceptionis suæ in-
effabili & nobilissimo gaudio in quantum homo su-
per inenarrabilibus bonis, quæ sibi diuinitas gra-
tiosissime contulerat. Cognouit & vidit hoc Ma-
ria mater eius & congaudebat filio suo maiori gau-
dio, quàm vnquam vlla mater gauisa est super fi-
lio suo. Inter hæc aduertit & sensit Maria quomo-
do nihilus suus, secundum vtramq; naturam om-
nia interiora suæ matris perlustrabat, vbi nihil
inuentum est, quod tantam maiestatem offende-
ret. Vnde ex hoc aspectu accepit dulcedinem & gau-
dium maximum. Quis enarrabit hæc? Quis dis-
igne congaudebit duabus dignissimis personis istis,
in tantis purissimis gaudijs Iesu & Mariæ? Certe
solus is, qui habuerit fidem claram, spem firmam,
charitatem feruentem, cum corde mundo. Hic so-
lus perspicere potest præscripta & eorum intelligen-
gere veritatem, & recipere atq; sentire dei & Ie-
su, ac Mariæ in se respectum melle & omni suau-
tate dulciorem. Hinc ecclesia orat hoc sacro tem-
pore, vt præficiatur nobis fidei spei & charitatis aug-
mentum. Iam enim præ assidua quotidiana refes-
tione anima nostra (de tepidis christianis lo-
quor) nauseat super cibo isto leuissimo, nihil e-

Luc.7.

Nume.11:

D: PETRI LEYDIS CARTHVS.

orbis, vt sunt Iudæi, Saraceni, omnes hæretici, vt tepidi Christiani murmurant contra Man, cupiuntq; ollas carnum, id est, carnales scripturas, & panem mendacij, scilicet scripturas fallaces, & cepe vt allia id est, scripturas vanitate plenas. Qui si pia fide Man angelorum cibum sumerent, & mundo corde retinerent, gustarent vtique omne delectamentum, & omnis saporis suauitatem, secundum omnem voluntatem eorum ad omnem sensum spiritualem. Itaque charissimi mi fratres exerceamus fidem nostram vt clarificetur ferueat desiderium placendi deo, cor plenissime mûdetur, vt digne aliquid sentire valeamus de domino Iesu & pia matre eius Maria, quæ hodie peperit eum suum primogenitum, & ipsis intime congaudere, & eorum in nos in intimis nostris respectum recipere & sentire feliciter valeamus.

Quid Christi nobis conferat nauitas. Exhortatio III.

Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis, Isaia 9. Verbis propositis præsentis gratissimæ atq; iucundissimæ solennitatis materia innuitur, quæ est nauitas Iesu Christi, domini dei ac saluatoris ac glorificatoris nostri, quæ nobis data est in salutem, in admirationem & in exemplum. In salutem, quia sine ea d. peccatis nostris & æternis incendijs congruenter liberari nequiuimus, neq; ad regnum celorum ascendere potuimus, quæuis liberandi genus humanum alij modi deo non defuerint. In isto enim liberationis & redemptionis modo suam nobis dilectionem deus pater lucidius manifestauit, atq; hominis liberum arbitrium dulcius allexit, & efficacius ad se cognoscendum, reamandum atq; fruendum reduxit. Hæc in verbis domini

Iesu innuuntur, vbi ait: Sic deus dilexit mūdum, vt
 filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit
 in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. De
 hoc opere redemptionis nostræ ait Bernardus: Hoc
 omnino amorem nostrum facile vendicat totū sibi
 hoc est quod nostram deuotionem & blandius allicit
 & iustius exigit, & arctius stringit, & vehementius
 afficit. Dixi secundo, q̄ data est nobis Christi natiui-
 tas in admirationem, vt habeamus quibus exercea-
 mur studijs in valle præsentis miseræ, donec plenitudo
 sapientiæ nobis aperiatur, & discamus ex ad-
 miratione tanti mysterij vere philosophari, & fieri
 amatores veræ sapientiæ ex opere eiusdem sapientiæ
 maximo, quod est deus & homo, quod insinuatur no-
 bis in verbis thematis: Paruulus natus est, &c. Istud
 est opus illud admirabile, de quo angelus ait ad Ma-
 riam: quod nascetur ex te sanctum. Sanctum in se, &
 omnia sanctificans: quia gratia & veritas per Ie-
 sum Christum facta est, & hæc sanctificatio totum ho-
 minem, & saluum faciunt cum operibus suis. Opus
 admirabile, quia vnum sunt hypostatice tanta parui-
 tas & tanta magnitudo. Paruitas in his consistit, q̄
 paruulus iste est homo ex nihilo creatus, & in nihilū
 reuersurus, nisi manu omnipotentis teneretur. Ho-
 mo inquam vnus noctis, vnus horæ, infans vnus
 diei, Et hæc ex naturæ paruuli conditione geniti. Ex
 dignatione vero, infans vagiens in præsepio, circum-
 ligatus fasciis, frigans, esuriens & sitiens, mortalis
 in similitudine apparens carnis peccati, periculis He-
 rodis expositus, erumnis plenus, pauper, miser & mi-
 serabilis, debitor vniuersarum iniquitatum filiorum
 Adam, destinatus ad mortem turpissimam & vltra
 omnium hominum mortem pœnosissimam. Et hic
 paruulus natus est nobis. Magnitudo vero eius, de
 qua dixit angelus: Hic erit magnus, & filius altissimi
 vocabitur, non falsa aut similitudinaria appellatiōe

Iohann. 9

Bernard.

Lucæ. 1

Iohann. 1

Roma. 8

Philip. 2

Lucæ. 7

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

filii dicitur, sed vera, non adoptiua, sed naturali. Filius autem dei naturalis, verus deus est, quia vna est natura patris & filij & spiritus sancti. Est ergo filius iste qui datus est nobis, deus infinitæ maiestatis & beatitudinis, potentia & fortitudinis, sapientia & bonitatis. Quicquid enim appropriatur vni personæ hoc omnibus personis commune est, dempta processione personali, vel existentia personali. Est ergo filius qui nobis datus est omnino incomprehensibilis omni creaturæ, creator & conseruator, gubernator & cognitor vniuersorum vsq; ad maxima & minima. Et hæc paruitas & magnitudo vnū sunt supposito vt in hac mortalitate, & in hac nocte deus immortalis factus sit mortalis, iacuit in præsepio, fleuit, sitiuit, vbera virginæ matris suxit. Sic paruitas magnitudinē humiliavit, quæ tamen mansit quod erat. Et magnitudo istam paruitatem intantum exaltauit & magnificauit, quod infans iste qui verè omnia creauit, omnia gubernat, & omnia conseruat, iacet in præsepio, & regnat in cælo. O opus nimis admirabile, vincens scientiam nostram. Duæ naturæ intantum dispares, & in vna persona intantum vnitæ. Hæc summa admiratione digna sunt, & à solitarijs vitam profitentibus contemplatiuam, nobis scilicet Carthusiensibus, reuerenter & sobriè inquirenda, & deuotione sedula gustanda & frequentanda. Dixi tertio quod natiuitas domini nostri Iesu Christi sit nobis data in exemplū quia sicut pro nobis vniōnem hanc fecit deus omnipotens, vt tanta summitas & tanta humilitas in vnū conuenirēt pro nostra salute: ita quoque vult quod nos pro nostra salute hanc imitemur vniōnem. Vt quamuis secundum imaginem dei creati simus, & ca paces diuinitatis, redempti quoque sanguine filij dei & intantum deo dilecti, & forsan sapientia & intellectu, scientia quoque atque prudentia aliqua prædiri, virtutibus etiam ornati, & quod maius est, etiā grās

tria dei sanctificati (quãquam raro hoc pro certo scis
atur) semper tamen in his magnis & ceteris quæ nos
extollere possent, memores sumus propriæ miseriam,
quia ex nihilo sumus, & in peccatis concepti & nu-
triti, & semper peccatores manemus, & si verè sapi-
mus, ignoramus si apud iustum iudicem peiores omni-
bus hominibus, etiam dæmonibus habemur, prout
sanctus Vincentius ordinis prædicatorum hoc docet
evidenter. Idcirco sancti doctores tradunt, quod si-
ne mendacio omnis homo potest & debet seipsum
reputare maiorem ceteris peccatorem. Sumus etiam
ignari atq; peruersi, & secundum corpus mortales
& in cinerem reuersuri, viles fædæ ac fœtidissimi, con-
fusione pleni, & cæteris malis implicati innumerabi-
libus. Hæc ergo vnio in nobis semper sit fratres cha-
rissimi, vt dum nostræ nobilitas, quæ à deo est, sem-
per per respectum nostræ vilitatis humiliatur, tan-
dem ipsa nobilitas nostra, nostram vilitatem valeat
sublimare, cum per eū mortale hoc induerit immor-
talitatem, & corruptibile hoc incorruptionem.

1. Cor. 13

**Christi beneficia eiusdemq; amabi-
litas quomodo animam prouocent
ad reamandum.**

Exhortatio V.

Anquam sponsus procedens de thal-
amo suo. Verba sunt regij prophete, pro-
phetantis de filio suo Messia nascituro **Psalm. 18**
in die salutis & plenitudine temporis,
de virginea matre, instar solis rutilan-
te. Quæ verba quia hodierna solennis
tate impleta sunt, ecclesia cum magno iubilo, ma-
xime in ecclesijs secularibus, frequentat: per quæ
omnium nostrum & singulorum conscientia con-
uenitur ad reamandum dñm deum nostrum: quia licet

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

multa & superadmiranda suę dilectionis ac beneuolę
 tię erga nos inditia per innumera & per maxima be-
 neficia præstiterit, ta men in hoc quod se nostrū spō-
 sum appellare dignatus est, omnes solitę charitatis
 metas excessit. Vnde ait Bernardus super Cantica:
 Excellit in naturę donis affectio hæc amoris præ-
 sertim cum ad suum recurrit principium, quod est
 deus, nec sunt inuenta æque dulcia nomina quibus
 verbi animęq; dulces adinuicem exprimerentur af-
 fectus, quemadmodum sponsus & sponsa. Quippe quibus
 omnia cōmunia sunt, nil propriū, nil diuisum a
 se habentibus, vnā vtriusq; hæreditas, vna domus
 vna mensa, vnus thorus, vna etiam caro. Et ve-
 re ita esse de Christo & nobis scriptura testatur.
 Christo quippe & nobis omnia sunt communia.
 Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est no-
 bis, cum quo omnia deus nobis donauit. Pater
 enim diligit filium & omnia dedit in manu eius, Est
 vna hæreditas: quia dedit nobis potestatem filios
 dei fieri. Si autem fuerimus filij: & hæredes erim-
 us, hæredes quidem dei, cohæredes autem Chris-
 ti. Vna domus: quia in domo patris sui mansio-
 nes multę sunt, quas nobis in cœlestibus præpara-
 uit. Vna mensa: quia quotidie nos filij dei, sumus
 sicut nouellę oliuarum in circuitu mensę domini
 Iesu, expectantes promissum eius, vt edamus & biba-
 mus super mensam eius in regno suo. Vnus thorus
 quia dicit sponsa: Lestulus noster floridus. In lestulo
 meo per noctem quæsiui quem diligit anima mea.
 Et sponsus: Ne fuscitetis, neq; euigilare faciatis di-
 lectam, donec ipsa velit, id est, nunquam. Vellemus
 enim semper in hac vita cum sponso Christo in de-
 litijs contemplationis quiescere, qui delicias suas
 voluit esse cum filijs hominum, & fructus gratia-
 rum & meritorum sine fœditate concipere, & sine
 gemitu & pœnalitate parturire, sed intercipitur. In

Isa. 9.

Roma. 8.

Ioan. 3.

Ioan. 1.

Roma. 8.

Ioan. 4.

Psal. 127.

Lucę. 22.

Can. 1.

Can. 3.

Can. 2.

Prou. 8.

seculo tamen cœlesti perpetuabuntur hæc requies,
 & hæc delitiæ, inhærere deo & domino Iesu sponso
 propter seipsum per claram intuitionem & fructiuum
 amorem, & beatitudinis infiniti fructus, & actus sine
 ulla interpolatione imperpetuum procreabuntur
 Ecce thorus immaculatus & honestissimæ quietio
 nis, castissimæ quoq; voluptatis deliciarum dei, & vs
 berrimæ fecunditatis, vbi fructificat anima san-
 cta Christo & sibi. Vna etiam caro, de qua Apосто-
 lus: Propter hanc relinquet homo patrem & matrē
 & adhærebit vxori suæ. Sacramentum inquit, hoc
 magnum est, ego autem dico in Christo & in eccle-
 sia: Verbum enim caro factum est, & habitauit in no-
 bis. Nisi enim nostram carnem assumpsisset, non
 habitaret in nobis. Ex his nobis verbis præcipui &
 maximi amoris affectus ipsius dei erga nos mani-
 festatur. Quē iuxta sanctum Bernardum: nobis do-
 minus sub nomine sponsi dignatus est insinuare.
 Qui etiam pro sponsa sua seipsum tradidit in mor-
 tem, vt exhiberet eam sibi sine macula & ruga, cha-
 ritatem implens, qua maior haberi non potest. De-
 cet autem sponsam reamare sponsum, si tamen ama-
 bilis est. Et quis amabilior Christo Iesu sponso no-
 stro? Ipse siquidem est filius dei patris naturalis
 consubstantialis, æqualis & cœternus, splendor
 gloriæ, & figura substantiæ eius, candor lucis æ-
 ternæ, & speculum sine macula (in quo relucent
 omnia clarissime) & imago bonitatis illius. Ipse
 est incommutabilis deus, creator, conseruator, gu-
 bernator, & finale bonum omnium. Ipse est noster
 amator, noster gratificator, noster saluator, noster
 glorificator, & omnium beatorum sempiterna beatitudo
 Ipse est de spiritu sancto coceptus, genitus per virgi-
 nē, ex prophetica & regia stirpe originem ducēs,
 plenus gratia, sapientiā & virtute, & vt de plenu-
 dine bonitatis eius oēs valeat adimplere. Ipse suā spe

Ephe. 5.
 Iohan. 1.

Bernard.
 Iia. 53
 Ephe. 5.
 Ioan. 15.

Hebr. 1
 Sapi. 7.

Luc. x.
 Iohan. 7.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Pfal. 44.

cie & pulchritudine processit ad regnum, anima & carne nobilissimus: speciosus præ filiis hominum, flos totius humanæ naturæ, & totus desiderabilis. Denique deus & homo perfectus à die conditionis suæ, & vsque in sempiternum. Ecce amabilis spon- sus & coronatus hodie de thalamo virginali processit. Nunc igitur habens talem sponsum o sponsa Christi Carthusiana, quæ inter ecclesiæ filias es quas si lilium inter spinas, cum omnes religiones cadē do spinas cupiditatis & impietatis proulerint, tu tamen semper virens, lilium candentis innocentie & redolentis bonæ famæ, in arrepto proposito per feuerando, Christo domino produxisti. Merito igitur præ cæteris in ecclesia dei te sponsam appello. Sic enim ecclesia dei sponsa Christi dicitur, vt tamen omnes fidelium animæ hoc nomine valeant insigniri, tantum enim amoris dominus Iesus impedit singulis quantum omnibus, & sic intendit vni animæ & curam eius habet, quasi non essent plures. Igitur Carthusiana anima, tu filia Sion, id est, speculationis, egredere à te ipsa, (quia nisi à te ipsa defeceris ad eum qui supra te est non appropinquabis). Egredere inquam, plena charitate, & virtutibus ornata, & vide regem Christum sponsum tuum in diadema te mortalitatis, in quo splendet signum sanctitatis vitæ, gloria honoris eius, & opus fortitudinis atque virtutis, quo coronauit eum mater sua, quia substantiam carnis virgo mater ministravit. Ex magnitudine amoris non sufficit sponso vt carne nostra circumdaretur, sed in ea diadema mortalitatis habere voluit. Quapropter videmus eum, qui ex hoc paulominus ab angelis minoratus est, gloria & honore coronatum. Vide inquam, quomodo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius, in die lætitiæ cordis eius, id est, hodie. Exultauit enim vt gigas ad currendam viam passionis propter salutem nostram

Gregori.

Cant. 3.

Hebr. 2.
Can. 3.
Psal. 18

Vnde in Psalmo: Domine pater, in virtute tua læta- **Psalm. 20**
bitur rex Christus, quia passio eius efficacitã habuit
ex diuinitate, & super salutare tuum exultabit vehe-
menter. Desiderium cordis eius tribuisti ei. Desideriũ
quippe & gaudium cordis domini Iesu est salus spõ-
sæ suæ, quam pater per filium fecit. Quod si ignoras **Cantic. 9**
te in tantum amari o pulcher rima mulierũ, pulcher
rima propter Carthusianæ obseruantæ decorem in
comparatione aliarum religionum: abi post vestigia
gregum communium iustorum etiam secularium, &
pascè hædos tuos, ex se fœtètes, id est, quinq; sensus
iuxta tabernacula pastorum, ibi videbis claritatem
nuntij sponsi tui, & audies gloriam deo cantantes
angelos pro gaudio salutis tuæ, & odore felicissimæ
famæ percepto, cum pastoribus festina ad domum
panis Bethlehem, vide verbum infans, vide verbũ
abbreviatum, quia ligatum fasciolis in præsepio iac-
cet, quod cælos replet & terram, contrecta eum: res
dolet enim, cum sit optimæ complexionis, & vide
manus eius & pedes, quia ipsemet est, manduca eum
quia est panis viuus qui de cælo descendit, & gusta
quã suavis est dominus tibi: Et in his memor esto
quod ad mensam potentis sedes, & sic mitte manum
tuam, sciens quia talia oportet te præparare. Cibus
qui cum nausea sumitur, nec bene masticatus, non
bene nutrit. Hædus animal immolatitium est, &
ruminat. Mastica igitur cibum istum, & ruminat eum
nec ad medullam perueneris. Agnosce quia ipse est,
quem tibi supra descripsi. Deus pro te homo morta-
lis factus est, & quæ dura sunt carni elegit, non mol-
lia. Iniurias ferre venit, non irrogare. Prosperitates
diuitias, honores, voluptates seculi respuit, egenus
factus est, non venit suã voluntatẽ facere, sed patris
Et vt summam oim virtutũ concludamus, charitatẽ,
quam mente plena gestauit, & ore docuit, operibus

Iohann. 6
Psalm. 33
Prover. 29

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Luca 23

excellentissime demonstrauit, vt etiam moriens pro inimicis exoraret. Cum hæc agnoueris, masticans & ruminans, rejice nauseam, expelle teporem, accende affectum, incorpora tibi cibum istum vt conforteris & crescas, & mitte manum tuam, & para amico tuo sponso tuo qualia de sua mensa accepisti. Displiceant tibi mollia & delectamenta carnis, placeant tibi dura, displiceant tibi superbia & honores seculi, placeat tibi humilitas & tuipsum despectio. Displiceat tibi inobedientia & propria voluntas, placeat tibi obedientia & voluntas aliena. Displiceat tibi vel modicum habere cum hoc seculo, & placeat tibi voluntaria paupertas super omnia, & in omnibus placeat tibi dilectio dei & proximi, vt etiam aduersantibus & displicentibus tibi velis prosperos successus, vt his ornata tanquam sponsa egrediaris de thalamo carnis tuæ, & dicetur tibi coronandæ in die desponsationis tuæ, & in die lætitiæ cordis tui, cum iam nuptura eris in regno sponsi tui, hoc quod eidem sponso tuo dictum est: Dilixisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te deus, deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis, in qua lætitia regnabis cum sponso tuo Iesu Christo in æternum.

Psal. 44
Heb. 1

De quadruplici sensu scripturæ, & quàm digna sentire debeamus de Christo. Exhortatio VI.

Erbam breuiatum faciet dominus super terram. Ad Roma. 9. Per dictatum vobis loquor fratres potius, quàm aut colloquendo aut declamando, vt olim facere consueui, quia hic modus gratior vobis est, & mihi leuior, & etiam fortassis utilior: quia verbum nostrum nisi scriptis committetur, perit, verbum autem domini, licet abbreviatum

Psal. 118

manet inæternum. Oportet autem ea quæ diximus, ita moderari, vt & si non omnibus omnia, omnibus tamen aliqua conueniant. Incipientibus enim & proficientibus debitor sum. Hinc est, q̄ interdum quædam excellentia & ardua, nonnunq̄ vero quædam cōmunia & simplicia propono. Quæ sicut cura paterna & charitatiua sine simulatione offeruntur, ita filiali & pio corde sine tristitia sunt recipienda. Sciendum, q̄ sacra scriptura diuinitus nobis tradita, à sancto Hieronymo maximo labore translata, à sanctis doctoribus explanata, quam quotidiana deuotione non sine magnis vigilijs & laboribus frequentamus, est paradisus & hortus voluptatis, in quo deus posuit hominem, vt excoleret & custodiret illum. Hic quadriparito fluuius irrigatur. Ex vno quippe fonte intellectus historici, vel exemplo facti nos docet, vel sensu moralis eiusdem historiæ quid agere debeamus innotescit, vel quid credere oportet instruit, vel quid sperandum sit in futurum manifestat. Latet hic vbertas magna spiritus. Quod si quis ad hanc vbertatem intellectus & affectus peruenire nequeat, patienter agat, nō tædeat eum q̄ in sacra scriptura verba multiplicatur, & eadem sæpe reiterantur. Non est enim aliquid otiosum vel superfluum in eis, cum dominus Iesus author eorum dicat: Non peribit vnum iota, nec vnus apex de lege, &c. sed ex charitate & fide, ex religiositate (id est, cultu diuino) & obedientia (quæ sunt maximæ virtutes) verba spiritus sancti deuote reuenter & diligenter auscultet, & non desidiose & somnolenter (Maledictus est enim qui facit opus domini negligenter) donec introduci mereatur à sponso Christo in cellam vinariam, vbi iam rudis litera existens, quasi aqua insipida mutata sit in vinum. Quod si in isto seculo factum non fuerit, propter præfatas tamen excellentes virtutes homo faciens quod in se est recipiet vberem mercedem in futuro. Et notanter

Roman. 8

Genesi. 9

Matth. 9

Ieremi. 48

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

dico, quod si fecerit quis quod in se est: quia vt in plurimum culpa ex parte nostri est: Quilicet creati sumus ad imaginem dei, & capaces æternæ beatitudinis, & per consequens omnis saporis & delectamēti scripturarum, infectum tamen gerimus gustū spiritualem, propter amorem delectationum carnalium & rerum mutabilium. Quærimus enim non necessitatem rerū, sed delectationē vel superfluitatē. Sed ex nūc in hac gratissima solennitate fratres charissimē omnibus dimissis immundis amoribus reꝝ pereuntium, sitientibus vobis diuina, vtrem offero refertū vino optimo & suauissimo, digno vobis ad potandū labijsq; vestris & dentibus ad ruminandum. Ruminandum labijs in orando, in laudando, in prædicando. Ruminandum dentibus lacte candidioribus, i. mundissimis actibus rationis & intelligentiæ, ac voluntatis, frequentandum, contemplanqu & desiderandum. Nisi enim dentes animæ candidi fuerint, hoc vinum filare ac ruminare nequibunt: sed curiosus maiestatis scrutator opprimetur à gloria, & obstupescunt dentes eius. Sumite vtrē. Verbum breuiatū faciet dñs super terram. O amici qui intelligitis & diligitis, bibite & inebriamini charissimi. Custate & videte, quā suavis est dñs: Aestuēt fratres hoc vino & felici ebrietate dormiant sensus carnis, vt non aduertamus eos, sed cor nostrum vigilet. Non vt ratione indagemus, aut intelligentia comprehendamus verbum hoc, sed sobrie intelligentes, & non perspicientes, nec comprehendentes, quasi stupidi ad tantā amoris dulcedinem liquecat anima nostra, nec se contineat, sed totaliter se in deum effundat, & in eo suaviter quiescat. Sicut em̄ vinū bonū supra mensurā potatum hominem inebriat secundum carnē, ita istud verbum inebriat spiritū. Cuius em̄ intelligentia non obstupescat, & vltra quā dicere præualet miretur, cum adit & aduertit quod verbum breuiatum est: Istud est ver

Cantic. 7

Prouer. 25

Roman. 9

Canti. 5

Psal. 1

Cantico. 5

dum quod erat in principio, & apud deum erat sicut
 secunda persona, & deus erat. Per hoc facta sunt oīa
 Quod (secundum August. in 4. li. de trin. ca. 1.) est in
 commutabilis veritas. Vbi principaliter atq; incom-
 mutabiliter sunt omnia simul, non solum quæ nunc
 sunt in hac vniuersa creatura, verum etiā q̄ fuerunt,
 & quæ futura sunt, In hoc ybo oīa vīta sunt. Ab illo
 nihil perit. Sicut per ipsum omnia creata sunt, ita
 subsistunt, ita conseruantur, ita cognita sunt incom-
 mutabiliter. Et hoc verbum breuiatum est: quia caro
 factum est. i. homo, & positum in præsepio. Ecce illud
 verbū attingens à fine vsq; ad finem fortiter, tantæ
 longitudois, nunc restrictum fascioliis iacet breuias-
 tum arcto in præsepio. Tanta vnitās facta est v-
 bi & hominis ex gratia vnionis, vt sit vna persona,
 & illud verbū pati dicitur quod patitur homo, & ibi
 dem paruum & breue esse dicitur, vbi puer iste secū-
 dum humanam naturam paruus & breuis est, manē-
 te tñ natura diuina incommutabili, & maiestate ver-
 bi non imminuta. Sic deus dilexit mundū, id est, nos
 vt filium suum vnigenitum daret, ait ipse filius dei in
 euangelio. Et sic commendauit charitatem suam in
 nobis, cum adhuc peccatores essemus, ait Apostolus
 Paulus. Persuadendum fuit quantum nos diligeret
 deus, ne desperatione non auderemus erigi in eum,
 ait sanctus August. loco præallegato. Et quis non ine-
 briabitur diuino amore, tāta audita charitate dei ad
 nos, nisi q̄ pressus carnalibus & mundanis desiderijs
 & curis considerare non valet quid sit diligi à deo, &
 quanta sit illa diuina dignatio & beneuolētia ad nos
 & q̄ sint fructus sequuti ex eo quod verbū breuiatū
 est. Ponit August. in Enchridio aliquas causas, pro-
 pter quas verbum breuiatum est, id est, incarnatum:
 qā recōciliari nos oportebat deo vsq; ad carnis resur-
 rectionem in vitā æternam. Itē vt & humana super-
 bia per humilitatem dei argueretur & sanaretur, &

Iohann. 1
 August.

Sapient. 5

Iohann. 3

Roma. 5

August.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Roma. 3

Idem.

demonstraretur homini quàm longe à deo recesserat cum per incarnatum deum reuocaretur: & per hominem deum exemplum obedientiæ contumaci homini præberetur, & vnigenito suscipiente formã serui (in qua nihil ante meruerat) fons gratiæ panderetur & carnis etiam resurrectio redemptis promissa in ipso redemptore præmonstraretur, & per eandẽ naturam quam se decepisse lætabatur diabolus vinceret. Persuadẽdum erat homini ait idem Augustinus 4. l. de tri. c. 1. quales deus dilexerat, ne superbiremus. Ecce ex præfatis verbis habemus, quod eramus victi à diabolo, morti perpetuæ addicti, sine gratia, longe à deo, inobedientes, superbi. Sunt & alia innumera mala culpæ & pœnæ temporalis & perpetuæ, quæ nos miseros efficiunt, à quibus omnibus per verbum breuiatum erepti sumus, & ad æternam vitam vocati. Insensibilis est, qui his consideratis non mouetur to corde ad reamandum, ommissis omnibus alijs cõtrarijs pro posse, quod denotat spiritus ebrietas, quia ab ea quasi insensibilis redditur. Igitur charissimi fratres, pro posse intelligamus & diligamus, & rumine frequentando verbum pro nobis breuiatum, vt prædicta bona consequi mereamur. Nec hoc cuiquã impossibile aut arduum videatur, sicut quandoq; cõquesti estis. Ecce ego habeo verbum in corde meo, quod intus manens, in sono isto vobis propono. Et vos audiendo verbum concipitis & generatis in cordibus vestris. Neminem vestrum latet hoc. Tale verbum est apud deum. Sed alterius naturæ & gloriæ. Verbum nostrum quandoq; dormit, quando scilicet ipsum intelligendo non cogitamus. Et suscitatur quã intelligendo eius recordamur. Quandoq; totaliter moritur quando scilicet obliuiscimur. Et non est vnicum, quia tot verba formamus, quod sunt ea quæ intelligimus. Sed deus pater vnico actu intellectus vnicum verbum consubstantiale & connaturale in com

mutabile, sibi æquale, & se& omnia simul repræsens
 tans, æternaliter generat. Huius verbi similitudinē
 aliqualem intelligendo, semper penes nos habemus.
 Quapropter non est nimis arduum de illo cogitare,
 imo non potestis cogitare de deo, nisi cogitetis ver
 bū illud, quia de deo non cogitatis, nisi in quantum
 vos videt. Videt autem vos in seipso in verbo. In
 super quando intelligitis aliquam veritatem, aut quod
 cunque intelligitis, hoc est ex illustratione verbi, quod
 illuminat omnem hominem. Ipsum verbum est cog
 natio sine quo nulla est cognitio, & per quod est om
 nis cognitio. De hoc verbo in hac vita intelligen
 do dicit beatus Augustinus in 2. li. de tri. ca. 17. In quibus
 tum dei sapientiam per quam facta sunt omnia spiri
 tualiter intelligimus, intantum carnalibus affectibus
 morimur. vt mortuum nobis hunc mundum depu
 tantes, nos quoque huic mundo moriamur. Merito
 ergo nemo potest faciem, id est ipsam manifestatio
 nem sapientiæ dei videre & viuere. Ipsa enim est spe
 cies, cui contemplandæ suspirat omnis qui affectat
 deum diligere ex toto corde, & ex tota anima, & ex
 tota mente. Ipsa est species quæ rapit omnem ani
 mam rationalem desiderio sui, tanto ardentior
 quanto mundiorem, & tanto mundiorem quāto ad
 spiritualia resurgentem, tanto autem ad spiritualia
 resurgentem, quanto a carnalibus morientem. Hæc
 Augustinus. Verbum ergo breuiatum fratres! char
 rissimi contemplemur, vt carnalibus mortui, spiri
 tuales & mundi effecti, ardentem eius desiderijs rapi
 amur, donec in perpetuum ipsum fruendum obti
 neamus.

Augustinus.

EXO. 33.

¶ De timore inordinato
 vitando.

Exhortatio, VII.

N

Nolite timere. Luca 2. Sicut ex euangelio hodiernæ solennitatis patet, pattores insolita angelica claritate visa, timuerunt valde. Naturale est, quod fragilitas humana præsentiam virtutis angelicæ sine turbatione ferre non potest. Vnde dicitur in Iob: Cum spiritus me præsentem transferit, inhorruerunt pili carnis meæ. Et Daniel ait: Vidi visionem hanc grandem, & non remansit in me fortitudo. Et Chrysostomus ait: Non potest homo quantumcumque sit iustus, absque timore cernere angelum. Sed bonus angelus de sui visione turbatos semper consolatur, sicut in pluribus locis scripturæ habetur. Sanctus Athanasius narrat sanctum Anthonium docuisse fratres: Non est difficilis bonorum spirituum malorumque discretio. Si enim post timorem successerit gaudium, à domino venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ præsentis maiestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. Nititur enim hostis antiquus animam turbatam obruere, ideo auget timorem. Rursus Chrysostomus: Sicut auriga perterrita loræque dimittente, curruum æqui præcipites, totaque quadriga peruertitur sic accidere consuevit animæ, quoties ab aliquo stupore vel sollicitudine deprimitur. Idcirco angelus consolatur pastores dicens: Nolite timere. Nec solum sedat terrorem, sed etiam alacritatem infundit, adiungens: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie saluator, qui est Christus deus. Scio charissimi fratres, quod visa propriæ conscientie vestræ claritate, in qua re luget quantis, & in quantis deum offendistis, & quantam mala & tormenta peccatoribus sunt indicta, timetis valde: Est enim horribile incidere in manus dei, viventis. Mala enim sunt fugienda, præcipue ea quæ sunt peccatoribus promissa. Timor autem est circa fugam malorum, Sed bona conscientia fugabit terrorem, &

Iob. 4

Daniel. 17

Chrysoft.

Athanas.

Chrysoft.

Hebræ. 10

Gaudiū inferet. Nolite timere. Ecce annuntio vobis
 gaudiū magnū, quia natus est vobis hodie saluator. **Lucæ. 3**
 Fratres, quare timeatis vos? Timeat Herodes, timeat
 Cayphas, & Annas, & pharisæi, qui sibi timent au-
 ferri regnū terrenū, & auari sunt. Timeant qui ter-
 rena sapiunt, & gloria in confusione eorū. Timeāt q̄
 cōformant se huic seculo. Vos autē cur timetis vigi-
 lātes, & pascentes gregē sensuū vestrorū: internorū et
 externorū innocentem, in nocte præsentis seculi erro-
 ris, ignorantia, impotentia, & malitia tenebrarū ha-
 rum? Qui iā desletis peccata vestra prærita, volentes
 ea nō esse facta, & volūtātē habetis bonā deinceps
 nō peccādi, & totaliter estis à peccatoribus separati.
 Insuper qui pascat exterioris sensus sobrie. Et si quæ
 min⁹ forsan ordinate delectāt, hoc accidit propter
 frig⁹ & tenebras noctis. i. minorē charitatis feruorē
 & ignorantia, vel errorē, & facile indulgēt. Pabulo
 deniq; spiritali quotidie, imō cōtinue interiores ves-
 tros sensus sāginatis. Conciues etiā vestros cœlestes
 saltē interioribus oculis cernitis, & cū ipsis penē con-
 tinue cōcinitis: Gloria in excelsis deo, & in terra pax
 hominibus bonę voluntatis, qua nihil facilius, ppter
 q̄ redditur vobis iugum dñi suaue, & onus eius leue,
 & propter q̄ mandata dei vobis grauiā non sunt, &
 hæc sufficit deo. Itē: dico, cur timetis? Nolite timere
 quia natus est vobis hodie saluator, de quo scriptū est:
 Ecce deus saluator meus, visibiliter apparens in car-
 ne. Et itē: Mitter eis saluatorē, Iesum Christū. Et i-
 terū: Saluator ponēt in ea. Et itē: Ego dñs deus tu-
 us sanctus Israel saluator tuus. Et frequenter in eod-
 em, ppheta dñs redēptor & saluator describit, sicut
 in lectiōibus matutinalibus per totū aduētū audistis
 De quo saluatore in eodem propheta scribit, quod **Isaiæ. 53**
 vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros
 ipse portauit, & quod vulneratus est propter in-
 quitates nostras, & attritus est propter scelera

Lucæ. 1
Matth. 11
1. Iohan. 3

Isaiæ. 73
Isai. 19
Isaiæ. 26
Isaiæ. 43

Isaiæ. 53

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

nostra, & disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus, & dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum, & propter scelus nostrum percussit eum, & iustificauit ipse saluator noster nos, & iniquitates nostras ipse portauit. Sed ne quis dubitet, an possit, aut sciat, aut velit saluare peccatores, audite quis sit iste saluator qui portat in fronte nomen salutare, quod dicitur Iesus. Dicit enim Iohannes: In principio erat verbum. Et Isaias: Verbum meum quod egredietur de ore meo, non redibit ad me vacuum, &c. Quod iuxta Iohannem euangelistam erat apud deum, scz apud patrem deum tanquam alia persona a persona patris, & deus erat, quia vna est substantia patris & filij, de quo verbo dicit Apostolus: Viuus est enim sermo dei & efficax, id est, verbum dei. viuuit vita nobiliss. quia eius viuere, est diuinum intelligere, quod est respectu obiecti nobiliss. propter quod concludit Philo. 12. Meta. quod primum ens, siue deus viuuit vita nobiliss. & optima. Nostra autem vita est quidam modicus affectus illius vite, tam in interioribus, quam in exterioribus secundum magis & minus, & secundum sub & supra. Vita enim intellectualis in nobis est ad imaginem dei. Vita vero sensitua & vegetatiua data est nobis, propter defectum intellectus nostre. De quo verbo subdit Apost. Viuus est sermo dei & efficax. Efficax, quia eius efficacia se extendit ad omnia. Non est enim esse aliquid, vel potentia seu virtus sine illo. Ergo illud verbum nobilissimæ vite & potentie potest saluare. Et sequitur, penetrabilior omni gladio accipiti, & pertingens usque ad diuisionem carnis & spiritus, copagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Per quam vult intelligi, quod verbum cognoscit omnia, & tumcumque sunt occulta & ligata. Atque subdit: Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Ergo nudum potest, sed & scit saluare, quod omnes vias saluandi nouit. Et vult quia vult omnes homines saluos fieri,

Iohann. 1

Isa. 55.

Heb. 4.

Ad agnitionem veritatis venire. Et hanc bonā vos
 Iuntatem exhibuit, dum ipsum verbum caro factum
 est, & habitavit in nobis, hoc est, cōuersatum est ver-
 bū nobiscum in carne passibili & mortali, vnū factū
 cū carne, id est, homine, nō vnitate nature, sed psonę
 vt haberet in quo pateretur, & ostenderet quantum
 nos diligeret, & pariter remedium salutis afferret &
 exemplum. Habentes ergo talē saluatorem, cū bona
 cōscientia nolite timere. Nihil enim damnationis est
 his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundū carnem
 ambulant. Sed magis iustificati nunc in sanguine
 ipsius salui eritis ab ira per ipsum. Quod si conscii
 veterum delictorum peccatores vos esse agnoscitis
 nolite timere, sed consolentur vos verba Apostoli
 ad Corinthios vbi ait: Hęc aliquando quidem fuisitis
 sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati es-
 tis in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiri-
 tu dei nostri. Cauete fratres, iterum dico cauete, in
 ordinatum timorem, qui multa mala inducit, & mul-
 ta bona impedit, pusillanimum reddit hominem, &
 scrupulosum, & erroneum, vt omnia quę agit vide-
 antur sibi peccata intātum qđ talis nō audet cōfiteri,
 nec legere horas canonicas nec missam, & cū volue-
 rit atterare legere, impediit artereę, & cętera qbus
 vox formatur, ita qđ formare vba debite nō possit
 & pę multiplicatiōe varioꝝ cōceptuū & imaginatio-
 nū fortisū. Videtur sibi qđ diuersas voces int⁹ audiat
 à diuersis loquētibus pstrepenes, ob quarum repulsi-
 onē, vel si nōdum pstrepiūt, tamen ne pstrepan-
 terius icōpositos mot⁹ ostēdit capite, manibus & pe-
 dibus totius corporis agitatiōe, nutibus oculoꝝ, ere-
 ctiōe linguę, vocib⁹ & verbis terribilib⁹, & c. ita vt ab
 ignorāte putaretur veraciter à demone obsessus. Ti-
 mor inordinatus impedit somnū, locati in lecto fa-
 cit exilire, subtilis occulta circa peccata vel alia intel-
 ligibilia indagare, abstinere à necessario nutrimento

1. Tim. 2.

Roman. 2

Roma. 5

1 Cor. 6.

Timor in
ordinatus
quę efficit
at mala.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Quæ omnia si continuata & fortia fuerint, inducunt amentiam. Et vnum pessimum his adiungit q̄ melancholicas aut alias erroneas, aut diabolicas ratiocinationes quas soluere nō potest, putat occultas & famillares diuinas esse inspirationes. Ergo contra hunc timorem oportet solitarium, & volentem in virtutibus, & in vita cōtēplatiua, p̄ficere, maxime vigilare, & totis viribus resistere, & aliorū consilijs acquiescere. Sunt qui ex hoc timore nunq̄ possunt getari in conscientia sua, semp̄ timentes, q̄ vel non sufficiens ter sunt confessi, vel dubitantes vtrum sint confessi, vel vtrum cōfitemdo vere cōtriti fuerint, quasi remissio peccatorū dare p̄pter labores q̄s q̄s facit rememorādo peccata sua, & cōfitemdo ea, q̄ nō posset de peccata dimittere nisi in cōfessione. Dico vobis q̄d remissio peccatorū sit ex sola diuina misericordia, & nō alligat deo virtutē suā sacramētis, quin sine ipsis potest affectū sacramētōrū p̄ficere. Debet tñ homo deo & ecclesijs obedire, & facere humanā diligētiam, vt scire valeat peccata sua, & de eis dolere & cōfiteri, & remissionē deo cōmittere. Nemo em̄ potest scire certitudinaliter, vtrum sufficēter cōtritus fuerit. Est labor inutilis ad hoc laborare. Debet etiam homo confidere q̄ cōfessus fuerit, q̄n solū dubitat. Quis enim potest retinere omnia quæ cōfitemtur cū beatus Tho. dicat, q̄n dubitat celebrans, vtrū dixerit v̄ba cōsecrationis nō debet ea repetere, sed procedere. Timor iste oritur ex inordinato amore quem quis habet ad seipsum. Nolite, ergo timere, q̄a pax hoibus bonæ voluntatis Bonus tamen & ordinatus timor non prohibetur q̄ quis reueretur deum, ne eum offendant, de quo dicit in prouerbijs: Per timorem domini declinat omnis a malo, & in ecclesiastico: Qui sine timore est, non potest iustificari. Peccatores vero nolētes se emēdare & peruersi monachi & religiosi, non curātes regulam am̄p̄fessionē sc̄a, audiant dominum Iesum apud Lu

Thomas.

Prover. 6
Ecclesi. 1.

eam dicentem: Timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. Lucæ. 12

Beneficia quinque, que tamen angelis quam hominibus Christi adduxit natiuitas.
Exhortatio. VIII.

Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Lucæ 2. In hoc angelico carmine primo innuitur lætabunda angelorum gratiarum actio. Secundo, pax hominibus nunciatur bonæ voluntatis. Pro primo sciendum quod ex natiuitate domini nostri Iesu Christi, dei & hominis, angelicis spiritibus quinque singularia beneficia puenerunt, per quibus gratias lætatur exoluerunt. Primum est, quia eorum natura fuit ex natiuitate domini summe nobilitata eo quod anima rationalis (quæ est foror angelorum) fuit dei filio inseparabiliter copulata per incarnationis huius mysterium, unde ex hoc nobilissimus dei & virginis filius (quod est persona dignissima) factus est angelorum sororius. Anima quippe rationalis est de eodem patre genita, & ad imaginem eius, sicut angeli: quis propter firmiter naturam representat angelus personam viri. Anima vero, propter infirmiter & mirabilior naturam, personam feminam: minus tamen differt angelorum natura quam fratris & sororis, secundum quam est infirmiter ad naturam. Igitur, pro tanto beneficio gratulatur, & dicit: Gloria in altissimis deo, Et illud Apocal. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam deo, quia venerunt nuptiæ agni, & uxor eius preparauit se. Si sublimitas angelorum iam beatam tantum exultat, & gratias agit deo, humilitas humana pro tanto beneficio, per quod a perpetua damnatione est liberanda, & a peccatis absoluenda, a miseria huius mortalitatis erueda & ad sempiterna gaudia

Apoca. 19

D: PETRI LEYDIS CARTHVS.

perducenda, quantum putamus fratres mei merito in deo lætari debet, & laudes & gratiarum actiones exoluere. Quapropter sitis in diuinis laudibus strenuū id est, secundum Bernardū, reuerentiales & alacres & viriles, non parcentes vocibus nec somnolenti, quia deus præsens est, & angeli eius assistentes psallentibus. Nec contēnatis voces vestras. Vox enim vestra cælos penetrat & lætificat, infernum dirumpit & cōtristat purgatoriū exhilarat, super latitudinem terræ se diffundit, & adiuuat, atque fecundat. Secundum beneficium est reparatio ciuitatis cœlestis, quæ depopulata & imminuta fuit per casum angelorum, & imperfecta relicta per casum hominum. Per natiuitatē vero Christi imperfectio eius suppletur, quando animæ innocētum ad decimum chorum cœlestis hierarchiæ assumuntur, & ruinæ eius reparantur, quando per virtutem Christi secundum diuersitatem meritorum a nimæ adulatorum, siue martyrum, siue confessorum ad diuersos choros angelorum in locis præuaricatum collocantur. Et est hæc reparatio dignior & nobilior, quàm fuit eius prima creatio vel institutio, maxime propter nobilissimas personas Christi Iesu & ipsius matris eius. Quid dixerim animas sanctorum mixtas cœtibus angelorum, nisi preciosissimos lapides affixos vel inclusos auro? Angelica enim natura appellatur aurum, iuxta illud Ezechielis: Ausus opus decoris tui. Et de ruina angelorum subditur. Et foramina tua in die qua conditus es, præparata sunt quia ruentibus angelis ipso die creatiōis, foramina relicta sunt, quibus animæ sanctæ quandoque includi deberent ad ornatum cœli, tanquam lapides preciosi, ut canit ecclesia de viuis lapidibus: Tunc omnibus presuris expoliti lapides. Vnde & in Isaia ecclesiæ dicitur: Eris diadema regni, scilicet in cœlis. O quàm magnum gaudium ex hoc præstatur angelis & hominibus, Nolite ergo turbari fratres, quando in tentatio-

Bernard.

Ezech. 28

Isaia. 62

nes varias incideritis, aut infirmitates, & iugū Christi, aut ordinis presserit. Per talia enim (sicut ceteri patres antecessores vestri) ad gloriam cœlestem parimini: quia (iuxta sententiam Apostoli in Actibus) per multas tribulationes oportet intrare regnū dei. Tertium beneficium est, quod per Christum hostis angelorum fuit victus & expulsus. Hostis angelorum diabolus est, quem licet angeli de cœlo eiecerint, tamen in terra homines vincebat, & ibidem regnabat. Sed Christus dominus eundem vicit & eiecit, ut euangelium testatur dicens: Nunc princeps huius mundi eicietur foras. Unde dicere poterant angeli nato domino Iesu illud Apocalypsis: Nunc facta est salus, & virtus, & regnum dei nostri, & potestas Christi eius, quia proiec-tus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos (id est, accusabiles illos fecit, per tentationes eos vincendo) ante cōspectum dei nostri, die ac nocte & ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni. Gaudemus fratres cum angelis, quia victus est per Christum hostis noster, & expulsus à nobis. Sed caute ne reducatis hostem per instabilitatem & prauitatem. Hæc enim reducunt hostem, quia ipse talis est. Unde in li. Iob dicitur: Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles, & in angelis eius reperit prauitatem. Vere instabilitas quæ cōtra professionē nostrā est, à diabolo est, & ois prauitas. Quartū beneficium est, quia custodia angelorum per natiuitatem Christi utilis hominibus facta est, & angelis gaudiosa. Ante aduentum quippe Christi multitudo hominum ad infernum descendit & pauci ad limbum. Quod erat dolorosum angelis quia fructus custodiæ & accidentale ipsorum gaudium perdebat. Quapropter per Christum maiestatem dei laudant angeli, adorant dominationes, & cæte. Quintum beneficium fuit, quia per natiuitatem Christi angeli calore diuini ignis accensi sunt, & illuminati, quod alias non habuissent. In angelis enim, à supe

Iaco. 1

Apoca. 14

Iohan. 12

Apocal. 12

Iob. 4

Alber. sup
Missus est.

D. PERI LEYDIS CARTHVS.

- Dionyfi.** rioribus fit illuminatio, secundum diuinum Dionysium. Cum igitur Christus ab instanti suæ conceptionis beatus extiterit, & superior omnibus, statim potuit angelos accendere ac illuminare. Scđo aduertendum qđo pax hominibus nuntiat quintuplex: Prima est cordis, qđ est cōformitas voluntatis cū ratione recta, & sano intellectu. Ante aduentū Christi erat intellectus noster tenebrosus, ratio errans, volūtas peruersa: & ideo homo verā pacem habere non poterat. Venit dñs Iesus Christus per vnguentū gratiæ voluntatem curauit a sua pueritate, & efficacissima remedia per sacramēta illius vulneribus relinqt. Intellectū illuminauit: qđ Iesus saluator deus est lumē verū, qđ illuminat oēm hoīem venientē in hūc mundū. Venit illuminare qđ in tenebris & in vmbra mortis sedent, vt qđ aliqui tenebræ erant, nunc sint lux in dño: quia populus qđ ambulabat in tenebris, vidit lucē magnam. Venit dñs Iesus plenus gratia & veritate. Nōs vero oēs de plenitudine eius accepimus. Et gratia & veritas in nobis per ipsum facta est. Scđa pax est hominibus, qđ est debita subiectio sensualitatis ad volūtate scđm rationem rectam. Ante aduentum Christi, caro concupiscebat aduersus spiritum, spūs aduersus carnem, & inuicē aduersabantur. Sed virtute vnguenti (quod Christus dñs super nos effudit abunde) sensualitas subditur rationi, & eius freno restringitur, donec mortalitas absorbeat in victoria. Et data est pax multa diligentibus legem suam. Hoc conspicuū est videre circa sensum tactus, in quo maior est voluptas & rebellio contra spiritum. Ecce coniugati (per sacramentum Christi adiuti) castum ducunt conubium. Virgines pro Christi amore se castauerunt & voluptates nec semel quidem experiri volunt. Temperati & sobrii, refrenant gustum & libidinem. Modesti visum & auditum continent. Martyres oēs sensus diuersis & crudelissimis tormentis exposuēt.
- Pax quintuplex.**
- Iohann. 1**
Luca. 1
Ephesi. 5
- Isaia. 9**
Iohan. 1
- Galat. 5**
- Psal. 37**

Tales super arenam per mundum multiplicati sunt. Replent monasteria confessores per pacem dei, quæ **Psalm. 118** exuperat omnem sensum, Tertia pax est ciuium, quæ **Phil. 4.** consistit in quietâ sociali cohabitatione. Habemus in prophetis & scripturis sanctis, quanta ante aduentum Christi discordia mundum occupabat. In natiuitate tamen eius per vniuersum mundum pax solè spiritualis pacis, & hanc ciuilem cõmendabat. Quæ propter dicitur: Orietur in diebus eius iustitia & **Psalm. 71.** abundantia pacis, quam habebat dominus Iesus etiã **Psalm. 119** cum inimicis. Iuxta illud **Psal.** Cum his qui oderunt **Rom. 12.** pacem erant pacificus. Et nos monemur per Apostolum: quod quantum in nobis est, cum omnibus hoibus pacem habeamus: & maxime inter nos adinuicem. Sed vnde venit ista pax, nisi à domino Iesu, qui suis pacem reliquit? Videte fratres mei, vnde tanta quies inter vos. Conuenimus ex diuersis nationibus, differentes complexiones & naturas habentes, & pacifice inter nos viuimus. Vnde hoc, nisi ex dono timoris & amoris domini Iesu, in cuius aduentu (vt habetur apud **Isaiam**) habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo, vitulus & leo & ouis simul, vitulus & vrsus, nec nocebunt, nec occident? Gratias tibi domine Iesu. Quarta est pax hominum ad angelos, qui ante aduentum Christi erant inter se dissidentes. Venit dominus Iesus (vt ait Apostolus) & euangelizauit his pacem qui prope, id est, angelis, & his qui longe, id est, hominibus. Quinta est pax hominum ad deum. Ante aduentum domini, pœnituit deum fecisse hominem, & terræ propter eum maledixit. Sed venit dominus Iesus, legatione pacis nostræ functus est: receptus & auditus est pro sua reuerentia, inimicitias in seipso triumphauit per sanguinè crucis suæ vt nos offerret deo, & pacem haberemus ad deum. Ad hanc pacem oēs modi, pacis opitulat hoibus bonæ volûntatis

Ioh. 14.**Isa. 11.****Eph. 2.****Genes. 2.3.****Hebr. 5.**

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Isaia. 48

quia non est pax impijs. Igitur charissimi fratres, cū sanctis angelis glorificemus deum pro tantis beneficijs, & toto corde in domino gaudeamus, semper tamen memores lachrymarum pueri Iesu. Gaudent angeli, & laudāt pastores deū, puer autē Iesus nostra peccata deflet, iuxta illud cantici ecclesiæ: Vagit infans, inter arcta positus præsepia. Offeramus & nos puero pijsimo lachrymas compassionis, & pœnitentiæ pro peccatis nostris & totius mundi, sic gaudentes & lachrymando ad cœlestia gaudia & pacem facilius perueniemus.

¶ Causæ, rationes, vtilitatesque incarnationis & natiuitatis verbi. Exhor. IX.

¶ Sic deus dilexit mūdum, vt filium suum vnigenitum daret. Iohan. terio: Sic deus dilexit mundum, id est, homines existentes in mundo, & singulariter nos hic sedentes, vt filium suum vnigenitum daret. Vt tantam di-

Ioha. 1

Bonauen.

lectionem agnoscere clarius, & reamare arctius, & gustare sapidius valeamus, aduertamus intentius, quod sit iste vnigenitus filius. Dico quod ipse est ipsum vnicū dei verbum, quod in principio erat apud deum, & deus erat. In omni actu intellectualem generatur verbum quasi proles mentis, quamuis hoc communiter homines non aduertant. Hoc testatur sanctus Bonauentura in Itinerario, dicens: Tunc intelligimus, cum similitudo quæ est in memoria, resultat in acie intellectus, quæ nihil aliud est quam verbum. Cum ergo deus summa sit intelligētia, vtiq; intelligit, & intelligendo generat verbum. Et quia deus est summa intelligentia, propterea est etiam perfecta. Et quia perfecta propterea verbum generatum est vnicū & æternū incommutabile: alias non esset intelligentia perfecta

si oporteret actum intelligendi reiterare, & nouū ver-
 bum generare. Ergo (iuxta sentētiā sancti Iacobi) **Iacob. 3**
 apud deum non est aliqua permutatio, nec vicissitus
 dinis obūbratio. Idcirco etiā in deo accidens (quod est
 ens imperfectum) esse non potest. Verbum ergo dei
 non est accidens in deo, sed consubstantiale deo. Cū
 em̄ deus sit summum bonum, summe se communi-
 cat & diffundit. De ratione quippe boni est, quod se
 communicat. Non autem summum bonum summe
 se cōmunicaret, nisi in actu naturali suam substantia
 am & essentiam communicaret. Cum ergo verbum
 præfatum necessario distinguitur ab eo à quo pro-
 ducitur, nec tamen essentialiter nec accidentaliter:
 idcirco distinguitur personaliter. Est ergo verbū
 istud alia persona distincta ab ea à qua producit. Et
 dicitur verbum istud quandoq; imago dei, propter
 similitudinē conformem, quandoq; verbum, pro-
 pter similitudinē intellectualem: sed dicitur filius
 propter similitudinē cōnaturalem. De ratione quip-
 pe filiationis uest, quod viuens procedat à viuente se-
 cundum rationem similitudinis in'identitate naturæ
 Hic vero est etiā identitate substantiæ. Quapropter
 ratio filiationis perfectius inuenitur in deo quā in
 vlla creatura. Propter nimiam autem charitatē qua
 dilexit nos deus, hic filius coniunctus est animæ rati-
 onali, & carni humanæ in vnitāte personali, per quā
 vnionem factus est dei filius hominis filius, & filius
 hominis dei filius, non duo filij, sed vnus filius. Hic
 est ille vnigenitus filius quem dedit deus non ex ne-
 cessitate, sed vt ostenderet suam charitatem & bene-
 uolentiam erga nos, vt ipse filius per diuinitatem su-
 am nos saluaret, & per humanitatem pro peccatis
 nostris satisfaceret. Quā congruum autem &
 decens fuerit præfato modo humanum genus redi-
 mere, sanctus Bonauentura excellenter scripsit in pri-
 mo capitulo quartæ partis sui breuiloquij; dicens: **Bonauen.**

Ephesi. 3

Bonauen.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Per verbum incarnatum facta est salus & reparatio generis humani, non quia deus aliter non potuerit humanum genus saluare vel liberare, sed quia nullus alius modus ita congruus & conueniens erat ipsi reparatori, & reparabili & reparationi. Ratio, quia cum non minus sit res conditas reparare, quam in eis se producere: sicut non minus est bene esse quam simpliciter esse, decentissimum fuit, rerum principium reparatum esse deum summum, ut sicut omnia creauerat deus per verbum increatum, sic omnia recrearet per verbum incarnatum. Quoniam ergo deus omnia facit potenter, sapienter, & optime siue beneuolenter, deuit ut sic repararet reparanda, ut suam potentiam & sapientiam, & beneuolentiam ostenderet. Quid autem potestius quam coniungere extrema summe distantia in vna personam? Quid sapientius & congruentius quam quod ad perfectionem totius vniuersi fieret coniunctio primi & ultimi verbi, scilicet dei (quod est omnium principium) & humanæ naturæ, quæ fuit vltima omnium creaturarum? Quid beneuolentius, quam quod dominus propter serui salutem accipiat formam serui? Imo hoc tantæ benignitatis est, ut nihil clementius, nihil amicabilius, nihil benignius cogitari possit. Conuenientissimus ergo erat hic modus deo reparatori, propter commendandam diuinam potentiam, sapientiam, beneuolentiam. Item homini reparabili modus iste congruebat. Quia enim homo cadens in culpam, auerterat & recesserat a principio potentissimo, sapientissimo & benignissimo, ideo corruerat in infirmitatē, ignorantiam & malignitatem. Ac per hoc de spirituali effectus est carnalis, animalis & sensualis. Ideo ineptus est ad diuinam virtutem imitandam, ad lucem cognoscendam, ad bonitatem diligendam. Ad hoc igitur ut homo ab isto statu repararetur, congruentissimum fuit ut ei condescenderet primum principium, reddendo se illi inoscibile, amabile, & imitabile. Et quia homo carnalis,

animalis & sensualis non nouerat nec amabat, nec se
 quebatur, nisi sibi proportionabilia & consimilia.
 Ideo ad reparandum hominem de hoc statu, verbū
 caro factum est, vt ab homine (qui caro erat) & co-
 gnosci posset, & amari, & imitari. Ac per hoc & ho-
 mo deum cognoscens & imitans, remedearetur a
 morbo peccati. Item reparationi congruebat iste mo-
 dus, quia homo reparari perfecte non poterat, nisi re-
 cuperaret mentis innocentiam, dei amicitiam, & suam
 excellentiam, qua soli deo suberat: & hoc non potuit
 fieri nisi per deum, in forma serui. Ideo congruum
 fuit verbum incarnari. Excellentiam namque recupera-
 re non poterat, nisi reparator esset deus. Quia si repa-
 rator esset mera creatura, tunc homo esset subiectus
 meræ creaturæ: & sic non recuperaret statum excel-
 lentiam. Amicitiam quoque dei recuperare non poterat
 nisi per mediatorem conuenientem, qui manum pos-
 set ponere in vtrumque, & vtrique parti conformis esse
 & vtriusque amicus, & ideo sicut similis deo per diui-
 nitatem, sic similis homini per humanitatem. Inno-
 centiam vero mentis recuperare non poterat, nisi di-
 missa culpa, quam dimittere non decebat diuinam
 iustitiam, nisi per satisfactionem condignam. Et
 quia satisfacere non poterat nisi deus pro toto hu-
 mano genere, nec debebat nisi homo qui peccauerat,
 ideo congruentissimum fuit humanum genus
 reparari per deum hominem, natum de genere Adæ.
 Idem ibidem capitulo vigesimo: Deus per ver-
 bum carnem factum, pro summa benignitate ho-
 minem redemit precioso sanguine, redemptumque
 cibavit, per quod etiam in fine mundi summam
 misericordiam impertiendo, ab omni miseria libera-
 bit, vt per Christum omnes electi sint filij summi pa-
 tris, in quo erit omnis pietatis consummatio, & dei
 ad nos & econuerso. Ecce charissimi fratres (vt
 verbis vtat beati IOHANNIS) videte 1. Iohan. 5

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

qualem charitatē dedit nobis pater, vt p vnigenitū suum nobis datum, filij dei nominemur & simus. Et certe nisi sua beneuolentia succurrisset nobis per prædictū modum pater, vtq; remanfissemus omnes filij iræ, filij diaboli, filij æterni incendij & perditionis. Quid ergo repēdemus tantis beneficijs fratres? Saltem (vt Augustinus ait) reamare nō pigeat. Oīm igitur affectum ad eum dirigamus, ipsum ex toto corde diligamus, omnibus omnium rerum creatarum inordinatis amoribus exclusis, omnibus occupationibus reiectis, solummodo cum domino Iesu Christo saluatore nostro die noctuq; nos occupemus: Mū dus enim perit & concupiscentia eius, verbum autē dei nostri manet in æternum, & amor eius. Ipse sit ergo cogitatio nostra, ipse desiderium nostrum, ipse sit amor noster, ipse sit pax nostra, ipse sit finis noster, nec aliquid nobis occurrat, nisi ipse, vt oculi nostri semper sint ad dominum. Quod vt obtinere valeam⁹ ab ipso, opere impleamus quæ ipse verbo & opere docuit, humilitatem, fraternam charitatem, obedientiam secundum omnem modum, præcipue secundū regulam nostrā. Nec palpemus nos, nec excusemus, ne ipsum non saluatorem, sed iudicem iratum sentiamus. Ipse enim nouit vires nostras, nec ipsum decipere possumus, cui omnia occulta manifesta sunt. Reddamus vicem, & sic diligamus deum vt filium nostræ vnigenitum ipsi demus, scilicet verbum mentis nostræ incarnatum voce carnis labiorū nostrorum, in omni loquutione nostra, & laudibus diuinis. Et sint vox & verbum mentis coniuncta inseparabiliter, vt sit veritas in loquutione, & attentio in oratione, & sic erit, vt complacent eloquia oris nostri, & meditatio cordis nostri in conspectu eius semper.

Angelorum admiratio super operere demptionis humanæ. Exhorta. X.

August.

1. Iohan. 2
Psalm. 118

Psalm. 24

Heb. 4

Psalm. 18

Gloria in excelsis deo. Sic cantat sancta mater ecclesia, & originaliter hæc verba desumpta sunt ex euangelio Lucae, Vbi narratur, quod nato domino saluatore multitudo cœlestis exercitus laudat deum, dicens: Gloria in altissimis deo. Laudabāt astra matutina, & iubilabant omnes filij dei, dñi medium silentium tangerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, eo quod tunc natus esset vnicus filius dei. Miro quodam & ineffabili gaudio sancti angeli repleti sunt, videntes natum saluatorem, tum ex parte operis, tum ex parte fructus. Ex parte operis, quia non est factum opus tale in omnibus regnis dei, aut in vlla creatura. Vidit deus omnia quæ fecerat & erāt valde bona. Et dicimus in confessione: opera domini vniuersa bona valde. Istud vero opus confessionis & magnificentiæ, vincit laudē, vt scilicet ipse sit creator deus, omnia in omnibus existens omnem creaturam, quæ per creationem ab eo exierat, per recreationē aut reparationem, hominem (qui omnis creatura est) sibi in vno supposito coniungendo, in seipsum reducere. Vnde permanente gloria maiestatis, vnus est deus & homo, diuina maiestas & limus terræ, verbum perpetuum & infans vnus diei, summus spiritus & caro, dominus & seruus. Hæc est nouitas omnium nouitatum. Opus stupendum nimis, laudandum, reuerendum, amandum, & summa delectatione amplexandum. Vnde Bernardus: Stupent angeli de nouo, videntes eum infra se, quem supra se semper adorant. Vere mysterium hoc magnum est, quo humana natura reparata est. Et hic est fructus operis humani, vnde angeli gauisi sunt, scilicet salus perditis hominis. Nunc ergo misericordia eius plena est terra. Et vere miserationes eius super omnia opera eius. Vident angeli iudicem peccatorum infantē

Luc. 2.

Iob. 38

Sapien. 18

3. Reg. 19.

Gene. 1.

Eccle. 39.

Bernard.

Psalm. 32

Psalm. 144

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- obmutescens in sententia, ligatum fasciis ne possit percutere vindicando, vagientem in præsepio, ut ille qui iudicat, fletibus peccata diluat potius quam puniat. Cognoscunt ergo quia iudex hominum factus est saluator hominum. Nec vacat à mysterio, quod dominus mundum ingressus, talis primo apparere voluit. Vnde etiam ab angelo datur in signum salutis. Inuenietis inquam, infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio, postquam dixerat natum saluatorem. Dedit ergo dominus benignitatem, & terra nostra dedit fructum suum, hoc est, Mariæ virginea caro, non culta nec seminata, sed spiritu sancto obumbrata, edidit saluatorem. Iustitia enim de celo prospexit. Illa iustitia de qua dicitur in psalmo: In iustitia tua libera me. Iustitia enim nostra in terra immunda est, ait propheta Isaias, nec salua re nos potuit. Promiserat verax & misericors deus iustitiam suam nobis affuturam. Iustificabit inquit, ipse iustus in iustitia sua multos. Idcirco misericordia & veritas obuiauerunt sibi. Quia quod misericorditer promisit, veraciter impleuit. Caput est vnicornis. Vnicornis est animal fortissimum & ferocissimum, quod nullo ingenio aut fortitudine capi potest, habens cornu procedens à medio frontis miri splendoris, quo perfodit quicquid tetigerit, rugitum emittit horribilem. Ad eius captiuitatem virgo pura aperto sinu exponitur sedens, in quem omni feritate deposita, caput reclinat & dormit, sicq; à venatoribus capitur, & vulneratur, & occiditur. Vnicornis est filius dei, deus, cuius cornu est irrefragabilis iustitia. Rugitus, verbum horrendum scilicet: Ite in ignem æternum, cuius fortitudini nemmo vnquam venatorum, id est, patriarcharum vel prophetarum resistere potuit, nec iram placare. Vnde vnus illorum dilationis impatiens, Tu (inquit ad patrem) repulisti nos & confudisti nos, distus
- Psalm. 84.
- Psalm. 30.
- Isa. 34.
- Isai. 55
- Psalm. 84.
- Vnicornis quid.
- Matth. 23.
- psal. 88.

listi Christum tuum. Tandem nostra virgo purissim
 ma per humilitatem sedens, in suum gremium per
 amoris affectum dilatatum, odore virginali filium
 dei attraxit, in quo nouem mensibus quieuit. Ca
 ptus ergo & ligatus, atque occisus est, & cornu iustit
 iæ in nostræ salutis vsus deuenit: Iustitia igitur & **Psalm. 34.**
 pax osculatæ sunt. Soluta enim pretio pro peccatis
 per iustitiam mediatoris, inimicis occisis, omnia pa
 cata sunt, & quæ in terris, & quæ in cælis sunt: & **Coloss. 1**
 pax æternitatis (quæ solum in cælis est) homini re
 stituta est, q̄ magno cum tripudio & iubilatione san
 cti angeli nuntianerunt dicentes: Pax hominibus bo
 næ voluntatis. Quamuis enim pax æternitatis repara
 ta sit, eam tamen non obtinebunt nisi ij qui in hac
 vita pacem cordis habuerint. Non est enim pax im **Isaia. 48**
 pijs, dicit dominus. Inter hæc libet aduertere, quan
 ta humilitas, quanta sit in angelis erga nos chari
 tas. Non est superbia, non est inuidia nec odiū in eis.
 Congaudent honori nostro, congaudent felicitati
 nostræ. Vt autem prætermisissis cæteris, de nobismet
 ipsis loquamur, commune est prouerbum, inuidiam
 & odium regnare in monasterijs, quorum initium
 est superbia. Et reuera interdum prouerbum hoc ve
 rum est. Aestimantes enim se nonnulli cæteris meli
 ores, propter nonnulla q̄ putant se habere dona, ap
 petunt dignitates & officia, alijs inuident, de aliorum
 profectibus contabescunt: & si aliquid inuenerint ob
 iurgandum, aut saltem speciem malj, gaudent, & so
 cijs communicant, vt congaudeant in malum: quo
 rum finis est interitus. Exempla multa sunt. Sed
 sufficit in tanta solennitate hæc obiter tetigisse.
 Vos ipsi hæc verba ad vsuras ponite, & de ipsis latius
 cogitate. Sancti angeli non murmurabant, ne
 que dixerunt: Nos melioris naturæ sumus, & filij
 dei ab initio, & spiritus nobilissimi & puri,

D. PETRI LEYDIS CARTHVS,

Hebr. 2
Iſaiã. 1
Luca. 2

Honor qd
Philoso.

Marc. 7
Tobia. 1

deoꝝ fideles, & tamen deus nos non apprehendit, sed potius semen Abraham, commiscuit se semini neq̃ filijs sceleratis, qui ab initio non steterunt, sed magis pro nobis deum glorificauerunt dicentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ volūtatī. Et quia hoc carmen & hunc hymnum angelicū isto præcipue festo frequentamus, libet in fine de re fiduo carminis dicere, quod vnus sanctorum hoc ad didit. Et pro maiore attentione & deuotione est notandum, quod honor (vt Philosophus in Ethicis dicit) est præmium virtutis. Quando enim quis scit alium virtuosum vel bonum, exterius ostendit eum dignum mercede magna, quæ tamen non potest æstimari. Ideo stulti sunt, qui pro virtute honorem recipiunt. Merces enim virtutis excedit omnem honorem. Sed honorans dat quod habet, aut saltem signū dat, virtuosum debere mercedem. Si facit hoc solo signo, dicitur honor. Si subsidio, & hoc parētib; dicitur pietas. In euangelio enim dominus dicit præceptum de honoratione parentum, debere intelligi de subsidio, Si sit alienis, dicitur munificentia, sicut rex honorauit Tobiam. Si deo, dicitur oblatio. Si facit voce dicitur laus. Ideo dicitur in hymno: Laudamus te. Si cum imprecatione boni, dicitur benedictio. Si cum debita subiectione, dicitur adoratio, quæ debet deo tanquam primo principio & auctori boni naturæ, gratiæ, & gloriæ, & dicitur latria. Quæ autem sit intellectuali naturæ, dicitur dulia. Quæ dei generici dicitur hyperdulia. Si sit cum magna solennitate vel claritate, dicitur gloria. Si cum recognitione beneficij, dicitur gratiarum actio. Ideo in hymno dicit: Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, glorificamus te. Gratias agimus tibi, propter gloriam tuā magnam. Quam per incarnationis suæ mysteriū nobis præparauit, & adipisci faciet cum sanctis angelis.

¶ Quomodo recte sentiendum sit de pensione verbi diuini. Exhor. XI.

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Iohānis primo. Propositum verbum tantę profunditatis est tantaq; mysteria continet, vt si tot libri conscriberentur, quod cœlum & terra capere possent, ea non plene elucidarent, nec intelligentiæ omnes siue angelorum, siue hominū ea caperent. Vincunt enim omnem capacitatem. Nec enim parua fouea, nec paruus piscicul⁹ capere vel absorbere possent ynuersum mare, sic nec vllus intellectus verbum hoc. Bonum autem nobis est quod vincimur à magnitudine salutaris nostri. Dicit enim & Psalm. 118
Psalmista: Defecit in salutari tuo anima mea. Concu piscit, & deficit anima mea, &c. Psalm. 83
Quid ergo audituri estis à me, tenebris & infacundia inuoluto fratres, ex tam breui chartula? Tamen quia frequentamus verba hæc, libet pro deuotione & attentione habenda in tanta solennitate aliquid vel tenuiter de ipsis dicere. Duo igitur veniunt consideranda circa verbū propositum. Primum est, de verbo incarnato, Secundum qualiter illud habitat in nobis. Circa primum dico notissimum esse omnī intelligenti, qđ deus vita viuit nobilissima. Nobilissima autem vita est intellectualiua, quā vitā ipse nedum habet, sed etiam ipse est ipsa vita, capacitatis infinitæ & immensæ. Omnis vero intelligens, in ipso actu intelligendi concipit similitudinem rei intellectæ, & verbum mentis vocatur quod in ipso actu procedit & generatur, quasi proles mentis, vt inquit Augustinus. Et secundum eundem quisquis potest intelligere verbum illud, non solum anteq̄ sonet verbū, sed etiam anteq̄ sonor; eius imagines cogitatione inuoluantur, iam potest videre aliquam verbi illius similitudinē, de quo dictū est,

Augustin.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

In principio erat verbum. Igitur apud deum est tale verbum, cuius nostrum verbum est quædam imago & similitudo, sed multum differt ab illo, quia nostrum est accidens, & mutabile, & vile, & multiplex: tot enim formamus verba, quot habemus intelligentiæ actus. Dei autem verbum est consubstantiale intelligenti, & incommutabile, & vnicum, & nobilissimum quia deus est. Ipsi vnicum cantamus: Prætera pater pijsissime, patrique compar vnicum. Et iterum: Deo patri sit gloria, eiusdem soli filio. Verbum dei vnicum est, quia in deo actus intelligendi substantialis, & vnicus, & incommutabilis est, & infinitus, quia est ipsemet deus. Subsistit ergo verbum deus, & non inhaeret. Et quia procedit viuens à viuente in eadem natura intellectuali diuina per modum similitudinis, quod nulli alteri in eadem natura est communicabile, idcirco est vere filius & persona distincta. Ille vero à quo generatur, scilicet intelligens, necessario est pater, quia pater & filius relatiue dicuntur. Cum ergo deus intelligat se, & omnia in seipso per verbum suum tanquam verum & bonum, necessario etiam diligit se & alia, & inclinatur ad se per modum amoris affectionis. Alias non videretur posse dici bonus qui bonum quod intelligeret non amaret. Per hunc modum aut similitudinem, ab utroque, scilicet intelligente & verbo, vel patre & filio, secundum modum voluntatis procedit spiritus sanctus, consubstantialis & vnicus, & incommutabilis, & infinitus & viuens in natura intellectuali diuina, quod nulli alteri personæ in eadem natura est communicabile. Et propterea est persona distincta ab alijs. Ecce fratres, querendo verbum inuenimus trinitatem. Et vere nemo de vna persona digne cogitare potest, nisi tota trinitas occurrat cum sit eorum trium vna natura, & vnum esse, & vna substantia simplicissima & inseparabilis. Defectus magnus est in nobis, quod personas diuinas nimis, separamus:

quia separādo psonas, etiam substantiā separamus. Nescimus em̄ cogitare de deo, nisi per modum humanum nobis consuetū, formātes nobis quasi tres hoīes distinctos, vel veteranū quēdā barbatū, & hominem Christum, atq; columbam. Non licet ita de deo cogitare, quia fabricaremus tres deos novos, & tres patres, & tres filios, & totidem spūs sanctos. Sed debemus cogitare vnicū intelligentē, generantē, et vnicū verbum mentis eius generatum, & vnicā amorosam affectionem vel inclinationem vtriusq;, quam spiritum sanctū patri & filio consubstantialē vocamus. Et sic habebimus similitudinē quandā dei, sed non rē: quia tenebras posuit latibulū suū, & lucem inhabitat inaccessibilē, nec videbit eū homo viuens. Sed reuertamur ad propositum nostrū. Verbū caro factū est, non pater, non spūs sanctus: quanq̄ sint à verbo inseparabiles. *Mysterium hoc magnum est. Præsupponit hic euangelista vnam maximā. s. deū non posse mutari.* Idcirco his verbis non vult intelligi, deū verbū in carnē versum, sed carnē à verbo assumptā. Quia em̄ difficulter crederetur carnem deo posse vīniri, voluit vt illo loquendi modo, viliorem hominis partē nominādo in facto, vt agnosceretur totus homo in vnitāte personæ, deo verbo & filio vnitus. Quia caro humana non est sine aīa rationali. Ecōtra de Iacob dicit scriptura q̄ descenderit in Aegyptū in animabus certis, nulla mentione habita de corporibus, quia sciebat q̄ aīę non erant sine corporibus q̄ animabāt. Verbū caro factū est. O quantū est opus dei istud fratres mei. Vtiq; maximū supra oīa opa eius. Ecce deus & hō. Qui gloriosus regnat in empyrio, vagit infans in p̄sepio. O q̄ magnū est hoc sacramentum q̄d sapientia dei instituit. O quārtū est amabile, quantū laudabile, quantū colendū & adorandū. Quāta relucet in illo potentia, sapientia, bonitas, charitas iustitia, veritas, mīa, benignitas, clemētia, pietas.

Psal. 17
1. Timo. 6
Exod. 33

Genesi. 46

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Custodiamus animas nostras à peccatis, & carnem à pollutione: quia verbum deus caro factum est, & habitauit in nobis. Hic est fructus tanti mysterij. Ad se nos deus adeo pertinere voluit, vt non solum nos crearet, & conseruaret, & regeret, sed etiam inter nos videri, & conuersari, & in nobis habitare voluerit, dignatione vtiq; sua, non nostro merito. De primo dicit propheta Baruch: In terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. De secundo dicit Apostolus: Dicit dominus, quoniam habitabo in illis, & ambulabo inter illos. Quid autem sit habitare in nobis, dicit ad Ephe. Det vobis pater secundum diuitias gloriæ suæ virtutem corroborari per spiritum eius in interiore homine, habitare per fidem Christum in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati, vt possitis compræhendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo & longitudo, sublimitas & profundum. Ecce per spiritum sanctum, qui datur credentibus in Iesum (quia qui spiritum eius non habet, hic non est ius) corroboramur in interiori homine, quia vita animæ credentis spiritus Iesu est. Hic vero spiritus per fidem & charitatem (quæ præsupponunt gratiã ex qua oriuntur, sicut ex sua natura, quemadmodum potentiæ animæ ex anima) per ea inquam, & per cæteras virtutes operatur spiritus sanctus opera vitæ spiritualis meritoria in Iesu, qui habitat in cordibus nostris, & ea diffundit ad cætera membra spiritus alia hoc est ad omnes per gratiam sanctificatos, qui omnes eundem spiritum Iesu habent, & eos compticipes eorundem operum efficit, eo quod sunt omnes corpus vñ & inuicem membra. Non solum tamen in cordibus nostris habitat Iesus & spiritus eius, sed etiã in carne sicut alibi dicit idem Apostolus: Portate deum in corpore vestro. Sicut enim animã ita & corpus assumpsit Iesus vt habitaret in nobis tam in carne quàm in anima. Vnde ad Corinth, scribitur, Corpora vestra membra sunt
- Bar. 3.
2. Cor. 6.
- Ephe. 3
- Roman. 8
- 1 Cor. 6.
1. Cor. 6

Christi. Per inhabitationem vero istam nobilissimā maxima & pretiosa nobis, pmissa donauit deus verbum vt per hæc efficiamur diuinæ consortes naturæ vt innuit beatus Petrus: Hoc autem consortium nobilissimum est, quod deus vnquam creauit. Ista inhabitatio innouatur & corroboratur quotidie in nobis quādo Iesum in sacramēto recipimus. Intrat Iesus in corpus & carnē nostrā: q̄a verbū caro factū est, vt habitaret in nobis. Interim animā & corpus dignificat, vt aliquando totū hominē ad se assumat: illustrādo animā sui cognitione beatifica, afficiendo charitate deifica, reficiendo dulcedine mirifica. Corpus vero liberādo à corruptione sua per impassibilitatem, subtilitatem, agilitatē, & claritatem. Vt sicut per omnia nobis voluit assimilari, ita etiam similes ei simus. Habitare itaque Iesum in nobis nunc in hac mortalitate per gratiam, & in futuro per gloriam, est fructus illius quod verbum caro factum est. Cum ergo charissimī ad sacram communionem accedimus, non arida & infructuosa consuetudine tanta mysteria peragamus, sed digne coruscante fide, flagrante desiderio ardente charitare, tantam gratiam cogitemus vt fructum incarnati verbi in nobis sentiamus, & omnibus membris Iesu communicemus. Omnes quippe fideles vno cibo in communi pascuntur, quia vno spiritu Iesu viuificantur.

.2. Pe. r:

Heb. 2.

Iob. 1

Huius dicti, multipharie multisque modis, & cæter. explanatio & de gaudiosa Christi Natiuitate.

Exhortatio. XII.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Multipharie multisq; modis olim deo loquēs patribus in prophetis, nouissime diebus istis loquutus est nobis in filio, quē cōstituit hāredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Ad hebræos 1. Habent verba hęc materiā magnorū gaudiorum, quia videlicet loquutus est nobis deus in filio. Si quis tam idoneus, vt perfruatur his gaudiis. Præexigit enim omne gaudium, cognitionem & amorem eius de q̄ est. Vtinā inesset nobis clara fides & amor huius filij, inesset utiq; gaudium. Hoc gaudium habuit Ioannes, quando exultauit in vtero. Hoc gaudium nuntiatū & acceptū est nocte istapastoribus ab angelo, qui cum multitudine cœlestis exercitus simul præ iubilatione concinebant gloriā in altissimis deo. Hoc gaudium habuit in cōceptione filij huius, virgo mater Maria, quando magnificauit dominum, & in deo salutarī spiritus eius exultauit. Sed incōparabiliter vltorius, quādo hūc sine vllō dolore ex castissimis visceribus suis deum & hominem conspexit genitum. Et vos fratres, vt materiā prædicti gaudij intelligatis, attendite sententiam beati Augustini qua ait: Fecisti nos domine ad te, inquitum est cor nostrū donec requiescat in te. Non enim potest nobilis aīa cōtētari, nisi casto amore, summo infinito bono inherēdo. Ad illā em̄ felicitatem ex infinita charitate cōdidit eam deus. Prjuata vero est illa beatitudine anima per peccatum. Ad quod tollendum, & salutem restituendam, venit ipsemet conditor humanam naturam assumens, vt abundantiore suæ miserationis charitatē exhiberet. Quod sentiens intellectu & affectu anima, infinito repletur gaudio. Hęc omnia multipharie multisq; modis olim deus loquutus est patribus in prophetis, vt scire potestis, qui totius veteris testamenti seriem frequenter audistis, si tamen intellexistis. Tanta enim obscuritate figurarum & sacramentorum &

Luc. 1.

Luc. 2.

Luc. 1.

Augustinus.

verborum inuolutione, ordinum quoq; cofusio-
 ne in prophetis Christus annunciat, vt raro cla-
 re cernatur. At vbi aliquid clarum dicitur, statim
 hiftoriarum cōmixtione tenebatur. Diebus vero
 istis in euangelijs, & Apostolorum scriptis, palam
 nobis filius loquutus est. Vnde Apostolus Paulus
 huius filij redēptoris nostri hodie genti excellen-
 tiam & dignitatem describit, vt cognoscamus quia
 ipse est qui per prophetas venturus deus & homo
 atq; saluator prænuntiatus est. Dicit ergo: Loqu-
 tus est nobis in filio, quem constituit hæredem vni-
 uersorum. Ibi tangitur natura humana in Christo
 Constitui enim non conuenit deo, vt beata Barba-
 ra patrona nostra argumentata est. Eo autem ipse
 so, ait Lira, quod natura humana à deo assumpta
 est in vnitae suppositi, constituta est super omnē
 creaturam. Vnde dicit apud Mattheum: Data est
 mihi oīs potestas in cælo & in terra. Sequitur: Per
 quem fecit & secula. Ibi tangitur natura diuina in
 Christo: quia creare omnia, solius dei est. Pater
 enim operatur per filium, sicut per artē. Quia secun-
 dū Augustinū: Filius est ars omnipotentis dei. Sequi-
 tur [Qui cū sit splendor gloriæ] Filius dicitur splen-
 dor patris, propter coæternitatem. Sicut enim
 splendor solis est coæternus soli & tamen procedit à
 sole, & non reuerso, ita à patre procedit filius, vt
 non sit prior duratione pater filio, sicut nec sol splen-
 dore. Dicitur autem filius splendor gloriæ. Gloria
 enim est clara cum laude notitia. Nemo vero potest
 agnoscere patrem ad laudandum eum, nisi filius vos
 luerit reuelare eum. Ipse siquidem filius est patris re-
 uelator. Hæc ex euangelio & Augustino Filius es-
 tiam à patre procedit, notitia de notitia, sapientia de
 sapientia. Hinc in libro Sapiētiae dicitur de sapientia
 genita (q̄ est Christus, vt ait Apo.) Emanatio q̄dā est
 claritatis oīpotentis dei syncera, Candor em̄ est lucis

Hebræ.x.

Matth.8

Augusti-
nus.

Gloria qd

Sapient.7.
1. Cor. x.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

æternæ, & speculū sine macula dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Sicut enim nunquam est pater sine noritia sui, imò cuiuscunq; ita nunquam est sine expressione, quæ fit in imagine interiore, quæ verbum est. Vnde beatus Thomas: Ipse conceptus mentis interius, verbū vocat. Hoc verbū, pater intelligens, dicitur siue eructat, iuxta illud Psalmistæ: Eructauit cor meum verbum bonū. In quo verbo relucet oīa cognita per patrem incommutabiliter. Exempli gratia dicamus. Quandocunq; cognoscimus aliquid intuitiue & clare, tunc producimus in nobis verbū cordis, vel mentis, in quo relucet quicquid cognoscimus: quia sine tali verbo non fit cognitio. Et si cognitio in nobis esset incommutabilis, etiam verbum nostrum esset incommutabile. Si esset substantia nostra, verbum esset nobis consubstantiale. Et quia pater semper cognoscit se & omnia, idcirco semper producit verbum. Hinc catholice dicitur vtrunq; & quod filius semper nascitur à patre secundum Origenem, & quod semper natus est secundum Gregorium & Ambrosium, vt declarat magister Sententiarum, distinctione 9. primi libri. Sequitur in Apostolo [Et figura substantiæ eius] Figura hic accipitur pro imagine naturali. Idcirco vere dicitur filius imago substantiæ vt per hoc innuatur qd filius est eiusdem substantiæ cum patre. Non enim potest esse imago accidentalis, quia impossibile est deo aliquid accidere: nec vllum accidens est in deo. Et quia essentia diuina est indiuisibilis, idcirco est eadem numero in patre & filio. Sequitur [Portansq; omnia verbo virtutis suæ] id est, filius portat, hoc est, sustentat & conseruat omnia in esse, sicut omnia ex nihilo produxit in esse. Nam causa conseruatiua reducitur ad genus causæ efficientis. Per hoc ostenditur filius æqualis patri in operando & conseruando, vt testatur ipse apud Iohannem: Pater meus vsq; modo inquit operatur, & ego operor

Thomas

x. q. 107, a r
tic. 1.

Verbū qd

Psal. 44

Verbum

cordis qd.

Origenes.

Gregori.

Ambrosi.

Iohan. 5

Et rursus ibidem: *Quęcumq;* ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Et Apostolus: Omnia in ipso constant. *Coloss. 1*
 Sequitur [Purgationem peccatorum faciens] Ex de cursu Euangelij patet quod filius peccata remisit, cū attestatione miraculorum, quæ fortissima probatio est, quia deus testimonium falsum dare non potest. Dimittere vero peccata nemo potest, nisi solus deus. Quia iustificare impium per remissionem peccatorum secundum Augustinum, non minus est quàm creare cælum & terram, imo maioris misericordiæ est. Igitur ex hoc filius probatur æqualis patri in potentia. Est etiam filio cum patre æqualis dignitas, quia cum eo sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Cum enim sit vna natura patris & filij, & vna indiuisibilis essentia, eorum etiam est vna dignitas. Secundum humanam vero naturam Christus sedet ad dexteram dei per modum cuiusdam associationis, & eadem veneratione veneratur, propter vnitatem suppositi, quod est deus. Propter hanc etiam vnitatem, quæ dicitur gratia vniõnis, & propter gratiarum plenitudinem est melior angelis, & vniuersis creaturis effectus, & differentius præ omnibus nomen hæreditauit, quia dicitur & vere est naturalis filius dei. Nunc charissimi fratres attendite tanta dignitatis & excellentiæ maiestate filij in quo loquutus est nobis pater, saluatoris nostri ex virgine nati, in redemptionem nostram ex inferis, in absolutionem à peccatis, in reconciliationem cū deo in adoptionem filiorum & hæredum regni dei, ex in timis visceribus gratias patri agamus & filio, gaudeamus & lætemur, iubilemus, & in dilatatione charitatis iucundemur in domino: quia illuxit nobis dies salutis veræ. Nihilominus ne negligamus tantam gratiam, vigilemus circa mandata filij. Quia iuxta Pauli sententiam, abundantiùs oportet nos obseruare ea quæ audiuiimus, scilicet, à filio, ne forte perefluamus, id est, cum superfluis in æternam damnationem cada-

Augustin.

Heb. 1

Heb. 2

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- mus. Si em̄, inqt, q̄p̄ angelos dictus est sermo (scilicet in monte Syna) factus est firmus, & omnis præuari-
catio & inobedientia accepit iustam mercedis retribu-
tionem, quomodo nos effugiemus, si tantam ne-
glexerimus salutem? Nostre est ergo attendere charis-
simi, quæ loquutus est per illum deus pater. Nam &
ip̄e dicit: Mea doctrina non est mea, sed eius q̄ misit
me patris. Loquutus est per illum factis & verbis, iu-
x̄ta illud: Cœpit Iesus facere & docere. Omnis enim
Christi actio, nostra est instructio. Sic in beatissima
sua natiuitate tacens loquutus est nobis, & docuit
penitentiam & lachrymari, humilitatem & patien-
tiam, obedientiam, quam ex tunc cœpit, & vsq̄ ad pa-
tulum crucis impleuit. Charitatem dei & proximi
quæ eum na sci fecit & mori. Imitemur eum fratres,
& simus obedientes ei, quia iuxta Pauli vocem, factus
est omnibus obtẽperantibus sibi causa salutis æternæ.
- Iohann. 7.**
- Actuum. 1.**
- Hebræ. 3.**

**De triplici intellectu dicti illius Isaia:
Generationem eius quis enarrabit?
Exhortatio XIII.**

- Generatiõem eius quis enarrabit? Hæc
quæstionem facit propheta generosus
Isaias, capitulo 53. vbi passionem do-
mini nostri Iesu Christi futuram, per
verba præteriti temporis tanquam iã
factam, propter certitudinem prophes-
tiæ describit. Quam quæstionem tractaturi dicimus
cum glorioso Hierony. intelligendã de diuinitatis
generatione, quæ incomprehensibilis & inenarrabi-
lis est tam angelis quàm hominibus. Testatur hoc &
sacer antistes Ambrosius libro primo de fide ad Gra-
tianum Imperatorem, capitulo 5. dicens: Mihi impos-
sibile est, huius generationis posse scire secretum,
- Hierony.**
- Ambrosi.**

mens deficit, vox filet, non mea tantum, sed & angelorum. Supra angelos, supra potestates, supra cherubin, supra seraphin, supra omnem sensum est. Sanctus quoque Leo papa dicit, verba predicta prophetæ posse intelligi non solum de diuinitatis generatione sed etiam de eius incarnatione. Quis enim intelligere & enarrare potest (vt v̄bis vtar sancti Greg.) quomodo incorporatur verbum, quomodo summus & viuificator spiritus intra vterum matris animatur, quomodo is qui initium non habet existit & concipitur? Rursus quis enarrabit quomodo virgo concipit, virgo parit, & virgo intacta, incorrupta & illesâ manet? Vtraque igitur generatio est inenarrabilis. Verum dominum Iesum conceptum de spiritu sancto, & natum de Maria virgine, quod sola fide scitur & tenetur, eumque descendisse de semine David secundum carnem, vt euangelista & apostolus Paulus describunt, quod (iuxta Hieronymum) est enarrabile. Videtur autem mihi (saluo saniori iudicio) quod melius exponatur de spirituali generatione, per multiplicationem fidelium, Vnde subdit propheta: Quia abscissus est, scilicet Iesus, de terra viuentium, videlicet per mortem corporalem, ad quam sequuta est multiplicatio fidelium, secundum quod dicitur in Ioh. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit multum fructum affert. De incremento hoc dicit Greg. in Homilia paschali: Cum Iudæi Iesum morientem viderent, eum se vicisse crediderunt, nomen illius quomodo se extinxisse gauisi sunt. Sed ecce de morte nomen eius per mundum creuit, ex qua infidelis turba se extinxisse credidit. Et quem gaudebat occisum dolet mortuum, quia hunc ad suam gloriam cognoscit peruenisse per penam. Quis digne mirari & enarrare poterit, quod per stultitiam crucis deus saluaret mundum, quod omnes gentes, tot milibus annorum errantes, subito ad fidem

Gregorius

Matt. 7
Roman. 1

Iohan. 12

Gregorius

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

conuolarent hominis mortui & dei crucifixi, quod
toram salutis spem & confidentiam in eundem collo
carent, quod eum supra omnia diligerent, quod pro
eo omnes delicias carnis, libertatem, res, dignitates,
& omnia relinquerent, paupertatem, alienum p̄ce
ptum, persecutiones, tormēta & mortem eligerent.
Quis hanc eius generationem enatrabit? vere nemo.
Tamen de his tribus pro modulo capacitatis huma
næ aliquid edisserere tentabo, non scrutādo maiesta
tem, sed proponendo ænigmata & similitudines.
Quia & si nondum possumus videre dominum facie
ad faciem, non licet tamen eum ignorare. De genera
tione diuina dñi nostri Iesu Christi accipiat fratres
charissimi istam similitudinem. Spiritus noster (quā
animam rationalem dicimus) est vnicus in substan
tia, in qua sunt tres potentix, spiritum illum (ad cu
ius similitudinem creatus est) representans, id est, de
um, qui est vnus in substantia, & trinus in personis.
Hic noster spiritus cum de scientia (quam in thesauro
memoriæ intellectualis conditam tenet) cogitat, ge
neratur ex ipsa memoria fecunda verbum intelle
ctuale, huic scientiæ omnino simile. Est autem me
moria intellectualis, perfecta & fecunda, quando
intellectus habet obiectum intelligibile præsens, vel
in se, vel in aliquo præsentatiuo, supplente vicem ob
iecti. Talis memoria fecunda dicitur, quia habet ra
tionem perfecti & completi parentis respectu notitię
genitæ seu productæ, quæ dicitur verbum mentis,
quod (vt Scotus habet in quodlibetis) integratur ex
actu intelligendi, & dictione passiuā, quia verbū est
actus intelligendi, productus p̄ actū dicendi, vt inq̄t
Aug. lib. 9. de Ciui. dei ca. 7. Verbū dicēdo intus gigni
mus. Et manet in mēte, codē testante ibidē. Verbum
mente gerimus, nec à nobis nascendo discedit. Simi
le autem est rei notæ de qua gignitur, & imago eius.
Ideo expressiuum siue declaratiuum rei est, cuius no

Scotus.

Augustin.

titia est & verbum. Hæc est generatio verbi in intellectu nostro & spiritu. Hanc similitudinem, quamuis deus dissimilitudine infinita propter eius perfectionem, alte transcendit: est tamen in ea non nihil quod in notitiam generationis verbi vel filij dei patris deducit. Spiritus quippe diuinus, id est, deus super intellectualis, cuius intelligere est suum esse, semper seipsum intelligit perfectissime & incommutabiliter. Idcirco ex fecundissimo parente, dicere nunquam cessante, in illo actu vnico gignitur verbum intellectuale simillimum parenti intellectuali, eo quod actus intelligendi est perfectissimus. Et vnicum, eo quod actus intelligendi est vnicus, incommutabilis & perpetuus. Et consubstantiale, eo quod actus intelligendi, & ipsum intelligere est substantia diuina. Accidens enim nullum est in deo, vt etiam testatur Augustinus, li. 5. de tri. ca. 4. Et manet totum in eo a quo generatur, & generans manet totus in verbo, iuxta illud Ambrosij: In patre totus filius, & totus in verbo pater, eo quod verbum perfectissima similitudo est rei intellectæ, id est, patris, seipsum æternaliter intelligens, & pater perfectissime in illo vnico actu intelligendi diuino seipsum exprimat, dicendo intellectualiter Ita perfecte loquitur pater, quod non oportet vnquam repetere, iuxta illud Iob: Semel loquitur deus, & secundo idipsum non repetit. Et illud Isaia: Egredietur de ore meo, id est, generabitur de dicente & intelligente me, iustitiæ verbum, & non reuertetur scilicet vt iterum dicatur in actu intelligendi. Est quippe cum generante in illo vnico actu intelligendi diuino substantiali, eiusdem substantiæ. Est nihilominus apud patrem, vel cum patre, quia est alia persona. Nulla quippe persona proprie dicitur esse cum seipsa, aut in seipsa. Verbum est persona alia a persona generantis, quia habet aliquid quod generanti non est communicabile, scilicet generari, & generans habet aliquid quod

Augustinus.

Ambrosius

Iob. 33.
Isa. 55.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

¶bo non est cōmunicabile, sc; generare. Esse autē in
communicabilem, psonā distinctā facit in natura in
tellectuali. Vocat etiā istud verbū intellectuale filius,
eo quod de ratione filiationis sit, quod viuens proce
dat à viuente secundum rationem similitudinis in is
dentitate naturæ. Sic verbum viuens vita intellectu
ali diuina procedit à viuente eadem vita, scilicet in
telligente secundum modum intellectus qui est simi
litudo intellectualis in natura diuina. Ergo est natu
ralis intellectualis filius, non accidentalis, sed cō
substantialis vnicus solus, & perpetuus. Et quia fi
lius refertur ad patrē, idcirco is à q̄ procedit vel gnatur,
dicitur & est pater, cōsubstantialis, vnicus, solus &
sempiternus. Ex his patet aliqua similitudo genera
tionis ¶bi diuini ad verbū nostrū & rursum maxima
dissimilitudo. Et tantum de generatione Iesu Christi
domini nostri secundū diuinitatem eius dicta suffici
ant. De hoc verbo dicit Apo. Omnia nuda & aperta
sunt oculis eius. Vigilemus igitur charissimi fra
tres circa cogitationes nostras, circa intētionēs, cir
ca loquutionrs, circa operationes, ne oculos tan
tæ maiestatis offendamus, & quem saluatorem ex
indulgentia misericordissimi patris recepimus, pro
pter demerita nostra terribilē iudicem sustinere cog
gamur. De incarnatione verbi diuini & generatione,
ponamus vnam similitudinem, quam sexta feria la
tius audiemus à sancto Augustino in lectionibus ma
tutinalibus. Sicut verbum mētis nostrę, quodāmodo
fit corporalis vox quādo ipsum alijs innoscere vo
lumus, nō tñ mutat in vocē, nec recedit ab intelligē
te quando alijs per vocē manifestatur: sic verbum di
uinum, vt nobis notum fieret, caro, id est, homo
factum est, non tamē in hominem vel carnem muta
tum est, nec à deo patre recessit, sed permansit id qd
erat, & vbi erat, nulla prorsus in eo facta mutabili
tate. Ipse etiam qui omnia ex nihilo creauit virginem

Hebræ. 4.

secundam, & suam matrem fecit. Hæc est ineffabilis diuina misericordia, se exinaniiuit vt nos repletet, se humiliauit vt nos exaltaret, se perdidit in morte, vt nos saluaret. Idcirco beati angeli, veri nostri amatores, hac nocte nato domino Iesu nostro saluatore, deum laudauerunt, & gratias egerunt. Dignum est igitur quod & nos sonora voce, & iubilo mentis, de uote deo laudes cantemus, & gratias pro tam immensis beneficijs reddamus. Res quippe nostra agitur. De spiritali generatione in multiplicatione fidelium post mortem Christi, capiamus hanc similitudinem. Quando semen est bonum, & terra impinguata & irrigata, & sol opportune desuper effundit calorem suum, tunc sequitur multiplicatio seminis. Dominus Iesus est semen optimum, terra est cor humanum, impinguatio & irrigatio est à die pentecostes (postquam Iesus fuit glorificatus) vnctio & effusio spiritus sancti, calor solis est charitas patris, qua uult omnes homines saluos fieri. Hinc sequuta est tanta fertilitas in multiplicatione fidelium. Fratres charissimi, nos sumus terra rationalis, in quam semen hoc æternæ salutis cecidit per fidem. Deus requirit nostram bonam voluntatem, vt secundum motum vnctionis & gratiæ suæ cooperemur eidem, quia ipse cooperatur bonæ voluntati nostræ. Posuit enim nos vt eamus (uolendo) & fructum afferamus (operando) sed non sine eo, sine quo nihil possumus facere. Ita domini Iesu generationem quo ad diuinitatem & humanitatem eius enarremus per fidem, vt in generatione, quoad multiplicationem fidelium, per charitatem & gratiam inueniamur.

¶ De filiatione adoptiua, & de hæreditate dei, quam filij adoptiui consequentur. Exhortatio, XIII.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Dedit eis potestatem filios dei fieri, his q
credunt in nomine eius. Iohannis pri
mo. Dedit nobis diuina dignatio potes
tatem, vt ex filijs iræ & perditionis,
efficiamur filij dilectōis & salutis: si ta
men receperimus eum credendo in no
mine eius. Ergo arbitrio nostro commissum est. Ne
mo enim credit inuitus, sed spontaneus, & diuino
fretus auxilio. Sicut dicit beatus Iohannes Chryso
stomus: Etenim in potestate est liberi arbitrij, & gra
tiæ operatione filios dei fieri. Qui enim dedit nobis
potestatem filios dei fieri, idem etiam dicit: Sine me
nihil potestis facere. Ergo potestas nobis concessa,
suæ, id est, dantis, potestati innititur. Sciendum etiã
est, quod fides qua in eum credimus, est illa quæ per
dilectionem operatur. Ergo non est sola, sed includit
in se omnes animi virtutes, quia dilectio illa, quæ a
lio nomine charitas dicitur, radix est omnium virtu
tum. Illi enim sunt rami eius. Præcepta dantur de a
ctibus virtutum. Quicquid vero præcipitur, in so
la radice charitatis solidatur. Propterea dicit Apost.
Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam
charitatem autem non habuero, nihil sum. Si nihil,
ergo nec filius dei est. Sed dicit aliquis: Quid est ista
filiatio? aut quid prodest? Respondeo, quod est ado
ptio, cui debetur secundum leges pars hæreditatis. Ad
optio enim est legitimus actus, per quem qui filius
non est, pro filio habetur, penè naturam imitans,
vt dicitur in imperialibus Institutis. De hac adoptio
ne, non lege humana, sed diuina, ex infinita miseri
cordia sua facta, loquitur Apost. Paulus, dicens: Vbi
venit plenitudo temporis, misit deus filium suum fa
ctum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege
erant redimeret, vt adoptionem filiorum reciperet
mus. Et rursus: Qui prædestinavit nos in adoptione
filiorum per Iesum Christum. O stupenda dignatio,

Chrysof.

Iohan. 1

Iohan. 15

1. Cor. 13

Filiatio
quid.

Adoptio
quid.

Galat. 4

Ephesi. 1

o admiranda benevolentia dei. Seruus infidelis, seruus nequam, filius iræ & perditionis transit in filiū atq; hæredem saluationis. De qua bñuolentia ait Am brosius: Magna benevolentia, vnicus natus est, & no luit manere vnicus, nō timuit habere coheredes, q̄ hæreditas eius non sit angustia si multi possederint. De qua filiatiōe subdit Apostolus ad Galathas: Quo niam autem estis filij dei, misit deus spiritum filij sui in corda vestra clamantē, abba pater. Itaq; iam non est seruus, sed filius. Quod si filius, & hæres per de um, scilicet ipsum adoptantem. Vnde ab vnico natu rali filio dei docti & moniti nos adoptiui filij, audem⁹ deum patrem appellare, & hæreditatem ex postulare ac dicere: Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum. Quæ est ista hæreditas nostra, quæ etiam regnum nuncupatur? Certe illa est, quam beatus Paulus ad Hebræos scri bens, commemorat dicens: Nonne sunt omnes ange li administratorij spiritus, in ministerium missi pro pter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Salus ergo & vita animarum nostrarum est nostra hæreditas. Pro cuius notitia habenda, est aduertendum, quod multiplex est vita. Vna vegetatiua, qua viuunt plan tæ. Alia est sensitua, quæ utiq; melior est vegetatiua. Et inter viuentium vita sensitua, nobiliori vita viuunt quæ habent omnes sensus, vt sunt animalia per fecta, quàm ea quæ deficiunt in sensibus, vt conchæ, ostrea, vermiculi, & huiusmodi. Vita vero rationalis & intellectuua qua viuunt homines (quamuis etiam sensi tiuam & vegetatiuam habeat) incomparabiliter me lior est q̄ sensitua vel vegetatiua sola. Vita vero pure intellectuua præ sui subtilitate & vigorositate, nō in digens vita sensitua, est utiq; nobilior vita qua viuunt homines. Diuina vero vita superintellektualis incom mutabilis, est om̄ium nobilissima. Ad huius imaginē & similitudinem creauit nos deus, vt aliquando illius

Arosi.

Galat. 4

Luca. 11

Hebr. 1

Vita mul
tiplex.

Genesi. 1

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Philosop.

felicissimę vitę participes essemus, intelligendo, amādo, fruendo, tenendo. Sed quia ad ea quę sunt notissima secundum naturam, intellectus noster habet se sicut noctua ad lumen solis, vt dicit Philosophus. Si capere debemus excedentia naturam nostram, indigemus certe pro cognitione lumine fidei in via, & lumine glorię in patria. Auxilio etiam gratię indigemus ad sperandum & amandum imperfecte in via, & ad tenendum id quod sperauimus & ad amandū perfecte in gloria. Ergo per dei donū possumus participes esse vitę diuinę, vt etiam testatur tota sacra scriptura. De qua saluator noster (qui per incarnationem, passionem, & mortē, hanc salutem nobis obtinuit) loquitur apud Iohānem: Pater clarifica filiū tuum, vt filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem ois carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitā æternam. Ecce filius clarificatus per miracula diuina & per gloriam resurrectionis à patre, & clarificans patrem (quia sua gloria prædicata, cessit in gloriam dei patris, qui per hoc mūdo innotuit, prius ignotus) accepit potestatem dandi nobis vitam æternam, quę subsequens diffiniuit dicens: Hęc est autē vita æterna, vt cognoscant te solum deum verę. Ecce in quo consistit vita æterna, perpetua felicitas, & beatitudo sempiterna. Per hoc tñ quod dicit: cognoscant te solum verum deum, non exclusit seipsum filius, nec spiritum sanctum, sed inclusit, quia non potest aliquid dici de vna persona, quod non cōueniat singulis, dēpta proprietate personali, vt non generari neque procedere, quod patri generari à patre solo, quod filio: procedere ab utroque, quod spū sancto proprie conuenit: quia tres personę sunt vnū indiuiduū, indiuisibile, inseparabile, vnum esse, vna substantia, vnus spūs. Quando em̄ dicimus pater est deus, non significat quod sit alius deus quę filius & spūs sanctus. Quñ dicimus filius est deus, non significat quod sit alius deus quę sit pater & spūs

Iohan. 17

Ibidem.

sanctus. Quñ dicimus, spūs sanctus est deus, non signi-
ficatur quod sit alius deus q̄ sit pater & filius, sed est
omnino vnū & idem q̄d aliæ personæ. i. vnus & idē
deus. Sic est etiam intelligendum quando dicimus,
est dominus & omnipotēs, est æternus, est increatus
est immensus. Omnimoda enim incommutabilitas
requirit hoc, q̄ in vnico illo actu diuini intellectus
subsistat vis, verbum & amor incommutabiliter, &
non accidentaliter. Idcirco vita diuina est nobilissi-
ma, nullam omnino admittens defectibilitatem. In
huius diuinitatis claro aspectu, essentialiter consistit
vita beata, quia in illo actu coniungitur beatus vlti-
mo & optimo bono, & perficitur intellectus prima
& infallibili veritate, extra quam nihil restat quære
re intelligendum, cum omnia sint in illa. Appetitus
etiam intellectualis omnino satiatur optimo & infi-
nito bono, in quo per amorem perfectissimū requies-
cit. Ex cuius boni coniunctiōe gaudium & delecta-
tio sequitur infinita. Quod autem dñs subiunxit: Et
quem misisti Iesum Christum, voluit innotescere,
quod secundo in eius cognitione beata vita consi-
stet, tanq̄ in causa huius æternæ vitæ, vt scilicet bea-
ti agnoscerent vnde eis tanta felicitas venit. Hęc est
salus nostra, vt qui prius eramus natura filij iræ, &
perditionis (iuxta illud Osee: Ex te perditio tua Isra-
el, tantummodo in me auxiliū tuum) nunc salui simus
ab ira per ipsum, scilicet Iesum Christum. Vnde eti-
am scribit Apostol. Thessalonicensibus: Non posuit
nos deus in iram, sed in acquisitionem salutis per do-
minū nostrū: Iesum Christum. Qui consuminatus est
omnibus sibi obtemperantibus causa salutis æternæ,
vt Apost. scribit ad Hebræos. Aeternā dicit, q̄a spei
nostræ succedet in illa beatitudine tentio, q̄a sancti
semp tenebūt hęc salutē, nunq̄ amittent iteꝝ speran-
dū. Hoc etiā innuit Isa. cū ait: Salus mea in sempiter-
nū erit. De q̄ salute dicit S. Petrus: Reportantes finē

Ephesi. 2

Osee. 13

Roman. 5

1. Thess. 5

Hebr. 5.

Isaia. 5

2. Petri. 1

D. PERI LEYDIS CARTHVS.

Isaiæ. 65
Psal. 36
Psal. 46

1. Pe. 3.

1. Thef. 2

Dani. 6.

Dani. 7.

Isai. 64.

1. Cor. 3.

fidei vestræ, salutē animarū vestrarū, quia fidei sue
cedet visio. Hæc salus est hæreditas nostra, vt supra
dictū est. De qua Isaias ait: Dicit dominus, hæredita
bunt eam electi mei. Et Psal. Nouit dominus dies im
maculatorum. & hæreditas eorum in æternum erit.
Et iterum: Elegit nobis hæreditatem suam, id est, vi
tam æternam. Hanc hæreditatem conseruatam in cœ
lis, appellat beatus Petrus incorruptibilem. quia nun
quam deficiet: incontaminatam, quia nihil immundū
recipit: immarcessibilem, quia decorem suum nunq̄
minorabit. Idcirco aptissime dicitur hæc salus & hæc
hæreditas regnum, in quo cum Christo electi regna
bunt in æternum. Vnde Apostolus monet dicens: Am
buletis digne deo, qui vocauit vos in suum regnum
& gloriam. De quo regno in Daniele dicitur: Regnū
eius non dissipabitur, & potestas eius vsq; in æternū
Et iterum: Potestas eius potestas æterna, quæ nō au
feretur, & regnum eius quod nō corrumpetur. Et ibi
dem de electorum regno. Regnum autem & pote
stas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cœlum
detur populo sanctorum altissimi, cuius regnum; res
gnum sempiternum est, quia omne quod includitur
infra ambitum cœli vltimi, scilicet empyrei, dabitur
sanctis, quia cedit totum ad gloriam eorum. Et loq̄
tur Daniel non solum de terreno regno, sed etiam de
cœlesti. De excellentia gloriæ regni huius loquit Isai
as dicens: Oculus non vidit deus absq; te, quæ præ
parasti expectantibus te. Quod dictum extendit bea
tus Paulus dicens: Oculus non vidit, nec auris audi
uit, nec in cor hoīs ascendit quæ præparauit deus his q̄
diligunt illū. Hęc est hæreditas seruorū dñi: q̄a sancti
peracto iudicio, cœlestem hæreditatem in corpore &
anima possidebunt. Cum ergo simus filij dei, & hęc
des tātæ felicitatis in cœlis, qd q̄rimus obtinere quasi
bonū nostrū in terris? Omnia em̄ quæcunq; haberi
possunt in terris, siue diuitiæ sint siue honores siue

carnis voluptates, æternę felicitati comparata, miserię sunt, non felicitas. Voluptates carnis spectant ad vitam animalium, non filiorum dei, nec valent omnia simul satiare nec quietare desiderium nostrũ quo cupimus bonum. Hoc innuit Isaias dicendo: Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem veitrum non in saturitate? quasi diceret. Quare ponitis studiũ & laborem veitruũ circa bona temporalia, transitoria & deceptoria, quę non reficiunt nec satiãt, sed potius famẽ & cupiditatẽ augẽt? Solus q̄ppe deus (qui est infinitum bonũ) vincit desideriu nostrũ & replet, & quietat. Igitur charissimi fratres quia quotidie compellimur exire de terra & recipere hæreditatẽ nostram paratã in cœlis, omni studio & infatigabili diligentia, præparemus nos, & capaces reddamus tantę felicitatis. Hoc fiet, si odio habuerimus omne peccatũ magnũ & parũ, ita q̄d nec minus peccatũ veniale voluntarie faciamus, si purgauerimus nos p̄ veram pœnitentiam, si passiones nostras secundũ regulam rectę rationis rexerimus, si veraciter in virtutibus profecerimus, si solum dominum deũ nostrum dilexerimus, ipsius p̄sentia in memoria semper attendentes, in intellectu per fidem de eo alta sentientes, considerãdo ei⁹ bonitatẽ, bñuolentiã, benignitatem & misericordiam in eũ sperantes voluntati suę sanctissimę, nostam plenissime conformantes. Affectu ardentissimo atq; purissimo in ipsum aspirantes, ei soli placere cupientes, instantissime vt det quod ipse nobis solus placeat, & vnice ametur exorantes & quod ipse solus sit gaudium nostrum, requies nostra, finis noster, amor noster præfigentes Tales si extiterimus, vere capaces regni erimus, & securi ac læti per mortem ad illud ibimus, & in extremis laborantes, contra pœnas erit tolerantia, contra molesta patientia, contra superbiam humilitas, contra infidelitatem clara exercitata fides, contra

Isai. 55.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

desperationem certa spes, contra omnia vitorum
tentamenta perfecta charitas, quæ vincit omnia
mala.

DE IESV CHRISTI AP-
paritione & trium regum magorum ado-
ratione. Titulus tertius.

¶ De magorum illuminatione, & aduen-
tu ad Christum, & quomodo nos
quoq; eosdem imitemur.

Exhortatio I.

MI est, qui natus est rex Iudæorū
Mat. secundo. Tres magi primitiꝰ
vniuersarum gentium credituræ
typum gerentes, qui in Oriente
Christum dominum in cordib⁹ su-
is inuenerant, fide illuminati, spe
confortati, & charitate accensi ho-

die venerunt festinanter longo & laborioso itinere
querere diligenter eundem dominum nostrum Ie-
sum Christum, & inuenerunt eum Hierosolymis in
scripturis sanctis, atq; deinde stella apparente & præ-
eunte, inuenerūt eum Bethlehem in gremio matris.
Oblatis autem mysticis muneribus, admoniti per ali-
am viam redierunt in regionem suam, ibiq; inuen-
erunt eum in sinu patris. Imitatores simus patris nos-
trorum filij charissimi. Oriatur sol iustitiæ Christus
deus noster, nobis timentibus eum: qui vult omnes
homines saluos fieri, & ad agnitionem sui nominis
venire, qui illuminat omnem hominem, nec est qui
se abscondat à calore charitatis eius, vt non fide &

1. Timo. 2
Psalm. 18

gratia charitatis eius illustretur, nisi qui obicem posuerit irradiationi eius per prauam voluntatem. Pax vero homini bonæ voluntatis, quia inuenit Christum qui est pax nostra. Bene autem dicitur, quod inuenit Christum, quia nisi inuentus haberi non potest. Est enim prima gratia gratum faciens, quæ etiam appellatur gratia operans sine meritis, qua præueniente nos, cuncta nostra opera facit meritoria in augmentum & meliorationem eiusdem gratiæ. Quod licet posset innumeris argumentis confirmari, hoc unicum nobis in presentiarum sufficiat: quia dignissime & gratissime nec non gloriosissime post Christum personæ virgini Mariæ concepturæ de spiritu sancto dei filium ab angelo nunciatur: Inuenisti inquit, gratiam apud deum. Non rapuit, sed inuenit gratiam. Hæc humilis recognitio sæpe actualiter & attente fit in cordibus nostris, ne quis inaniter gloriatur in se, contempto interdum etiam proximo suo, sed omnino cæteros meliores se veraciter arbitretur: & si quid forte acceperit, in liberalitate domini gloriatur, qui resistit superbis, & humilibus dat gratiam. Inuenit ergo CHRISTO in cordibus nostris, electa habitatione sua in nobis, eamus volendo & fructum afferamus operando, ad quod posuit nos. Expugnemus insurgentes hostes, ut maneat nobiscum: quia factus est in pace locus eius. Qua freti, quasi Hierusalem (quæ est visio pacis) inueniemus eum in scripturis. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc gustabimus suauitates psalmodiarum & lectionum prophetarum, & omnium sanctorum scripturarum, probabimus feruores orationum, subtilitates meditationum, excessus contemplationum, baptismata lachrymarum: quia omnes scripturæ annuntiabunt & demonstrabunt nobis deum minimum Iesum Christum, qui est dulcedo, gaudium & iubilatio interminabilis & incomprehensibilis,

Lucæ. 2
Ephesi. 3

Lucæ 1

2. Cor. 10
Iacob. 4

Iohan. 15
Psalm. 75

Isaia 55

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Roma. 10 Finis enim legis Christus est. Et lex & prophetæ vsque ad Iohannem Baptistam. Exhinc regnum dei annunciat, id est, Christus, attestantibus etiam aduersarijs sanctæ fidei Iudæis, Omnis scriptura est propter Messiam, id est, Christum. Quo dicente: Nō peribit iota vnum, aut apex vnus de scriptura, donec omnia impleantur, manifeste constat quod omnia etiam minima scripturæ Christum clamēt: Sed quod hanc vocem non percipimus, & in laudibus diuinis tepidi, pigri, somnolenti, negligentes & festinantes atq; distracti nimis sumus, ex eo venit, quia sumus adhuc carnales & animales, spiritum non habentes, adhuc sumus seculares, & delectamur in vanitatibus Idcirco imaginibus rerum pereuntium pleni sumus, & rapitur in diuersa mens nostra lacerata. Non enim festinato iter virtutum (licet laboriosum) percurrimus, & nostra tarditate & desidia hostes animantur & pacem internam præpediunt. Idcirco Hierusalem non venimus, vbi Christus in scripturis inuenitur.
- Judæ. 1
- Ambrosi, Nemo enim cum desidia Christum quærit, nec amicitiam potest tenere cum deo qui amicus carnis & mundi effectus est. Qui vero expugnatis hostibus dei pacem (cuius abundantiam in diebus suis orituram suis fidelibus & propugnatoribus dominus ante promissit) adeptus fuerit, procul dubio inueniet pro illuminatione intellectus Christum dominum, cuius mediante præuia gratia, cum gaudio magno valde duceretur Bethlehem ad domum panis cœlestis per refectionē affectus, vbi in altari quasi in præsepio inueniet Christum dominum, panis inuolutum, sub aliena specie, & gustabit quàm suavis est dominus, panis factus hominibus, & pabulum iumentis, quibus homo similis factus est. Et contemplando atq; stupendo mysterium incarnationis, quasi in gremio matris inueniet Christum. Cui dona offerat necesse est, vt eius amicitiam consequatur. Primo mortali p
- Psal. 133
Psal. 48

nobis facto, mortificationem offerat peccator. Propterea enim, id est, propter peccata nostra tollenda, factus est mortalis. Ergo hanc vicissitudinem ei reddamus. Secundo tanquam regi nostro loco auri, imo verum aurum spirituale, per quod profiteamur eum regem nostrum fore, plenariam subiectionem in omne eius beneplacitum offeramus. Alias quomodo regemur ab eo nisi subiecti ei fuerimus? Et vere sic subiecti est regnare. Tertio thus offeramus, hoc est, veram devotionem per patriam vel religionem, quæ alio nomine circūscriptivè dicitur, dei seruitus, ut vero deo. Et tunc monitionem audiemus, ne redeamus ad Herodem, licet in visione pacis, & ubi exercitium est scripturarum commorantem, quia in pace & prosperis Christus difficilius custoditur quam in adversis: & etiam scientia inflat. Qui igitur in affectu Christum inuenerit, non revertatur ad scientiam quasi præeuntem, sed potius illa affectum sequatur, qui ambulat per aliam viam, ubi Herodes, id est, hostis Christi non latitat, sed per secretas semitas deducit hominem ad regionem suam, & reducit hominem ad statum pristinum, quando sensualitas plene rationi suberat, & ratio diuinæ voluntati. Congregat insuper omnes sensus exteriores & interiores, inferiores & superiores in unitatem spiritus vel mentis, ita ut ad exteriora teste beato Gregorio, quasi insensibiles videantur, sed soli deo in mente cohæreant, reddentes hominem nil aliud memorantem, nil aliud actualiter intelligentem aut speculantem: nulli denique rei per affectum frui bili adhærentem, nisi summo deo, optimo bono & excellentissimo, soli fruibili hic in ænigmate, & in patria facie ad faciem

1. Cor. 8

Gregor 3

¶ Quomodo religiosi imitentur magos sanctos, eademque ipsi facientes.

Exhortatio II.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

T proidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei mus nera, aurū, thus & myrrhā, Matthæi 2. Hodie videns felix puerpera virginea mater Maria circa suū superbenedictū filium prophetias adimpleri, ineffabi-

li repleta est gaudio. Sed & nos non immerito gaudemus qui nouimus in tribus uiris istis gentilibus, qui ab Oriente uenerūt adorare dominū, prophetiā deuocatione Gentium ad fidem & religionem imple tam esse. Hoc tamen erat inchoatiue, & innuebatur per facta istorum trium quod uniuersitas Gentium (laborans inedia magna, non uini & panis, sed audiendi uerbum dei) Christum auide quæreret, & inuentum deuore & religiose coleret. Deo nos semper gratias agamus charissimi, & cantemus gloriam in altissimis illi. Ecce uidemus in nobis ipsis impletū quod dominus deus noster præuidens certa scientia, & de nobis actualiter tunc temporis cogitans, per prophetas dignatus est prænunciare. In Oriente, hoc est, in ecclesia, quæ ab origine mundi solem iustitiæ & ueritatis, id est, Christum recepit, nos nouam stellam uidimus, dum fulgore singularis gratiæ illum minati, & interna diuina alloquutione acciti, ad querendum salutem in Iudæa, hoc est, in confessione diuinæ laudis admoniti sumus. Egressi igitur sicut Abraham, de terra & cognatione nostra, in terram quā monstraunt nobis stella gratiæ, ipsa præeunte, & salutarī doctrina occurrente in terram confessionis, id est, ad sanctam religionem, ubi diuinæ laudes iugī alacritate peraguntur, ad Bethlehem, hoc est, ad domum panis, id est, ad domum hanc, ubi dei famuli, imo amici, continua epulatione satiantur, peruenimus. An non quotidie in mensa dominica epulamur? An non continue mortificantes uicia, & uirtutibus studentes, cœlesti pane pascimur? Quod em̄ ad

Amos. 8.

Luc. 2.

Genesi. 12

sacrum altare accedens, accipit sacramentaliter, hoc idem bene viuens continue accipit spiritualiter. Ergo vere sumus in domo panis, & hic salutem inuenimus. Tamen cauendum est nobis, quia diabolus in Herode & suis complicibus fremit. Qui & si nostræ salutis iter impedire non potuit, tamen Iesum qui est tota salus nostra, etiam inuentum in nobis occidere fraudulenter conatur. Sed gaudeamus gaudio magno valde: quoniam gratia domini Iesu quæ præuenit nos, & ad eum nos perduxit, ipsa etiam sequetur nos & reducet, vt illusus in Herode diabolus, nil in nos audeat. Non solū autē in his propheta impleta est in nobis, sicut prædixi, quod etiam vltra communem illuminationem & vocationem gentium, excellentiori gratia illustrati Christum quæsiuimus & inuenimus, sed insuper adeo vsque prophetaram circa Christum futuram gentium religionem & cultū impleuimus & implemus, vt etiam per quendam eminentiam religiosi appellemur & simus. Religio enim est pars iustitiæ moralis virtutis, reddens deo debitū & quod suum est, scilicet cultum & reuerentiam, per fidem, spem & charitatem, cum aliud non habemus, vtens omnibus virtutibus ad honorem dei. Hanc virtutem eligimus & reeligimus quotidie, meditantem qualem cultum & reuerentiam deo nostro & Christo domino Iesu exhibeamus, & ad eam totam vitam nostram præ cæteris dedicauimus & religauimus. Idcirco merito præ alijs ex gentibus Christum inuenientibus & colentibus, religio si vocatur, & prophetiam implemus. Breuitas huius nostræ collationis non finit, vt per singula prophetias recenseamus, Quod autē hæc ita se habeant & q̄ vere hæc virtus religio (quæ alio nomine græco dicitur latria, & circumscriptiue dicitur dei seruitus) exercitata sit, & exercetur à nobis (si tamen sumus q̄d dicimur, & p̄fessū sumus) breuiter patet, Sunt

Religio
quid?

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

enim inter actus religionis (vt cæteros omittamus)
Actus reli- tres actus eius præcipui, scilicet deuotio, adoratio, &
giõis tres. oblatio, de quibus euangelium hodiernum. Ecce magi
ab oriente venerunt, vbi notatur deuotio, & fructus
& signum deuotionis cum dicitur : Causi sunt
gaudio magno valde. Deinde subiunguntur duo alij
actus. Primus cum dicitur: Procidentes adorauerunt
eum. Secundus cum dicitur: Apertis thesauris suis,
Deuotio. obtulerunt ei munera. Imitati sumus patres, & hæc
impendimus Christo. Deuotio enim iuxta sanctum
Thomam, nihil aliud esse videtur, quam voluntas
quædam prompte tradendi se ad ea quæ pertinent
ad dei famulatum. Adoratio vero est exhibitio reue-
Adoratio. rentiæ, in signum excellentiæ. Quæ dum deo exhibe-
mus, protestamur exteriori signo quod de deo credi-
mus, speramus atq; diligimus, scilicet, q̄ ipse solus
author sit omnis naturæ, gratiæ & gloriæ, & solus
habens generalem omnium dominationem, & q̄ præ-
stantior sit vniuersis. Ad hoc admonemur, dum dicit
Sursum corda, non q̄ in cælum curramus, sed ad e-
um mentem dirigamus, qui in corde nostro est, &
supereminet vniuersis. Ecce charissimi, experientia
vos docet, quod hos actus religionis veniẽdo & perse-
uerando domino Iesu impenditis. Tertium excel-
Oblatio. lenter factum est, Obtulimus enim munera pretiosa
valde. Primum aurum, id est, secundum Bernardum
Bernard. substantiam huius mundi per voluntariam paupertatem.
Secundo thus, id est, obedientiam, & per eam
totam animam in obsequium Christi sicut holocaustum,
& plenum incensum in odorem suauissimum
domino. Tertio castitatem. Hucusq; impleuimus proph-
etiam & imitati sumus beatos magos, vt grati effici-
ceremur deo: vt autem beati efficiamur cū eis, omitemus
quod ipsi omiserunt. Omiserunt enim ad se ra-
pere, quæ puero Iesu obtulerant. Et nos charissim
nullo malo rapiamus iterum ad nos quæ deo dedica-

nimus, sed quotidie oblationem iteremus. Hoc enim
 valemus agere sicut Christus, licet semel pro nobis
 mortuus sit: tamen in mysterio pro nobis iterum q̄
 tidie patitur, quoties ei hostiam suæ passionis im-
 molamus. Eodem modo valemus sibi munera se-
 mel oblata quotidie iterum offerre. Et hoc ita fiet,
 si thesauros cordis nostri aperiamus. Sicut enim di-
 ues habet diversos thesauros, scilicet pecuniæ, frus-
 menti, vini, &c. sic cor virtuosum habet multos the-
 sauros. Ad propositum, aurum (id est, substantiam
 huius mundi) quod offerimus, sumi debet ex thesau-
 ro largitatis & magnificentiæ, vt demus quando, vs-
 bi, & cui magna dona, merito debentur. Et quia in
 religione tempore merendi pro perituris vitam æter-
 nam, deo munera obtulimus, merito omnia simul q̄
 habuimus, & habere potuimus, sine repetitione obtu-
 limus. Non ergo patiamur nos decipi vllō modo,
 vt sub prætextu cuiuscunq; commoditatis aliquid pro-
 priū habeamus, siue hoc sine damno domo sit, siue
 quocunq; colore nominetur: quia anathema est. Ob-
 edientia, quam obtulimus, sumi debet ex thesauro
 humilitatis. Impossibile est enim superbum esse ves-
 re obedientem, qui proprium sensum diligit & tuet,
 aliorum & maxime seniorum & expertorum consi-
 lia despicit, sibi magnus, vtilis, necessarius & sapiens
 videtur, inflatus sensu carnis suæ, & superbus, nihil
 sciens, licet sibi sapientior videatur septem viris pro-
 ferentibus sententias. Sed ex vero humili corde pro-
 dit obedientia, & auditur vitorum victoria, iuxta
 sententiā Salomonis: Vir obediens loquitur victoriā. Pro-
 Humilis enim non negat obedientiam, sed solus
 superbus. Thesaurus castitatis est sobrietas, iuxta
 sententiā authoris Profectus religiosorū qui ait: Pro-
 gnali regula ab oībus spiritualib; hasten⁹ obserua-
 tū est, vt q̄ castus esse desiderat studeat sobrietati, q̄
 sine ea non diu castitas est segura & cum proficiente

Gregoris
us.

Colo. 2.
1. Ti. 6.

Pro. 11.

D. PERI LEYDIS CARTHVS.

Hierony.

proficit, & cū deficiente decrefcit, licet modo quidem fibimet aliud (nescio qua præfumptione) promittant Omnis laus in fine canitur. Nec credo tot & tantos virtutum inquisitores, qui prædictam fequuti sunt regulam, in fua æftimatiõe deceptos. Et Hieronymus: Vicina membra funt stomachus & pudenda, Venter mero æftuans, cito fpumat in libidinem. E conuerfo ventris exinanitio humorem luxuriæ arefacit, & caftitatem producit & conseruat. Nemo tamen præsumat abftinentiæ per excessum ftudium præbere, ne ftudium ftultum producat in fupino, & caftitas ne dum non producat, fed etiam violeitur. Et ne ita caftitati quis ftudeat, vt cætera religionis neceffaria, & summe meritoria opera omittat, vt funt opera ad omnem obedientiam, vigiliæ, lectiones, orationes, cantus, pfalmodia, & alia innumera. Caftitas est feruanda, fed hæc non funt omittenda. Fideliter igitur domino Iefu quæ obtulimus, fua munera pleno corde relinquentes, ipfe illuminabit nos, & ducet per aliam viam, non per laboriofum iter fuæ quæftionis, fed per iucundam fui vultus contemplationem, in regionem nofttram, ad quam nos condidit, id est, curiam cœlestem.

¶ Fidem clariffimam ftellam efle qua
feuri ad Chriftum ducimur.

Exhortatio III.

Tella quam viderant in Oriente, an tecedebat eos. Matthei fecondo. Noftis chariffimi præfentem folemnitatem illuminatiffimam & gaudiouiffimam, cum omni gratiarum actione efle excipiendam, & dignis deo laudibus explendam. Ex hac em die, nos qui ex gentibus fumus peccatores, incepimus cognofcere vnum

Solum deum verum, primam veritatem, & quem misit Iesum Christum saluatorem nostrum, & inchoauimus mundari ab erroribus & immunditijs peccatorum, per fidem purificantem corda nostra, & illustratam sedentes in tenebris, scilicet ignorantia, & in umbra mortis, id est, culpa mortali, & deducentem errantes in solitudine, in laqueo & in inuio, id est, in erroribus gentilitatis, in terram rectam, scilicet viuentium in gratia, vt eamus in ciuitatem habitationis non manufactam in caelis, Ecce hodie stellam videntes & sequentes gentiles ad Christum venerunt, foris stella illuxit & duxit. Intus vero fides illuminauit, & ad salutem perduxit. Quod ergo foris ostendebatur, intus agebatur. Splendeat haec stella (fidem dico) in cordibus nostris, vt videre valeamus quorsum ad salutem eamus. Ipsa enim fides est prima omnium virtutum ad deum perueniendi, vt concludit beatus Thomas. Voluntas non fertur in aliquid, nisi prout est in intellectu apprehensum. Vnde cum vltimus finis, id est deus, sit quidem in voluntate per spem & charitatem, in intellectu autem per fidem, necesse est quod fides sit prima inter omnes virtutes, quia naturalis cognitio non potest attingere ad deum secundum quod est obiectum beatitudinis. Propterea beatus Paulus diffinit ipsam fidem, quod est substantia rerum sperandarum, id est, inchoatio. Vnde dicit idem sanctus doctor: Substantia solet dici prima inchoatio cuiuslibet rei, & maxime quando tota res sequens continetur virtute in primo principio, sic est de fide. Ergo fides est primum lumen ad salutem. Sine fide enim impossibile est placere deo. Credere autem oportet accedentem ad deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit, vt ait idem Apostolus. Naturalis ratio dicitur homini, q̄ alicui superiori subdat, propter defectus q̄s in seipso sentit, in quibus eget adiuuari & dirigi, q̄ apud hoies dicitur deo

Iohan. 17

Actu. 15.

Psalm. 43

Thom. 2.
2. q. 4. ar. 7Fides.
Hebrae. 11.

Hebrae. 11

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Nos ergo charissimi sentientes defectus nostros, pro
iuuamine accedamus ad deum, & subdamus nos ipsi
Quia ad beatitudinem quæ consistit in quadam su-
pernaturali dei visione, per quam totaliter liberabi-
mur ab omnibus defectibus nostris, peruenire non
possumus, nisi per modum addiscantis à deo doctos-
re, secundum illud Iohannis: Omnis qui audit à pa-
tre & didicit, venit ad me. Omnis autem talis ad
discens, oportet quod credat, sicut etiam Philosophus
dicit: Oportet addiscētem credere. Hæc doctrina pa-
tris cælestis admirabilis, stella est, in clara die lucēs
& diem suo lumine vincens. Dies nostra, id est, intel-
lectus, ratio vel scientia, non in tantum certitudina-
liter lucet, id est, cognoscere facit, sicut stella fidei,
quæ innititur primæ infallibili veritati, quæ etiā nis-
hil recipit, nisi in quantum fiat sub eadem prima ver-
itate, sub qua nullum falsum stare potest. Nullæ ergo
sunt tenebræ falsitatis vel erroris sub luce stellæ
domini, scilicet fidei. Dies vero intelligentiæ nostræ
frequentissime obfuscatur erroribus. Hoc tamen mirabile
est de fide domini, quod lucet, cum tamen sit deuotio
apparentibus, dicente Apostolo: Est autem fides spes-
randæ substantiæ rerū argumētū nō apparētū, id est,
firma, incontacta adhæsiō de rebus non visis futuræ
beatitudinis, quā speremus. Sed tamen ille qui credit
habet sufficiens inductiuū ad credēdū. Inducitur em̄
authoritate diuinæ doctrinæ miraculis cōfirmatæ, &
quod plus est, interiori instinctu dei inuitāris. Ea em̄
quæ sunt fidei, excellunt rationē humanā, vnde non
cadunt in contēplatione hominis, nisi deo reuelante
Ecce vnde est lumen fidei, à deo scilicet. Cum
em̄ homo assentiendo his quæ sunt fidei, eleuet supra
naturā suā, oportet quod hoc insit ei ex supernaturali prin-
cipio interius mouēte, quod deus est. Ipsum autē credere
est actus intellectus assentiētis veritati diuinæ, ex im-
perio volūtatis à deo motæ per gratiā, vñ act⁹ fidei po-

Iohan. 6.
Philosofus.
phus.

Hebræ. 11

Credere
quid sit.

test esse meritorius. Hinc est q̄d solemnitatē hanc dixi illuminatissimā, sc̄z propter fidē: & gaudiosissimā, propter morum voluntatis à deo. Rogemus ergo fratres, q̄ splendere faciat deus hanc stellam, sc̄z fidē in cordibus nostris, ab eo enim est donum fidei. Sicut enim stella quæ magis lucebat, & eos antecedebat in Oriente visa fuit: sic fides videtur & recipitur ab eo, quem propheta Zacharias demonstrat dicens: Ecce vir, oriens nomen eius. Et ad quem ecclesia clamat. O oriens, splendor lucis æternæ, & sol iustitiæ, veni & illumina sedentes in tenebris & umbra mortis. Doctrinæ vero hominum non demonstrant, nec inducunt fidem, sed viam præparant, & prohibētia remouent, dum non esse impossibilia ea quæ fidei sunt demonstrant, & homines humilitatē, & cætera apta ad fidem instruunt. Homo vero fidelis iam illuminatus meritum fidei nō minuit, si ex feruore fidei, id est, ex charitate & deuotione defensoria fidei quærit & inuenit, dum tamen non propterea credit. Qui enim non vult credere, nisi propter rationes, meritum utriusque fidei amittit. Sicut etiā qui opera virtutū facit ex passione, meritū minuit. Si vero passio comitatur eū in opere virtutis, fortificat. Si sequatur, feruorē ostēdit. Intueamur charissimi fratres hanc stellam fidei, quæ in ea quæcunq; audiuit Christus à patre suo (necessaria nobis ad salutem) nota fecit nobis. Per hanc salutem facti sunt omnes sancti, nemine excepto. Etiam Maria virgo mater dei beata dicitur propter fidem in euangelio. Et etiam Augustinus ait in libro de virginitate: Beatior fuit Maria percipiendo fidem Christi quam concipiendo carnem Christi. Materna propinquitas nihil profuisset Mariæ, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset. Stella hæc perducet nos ad Christum pugnatorem, triumphatorem, adiutorem, & remuneratorem. Pugnator Iesus hostem humani generis aggressus est humilis,

Zach. 4.

Hebræ. 11

Luc. 1.
Augustinus

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Leo papa** iacens in præsepio sub cura materna, sicut hodie ostensus est magis, qui viderunt vtiq; magnum de humilitate eius miraculum, vt ait Leo papa. Idcirco isdem ait: Tota victoria saluatoris, quæ & diabolum superauit & mundum, humilitate est concepta, humilitate est confecta. Quam fratres imitemur vt superemus. Triumphator Iesus apparuit victoriosus, sicut manifestauit se discipulis, ostendens manus & latus. Quasi diceret illud Ioannis: Confidite ego vici mundum, scilicet per opus fortitudinis ex vulneribus manuum: & per virtutem charitatis, ex vulnere lateris. Adiutor Iesus apparuit sancto Stephano fortissimus, quando eum vidit stantem à dextris virtutis dei, tanquam paratum ad adiuuandum. Sic nobis est Christus, iuxta illud Apostoli: Fidelis deus qui non permittit vos tēteri supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.
- Bernard.** Bernar: Quoties tērationibus resistis, quoties vincis malignū, noli proprijs tribuere viribus, noli in te, sed magis in domino gloriari. Quando em̄ fortis ille armatus tuæ cederet infirmati? Remunerator apparuit liberalissimus Abraham: Noli inquit, timere ego, pater tuus sum, & merces tua magna nimis. Augustinus: Labor te terret, vide mercedem. Bernardus: Vtrumque mihi es domine Iesu, & speculum patienti, & præmium patienti. O fratres, quid ostendit stella fidei? Hæc pauca sunt respectu aliorum. Ecce existentibus iam fidelibus, imo tendentibus ad perfectionem loquor, si credimus, (imo quia credimus) quod deus creauit nos & omnia (quod est vti que maximum beneficiū) & conseruat nos in esse, & nutrit nos quotidie & cætera, & quod est vbi que & semper præsens, & intuetur omnia nostra opera, verba, cogitata & cætera, vt possit nobis dicere illud Malachiæ prophætæ: Si ego pater vbi honor meus? Si dominus, vbi timor meus? Si inquam crea-
- Iohan. 22.**
Iohan. 16.
- Actu. 7.**
1. Cori. 10.
- Gene. 15.**
Augustinus.
Bernard.
- Malach. 1.**

dimus quod ipse est redemptor noster per incarnationem, passionem & mortem & cetera, ut merito dicere posset, ubi est fructus tantorum laborum, & reamatio, & imitatio? Si (ut finaliter inferam) credimus infernum, & ignem aeternum, cum alijs intolerabilibus tormentis peccatoribus paratum, iustis vero regnum caelorum, & omnia bonae excelsa in intellectu & affectum nostrum, cur inuenimur tantopere tepidi in profectu diuini amoris, & spirituali vita, intantum ut iam timere habeamus illud Apocalyp. Apoca. 3.

psis : quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo cum tamē teneamur secundum professionem nostram semper tendere ad perfectionem? Prudens mercator non vadit per iter ubi purat se depraedandum, nec stolidum animal asinus vult ire ubi semel cecidit. Et tamen ego & mei similes peccatores quotidie inuis per iter peccatorum, in quo saepe cecidimus raptori infernali, quasi non crediderimus deum praesentem, & alia quae iam tetigit, malorum bonorumque iustam retributionem : quae si viua fide videremus, utique peccare timeremus. Dicit enim Bernardus : Quid est quod non optamus etiam per medios enses (si oporteat) tantam miseriam declinare, & ad tantam accelerare gloriam, nisi quod mortua est fides nostra? Fratres ut filij lucis studeamus prudentiores esse filijs huius seculi, gratias omni loco & tempore deo agamus cum omni reuerentia, & incarnationi & passioni Christi. Declinemus a malo, & faciamus bona. Bernard. 1.

De humilitate Christi & Magorum, de gradibus item cum superbia tum humilitatis. Exhortatio. III.

ET intrantes domum, inuenerunt puerum. Luc. cae 2. Ex his verbis humilitatis exemplum & commendationem accipere debemus tam ex parte ipsius pueri, quam ex parte trium magorum & regum adoratorum pueri Iesu.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Leo papa.

O quanta humiliatio fuit, quod rex gloriae, coram tribus regibus, primitijs Gentium, ad sui cognitionem & cultum vocandarum in puerili aetate & forma apparere dignatus est. Quis hoc digne excogitare potest? De hoc humilitatis exemplo dicit Leo papa, quod non inuenerunt dominum Iesum mortuos suscitantem, vel aliqua miracula facientem: sed puerum silens, quietum, & sub materna sollicitudine constitutum. In quo, inquit, nullum apparet de potestate signum, sed magnum praebetur de humilitate miraculum, id est, exemplum stupendum atque magnificentum. De exemplo humilitatis Magorum, habetur in textu euangelij, cum dicitur: Procidentes, adorauerunt eum. O vere signum humilitatis, sine qua nullus vere adoratur in carne verbum. Vere admirabilis eorum humilitas fuit, quod ipsi reges & magnates consenserunt suscipere puerum in dominum, in regem, in deum. Per humilitatem enim illuminati fuerunt, ut eum natum crederent. Per humilitatem relictis sedibus suis, primi ipsum quaesierunt & inuenerunt. Per humilitatem post multa tempora fidem totalem receperunt, & caelestia regna intrauerunt. Nisi enim praeter ceteris Gentibus humiles fuissent, deus (qui superbis resistit & humilibus dat gratiam) nunquam ipsis tantam gratiam in primitijs Gentium concessisset. Cum ergo charissimi fratres (ut verbis sancti Leonis utar) tota christianae sapientiae disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriae, sed in vera & in voluntaria humilitate consistat, quam dominus Iesus Christus ab utero matris, usque ad supplicium crucis pro omni fortitudine & eslegit, & docuit: tota diligentia, toto conatu, tota vigilantia hanc virtutem (humilitatem dico) nostris inseri mentibus instemus, & a domino impetremus. Haec enim humilitas ceterarum virtutum & fundamentum est & custos: per quas scilicet virtutes or-

Iacob. 4

namur, & accessum ad deum habemus: quia sine virtutibus impossibile est placere deo. Humilitas idcirco fundamentum est, hoc est, prima virtus, quia scilicet repellit superbiam: cui deus resistit, & præbet hominem subditum & supra patulum ad suscipiendum in fluxum diuinæ gratiæ, quæ nutritrix & vita virtutum est. Custos vero virtutum appellatur: quia scilicet defendit, ne eas ventus elationis tollat. Necessaria autem est, quia cum ad magna quædam & ardua creatus est homo, puta, quia est dominus visibilium creaturarum, & intellectualium, & moralium virtutum, nec non & gratiæ & amicitie dei, gloriæ quoque sempiternæ capax, ne in hæc præclara & maxima immo deitate tenderet, animi virtute indigebat, quæ ipsum refrenaret ac moderaretur. Est autem humilitas profunda cordis in conspectu diuinæ maiestatis inclinatio. Consistit ergo hæc virtus in eo, quod propter reuerentiam deo debitam, perfecte nos deo subdamus. Sed quia non solum debemus deum reuereri in seipso, sed etiam id quod est eius, debemus reuereri in quolibet (non tamen eo modo reuerentiæ quo reueremur deum) ideo per humilitatem debemus nos subicere etiam omnibus proximis propter deum, iuxta illud Petri Apostoli: Subditi estote omni humanæ creaturæ propter deum. Ut autem homo advertere possit se hanc virtutem in intimis possidere, beatus Benedictus in regula sua duodecim signa, quæ gradus appellat, ponit, in quibus homo veraciter suam humilitatem perpendat. Primum signum est, si corde & corpore semper humilitatem ostendat, defixis in terram aspectibus. Humilis enim timens & verecundus, oculos deprimit, quasi non audens se alijs comparare. Econtrario, extollentia oculorum est quoddam signum superbiæ, in quantum excludit reuerentiam & timorem. Quapropter sanctus Bernardus assignat contra 12. signa & gradus humilitatis, 12 gradus su-

Humilitas
quid.

1. Petri. 2

Benedictus

Signa 12
humilitatis.

Signa 12
superbiæ.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

perbiæ. Et est primus gradus curiositas, cū oculis cæterisq; sensibus euagatur in ea quæ ad se non pertinent. Secundum signum humilitatis est, vt pauca verba & rationabilia loquatur aliquis, non clamosa voce. Contra hoc est secundus gradus superbiæ, scilicet leuitas mentis, quæ per verba indiscrete prolata læta & tristitia notatur. Tertium signum humilitatis est, vt quis non sit facilis aut promptus in risum. Contra hoc est tertius gradus superbiæ, scilicet, inepta lætitia, quæ per facilitatē risus denotatur. Quia vt dicit idem Benedictus ibidem, proprium est superbiorum læta semper appetere, & tristitia deuitare, iuxta illud: Cor stultorum, vbi est lætitia. Quartum signum humilitatis est, vt quis taceat donec interrogetur. Contra hoc est quartus gradus superbiæ, scilicet iactantia, quæ in multiloquio diffunditur. Quintum signum humilitatis est, vt quis teneat quod habet communis monasterij regula. Contra hoc est quintus gradus superbiæ, scilicet singularitas, priuata affectare cum gloria. Sextum signum humilitatis est, vt quis credat & pronūtiat se omnibus viliorē secundum defectus occultos, quos in se recognoscit, & dona dei quæ in alijs latent, vel saltem latere arbitratur. Vnde Augustinus dicit in libro de virginitate. Existimate aliquos in occulto superiores, quibus estis in manifesto meliores. Et super illud Apostoli ad Philippenses: In humilitate superiores sibi inuicem arbitrant, dicit Glossa: Non hoc ita debemus æstimare, vt nos æstimare fingamus, sed vere æstimemus posse esse aliquid occultū in alio quo nobis superior sit, etiam si bonum nostrum quo illo videmur superiores esse, non sit in occulto. Ad hunc gradum vel signum humilitatis spectat quod Anselmus dicit: Primo scilicet, quod quis se contempibilem esse cognoscat. Secundo q̄ de hoc doleat, q̄

Ecclesi. 7.

August.

philip. 2

Ansel.

nulli debet suus defectus placere. Tertio, q̄ se contē-
 ptabilem confiteatur. Quarto, q̄ hoc suadeat, vt scilicet
 hoc velit credi ab alijs. Huic signo vel gradui op-
 ponitur sextus gradus superbiæ, quæ est arrogantia
 sc̄ credere se omnibus sanctiorem. Septimū signum
 humilitatis est, quod quis credat & confiteatur se ad
 oīa indignum & inutilem. Absq̄ falsitate em̄ potest
 quis confiteri & credere ad omnia se inutilem esse &
 indignum per proprias vires, vt sufficientiam suam
 totam in deum referat, iuxta illud Apostoli: Non
 quod sufficientes simus aliquid cogitare a nobis, qua
 si ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est: imo do-
 na dei debent hominem humiliorem efficere. Debet
 enim cogitare, si alius talia a deo percepisset, diligen-
 tior & gratior eo esset. Et sic veraciter potest se crede-
 re & dicere inutilem & indignum, iuxta illud:

Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicit
 te, serui inutiles sumus, & cæter. Verum est igitur
 illud **E C C L E S I A S T I C I**: Quanto mag-
 nus es, humilia te in omnibus. Imo dona dei humi-
 lis verus abscondit, nisi gloria dei & salus proximi
 aliud requirant. Contra hoc signum est septimus gra-
 dus superbiæ, scilicet præsumptio, & ad omnia se in-
 gerere. Octauum signum humilitatis est confessio
 peccatorum, id est, fassio. Contra hoc est octauus
 gradus superbiæ, scilicet defensio peccatorum. Pri-
 mi parentes nostri excusauerunt peccatum suum.
 Sic faciunt & plures filij Adam. Nonum signum
 humilitatis est. vt quis pro obedientia in duris & as-
 peris patientiam amplexetur. Huic signo vel gra-
 du conuenit quod Anselmus dicit, Primo sc̄ q̄ hu-
 milis patienter sustinet, q̄ ab alijs dicat esse contem-
 ptibilis. Sc̄do, q̄ patit contēptibiliter se tractari. Ter-
 tio, q̄ amat. i. desideranter sustinet. Quia dicit Greg.
 in Reg. Nō grāde est his nos esse humiles a quibus ho-
 notamur, q̄a & hoc seculares glibet faciunt: sed illis

2. Cor. 3

Lucæ. 17

Eccle. 3

Genesi. 3

Anselmus

Gregor. 4

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- maxime humiles esse debemus à quibus aliquid pati mur. Huic signo cōtrariatur nonus gradus superbiæ scilicet simulata confessio, id est, fassio, quæ per dura & aspera probatur. Decimum signum humilitatis est vt quis cum obedientia se subdat maiori. Vnde habetur extra. de Renun. ca. Nisi cum pridem. Tunc vero humilitatem custodis, cum per eã locum sublimem effugies, & tamen per obedientiam non dimittes. Nam vera humilitas facit, vt quisquis magis alijs de se credat, quã sibi ipsi, quia dicit Gregorius: Si se meliorem alijs non crederet, nequaquam aliorum consilia suæ deliberationi postponeret. In omni dubio potius debet quis alijs credere, quã suæ opinioni, præcipue proprio prælato: quia tunc est excusatus apud deum, vt venerabilis Gerson pulchre declarat. Huic signo contrariatur decimus gradus superbiæ, scilicet rebellio in magistrum, & fratres. Vndecimum signum humilitatis est, q̄ non delectet propriam implere voluntatem. Clymachus: Humilis, ait, semper abominatur voluntatem suam, velut deceptricem & errantem. Et quamuis omnia faciat & cogitet secundum deum, adhuc tamen non sequitur voluntatem suam, nec credit sensui suo. Humili enim est grauis stimulus figere se super voluntatem suam, sicut superbo est stimulus & intollerabile onus subesse voluntati alienæ. Hæc Clymachus. Contra hoc est vndecimus gradus superbiæ, scilicet libertas peccandi. Quia propria voluntas est causa omnis peccati & perditionis. Eapropter dicit Bernardus. Tolle propriam voluntatem, & infernus nõ erit. Duodecimum signum humilitatis est, vt deum timeat, & memor sit omnium quæ præcepit. Huic cōtrariatur 12. gradus superbiæ, scilicet confuetudo peccandi. Quia iuxta dictum sapientis: Cum impius venerit in profundum peccatorum, contemnit. Hæc de virtute humilitatis charissimi fratres cōmonere succinctim volui, vt videre possemus par-
- Gregor.**
- Gerson.**
- Clymach.**
- Bernard.**
- Prouer. 13**

ter & ego & vos, quantum adhuc ab eadem virtute & cæteris distamus, & in tanta solēnitate in qua de^o noster pro nobis humilis apparere dignatus est, mētes nostræ ad humilitatem euigilarēt cum tribus magis: quia si hoc fecerimus, & humilitatis Christi participes effecti fuerimus, utiq; cum ipsis gloriæ & exaltationis pueri Iesu consortes erimus.

¶ Cuiusmodi Christo & instrumentis passionis eius debeat adoratio, cuiusmodi creaturis, Exhortatio V.

Enimus adorare eum. Matthæi secundo. Ecce charissimi qd propheta promisit, euangelium exhibuit. Cantat em propheta Dauid: Omnes gentes quascunq; fecisti, venient & adorabunt coram te domine. Euangelium dicit Matheos dixisse: Venimus adorare eum. Eum scilicet, qui fecit & creauit omnes gentes. Hic est solus deus, & rex potens cæli. Hoc in munere testantur, offerendo ei thus tanquam deo vero, & aurum tanquam regi. Sed vnde hoc cognouerunt? aut quid in puero talis adoratiōis honore dignum viderunt? Chrysoſtom^o in Homilia: Nunquid viderunt palatium marmoribus splendidum? Nunquid matrem eius diademate coronatam, aut in lecto aureo recumbentem? Nunquid puerum auro inuolutum? Nūquid regiā diuersis populis personantem? Non: Sed quid? Pandochiū utiq; tenebrosū & sordidū, & magis animabus quām hominibus aptū. Matrem eius vix tunicā vnā habentem, non ad ornatū corporis, sed ad tegumentū proficientem, & qualem habere poterat carpentarij vxor peregre cōstituta. Viderūt & puerum pannis sordidissimis inuolutū, in præsepio sordidiori positū. Si terrenum ergo regem quærēs

Psalm. 85

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tes venissent, magis confundendi erant quam gaudis furi. Nunc autem, quia cœlestem quærebant, & si nil regale videbant in eo, solius tamen stellæ testimonio contenti erant. Oculi eorum contemptibilem aspice re non poterant: quia spiritus in corde eorum eum terribilem demonstrabat. Putasne adorassent infantem nisi intelligerent adorationis honorem, nisi aliquid diuinum credidissent in eos? Ergo non pueritiam honorem dederunt, sed diuinitati eius, omnia intelligenti. Hæc Chrysostramus.

Sciendum quod honor proprie exhibetur toti rei subsistenti. Cum ergo in Christo sit vna tantum persona diuinæ humanæque naturæ subsistens, propterea est vna adoratio, & vnus honor, scilicet diuinus: qui græco vocabulo dicitur latria, id est, seruitus, vel cultus soli deo impendendus, tanquam primo principio omnium creaturarum, & gubernatori, & vltimo fini. Itaque caro Christi, & eius humanitas eadem veneratione adoratur qua deus: quia coniuncta est in vnitatis personæ dei verbo. Adorare enim carnem Christi nihil est aliud, quam adorare verbum dei incarnatum, sicut adorare vestem regis, nihil aliud est quam adorare regem vestitum. Propterea vna adoratione adoratur in Christo deus & homo. Ipse quippe totus Christus est principium omnis creaturæ & finis. Quod si quis venerit Christum ratione humanitatis, ut puta, quia est plenus munere gratiarum, & huiusmodi, illa adoratio non esset vna cum adoratione qua honoratur deus: quia adoratio patriæ non exhibetur humanitati Christi ratione sui ipsius, sed ratione diuinitatis cui vnitur, secundum quam Christus non est minor patre: secundum humanitatem vero minor est patre. Idcirco in quantum huiusmodi, debetur Christo adoratio dulciæ, quæ est seruitus vel cultus domino, vel superiori debitus, & non qualis alijs creaturis impenditur, sed per superexcellentiorem modum. Hæc tamen ad,

oratio conuenit Christo secundum quid, sc3 secundum aliam causam vel rationem, puta secundum humanitatem secundum seipsam consideratam. Adoratio vero patrie (quae soli deo debet) conuenit Christo simpliciter: quia honor impenditur subsistenti. Christus autem est deus & homo in una persona vel subsistentia. Sic sancti Magi procidentes adorauerunt eum ut deum, ut regem ut mortalem in una persona, quod mysticis muneribus ostenderunt. Et nos imitatores eorum effecti, quotidie corpus & sanguinem filii hominis Iesu Christi procidentes adoramus adoratione patrie. Adoramus inquam, corpus & sanguinem, non ut res quasdam naturales separatas, sed inseparabiliter coniunctas, ex naturali concomitantia animae & diuinitatis. Adoramus ergo in sacramento deum & regem nostrum, pro nobis mortuum. Quod profiteamur muneribus in illo actu deuotionis, & interne vel interioris adorationis offerentes ei voluntatem seu affectum nostrum loci thuris ut deo: intelligentiam seu rationem nostram loco auri, ut regi: corpus seu sensualitatem loco myrrhae, ut pro nobis mortuo reddentes qualem eumque vicissitudinem. Haec omnia, id est, nos ipsos offerendo & relinquendo in diuinum beneplacitum, nunquam ea ad nos iterum rapiamus. Sed nedum humanitas Christi adoratur adoratione patrie, sed etiam imago eius. Quia (iuxta Philosophum in libro de memoria & reminiscentia) idem motus est in imagine, in quantum est imago, & in eum cuius est imago. Qui ergo adorat imaginem Iesu, adoratur I E S V M. id est, deum humanatum. Similiter quia crux representat nobis deum hominem, crucifixum, adoratur adoratione patrie, id est, adoratione soli deo debita. Unde ei procumbentes, tanquam deo dicimus: O crux aue spes vnica, &c. Est autem differentia inter crucem in qua C H R I S T V S

Imaginū
adoratio.

Ambrosii.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Matth. 24

suspensus fuit, & alias cruces ligneas, vel lapideas, vel aureas, quæ veram crucem representant, quia istæ cruces adorantur solum ea de causa latriæ, quæ Christum crucifixum representant. Sed vera crux Christi super hoc adoratur latriæ, quia Christum tetigit, & sanguine eius perfusa fuit: & per hoc quodammodo vel aliquo modo sibi coniuncta fuit, sicut etiã clavi & cætera instrumenta passionis eius: quæ etiã adoratione latriæ adorantur, quia representant Christum quem tetigerunt. Rursum differentia est inter ista dominica instrumenta. Quia omnia instrumenta quæ tetigerunt Christum, licet adorentur adoratione latriæ, tamen effigies eorum non adoratur latriæ sicut sunt clavi effigiati, & syndon, & sudarium, & corona spinea effigiata, &c. Crux tamen in quacumque materia effigiatur, semper latriæ adoratur: quia est signum filii hominis quod apparebit in cælo. Et licet ista ita se habeant, tamen beata virgo Maria quæ deum concepit, in utero aluit, peperit, lactavit & tractavit, non adoratur adoratione latriæ, sicut præsepium, vel crux: sed hyperdulciæ, hoc est, veneratione qua creaturæ honorantur, licet excellentiori modo, eo quod supereminet vniuersis tanquam mater dei. Ratio est, quia nulli creaturæ debetur latria secundum se consideratæ, sed soli deo. Cum ergo beata Maria sit pura creatura, idcirco ei non impeditur latria, id est, honor diuinus: Præsepium autem domini, & crux eius, ac cæteris instrumentis, non impenditur vllus honor omnino, in quantum sunt res quædam naturales, quia non sunt capaces honoris: sed soli deo impenditur, quem representant. Rebus ergo insensibilibus in quantum representant deum, impenditur honor diuinus: quia non sunt susceptibiles honoris secundum seipsas. Et idcirco animus honorantis statim tendit in deum. Rationabili vero creaturæ (quia ei reuerentia debetur secundum seipsam) nullo modo

impeditur latria, id est, honor diuinus. Præstaret enim occasionem erroris, quia motus adorantis sisteret in homine in quantum est res quædam, & non fertur in deum. Adoramus ergo homines, sicut & sanctos, & eorumdem reliquias & imagines ueneratione dulci, quæ debetur puris creaturis, in eis deum honorantes quamuis penè omnia signa interioris adorationis diuinæ quæ manifestantur in exteriori adoratione, hominibus impendimus, dempto sacrificio. De quo dicit Augustinus 10. de Ciuitate dei: Multa de cultu diuino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera, ita tamen quod quibus ea deferuntur, homines habentur, qui dicuntur colendi & uerandi. Si autem multum eis additur, & adorandi. Quis uero sacrificandū censuit, nisi ei quem deum aut sciuit, aut putauit, aut finxit. Hæc ille. Sacrificiū ergo soli deo impenditur. Cum igitur adoratio sit actus religionis (quæ est uirtus moralis, reddens deo debitum honorem) siue sit interior qua eum ueneramur, ut primum principium & ultimum finem: siue exterior, qua interiorem significamus in genuflexionibus & cæteris ceremonialibus, nos qui totam uitam nostram deo dedicauimus & idcirco præ cæteris colentibus deum antonomastice religiosi sumus & appellamur, debemus (imitando tres magos) actum nostrum implere, ad quem quæti die in initio matutinarum inuitamur, & deum deo te ceremoniando adorare, quod est maximi meriti.

Augustinus.

De laude diuina, & quomodo hanc religiosi offerant deo.

Exhortatio. VI.

SAcrificium laudis honorificabit me, & illic iter quod ostendam illi salutare dei. Psal. 49. Scitis ex fide charissimi quod tres uiri Gentiles illuminati, affectati, & efficaciter à spiritu sancto moti, hodierna

R

D. PERI LEYDIS CARHVS.

die (cuius facti memoriam solenniter recensemus) venerunt Hierosolymam ad Sion quærere diligenter puerum Iesum: & quem fide iam nouerant, oculis carnis cernere cupiebant. Ibidem iter ipsis demonstratum est. Euntes autem, stellam quam in Oriente uiderant contemplantes, cum magno gaudio ualde Iesum innenerunt. Hoc fuit initium uocationis Gentium quærentium & inuenientium Iesum. Propheeta prædixerat hoc de domino Iesu qui uocauit nos. Deus inquit, deorum dominus loquutus est, id est, Iesus deus & dominus angelorum & prophetarum, ad quos sermo dei habitus est, & omnium iustiorum quos deos appellat. Et quid loquutus est? In Hierusalem & Sion legem euangelicam docuit, & aduentus spiritus sancti confirmauit. Quid post hoc fecit? Uocauit terram, id est, homines habitantes in terra. Unde uocauit eos? A solis ortu usque ad occasum, Magos cum alijs innumerabilibus ab Oriente, & nos ab Occidente, ut recumbamus tandem in sinu Abraham, Isaac, & Iacob. Ex quo loco uocauit? Ex Sion species decoris eius: quia speciositas & pulchritudo decoris legis euangelicæ ex Sion processit: De Sion enim exiuit lex, & uerbum domini de Hierusalem. Inde exierunt Apostoli & alij uocantes, & in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorum. Et nos audiuiimus. Quid dixerunt isti nuncios uocantes nos? Aduentum domini Iesu ad iudicium prædixerunt: Deus manifeste ueniet, deus noster & non silebit, dissimulando peccata hominum propter penitentiam, sicut nunc facit, sed sententiam æternæ condemnationis contra impios proferet indilate. Ignis in conspectu eius exardescet, & reliqua quæ sequuntur omnia sunt de iudicio extremo, usque ad id: Audi populus meus & loquar, ubi propheta innuit nuncios & uocantes docturos sacrificia ueteris legis post euangelium publicatum non

Psal. 49.
Iohan, 10

Isai. 2
Psal. 18.

Psal. 49.

fore deo accepta . Deinde quale sacrificium sibi placebit, subiungit dicens. Immola sacrificium laudis. Innuens etiam qualiter monendi erunt per vocantes ministri boni, & corripiendi atque terrendi mali, concludit: Sacrificium laudis honorificabit me, & illiciter quo ostendam illi salutare dei. Dum adhuc in seculo essemus fratres charissimi, illuminati & affecti, atque efficaciter haud dubium a spiritu sancto moti sumus, ut quæreremus salutare dei, id est Iesum filium dei, qui est salus nostra, & vita nostra. Venimus quærare Iesum, & salutem, & tandem intrauimus Iudæam, id est, religionem, in qua iugis est confessio domini, & ad ciuitatem Hierusalem, in qua est arx Sion, id est, ad ordinem Carthusiensem, qui præ cæteris vacat pacificæ vitæ, & contemplatiuæ, vbi dictum est singulis nobis: Immola deo sacrificium laudis. Sacrificium enim laudis (ait dominus qui vocauit te) honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare dei, id est, Iesum filium dei. Laus diuina sacrificium appellatur: quia sicut in veteri lege immolabantur diuersis ritibus sacrificia deo, puta aut pro peccato, quando scilicet pro commisso facinore fatebantur se dignos morte, & loco eorum pecus occidebatur: vel quando pro gratiarum actione, ex oblati etiam offerens cum deo epulabatur, vel quando ex puro amore offerens, se totum deo offerebat. In cuius signum pecus totaliter cremabatur. Sic in diuinis laudibus, sine exteriori significatione psallens, se offert deo pro peccatis, veniam petendo, & se reum cognoscendo, vel pro beneficijs gratias exhibendo, aut saltem ex ardenti amore se totum deo effundendo. Et sic pœnitens accipit dei reconciliationem, gratus maiora beneficia, ardens amore dei coniunctio nem. Idcirco hoc laudis sacrificiū iter est ad salutare dei, id est, Iesum filium dei obtinendum. Sicut ergo

Psal. 49.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Magi ostensum iter tenentes, & stellam contemplantes atq; sequentes, Iesum inuenire meruerunt: ita & nos iter, id est, sacrificium laudis teneamus & gratiam in eo lucentem attendamus, & indubie Iesum inueniemus. Sed non surda aure audiamus, quod deus deorum dominus Iesus & nuntius, & vocantes nos iuxta vaticinium psalmi, postquam dixerunt: Imola deo sacrificium laudis, subdiderunt, redde altissimo vota tua. Videamus ergo vtrum psallendo seruemus quæ vouimus deo. Non parcamus (sicut statuta nostra volunt) vocibus, nec muliebri quid frangendo vocem sonemus, sed virili voce verba spiritus sancti promamus, sine tamen nimia inundantia vocis. Voces nostras conformemus, nec nimis alte vibrasse, nec nimis festinanter aut tractim, sed grauitate Carthusiana inuicem auscultando, sine mutuis prouocationibus, aut risibus, aut leuitatibus, & perseuerando in choro diuinas laudes persoluamus. Sæpe tentamur ex dissonantia vocum, vel ex naturali defectu, vel voluntario. Sed videamus cui psallendo loquimur, & coram quo stamus. Ipse est deus deorum dominus, qui requirit solutionem votorum nostrorum. Tenemur regulare voluntates nostras, & pro posse naturalia inflectere secundum dictam recte rationis, secundum ordinationem maiorum, secundum diuinum beneplacitum. Reddamus altissimo vota nostra. Debatores sumus non nobis tantum, vt pro nobismet ipsis tantummodo oremus, sed toti mundo, etiam infidelibus vt conuertantur. Ad hoc vocauit nos deus deorum dominus, & posuit nos sibi vicinos, & suos aulicos efficit, vt fideliter pro salute interpeilemus, & laborando, & vigilando, sacrificium quoque laudis immolando, pro peccatis omnium satisfaciamus. Preces indicamus pro quibus oramus quibus finitis, vice omnium misericordiam postulamus & peccata confitemur, dicentes: Miserere mei deus &c. Reddamus altissimo vota nostra. Ecclesia dei precepit

vt studiose & deuote diuinum officium diurnum pa-
 riter & nocturnum peragatur . Simus ergo diligen-
 tes: quia maledictus qui facit opus dei negligentem.
 Opus dei iuxta beatum Benedictum in regula, est of-
 ficiū diuinū, cui secundū eundē, nihil est præponē-
 dum . Simus itaq; deuoti & feruentes: quia tepidos
 euomit deus . Si ergo indiscrete festinauerimus, &
 verbotenus dūtaxat satisfecerimus, vtique in deuoti
 sumus, alia deo præponimus . Et dicit nobis domi-
 nus: Ego non indigeo verbis vestris, catis ad ea q̄
 diligitis plus quā me . Reddamus altissimo vota
 nostra . Sobrie, iuste & pie viuamus, alias peccato
 ri dicet deus: Quare tu enarras iustitias meas, &
 assumis testamentum per os tuum? Tu vero odisti
 disciplinam, & cætera. Ergo fratres simus in diuinis
 strenui, id est, secundum Bernardum: cum alacri-
 tate & reuerentia deo & sanctis eius assistamus, qui
 vident omnia desideria nostra, & audiunt orationes
 nostras, Et si non valemus multum clamare voce,
 ardenti desiderio aures dei repleamus, & feruentes
 nos foris propter exemplū exhibeamus, nō somno-
 lentos, vel quasi dormientes, nec brachia cum capite
 & pectore super formam expandamus, quasi nedū
 deuotione, sed etiam ipsa naturali vita priuati esse-
 mus . Strenuo autem dicit deus: Sacrificium lau-
 dis tuæ honorificabit me, & illic iter quo ostendam
 tibi salutare dei . Talis enim salubriter oculis corpo-
 ralibus quæsitum & inuentum Iesum intuetur in sa-
 crificio noui testameti, id est, in sacramento altaris
 quod dicitur sacrificium laudis, quia cum laude offer-
 tur: imo omnes laudes propter ipsum fiunt . Et ta-
 lis pie atque attente laudans, semper spiritualiter
 communicat die noctuque . Illic enim, id est, ibi-
 dem, est iter C H R I S T V S, qui est via, qua
 ostenditur quicquid vere ostenditur, salutare dei, id
 est Christus, qui est vita nostra & salutare nostrum.

Extra. de
 cele. mis.
 ca. Dolētes
 Hier. 48.

Apoca. 3.

Titu. 2.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Sic charissimi fratres sacrificium laudis tanquam inter obseruantes, & gratiam dei, tanquam stellam sequentes, ad Iesum perducimur, quem in sacramento altaris adoramus, & cum tribus magis in æterna felicitate obtinere speramus.

Magorum munera trifariam mystice offerri. Exhortatio VII.

Ibi offerēt reges munera. Psalm. 67. Reges & magi (quorum hodierna solennitate venerabilem memoriā agimus) typum nostri portabant. Imitemur igitur quos veneramur, vt & ipsi reges & magi (sicut nos regale sacerdotium habentes decet) veraciter dici mereamur. Reges simus à regendo nosmetipsos secundum dei præcepta, & diætamen rectę ratiois: Seruire enim deo, regnare est. Magi à magnitudine sapientiæ. Tales enim decet esse sacerdotes dei, offerentes deo munera. Attendam⁹ regum magorum fidem, spem & charitatem. Fidem, quia crediderunt Christum natum. Spem, quia querebant inueniendum. Charitatem, quia de eo gauisi sunt gaudio magno valde, tanq̃ in animæ desiderio. Et venerati sunt eum vnice dilectū, summa deuotione munera offerētes, p̃stantes eū foris mysticis muneribus (quæ singuli obtulerunt) auro, suum dñm ac regē: thure, deum. i. principium oim & finem, in quo solum est quiescendū. Hoc mente gerere, est deum ex charitate diligere. Ideo in sacrificio thus igne accenditur, quia ardenti desiderio ascendendū est ad quiescendū in deo, tanq̃ in vltimo fine. Myrrha, p̃stanti sunt eū sūsi saluator ē: quia per mortalitatem suā saluauit genus humanū. Super hæc vt deo nostra munera grata sint & accepta, sit cōscientia pura, sit intētio recta, sit opus bonū. Vnum sine alijs non sufficit. Dicit Apost. Nihil mihi cōsciū sum, sed non in hoc iustificor.

1. Petr. 2

1. Cor. 4

eatus sum. Cæcitate enim quidam (Salomone testante)
 ita securi sunt, quasi iustorum facta haberet, cum tamē
 sint impij. Et ideo nihil prodest eis, quod puram sibi sine
 operibus forment conscientiam. De intentione dicit
 dominus: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus
 tuum tenebrosum erit. i. Si intentio peruersa fuerit &
 mala, totum corpus. i. tota congeries operationum mala
 erit, etiam si actio sit de genere bonorum, ut dare elee-
 mosynam mulierculæ ad trahendum eam in amorem
 illicitum, aut furari ut detur eleemosyna, &c. Et licet
 malitia voluntatis sufficiat ad hoc quod actus ma-
 lus dicatur, non tamen bonitas voluntatis intendētis
 sufficit ad bonitatem eius: quia actus potest de se esse
 malus, qui nullo modo potest bene fieri. His itaque præ-
 habitis, accedamus offerre, ut reges, munera regi
 Christo unusquisque in gradu suo. Sunt autem tres
 gradus offerentium regum. Primus est incipientium,
 secundus proficientium, tertius perfectorum. Incipien-
 tes vel inchoantes regnum suum, scilicet corpus & animam,
 cogitationes & operationes, & cætera omnia quæ in dis-
 trictu suo habent, possident cum timore. Reges ergo
 sunt, quia regunt, licet cum timore. Et magi: quia initium
 sapientiæ timor domini. Isti regimine & sapientiæ suæ omnes
 hostes mortales expellunt: quia timor domini expellit
 peccatum, scilicet, omne capitale & mortale. Hi cor-
 ram summo rege inueniunt gratiam. Bernardus: In
 veritate didici, nil æque efficacius esse ad gratiam pro-
 merendam, retinendam & recuperandam, quam si omni
 tempore inueniaris coram deo non altum sapere, sed
 deum timere. Hi reges cum rege Iosia desente in ti-
 more transgressiones mandatorum dei, audire singu-
 li merentur a domino: Pro eo quod audisti verba le-
 gis, & perterritus est cor tuum, & humiliatus es coram
 domino, & sciens vestimenta tua fleuisti coram
 me, audiui te, & colligam te in pace, ne videant o-
 culi tui mala, & cæte. Hi reges offerunt primo aurum,

Ecclesi. 8

Matth. 6

Psalm. 110

Ecclesi. 1

Bernard.

sup ca. 22

4. Reg. 23

D. PETRI LEYDIS GARTHVS.

- Daniel. 4.** id est, temporalia bona, sicut cōsuluit sanctus Daniel propheta: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperū. Secundo thus offerunt, scz orationem vocalem. Quæ licet multis euagationibus perficiatur, si tamen fuerit intentio recta & conscientia pura, etiam pro satisfactione à domo no recipitur. Vnde euagatio mentis quæ fit præter propositum, oratiōis fructum non tollit. Et sanctus Basilius ait: Si debilitatus à peccato, fixe nequis orare, quantumcumq; potes, teipsum cohibeas, & deus ignoscit, eo q non ex negligentia, sed ex fragilitate non potes vt oportet, assistere coram deo. Norate fratres quod dicitur, quantumcumq; potes, teipsum cohibeas. Dicit Augustinus in regula: Psalmis & hymnis cum oratis deum, hoc verletur in corde, quod profertur in ore, Quia si qs ex proposito in oratione mente euagatur, hoc peccatum est, & impedit orationis fructum. Et præfatus S. Basilius dicit: Diuinū auxilium est implorandum, non remisse, nec mēte huc vel illuc euagante, eo quod talis non solum non impetrabit quod petit, sed etiam magis deum irritabit.
- Thomas 2. 2. q. 83. artic. 13 Basilius** Nos charissimi fratres iuxta sacros Canones, tenemur diuinum officium, nocturnum pariter & diurnum studiose & deuote persolvere. Non simus negligentes in hoc: quia maledictus qui facit opus dei negligenter. Sed sequamur dictum sancti Iohannis Chrystostomi, dicentis: Solam orationem quasi spirituale tributum offert anima deo de suis visceribus. Ideo cum summa diligentia & puritate offerenda est in timore & reuerentia. Tertio, offerunt præfati reges myrrham abstinentiæ corporalis, qua conseruatur, ne desuuant in putredinem vitiorum, secundum formam Apostoli dicentis: Castigo corpus meum. Et alibi: Sobrie viuamus in hoc seculo. Vnde prima die qua posuit in corde suo, vt se affligeret Daniel, accessit erat oratio eius, Reges qui sunt in statu proficis
- August. 1.**
- Basilius.**
- Extra, de tel. mis. c. Dolentes.**
- Iohannes Chryst.**
- 1. Cor. 9. Tit. 12. Daniel, 10**

entium, ampliant regnum suum in feruore, quia per profectum charitatis dilatant spacia cœlestium desideriorum, reprimendo desideria terrena. Inchoantibus, aut incipientibus, dicitur: Siue volueritis, siue nolueritis, habitabit Iesus Christus vobiscum. Isti vero cum Dauid Iesum Christum, scilicet affectum carnalem, expellunt de medio Hierusalem. Deinde Philistæos, id est dæmones, & post hoc hostes in circuitu, id est omnem mundi vanitatem, & quosdam faciunt tributarios, id est, scientiam secularem pro intellectu scripturarum, res & pecunias ad cultum diuinum, & famularum admittunt. Hi reges offerunt regi Christo munera pretiosa. Aurum, hoc est, contemptum terrenorum, dicentes cum Apostolo Petro: Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Et thus orationis mentalis & meditationis, in qua exardescit ignis, vt ardor deuotionis exprimat. Tertio myrrham contritionis, quæ operatur perfectam auersionem & detestationem, & penitentiam peccatorum, nec relinquit vllam complacentiam eorundem, quæ sentitur adhuc in nonnullis incipientibus: & est signum male depurati affectus. Reges qui sunt in gradu perfectorum, regnum suum possident, hostibus suis iam superatis in tranquillitate cordis, & securitate mentis. Isti cum Solomone pacifico, ædificant domum domino. Non possunt autem esse Salomon, nisi fuerint filii Dauid, qui manu forti hostes subegit, id est, non possunt esse perfecti, nisi in primo fuerint proficientes in exterminatione vitiorum. Hi munera offerunt preciosissima. Primo aurum, hoc est, charitatē plenissimam, & contemptum sui, nedum ad tolerandas aduersitates innumeras, sed etiam ipsam exprobratissimam mortem, ad reddendum vicem dilecto regi Christo. Secundo thus contemplationis altissime. Tertio myrrham mortificationis omnimodæ, quæ potissime consistit in perfecta conformatiōe vo-

2. Reg. 8

Matth. 19.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

luntatis humanæ cum diuino beneplacito. His exercitijs charissimi fratres insistamus, vt nomē regis sempiternum veraciter consequi mereamur, & impleatur in nobis quod dictum est: Tibi scilicet Christo, offerent reges munera.

Quomodo multi ad modum Herodis Iesum quærere se simulates, se ipsos quærant inique.

Exhortatio VIII.

Ite & interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens ad rem eum. Mat. 2. Verba sunt ipsius Herodis. Quæ nam res accidit filio scelerato? Num & Herodes inter prophetas? Et quæ est vita eius? Et quæ conuentio homicidæ cum vitæ auctore? Quid vero interfectori filiorum suorum cum filio dei? Fortasse vult peccata de peccatis suis, & ideo quærat saluatorem. Et quis non credet, verbis regis, Vicedomino Imperatoris? Sequitur enim, & dicit: vt & ego veniens, ad rem eum. Obsequium fidei repromittit. Adoratio enim præexigit cognitionem quæ habetur de Christo per fidem. Fides autem iustificat peccatorem. Adoratio vero refundit iustificatori reuerentiam, & gratiarum actionem. Sed caueamus, nec credamus omni spiritui: Multæ enim sunt insidiæ dolosi. Vnde Herodes deuotionem promittit, sed gladium acuit, malitiam cordis depingens colore humilitatis. Finxit se vultu & verbis adorare, quem inuidia mente cogitabat occidere. Non est igitur amanti vox, sed hostis Herodis impij, supbi, ambitioni, cupidi, inuidi, odio pleni. Proh pudor, quot in omni statu ecclesiæ Herodis vocem audiunt & sequuntur? Hi sunt qui quærunt diligenter

Hebræ. 13

1. Iohan. 4
Ecclesi. 11

imo diligentissime prælationes & dignitates, aliorum
 appetunt esse capita & rectores, aliorum volunt vi-
 tia arguere, deformitates quaslibet reformare, iusti-
 tiam ministrare. Vt vero suum valeant intentum
 consequi, per se, per alios munera offerunt, preces
 iungunt, præmia pollicentur. Quod si quem aduer-
 terint præficiendum præ ipsis, obloquuntur, detra-
 hunt, & quæcunque infamatoria, siue vera siue fal-
 sa fuerint, vera grauando, falsa mendose referendo,
 suspecta vero pro indubitatis affirmando diffundit
 vt talem inhabilem reddant. An non talia fiunt in
 territorijs & ciuitatibus, vbi regnant partialitates?
 Quod si (vt frequenter fit) interrogati fuerint, quid
 quæritis, incunctanter in effectu verborum respon-
 dent. Nos interrogamus & quærimus diligenter pue-
 rum Iesum, zelum habemus animarum, bonum ea-
 nim publicum diligimus, Iustitiam & reformatio-
 nem quærimus. Sine nobis omnia pereunt. An is-
 tia requirere, non sit Iesum quærerere? Sed reuera
 herodiana hæc vox est. Herodes quippe in pellis-
 bus glorians interpretatur. Itaque sub pellibus, id
 est, speciebus sanctitatis (in quibus gloriantur præ-
 scripti) latet hostis pueri Iesu, scilicet, superbia, hy-
 pocrisis, inuidia, temerarium iudicium, detractio, &
 his similia. Qui si puerum Iesum quærent (quod
 sine charitate nunquam fit) debito ordine reformati-
 onem & iustitiam à seipsis inchoarent. Isti vero se
 ipsos negligunt, & cæterorum defectus diligenter cõ-
 siderant. Peruersus est talis ordo. Quod si quis p-
 fectæ fuerit sanctitatis, indecenter tamen appeteret
 dignitatem. Vnde Augustinus libro decimo nono
 de Ciuitate dei ca. 19. Locus superior (sine quo popu-
 lus regi non potest) & si ita teneatur atque admini-
 stratur vt decet, indecenter tamen appetitur. Posset
 tamen contingere casus aliquis singularis, in quo
 ex necessitate charitatis & spiritus sancti inspiratione

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

aliquis laudabiliter & appeteret, & acciperet principatum: vt patuit de Simone Machabæi fratre. Sunt alij qui vocem Herodis audiunt & sequuntur. Hi sunt qui diuitias quærent. Nonnulli hoc faciunt modis licitis, alij illicitis, alij periculosis, alij laboriosis, quibus laboribus à melioribus actibus impediuntur. In interrogati isti, quid quæritis? respondet, puerum Iesum. Volumus enim ædificare monasteria, fundare perpetuas missas, & huiusmodi: etiam de pecunia interdum ex furto, vel rapina, vel pauperum sudoribus utcumque collecta. Vox Herodiana est, quia dicit dominus: Odio habeo rapinam in holocaustum. Dicunt religiosi: Quærimus puerum Iesum. Quia cum habuerimus diuitias, faciemus elemosynas etiam fratribus ordinis nostri largas. Vox Herodiana est. Sub specie operis misericordie quæritis superflua possidere, & illa superflue insumere, prætextu necessitatis, in cibis, in potibus, in vestibus, in utensilibus, in ædificijs, in clenodijs. Non autem in rerum omnium penuria viuere, vt fecerunt patres sancti. Si optatis pauperibus & vestri ordinis fratribus elemosynas fieri cur non permittitis quod à donatoribus ipsis immediate fiant? Quid est necesse, quod vobis mediantibus & per vos fiant? Nonne melius est carere superfluis propter deum, quam de superfluis dare elemosynam propter deum? Idcirco etiam illi Herodianam vocem sequuntur, qui plenam omnium rerum resignatiõem & contemplationis quietem desistant & abijciunt, vt operibus insistent misericordie, & elemosynis. Instare operibus misericordie in suo genere bonum est: sed ad illa descendere à perfectiore professione, malum est. Est enim respicere retrosum & se exhibere indignum regno dei. Ab operibus misericordie (tanquam ab imperfectiore) vocauit quem dilexit dominus, dicens: Vende omnia quæ habes & da pauperibus, & veni sequere me. Quod se fecisse Apostoli glo-

Isaia. 62

Lucæ 9

Matt. 19

Marc. 10

Lucæ 18

riabantur, quando dixerunt : Ecce nos reliquimus
 oia, & sequuti sumus te . Idcirco audire meruerunt **Matth. 19**
 mercedis magnitudinem præ cæteris fidelibus ipsis
 tribuendam: quia sessuri sunt super sedes, iudicaturi
 cæteros fideles bonos, & recepturi centuplum, & vi
 tam æternam. Vacantibus vero operibus misericors
 diæ, solum regnum cælorum repromittitur, & iudis
 candiventuri sunt propter imperfectionem. Terrena
 enim sunt quæ tangunt, qui vitam ducunt actiuam.
 Ideoq; (licet bono studio insudant) tamen puluerem
 terræ facillime sordantur. Idcirco à domino pars Ma
 riæ antefertur parti Martæ, tanquam optima. Vos
 cem etiam Herodis sequuntur, qui plus æquo lectio
 ni inhærendum suadent pro illuminatione intellectu
 quasi in die domini requirendum sit à nobis quantū
 profecerimus in intellectu, & non potius quàm fer
 uens fuerit noster in deum affectus, quàm simplex,
 quàm humilis, quàm deuotus, quàm fidelis in dei ser
 uitio secundum vocationem in qua vocati sumus.
Rom. 13
 Dicit Apostolus : Spiritu feruentes, domino seruien
 tes. Non minus Herodis vocem sequuntur, qui pue
 rum Iesum (vt aiunt) quærunt in timore inordinato
 in infinitis anxietatibus, & perplexitatibus, erronea
 conscientia, in indiscretis abstinentijs, vigilijs & pœ
 nitentijs, & similibus suis stultis, præsumptuosis &
 obstinatis opinionibus (nolendo acquiescere, nec ali
 orum monitis cedere, nec sententijs credere) totam
 animæ ipsorum regionem perturbando, vt inde fue
 gere Christus cogatur, & contra præceptum Aposto
 li agentes, qui ait: Rationabile obsequium vestrum.
Roma. 12
 Sunt charissimi fratres innumerabiles aliæ viæ, in
 quibus interrogant diligenter quidam (secundum
 Herodis fraudulentam commissionem) de puero sed
 non inueniunt. Porro Magi sancti, declinantes ab He
 rode, stellam viderunt, & gauisi sunt gaudio magno

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

valde: quam sequentes, puerum Iesum quaesitum inuenerunt, nec ad Herodem redierunt. Sic nos charissimi (dimissis fraudulentis persuasionibus) sequamur fulgorem gratiae dei, & spiritus sancti vnctione, gaudio spiritali nos replente discamus vias domini, scilicet charitatem dei & proximi, humilitatem, sobrietatem, obedientiam, & similia: & haec ducent nos ad puerum Iesum. Quo inuento, non reuertamur ad viam Herodis sed per aliam viam (scilicet virtutum) reuertamur in regionem nostram in caelum.

Opera nostra ex nobis inutilia, per Christum fructuosa ad merendum quo reddatur. Exho. IX.

Auisti sunt gaudio magno valde. Matthaei secundo. Habemus ex hodierna euangelica lectione, quod primi ex Gentibus (Christi domini adoratores) in Oriente stellam ipsius Christi natiuitatis ostent suam viderunt. Cuius visione (diuina gratia intus refulgente) illuminati, & affectuose delectati, confestim iter ad dominum Christum inueniendum arripuerunt. Fatigati vero laboribus, cum putarent se dominum inuenire, Herodis (hostis Christi) pericula inciderunt. Sed propitio eis deo, stellam quam in Oriente viderant, iam in Occidente, cum non longe essent a Christo, cum gaudio magno valde insperauerunt, & indilate ad Christum dominum feliciter peruenerunt. Haec res gesta tacite nobis loquitur. Debemus ergo fratres diligenter aduertere, quid nobis innuant. Magi gentiles, significant conuertendos ex gentilitate ad Christum infideles. Stella fulgens in nocte, est fides de Christo lucens in cordibus tenebrosis infidelium. Stellam videre in Oriente, est in inchoatione salutis fidem recipere, Quod vero illuminati &

affectuose delectati iter arripuerunt, innuit, quod con-
 uersi Gentiles ob certitudinem rerum credendarum
 & amorem earundem, deuote & gaudio magno intel-
 lectum in obsequium fidei captiuauerunt, & iter quod
 factus est eis Christus ambulauerunt. Fatigantur ta-
 men in via virtutis & bonorum operum, quam Chri-
 stus opere docuit & sermone: quia caro concupiscit
 aduersus spiritum, & ei aduersatur, & corpus quod
 corrumpitur aggrauat animam. & mundus retrahit
 bonos a profectu. Perseuerantes vero in itinere Chri-
 sti cum iam putant in Hierusalem, id est, in uisione pacis,
 hoc est, in pace conscientiae, perhibentes testimo-
 nium bonis operibus ipsorum, Christum dominum
 inuenire, Herodem hostem Christi inuenerunt, non
 sine magno periculo omnium laborum itineris pera-
 sti. Quia fideles uirtuose secundum vitam & do-
 ctrinam Christi uiuentes, incidunt in periculum praesumptionis
 atque superbiae, quasi per sua propria me-
 rita digni essent Christum inuenire, qui est uita, hoc
 est, aeterna felicitas. Et nisi deo propitio ab illa praesumptione
 liberarentur, ad Christum cui iam vicini facti sunt,
 non peruenirent. Relinquentes uero Herodem non in nocte
 & oriente, sed in clara die & occidente, id est in clara
 quaerunt nunquam marcescit sapientia, & circa occasum
 mortalis uitae stellam eandem uident cum gaudio magno
 ualde, quae eos ad Christum perducit. Nunc restat agnoscere,
 quid sit stellam praefacto modo uidere, unde tantum ac tale
 gaudium ortum est. In uisione prima stellae, id est, fidei
 de Christo, gaudium magnum (angelo attestante) ortum est,
 quia natus fuit CHRISTVS dominus, qui saluaret
 credentes a perditione, & perduceret ad aeternam salutem.
 In secunda uisione, ortum est gaudium magnum ualde.
 Notitia ergo magni mali, a quo fideles liberantur, & excelsus
 lentis boni quod adipiscuntur, causa est gaudij.

Galat. 9

Sapient. 9

2. Corin. 1

Sapient. 6

Luca 2

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Aduertamus nunc, vtrumque in secunda stellæ visioe
Notandum igitur quod nos omnes filij Adæ, tamquã
filij eius, debitores sumus deo, omnium bonorum quæ
in primis parentibus accepimus, & eorum præuariana-
tione amisimus: vt fuit originalis iustitia cum omni-
bus bonis illi iustitiæ annexis. Debiteres etiam sumus
habendi ea mala quæ parentum præuariatioe
incurrimus, spiritualia præcipue: cuiusmodi est igno-
rantia in mente, concupiscentia in carne, ex qua legi-
tur infirmitas in omni opere bono. Ex his orta est
malitia, quæ totam occupat naturam. Nam ignorã-
tia rationalem, concupiscentia vim concupiscibilem
infirmitas irascibilem possidet. Malitia vero sibi oēs
vendicat vires. Quibus in nobis præualentibus ac
dominantibus, nullum elicere possumus actum bonũ
talem, qualem in paradiso sine omni difficultate, &
cum omni iucunditate potuissimus, & qualem deus
à nobis exigit, secundum eam naturæ conditionem
quam instituit: quæ erat innocentia decorata, virtu-
tibus adornata, magna in operando virtute prædita
ab omni inordinatione & defectu immunis & extra-
nea. Igitur deus inuenit omnes actus nostros bonos
minus habentes in virtute, in discretionem & sapiẽtia
in perfectione, in circumstantijs, & in puritate inten-
tionis. Siquidem amor priuatus (quem ad seipsum
gerit spiritus humanus, ad carnem quoque & quam
libet aliam creaturam) nobis adeo tenaciter inheret,
quod nunquã aliquem actum ita purissime & integer-
rime in deum propter seipsum (tanquam summũ bo-
num) elicimus aut facimus, quin aliquid semper con-
currat de prædicto priuato amore, quo optamus (licet
nonnunquam imperceptibiliter) aliquam refusio-
nem in aliquo cõmodo temporalis delectationis, aut
gloriæ, siue æternam remunerationem. Purissima ve-
ro & integerrima tendentia in deum (qualẽ à nobis
iustissime exigit deus) omnimodã requirit suis ipsius

Quo ad carnem & spiritum, mortificationem & ab-
 negationem. Et vt nec seipsum, nec vllam amet rem
 creatam, nisi simpliciter & pure in deo & propter de-
 um: nec præter deum, aut extra deum aliquid que-
 rat. Hic est nostræ directionis & intentionis, perfectio-
 nis quoque & omnium actuum nostrorum finis. In
 tali statu impleri potest illud maximum diuinum præ-
 ceptum: Diliges dominum deum tuum ex to-
 to corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente
 tua, & ex omnibus viribus tuis. Ad quem statum
 in hac mortalitate pertingere valemus minime, quã
 tumcumque etiam per gratiam, virtutes, & spiritus
 sancti dona reparemur. Nam per hæc vtique restau-
 ramur ad salutem, non autem ad originalem iustitiã
 Manent igitur omnes iustitiæ nostræ sicut pannus
 menstruatus, sic quod nullus actus (de communi le-
 ge) adeo est perfectus, quin à iustitia diuina repro-
 bari possit tanquam minus habens. Pereat nunc o-
 mnis præsumptio, ex proprijs operibus perueniendã
 ad Christum, omnis gloriatio, omnis superbia. Au-
 diamus adhuc: Cum sanctissima voluntas diuina,
 prima sit omniũ rerum causa, & omnium legum regu-
 la, erit etiam prima omnium actuum intellectualis
 naturæ ponderatrix, moderatrix & sententiatrix
 in ratione meriti & demeriti in ordine ad præmium
 & pœnam: & hoc secundũ q̄litate, quantitatem, &
 oēs circumstantias. Est em̄ in oibus iustissima imo ipsa
 iustitia, quã obliquari vel minime est impossibile. Cui
 necesse est omnẽ voluntatem creatã cõformari ad hoc
 vt sit recta & iusta. Vnde ipsa diuina volũtas nihil ap-
 p̄tãt, aut acceptat extra se, eo q̄ bonũ est sed quia sis-
 bi placet, ideo bonũ est: & q̄to magis placet, tanto me-
 lius est. Similiter peccatũ m̄surat iuxta diuinẽ dis-
 plicẽtiã q̄titate siue grauitatẽ. Displicẽtia em̄ diuina
 est ratio, quare actus aliq̄s dicitur peccatum & offensa
 principaliter. Cũ igitur oēs actus nostri boni moralif

Deut. 6:
 Matt. 22.

Isaia. 64:

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Rom. 3.

possunt etiam secundum iustitiam rigidam imputari ad culpam & pœnam secundum displicentiam diuinæ voluntatis. Vbi est ergo gloriatio nostra, & salus ex actibus nostris? Exclusa est. Audiamus adhuc, Peccata venialia quibus pleni sumus, & sine quibus de communi lege viuere non valemus, posset deus iustus punire æterna pœna. Nam voluntas diuina quamlibet moralem curuitatem imputare potest ad mortem, iuxta seueram iustitiam suam: quæ in scripturis sanctis furor domini nuncupatur. Quælibet nempe talis curuitas offensa dei est, quæ ex parte offensi quandã infinitatẽ culpæ habet & pœnæ. Huc usque fratres charissimi extenduntur mala nostra, à quibus debemus liberari, vt gaudium nobis generetur. Cognoscentes igitur quod omnes actus nostri boni, morales, & virtutum opera, quibus in itinere huius seculi insudamus, nos saluare nõ possunt, nec ad CHRISTVM perducere, recedimus ab Herode, id est, præsumptione fallaci, & vera nos sapientia illustratẽ, ambulamus sicut in die, in qua lucidius perpendimus æternam damnationem nobis ex peccato ADÆ, & proprijs peccatis, siue moralibus, siue venialibus debitam, quã in inchoatione salutis & fidei receptione, quando adhuc tenebræ noctis erant veræ & perfectæ, aut necessariæ sapientiæ. Cognoscimus insuper clare insufficientiam ætatum nostrorum bonorum ad promerendum felicitatem æternam. Hæc omnia tristia sunt. Nunc igitur luceat in clara hac die stella, hoc est, fides de CHRISTO nato, vt tollat omnia mala hæc. Et videndo eam, id est, amplexando hanc fidem (si nobis animus gaudendi affuerit) gaudebimus nedum gaudio magno, sed gaudio magno valde. Piissimus deus humanam videns naturam iustitia nudatam, vitiatam, deprauatam, & totam submersam (sensus enim & cogitatio humani cordis in malum proueniunt ab

Exo. 15. 32

Psal. 6

37. 68.

Isaïæ 5

10. 30.

Gen. 8.

adolentia sua) naturæ condescendit fragilitati, &
 misit filiū suū consubstantialē, vt esset nobis redem- **1. Cor. 1**
 ptio, iustitia & sanctificatio, in signum eximie dile-
 ctionis ad nos, & quod nollet nobiscum secundum
 rigorem agere iustitiæ, sed in dulcedine omnis miseri
 cordiæ, si tamen voluerimus redire ad pacem. Igitur
 dominus **I E S V S C H R I S T V S** filius dei re-
 demit nos sanguine suo, satisfaciens pro peccatis om- **Apoca. 1.**
 nibus. Insuper peccata quædam noluit plesti æter-
 na pœna, quæ idcirco venialia dicuntur, quia non in-
 dignatur cōtra ea grauius, quàm ad pœnam tempo- **Peccata**
 ralem. Deinde omnes actus nostros ad deum dire- **venialia,**
 ctos, iustificat, acceptat & approbat tanquam merito-
 rios vitæ æternæ. Et ipsa acceptatio facit opera no-
 stra bona, vt supra dictum est. Contra vitiatam origi-
 nem instituit nouam generationē, secundam quā
 concipimur de spiritu sancto, & nascimur de virgine
 ecclesia, ex vtero impolluto fonte baptismi, vt filij
 dei appellemur & simus, Dedit em̄ nobis potestatem si- **Iohann. 1**
 lios dei fieri. Facti igitur filij dei, abrenūciauimus filiati
 oēm Adæ, vt debita cōdēnati patris nobis nō imputē-
 tur, q̄ superius sunt tacta. Sed potius (q̄ mirabile est
 valde) p̄ baptismum mēbra facti sumus ipsius Iesu fi-
 lij dei, & ipsi incorporati, influxus vitales ab ipso capi-
 te nostro p̄ gratiā gratum facientē suscipim⁹, spiritu
 quoq; ipsius vegetamur. Quapropter cū tanto capite
 id est, Christo innocētissimo vltra omnem originale
 iustitiam, & charissimo atq; acceptissimo deo patri p̄-
 sentamur, sub eadem innocētia & sanctitate. Non
 potest ibi fieri repulsa. Nihil enim damnationis est
 his qui sunt in Christo Iesu. In ista namque vnione **Roma. 8.**
 capitis Christi ad membra, mira fit & bonorum & ma-
 lorum commnno. Nam omnia bona Christi suis cō-
 municantur membris. Et peccata atque defectus mē-
 brorū, in caput redūdāt & sibi ascribūt, vt patet in
 psal, vbi dicit: Lōge à salute mea ȳba delictorū meorū **Psalm. 12.**

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Quæ ab ipso consumuntur, nec nobis imputantur. Hæc & similia bona quædam iam adepta, alia in futuro adipiscenda, materia sunt gaudiorum. Mala igitur superius expressa amittenda & bona hæc adepta & adipiscenda, fide indubitata cognita, & amoroso ac gaudio animo recepta, faciunt de Christo auctore tantorum bonorum, gaudere gaudio magno valde in præfenti via, & in breui ipso duce totaliter gaudentes ad ipsum Christum perueniunt in patria, ut gaudeant gaudio magno valde infinito.

De plenitudine temporis aduentus Christi, quomodo fuerit maxime opportunum.

Exhortatio. X

Galatas. 4

Btulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Matthæi secundo. Dicit Apostolus: Vbi venit plenitudo temporis, misit deus filium suum. Quæ est hæc plenitudo temporis? Nisi tempus Christi, in quo data est plenitudo spiri-

tus sancti: vel plenitudo temporis est, impletio temporis præteriti, à deo patre diffiniti. Sciebat enim quando venire deberet. Nec est hora eius, vel nostra, nisi voluntas eius. Ex his patet effectus aduentus Christi, quia post glorificationem Christi (ut testatur Iohannes euangelista) debebat spiritus, id est, plenitudo spiritus sancti dari. Deinde mera voluntas dei assignatur pro causa plenitudinis temporis aduentus Christi. Adhuc tamen manet quæstio, quare deus quod omnia ordinante & ex causa operatur, voluit illo tempore mittere filium suum, ita quod illud tempus vocaretur plenitudo temporis. Tempus etiam illud est quod prænuntiauerunt prophetæ, etiam nonnulli præfixe & determinate. Beatus Thomas Agnoscens & alij seculi declarant, quod Christus

Iohan. 7.

Tho. 3.
par. 4. 1.
ar. 5. 9.

medicus ægritudinis humanæ naturæ venire nõ de-
 bebat nec in principio, nec in fine mundi, sed in me-
 dio . Et ex dictis eorum aliquo modo solui posset, p-
 posita quæstio, sed non plene, vt mihi videtur . Et
 quis erit idoneus, vt consilium inscrutabilis maiesta-
 tis dei pspicere valeat & dicere, quare deus sic fece-
 rit? Nemo plane. Tamẽ sicut in cæteris operibus dei,
 pro illuminatione intellectus, & inflammatione af-
 fektus, & iucunda contemplatione mentis, sancti pa-
 tres certas rationes conati sunt (deo cooperante) af-
 signare operum dei: sic in præsentī conabor deo au-
 xiliante in medium vestrum fratres charissimi aliq̃
 adducere, quæ mihi videntur pro qualicunq̃ solu-
 tionē posse valere . Non tamen soluere integraliter
 intendo quæstionem: quia hoc credo omni homi-
 ni esse impossibile . Scribitur enim in libro Sapien-
 tiæ de æterna sapientia (per quam sicut creauit om-
 nia deus, ita etiam gubernat, & ad proprios fines
 adducit) sic: Attingit à fine vsque ad finem fortiter
 & disponit omnia suauiter . Attingit à fine, scilicet
 creationis omnium creaturarum, nulla, nec minima
 dempta, nec quidem minima cogitatione exclusa,
 vsque ad finem durationis earundem, & in mente di-
 uina (vbi omnia æternaliter viuunt, postquam et-
 iam interierint) fortiter, quia à nullo potest præ-
 diri deus omnipotēs . Creat ergo & conseruat fors-
 titer omnia deus, & disponit omnia suauiter . Con-
 creauit enim singulis creaturis deus dispositiones
 quasdam & habitudines, per quas inclinantur ad
 proprios fines. Idcirco suauiter mouentur ad eos.
 Exempli causa . Vt lapis moueatur deorsum suauiter,
 concreauit sibi grauedinem. Igni, vt tendat sur-
 sum, leuitatem . Et sic de cæteris . Præceptum em̃
 posuit omnibus creatis qualiter agere debeant & agi
 & non præteribit . Omnia enim faciunt verbum
 eius, id est, præceptum eius . Mouet itaque deus sine

Sapi. 8.

Psalm. 134.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

gulas creaturas sicut sunt mobiles secundum natus
 ras suas, & dispositiones, & habitudines. Cum igitur
 tur homo sit liberi arbitrij, mouet cum deus salua li
 bertate arbitrij sui. Vt vero bene moueatur, vltra ea
 qua habet homo communia cum omni creatura in
 sensibili, & etiam animali, dedit ei inclinationem ad
 optima per synterisim, qua semper manet in homi
 nibus, etiam in damnatis. Infundit etiam deus cum
 gratis sua habitus quosdam, quos etiam homo per
 actus bonos frequentatos acquirit, per quos redditur
 prompte mobilis secundum imperium rationis,
 vt peruenire possit ad perfectionem naturae humanae
 in quantum est homo. Infundit praeterea deus dona
 spiritus sancti, per qua redditur prompte mobilis ad
 deo, vt peruenire possit ad aeternam beatitudinem, in
 quantum est filius dei, & haeres per adoptionem. Sed
 quia per lapsum primi hominis, & per peccata ho
 minum singulorum, habebat homo habitus contra
 rios, mouebatur in perditionem humanae naturae non
 manendo nec in ratione, nec in deo per cognitionem
 & amorem, nec in vita aeterna, sed in morte perpetua.

Roman. 8 Missus est igitur filius dei naturalis, vt adoptiuum
 redimeret, & reduceret ad mobilitatem salutarem.
 Iam requirebatur magna ars & prudentia, eligendi
 tempus aptum ad hoc perficiendum. Omnia quippe
 tempus habent. Tempus aedificandi, & tempus
 non aedificandi, & alia multa quae numerat Ecclesia
 stes. Et vt ex proprijs illuminemur, dico: Tempus lo
 quendi priori, & tempus non loquendi. Tempus
 conuocandi conuentum ad proponendum aliqua, &
 tempus minime hoc faciendi, & ceter. Elegit ergo de
 us tale tempus, in quo erat humanum genus magis
 mobile ad recipiendum talem oblatam salutem, &
 in quo plus dilaretur talis receptio, vt amplius fru
 ctificaret, quam alio tempore facere potuisset. Hoc
 possumus cognoscere ex similitudine quam apostolus

Roman. 8
 Genesi. 3

Roman. 8

Ecclesi. 3

Galat. 4

lus Paulus ponit, dicens: Quanto tempore hæres par-
 uulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omni-
 um, sed sub tutoribus & astoribus est, vsq; ad præsi-
 nitum tempus à patre, & cæt. & infert, At vbi venit
 plenitudo temporis, misit deus filium suum. Manife-
 stum est quod pater non diffinit tempus, nisi secun-
 dum quod cōditio filij requirit. Si enim fuerit filius
 minus prudens, vel malitiosus, pater differt liberta-
 tem. Si vero prudens, sapiens & virtuosus filius fue-
 rit, pater accelerat libertatem & regimen. Est enim
 patri gloria filius sapiens & iuuenis. Et hoc appellat
 Apostolus diffinitum tempus in similitudine. Consi-
 deremus nunc plenitudinem temporis, iuxta quod
 Apostolus infert in veritate, quando scilicet congru-
 entissime filius dei mitti debebat. Non in principio
 mundi: quia erat numerus paruus hominum. Et mu-
 tabilitas humani generis nō finit diu manere in vno
 statu, præcipue in arduis, quæ excedunt capacitatem
 suam, qualis est salus per incarnationem verbi, & qua
 lia sunt sacramenta eius, & fides horum omnium. Te-
 puisset quoque feruor fidei in principio crescentis
 humani generis: imo fides extincta fuisset (stante
 libero arbitrio) prolixitate temporis. Missus est fi-
 lius in med. tullio temporis humanæ vitæ, & tamen
 dicit apud Lucam: Verumtamen filius hominis veni
 ens, putas inueniet fidem in terra? Quid ergo factum
 fuisset si ante tot milia annorum in principio venis-
 set? Non in fine: Quia (vt dicit Augustinus in libro
 de quæstionibus noui & veteris testamenti) venit
 quādo & subuenire sciuit, & gratum esse futurum be-
 neficium. Cum enim languore quodam humani ge-
 neris abolescere cœpisset cognitio dei inter ho-
 mines, & mores immutarentur, eligere dignatus est
 A B R A H A M, in quo forma esset reno-
 uatæ: notitiæ dei & morum & cum adhuc reue-
 rentia senior esset, postea per M O S E N

Prouer. 10

Lucæ 18

Gen. 12. 15

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

legem literis dedit. Et quæ eam Gentes speuerunt, non se subijcientes ei, neque in quæ acceperunt seruauerunt, motus misericordia deus, misit filium suum, qui data omnibus remissione peccatorum, deo patri illos iustificatos offerret. Hæc Augustinus. Et insert ex his sanctus doctor Thomas: Si autem hoc remedium differret usque in finem mundi, totaliter dei notitia, & reuerentia, & morum honestas abolita fuisset in terris. Et Chrysofomus: Duo, inquit, sunt Christi aduentus. Primus quidem ut remittat peccata. Secundus, ut iudicet mundum. Si primus non fuisset, vniuersi simul perditii essent. Vnde pater quod non debuit aduentum misericordiam differre usque in finem mundi. Quod autem tem conueniens tempus erat veniendi in medio temporum, & præcipue tempore Augusti Octauiani, anno imperij eiusdem quadragesimo secundo, sic patet Primo de Iudæis, qui non erant capaces sacramenti incarnationis dei, usque ad transmigrationem in Babyloniam: quia in notitia vnius dei, post & inter tanta manifestissima dei beneficia permanere non poterant (ut notum est omnibus scripturas veteres noscētibus) sed idololatræ facti sunt. Ergo minus receperunt & tenuissent fidem verbi incarnati, & sacramenta eius. Post transmigrationem vero Babylonis non sunt quidem facti idololatræ, nisi pauci: sed paulatim iterum crescentes in cognitione & cultu vnius dei peregerunt tempora multa, donec tempora diuinitus præstituta, & per prophetas prænuntiata implerent. In quibus temporibus disponebantur & aptabantur Israelitæ & populi dei (de quibus secundum carnem nasci dignabatur) ad recipiendum Messiam. id est Christum, mundi saluatorem. Et hoc quod omnibus gentibus datum fuit in signum quo agnoscerent quod deus aptum tempus præsciuerat, scilicet prophetia certi temporis aduentus eius, factum est ipsis Israelitis in adminiculum receptionis eius. Ex hoc enim so

August.
Thomas.

Chrysof.

liciti erant de aduentu eius. Hinc accidit quod inter rogabant maiores Iohannem, an ipse esset Christus. Etiam turbæ cogitabant, ne forte ipse esset Christus. & Symeon ad preces suas responsum acceperat, nō visurum se mortem, nisi prius videret Christum domini. Congruitas vero aduentus Christi quo ad Gentiles, sic patet: Gentes enim ex quo reliquerant legem naturæ, demptis paucis, nec receperant legem scriptam, minime recepissent legem & fidem Christi. Expectandū ergo erat, donec assueti ad idololatriā, nullum deum despicerent, & tunc etiam deum cœli, & Iesum filium eius tanquam nouum deū inter oīa sua idola reciperent. Vnde dixerunt de Paulo Athenienses philosophi: Nouorum dēmoniorum videtur annūtiator esse. Volebant tamen discere eius doctrinam. Fuit itaq; recepta fides Christi, & doctrina eius. Cuius veritate & pulchritudine, omnium falsorum deorum vanitas & turpitudine detecta fuit. Per hoc (vt Isaias prædixerat) cœperunt omnia in mundo idola deleri à terra. Christus vero solus regnare, secundum quod dicit in Psalmo. Specie tua & pulchritudine tua, intende prospere, procede, & regna. Cognita igitur veritate fidei de Christo filio dei, misso ad humanum genus restituendum, tanta detestatio idolorum, & tantus feruor fidei Christianæ excreuit in cordibus fidelium, vt pro hac veritate seruāda, innumera tormentorum horribilium genera nō formidarent, sed ea, & mortem pleno affectu deuotissime reciperent. Probant hoc innumerabilia martyrum milia. Eodem feruore fideles munera obtulerunt pro ecclesijs construendis, & dei cultoribus nutriendis, vt cultus celebrior deo institueretur, multiplicaretur, continuaretur. Hoc prænuuciauerat Isaias, sicut isto tempore continue recensemus. Hoc dicitur in Psalmo: Reges Tharsis & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. Hoc im

Iohann. 1
Lucæ 3

Actu. 17

Isaiæ 2

Psalms. 44

Isaiæ. 60

Psalms. 71

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

pletum esse probant verba thematis nostri: Obtulerunt ei, id est, Christo filio misso in plenitudine temporis, munera. Prædicta omnia, non in vno vel breui loco, nec paucis, nec post multa tempora, sed ab India vsq; in Hispaniam, & ab Austro, ab Aethiopia, vsq; ad Oceanum in innumerabilibus populis, etiã Apostolorum temporibus acta sunt. Vnde ait dominus: Sunt de hic stantibus qui non gustabunt mortẽ donec videant filium hominis in regno suo. Præfato igitur tempore voluit deus mittere filium suum ad opus redemptionis humanæ: quia præuiderat homines tunc futuros magis mobiles & aptiores ad recipiendum oblatam salutem, & in maiori numero & fructu. Digne igitur appellatur plenitudo temporis.

¶ Religiosi quomodo Christo sua
munera offerentes imitentur
Magos. Exhortatio XI.

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Matthæi secundo. Vt gratiã obtineamus, matrem pueri Iesu deuotissime salutemus, dicentes: Aue Maria Obtulerunt ei munera, &c. vbi supra Charissimi fratres ex historia præsentis festiuitatis habemus clare, quod prophetia David regia, & Isaïæ nobilis inchoabatur impleri, quando tres viri Gentiles, signo stellæ admirati, & gratia diuina illustrati & vocati, Christum Iesum omnium saluatorem quæserunt, & eidem munera obtulerunt, quam postmodum abundantissime Imperatores, Reges & Regina, nobiles & ignobiles, & penẽ omne vulgus, templa & monasteria ædificantes, redditus & necessaria pro cultu diuino procurantes, adimpleuerunt. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Reges Tharsis & Insulæ munera offerent, Et in Isaï

Psalm. 71
Isaïæ. 60

ia dicitur: Argentum eorum, & aurum eorum cum eis nomini domini dei tui, & sancto I S R A E L, quia glorificauit te, & cætera. Et nos ipsi qui hic moramur, prophetias impleuimus, nos & nostra offerentes. Argentum, & aurum, & omnem substantiam, & quantum concupiscere potuissemus vel adipisci, domino I E S V libere dedimus & reliquimus. Grata sunt deo nostra oblata munera, propter bonam & promptam ac deuotam voluntatem, alias vere bonorum nostrorum non eget, quandoquidem de manu ipsius accepimus, quæ sibi obtulimus. Ergo bona ac deuota voluntas causa est, quod munera nostra deo grata existunt. Absit à nobis mala voluntas, qua vellemus semel deo, siue per nos, siue per alios consecrata, iterum ad nos rapere, & in eis ius aliquod prætereundum. Certe humani generis, & specialiter religiosorum hostis diabolus, ad tam grande rapinæ crimen, solet eorum sollicitare animos. Sed quia magna confusio est manifeste rapere, vel furari, cum ad apertum crimen religiosi animum nequiuert inducere, callidus infidiator prætextu licentiæ, & sub colore necessitatis in vestibus & vtensiilibus, aut sub specie profectus spiritualis in libris in imaginibus ac deuotionalibus, occultissime eidem virus infundit proprietatis. Cuius verissimum signum est tristitia, quando tale aliquid vel aufertur per superiorem, vel accommodato accipitur per fratrem conuentualem. Tunc animus in suo prætextu se sentit grauari, ideo tristatur. Quapropter charissimi fratres, moneo vos (vt oblatio vestra integra maneat apud deum) nolite his rebus (quibus vtimini de licentia pro necessitate, vel alias) per amorem sociari & colligari. Amor enim sibi amatam vendicat. Qui ergo amat aliquam rem non reliquit eam. Vinculum hoc non soluetur sine tristitia. Quantum animus gaudet

Psalm. 115.

1. Paral. 29

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

de præsentia rei amatæ, tantum tristatur de absentia eius. Igitur tristitia manifestat amorem, & rem amatam nondum derelictam, Religiosus mundo & rebus eius mortuus, non debet amare nisi solum Iesum. Ille est amatus eius: imo dixerim amor eius, desiderium eius, gaudium eius, requies eius, & finis eius. Talis de nulla re amissa dolet, nisi de solo Iesu, si eum senserit absentem per qualemcumque offensam. Talis aduersus se spoliatum quacumque re, propter obedientiam vel fratrem charitatem, &c. quæ omnia facta sunt propter Iesum, gaudio gaudet in Iesu, quia vel tantum passus est propter Iesum. Non contristemur fratres, sed gaudeamus gaudio magno valde, quia stella fulgente, id est, gratia diuina coruscante, omnem exterioriorem substantiam domino Iesu irreuocabiliter obtulimus. Fecerunt ante nos hoc ipsum Apostoli Christi, & innumerabilis sanctorum turba post eos. In tuto posuimus omnia oblata & derelicta pro Christo. Interim nutrit nos sicut filios in mensa sua, & a curis temporalium absoluit nos, spiritualibus bonis dicit & oblectat nos, & ad æternam felicitatem ducit nos. Quia vero monemur ex euangelio (exemplo Magorum) regem nostrum diligenter requirere, & in uento munera offerre (vane enim colimus sanctos, & gesta præterita in solennitatibus recensemus, si quæ credimus pie ac religiose acta, non studeamus imitari) cum corporalia munera non habemus quæ proferamus, Christo domino regi nostro chariora & acceptiora munera offeramus. Pro auro, cognitionem: Pro thure, orationem: Pro myrrha, vitiorum extirpationem, passionum religionem, & bonorum morum compositionem. Gratissima res est deo cognitio animam illustrans. Quia enim multa sunt nobis scitu necessaria, malui pro munere offerendo accipere generalissimum nomen illuminationis, scilicet, cognitionem, quæ aliquod nomen speciale, Homines sumus.

Actu .4

Homo vero est animal rationale. Idcirco non debemus moueri vel regi ab imaginatione vel phantasia, vel inclinatione sensuali vel passione, vt iumēta terræ: sed à ratione vt animalia ad imaginē dei creata. Ratio inquit veritatem, & est in syllogismo præmissorum. Intellectus vero est conclusionum & principiorum, & speculatur tam diuina quàm humana. Sapientia intendit rebus diuinis contemplandis & fruendis. Delectatur enim in contemplata veritate diuinorum. Scientia intendit rebus humanis considerandis. Prudentia intendit rebus agendis: & hæc applicat scientiam ad opus. Ars intendit rebus faciendis. In omnibus & de omnibus præmissis est nobis necessaria cognitio. Cui scilicet cognitioni studere debemus, vt placeamus regi nostro Christo. Diligentia igitur adhibenda est lectioni, pro loco & tempore, & materia, prout statui & conditioni nostræ congruit. Ultra ea quæ tenemur cognoscere cum cæteris Christianis, eorum quæ quotidie tractamus, scz sacre scripturæ veteris & nouæ legis, officij missæ, vitiorum atq; virtutum, nec non nostrorum statutorum est nobis necessarius intellectus & cognitio. Tene mur enim viuere secundum vota & promissa deo facta coram sanctis eius, & multis testibus. Idcirco necessaria est nobis cognitio modi viuendi secundum ea, qui modus in statutis exprimitur. Nec valet, nec verum est quod Hæretici garrunt, dicentes statuta, vel regulę religiosorum sunt traditiones hominum, quæ non saluant, sed euangelium solum saluat. Loquendo proprie, traditiones hominum sunt, quæ ordinatæ sunt ab hominibus contra mandata dei, vt patet apud Matthæum euangelistam. Tales non saluant, sed perdunt. Quæ autem ordinatæ sunt pro maiore obseruantia mandatorum dei, sunt principaliter à deo spiritu sancto, sicut & ipsa mandata, ministerialiter vero ab hominibus. Talia sunt illa, de quibus

Traditiones hominum quæ sint. Matth. 15

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Matt. 23
Matth. 18

bus dicitur: Super cathedrā Moſi ſederunt ſcribæ & phariſæi. Oīa ergo quæcunq; dixerint vobis ſeruare & facite. Itē illud Matt. Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Et talia multa, de quibus potius volūmen ſcribendum foret, quā ſermo. Et talia ſaluant ſeruata, & non ſeruata perdunt & damnant. Si mile eſt de regulis & ſtatutis ſanctorum patrum quoad illos qui propria ſponte ſubdiderunt ſe illis. Sūt enim inſtituta pro maiore cuſtodia mandatorū dei, quod fieri ſine ſpiritu ſancto eſt impoſſibile, a quo ſimpliciter eſt ſalus animarum, & omne bonum. Et ſine impletione horum, euangelium nos non ſaluat, niſi dicat (quod verū eſt) obſeruantiā talium implicite & in generali contineri in euangelio, iuxta præſcripta, & illud Lucæ: Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit. Qui ergo impleuerit mandata ſuperiorum, vel regulæ, vel ſtatutorum, dicitur ſaluari per euangelium: quia euangelium in generali, hoc docuit. Cognitio igitur horum eſt neceſſaria. Nonnulli vero (quod deſtendum eſt) auertunt ſe à ſtudio neceſſariorum, & ad curioſa ſe conuertunt & nociua quorum præſumptio inexcufa bilis eſt. Legunt ſcripta Gentilium, & Poetarum, & hæreticorum, vt poetice & ornate loqui diſcant, & ignorantes verum diſcernere à falſo, vtile ab inutiles, cum volunt docti videri, ſiunt (iuxta ſententiā beati Petri Apo.) indocti & inſtabiles. Indocti circa credēda, & inſtabiles in vita & moribus, & arrepto propoſito viuendi religioſe. Secundo offerre regi noſtro Chriſto debemus orationem pro thure, quod ſatis cōgruit, iuxta illud: Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in cōſpectu tuo, quod in huius figuram in veteri lege incenſum dicebatur offerri domino in odorem ſuauiſſimæ. Et eſt

Lucæ 10
Saluari p
euangelii
um.

2. Petri. 3

Pſal. 140

resgratissima deo. Quia per orationem homo deo reuerentiam exhibet, in quantum scilicet se ei subiicit, & proficitur orando se eo indigere, sicut auctore suorum bonorum. Est autem duplex oratio, singularis & communis. Singularis est quae offertur a singulari persona, siue pro se, siue pro alijs orante. De huiusmodi orationis necessitate non est quod sit vocalis, nisi fieri debeat vocaliter ex debito, sicut soluunt horae canonicae, & iniunctae poenitentiae. Alias si mens orantis sufficienter ad deuotionem est parata, consilium agitur, quod voces intermittantur. Tunc orans, ut dicit Apostolus. Et cor, ut dicit Psalmista: Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea. Vox vero tali orationi singulari adiungitur, ut mens orantis non sufficienter parata ad deuotionem excusetur. Augustinus inquit: Verbis & alijs signis ad augendum desiderium sanctum nos ipsos acrius excitamus. Quod si mens per talia impediatur, est a tali bus cessandum. Communis oratio est, quae per ministros ecclesiae in persona totius fidelis populi deo offertur, & hanc oportet esse vocalem. Unde institutum est, ut ministri ecclesiae huiusmodi orationes etiam alta voce pronuntient. De hac oratione & modo pronuntiandi, siue cantandi habetur in Statutis nostris, ad quae vos fratres remitto, ut secundum ibidem ordinata vnusquisque se ordinet, quia obligamini (vnusquisque pro modulo suo) talem orationem cantando persolvere. Nec putemus nos grauari per orationes istas, sed a deo honorari. De quo Chrysostomus dicit: Considera quanta est tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa, orationibus fabulari cum deo, cum CHRISTO miscere colloquia, optare quae velis, quod desideras postulare Tertio offerre debemus, per myrrha, extirpationem vitiosae secundum monita Apostoli. Mortificate fornicationem, Coloss. 3

Oratio duplex.

1. Cor. 14.
Psalm. 26.

Augustinus

Coloss. 3

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Pfalm. 4

Iacob. 1
Philip. 4

immunditiam, &c. Passionum religationem, iuxta illud: Irascimini & nolite peccare, quia nisi refrenetur iustitiam dei non operatur ipsa ira. Bonorum morū compositionem, iuxta illud: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Quæ tria indigent amara myrrha mortificationis regi nostro domino Iesu Christo gratissima.

¶ Cuiusmodi sit fides purificans cor,
& hæreticus an fidei donum ha
beat. Exhort. XII.

Fide purificans corda eorum. Actuum 15. Hanc purificationem dixit beatus Petrus Apostolus factam Gentilibus per fidem, vt patet ex textu præallegato. Hac fide credimus fuisse purgata corda trium primorum ex Gentibus Christi adoratorum: Hocq; docet longissimi itineris suscepta perigrinatio, audax de noui regis ortu (præsentem rege terræ) interrogatio, & diligens ac intrepida eiusdem indagatio. Gratia diuina per fidem purgauit intellectum eorum ab errore, affectum ab illicito amore, vt agnoscerent quæ in Christo est veritatem, & eiusdem diligenter bonitatem, nec ab inquisitione eius deficerent propter Herodis regis crudelitatem. Hæc innuit beatus Iohannes Chrysostomus super Matthæum, dicens

Chrysoft.

Dum considerabant Magi regem futurum, non timebant regem præsentem. Adhuc non viderant Christum, & iam parati erant mori pro Christo. Hac vero constantia Magorum Christum annuntiatum, præfigurabatur constantia gentium Christum vsque ad mortem consentientium. Magi enim isti fuerunt primitiæ gentium in Christum credentium, in quibus apparuit sicut in quodam præfatio fides & deuotio gentium venientium à remotis ad Christum. Quia ergo gentes initium fidei deuotionis, constantiæ atq; salu

tis sumpserunt in tribus Magis, idcirco ecclesiæ gen-
 tium vocationis suæ initium cum maxima venerati-
 one in p̄senti solennitate celebrant. Et quoniam h̄i
 storia plana & aperta est, placet considerare q̄modo
 fides purgat cor. In qua cōsideratione optet primo
 videre quid est fides. Fides inquit Apostolus, est sub-
 stantia sperandæ rerum, argumentū nō apparentiū
 Substantia solet dici prima inchoatio cuiuslibet rei,
 & maxime quando tota res sequens cōtinetur virtute
 in primo principio. Et per hūc modū, dicitur fides
 esse substantia rerū sperandæ, quia sc̄i prima inchoa-
 tio rerum sperandæ in nobis est per assensum fidei,
 quæ virtute cōtinet omnes res sperandas. Si enim nō
 crederemus futurā esse beatitudinē, & ea quæ ad illā
 requirūtur, nunq̄ ea speraremus, nec amaremus, nec
 ad eam bene operando tenderemus. Est itaq; fides
 substantia vel fundamentū oīm virtutū, sine qua nihil
 subsistit in spiritali esse, & causat spem. Vnde dicitur
 substantia sperandarum rerum. Per hoc vero ex-
 cluduntur aliæ res, quæ non debent sperari, vt sunt
 res mundanæ & temporales. Solæ enim res in quibus
 consistit æterna beatitudo, vel quæ ducunt ad
 eam, debent sperari, quarum substantia vel funda-
 mentum est fides. Dicitur etiam fides argumentum
 non apparentium, id est, probatio quod res speratæ
 licet clare non appareant, existunt tamen in veritate.
 Vnde argumentum capitur hic pro effectu argu-
 menti. Conclusio enim in omni scientiā per propo-
 sitiones probatur vera, & hoc dicitur argumen-
 tum. Sic fides est argumentum fortissimum in ne-
 gotio æternæ salutis. Quando enim quæritur, cur
 bona operaris, id est, peccata omittis? Respondet
 vere fidelis, quia credo quod per bona opera per-
 veniam ad æternam beatitudinem, quam esse credo
 & credo quod mala opera demergunt hominem in
 æterno igne atque tormentis, quæ etiam esse credo.

Heb. 11.
 Fidei definitio.

Fundamē
 virtutum
 omnium
 fides.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Ecce fides tamquam fortissimum & irrefragabile argumentum : omnia probat credentibus . Per argumentum intellectus inducitur ad inhærendum alii cui vero . Vnde ipsa firma adhæsiō intellectus ad veritatem fidei non apparentem, vocatur hic argumentum . Alia tamen litera habet conuictio : quia scilicet per auctoritatem diuinam intellectus credentis conuincitur ad assentiendum his quæ non videt . Hæc definitio fidei per Apostolum descripta, est perfecta, quia fidem plene ab omnibus virtutibus intellectualibus distinguit . Per hoc enim quod dicitur argumentum, distinguitur fides ab opinione, suspitione, & dubitatione, per quæ non est prima adhæsiō intellectus firma ad aliquid . Per hoc quod dicitur non apparentium, distinguitur fides à scientia & intellectu, & à sapientia, per quæ aliquid fit apprensus . Per hoc quod dicitur substantia sperandarū rerū, distinguitur virtus fidei à fide communiter sumpta, quæ non ordinatur ad beatitudinē speratā . Omnes autē aliæ diffinitiones fidei, explanatiōes sunt huius quæ Apostolus ponit . Scriptura quippe sancta non vtitur definitionibus, nec terminis propriis sicut philosophi, & nostri doctores, quæ multū conferunt ad facilius quæque intelligendā . Quia obscuritas scripturæ exercet ingenium fidelium, & auget meritū fidei, & ab Ethnicis & irrisoribus, atque indignis sacramenta diuina abscondit, ne vilipendatur . Ex predictis habet certitudo fidei, quæ tanta est quod cogit intellectū assenti se his quæ non videt : imo quæ facultatem suā atque naturā excedit . Certior est fides prudentia & arte : quia illa sunt circa contingentia, fides vero est circa æterna, quæ non contingunt aliter se habere, sicut contingentia . Est etiam fides certior sapientia, & scientia, & intellectu : quia istæ innituntur rationi humanæ, fides vero innititur primæ infallibili veritati, quæ est diuina . Vnde dicit diuinus Dionysius 7, ca, de diu. nominibus : Fides est

Dionysii.

circa simplicem & semp existentem veritatem. Fides
 etiam certior est tribus pfatis, scz sapientia, scientia &
 intellectu, quando accipiuntur vt dona spiritus sancti
 quia tunc p̄supponunt fidem vt principium cui coo-
 perantur. Tamen quo ad nos, & secundum quid p̄dis
 ea tria sunt certiora fidei virtute, ex pte subiecti, qđ
 est intellectus humanus, qui plenius consequit ea que
 subsunt rationi humanæ q̄ reuelationi diuinæ alijs
 factæ. Est ergo fides certa, quia credita sunt æterna,
 q̄ aliter se habere non possunt, quia sunt diuina, vel
 ad illa conducūt, & infallibilis veritas illa reuelauit
 Apostolis & Prophetis. Sed hic oritur grauis quæstio
 Quis enim certificabit nos vt credamus Apostolis &
 p̄phetis talē factam certitudinē, nec etiā nos vidim9
 miracula quibus deus testimoniū dedit reuelatiōib9
 suis, & quibus cōuincitur animus ad p̄bēdū assensum
 eo qđ deus falsus testis esse nō potest. Huic quæstioni
 erit sic respōdēdū: Ad assensum hoīs in ea quæ sunt
 fidei, potest cōsiderari duplex causa. Vna qđē exteri9
 inducēs, sicut miraculū visum, vel psuasio hoīs in-
 ducētis ad fidē, q̄z neutra est sufficiens causa. Viden-
 tium em̄ vnū & idem miraculū, & audientū eandē p̄-
 dicationē, quidam credunt & quidā nō credunt. Et ideo
 oportet ponere aliam causam interiorē quæ mo-
 uet hominem interius ad assentiendum his que sunt
 fidei. Cum enim homo assentiendo his que sunt fi-
 dei, eleuetur supra naturam suam, oportet quod hoc
 insit ei ex supernaturali principio interius mouente,
 quod est deus. Et ideo fides, quantum ad assentiens-
 dum (qui est principalis actus fidei) est a deo, interi-
 us mouente per gratiam. Et istud testatur Apostolus
 dicens: Gratia estis saluati per fidem & hoc nō ex vo-
 bis. Dei em̄ donū est nō ex operibus, vt ne q̄s gloriē
 Nisi em̄ intus deus operetur, inuanū foris laborāt ver-
 ba doctoris secundū Grego. Sic Thessalo, verba do-
 ctoris receperunt, vt dei intus loquentis. Vnde ait

Quæstio.

Eph. 2.

Gregori.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

1. Theff. 2 Apostolus. Cum accepissetis à nobis verbum auditu dei, accepistis illud non verbum hominum, sed sicut est vere verbu dei. Tanta em deuotione receperunt verbu, vt pbarēt se intellexisse dei esse doctrinā. Hūc interiorem motū potest deus facere, etiā sine exteriori ministerio docentis, sicut patuit in egregia martyre & virgine Barbara, nostra matre & patrona. Item in sancto Theophilo, q̄ accepto interiore dei verbo, cū à iudice interrogaretur, vbi & q̄ factus esset Christianus, respōdit: Ea hora qua Christū confessus cre didi, sensi me Christianū effectū. Hoc donū pseuerat in homine, etiā si amittat charitatem & gratiā gratū faciētē. Et tūc vocat̄ fides informis, sicut & ceterę virtutes informes sunt sine charitate. Vnūq̄q; em per suā formā operat̄, fides vero operat̄ p̄ charitatē (vt ait Apost.) ergo charitas est forma fidei, pulchritudo & vita eius oimq; y tutū. Hoc vero donū fidei nō manet in hēretico, q̄ formalis rō fidei nō manet in eo & ideo definit in eo fides. Formalis vero ratio fidei, est veritas prima, secūdu q̄ manifestat̄ in scripturis sacris, & doctrina ecclesie q̄ scz doctrina procedit ex veritate prima. Vnū q̄cūq; nō inheret, sicut infallibili & diuine regulę, doctrinę ecclesie, q̄ procedit ex veritate prima in scripturis sacris manifestata, ille nō habet habitū fidei, sed ea q̄ sunt fidei alio modo tenet, q̄ p̄ fi dē. Sicut si aliquis teneat mente aliquā cōclusiōem, nō cognoscens mediū illis demonstratiōis, manifestū est q̄ nō habet eius sciētīā, sed opinionē solū. Manifestū est aut̄, q̄ ille q̄ inheret doctrinę ecclesie tāq̄ infallibili regulę, oibus assentit q̄ ecclesia docet: alioquin si de ijs q̄ ecclesia docet, q̄ vult tenet, & quę nō vult, nō tenet nō iā inheret ecclesie doctrinę sicut infallibili regulę sed proprię voluntati. Et sic manifestū est, quod hēreticus est q̄ p̄tinaciter discredid vnū articulū fidei & nō est parat̄ seq̄ in oibus doctrinā ecclesie. Si em nō p̄tinacit̄ discredid iā nō est hēreticus sed solū errans.

Unde manifestū est, q̄ talis hæreticus circa vnū articū-
 cūlū, fidem non habet de alijs articulis, sed opiniōem
 quādā secūdū propriam volūtatem. Hæreticus ergo
 non habet fidem, sed est infidelis. Ex dictis manifeste
 patet, q̄ nō licet fidelibus secūdū eorū voluntates scri-
 pturas exponere, sed debent se seruare intra regulas
 doctrinæ ecclēsiæ, & sanctorū atq; catholicorū patrū
 quorū doctrinas māter ecclēsia recepit, nec valet q̄ p-
 uerſi obijciunt: Fuerūt homines sicut nos. Quia etsi
 fuerunt homines, tamē meliores vobis, vtputa spiri-
 tū dei habentes ad exponendū a deo datas scripturas
 Maxima superbia est extollere se vltra tales patres,
 vel se eis æquarare. Ideo iuste a deo tales superbi re-
 linquūtur errantes, & in errorem mittētes, vt ait A-
 postolus. Ecclesia verō dei vniū est colūna, & firma-
 mentum veritatis, vt idem ait. Contra cuius senten-
 tiam non licet sentire, nec prophetiam, nec reuelatio-
 nes recipere. Qui non est (inquit Paulus) dissentio-
 nis deus, sed pacis. Propter hæresim quam (iuxta
 sententiam Pauli) oportet esse, (sicut iuxta sen-
 tentiam domini, necesse est vt scādala fiant) mul-
 ti **CHRISTIANITATIS** nomen habēt
 sed Christianitatis non habent fidē, vt inquit **GRE-
 GORIUS**, quia multi perditissime viuunt, & me-
 renturq; donū fidei eis subtrahitur. Et nūc manifes-
 tissimum est videre, quā innumerabiles homines
 a fide defecerunt. Idcirco necessarium est valde ro-
 gare deum in hoc tempore tentationis perfidiæ, ne
 a fide deficiamus, sed magis in nobis fides firmetur
 & augeatur per maiorem certitudinem in intellectu,
 & maiorem promptitudinem seu deuotionem, vel cō-
 fidentiam in voluntate. Sic enim potest fides augeri
 sed non ex parte obiecti fidei, quæ est prima veritas,
 quia fides est vna in omnibus, sicut vnum baptisma.
 Hæc fides est primum principium purificationis cor-
 dis, quia purificatur impuritas erroris: etiam si

2. Tim. 3.

1. Tim. 3.

1. Cor. 14

1. Cor. 11.

Matth. 18

Lucæ 17.

Gregori-

us.

Eph. 4.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Prouer. 10

fuerit informis, quæ secum compatitur impuritatem affectionis, sed quãdo per charitatem formatur, tunc nullam impuritatem secum compatitur deum excludentem: quia (vt dicitur in Prouerbij) vniuersa delicta operit charitas. Hanc fidem formatam concedat nobis meritis sanctorum regum Magorũ Iesus Christus dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat vnus incommutabilis deus, per omnia secula seculorum: Amen.

DE CHRISTI PASSIO
ne & resurrectione.

Titulus quartus.

¶ Gaudium Mariæ de consummata passione resurrectioneque Iesu, sui & ecclesie filij. Exhortatio I.

Vfficit mihi si filius meus viuit, vtdam vt videbo eum. Genesi. 45. Dilectissimi fratres (sicut nostis) verba hæc sunt ipsius patriarche Iacob lætantis super filium suum viuentem & regnantem in magna gloria quem tamẽ quasi mortuũ ante lugebat. Transumptiue tamen hic allegantur, vt ipsius sint verba matris ecclesie, cuius nobilissimum membrum piissima dei genitrix existit, quæ suum vngenum filium dominum nostrum Iesum Christũ in passione sua amarissime defleuerat, tam in carne quã in spiritu: & ecclesia dei, tanquam suum filium in spiritu, & hodie na solennitate rediuuiũ gaudebat. Quod vero Christus dominus filius est ecclesie, ipse testatur dicens

Matt. 23

Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse mea mater est. Ecclesia autem sancta generaliter, & membra eius viua singulariter voluntatem patris faciunt. Ergo (secundum Ambrosium) & si secundum carnē vna est mater Christi, omnium tū fructus est Christus. Et manifestum est quod filiusfamilias à familia domus eorū filius appellatur, dicunt enim, filius noster venit, filius noster facit hoc vel illud: Iuxta Apostolum autem Christus dicitur esse tāquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos. Talem se dominus maiestatis sub nominibus charitatis atque dulcedinis nobis seruis suis præbet præ dulcedine affectionis & pietatis suæ. Igitur sicut diebus præcedentibus passionem & mortem Christi deplorauit mater ecclesia, & præcipue dei genetrix: ita nunc de resurrectionis eius gloria peramplius gaudet & magis quam si hunc suum filium nunquam amisisset. Ait enim beatus Augustinus: quod necesse est, quod animus de re perdita & reinuenta plus gaudeat, quam de re ipsa semper possessa, & nunquam amissa. Amor enim vis est vnitiua, faciens de amate & amato vnum, cui vnioni delectatio comes iungitur. Si vero amatum tollitur, talem separationem tristitia comitatur. Et rursus. Refricatus animus si amatum amissum inuenerit, nedum de amato habito gaudet sicut prius, sed insuper de expulsiōe tristitiæ (quam conceperat de amissione amati) lætatur: & super hæc etiam de nouo modo habendam, scilicet per inuentionem perditum, ardentius exultat: Ad propositum. O quantum gaudebat mater ecclesia, & præcipue mater domini de aduentu domini saluatoris in carnem. Quod vtique innumeris sacræ scripturæ testimonijs posset probari. Ipse siquidem est expectatio gentium, & desideratus earum. Gaudium vniuersæ terræ, lumen ad reuelationem gentium, & gloria plebis Israël,

Matth. 23.

Ambrosi.

Hebræ. 3.

August. 1

Amor qd.

Genesi. 49

Hage. 2

Lucæ. 2

DE PETRI LEYDIS CARTHVS.

29. Zachar. 9
 Baruch. 4
 Lucæ 1
 Genesi. 25
 Johann. 1
 Ibidem.
 Isaia 53
 Apocal. 1
 Lucæ 7
 Johann. 3
 Sapi. 2.
 Matth. 26
 Lucæ 22
- cui Israeli dicitur: Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem. Ecce rex tuus, id est Christus venit tibi, & cæt. Et rursum: Hierusalem surge & sta in excelsis, & vide iucunditatem quæ veniet tibi à deo tuo. Et mater dñi singulariter ait: Magnificat anima mea dominum: Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo. O quam suauis odore bonæ opinionis resperle- rat omnem terram, quando ipse filius dei & Mariæ, idem & ecclesiæ, iuxta vaticinium Isaac, odorem de- derat suauitatis sicut ager plenus, cui benedixit do- minus. O quam bonus odor, verbū caro factū est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Plenum gratiæ & veritatis. Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi, agnus im- maculatus & incontaminatus, qui peccatū non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, qui dilexit nos, et lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Qui ait peccatori: Dimittuntur tibi peccata tua. Vade iā am- plius noli peccare, vade in pace, nec austeritate satis factionis vsus est. Qui annūtiavit regnum cælorum qui sanauit omnes languores, qui mortuos suscitauit & ex innumeris alijs factus est totus desiderabilis. Ecce gaudium de bono adepto, nondum amisso. Sed ecce hic tantus & talis, vnica spes nostra, inuidis, o- diosis & impijs, petra scandali factus est, qui dixerūt. Circumuuiamus Iesum, quia inutilis est nobis, & contrarius operibus nostris, improprietat nobis pecca- ta legis, filium dei se nominat, & gloriatur se deū ha- bere patrem, grauis est nobis ad videndum, tētemus quæ ventura sunt illi, contumelia & tormento inter rogemus eum, & probemus patientiam illius, & mor- te turpissima condemnemus eum, factum est: Tristis facta est anima eius vsq; ad mortem, emisitq; præ an- xietate sudorem sicut guttas sanguinis decurrentis in terram. Traditus, captus, ligatus, illulus, flagella- tus, crucifixus; mortuus est & sepultus, Ecce dolor

de amisso bono. Sed hodie triumphator resurrexit, ites-
 ger, gloriosus, immortalis, impassibilis, in melius com-
 munitatus, victor mortis, destructor inferni, & perpetuus
 saluator. Ecce gaudium nouum de bono reiuueto.
 Habet igitur eundem dominum Iesum mater ecclesia
 quem primo habuit. Insuper à tristitia absoluta est,
 & nunc demum habet ipsum à nouo etiam immorta-
 lem. Funiculus triplex difficile rumpitur: & gaudium
 hoc nemo tollet à nobis vsq; in finem. Igitur quid
 putamus fratres mei gaudij habuerit mater Iesu mo-
 strissima, dum eum prima rediituum sola vidit, & fa-
 miliarissime alloquebatur, cū & de ecclesie filijs, in
 principibus scriptum sit: Gausi sunt discipuli, viso
 domino? Merito dicere valebat omnis qui amabat,
 & dominum resurrexisse audiebat: Sufficit mihi si fi-
 lius meus viuit, vadam & videbo eum, ne dum viuē-
 tem vt prius sed etiam gloriosum potētissime regnā-
 tem, cui data est omnis potestas in cælo & in terra.
 Et nos dilectissimi, vt paticipes esse valeamus tanti
 gaudij, & gustare suauitatem presentis solennitatis
 & domino Iesu glorioso glorificatori nostro veraci-
 ter congaudere, & tandem exemplo suo, & merito
 cum glorificato copore à mortalitate & passibilitate
 cæterisq; malis exonerato, æternaliter cum ipso præ-
 dulcissimo domino nostro Iesu Christo victuri & re-
 gnaturi (vt dixi) valeamus resurgere, studeamus ipsi
 condolere, quia scriptum est: Si compatimur, & con-
 glorificemur. Manifestum est autem quod condole-
 re non possumus veraciter & ex animo, nisi ipsum
 congnouerimus & dilexerimus, & imitati fuerimus.
 Secundū enim mensuram horum trium erit & compas-
 sionis modus. Et in his consistit voluntas dei pa-
 tris, quam adimplentes titulo maternitatis Christi
 nobilissimo insigniemur, cui singuli quasi vnico filio
 compatiemur, & faciemus planctum quasi super vni-
 genitum, Ex quo quasi in prælo, exprimetur vinum

Eccles. 4
Iohan. 16

Iohan. 20
Genesis. 45

Matth. 28

1. Petr. 2

Roman. 8

Jerem. 9

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Pfalm .117** iucunditatis & iubilationis . Quo sobrie hauſto, au-
cuetur ingeniū (vt ait Philoſophus) & illico illuceſ-
cet nobis dies nouæ lucis, dies quam fecit dominus
Tit. 2. Ieſus claritate reſurrectionis ſuæ. Dies in qua exulta-
bimus & lætābimur, expectātes beatā ſpē & aduentū
glorię magni dei Ieſu, q̄ reformabit corpus humilita-
tis noſtrę, configuratū corpori claritatis ſuæ. Igitur
vt tanta gaudia & bona cōſequamur citius, dilectiſſi-
mi ſcrutemur ſtudioſiſſime quis ſit dominus Ieſus, os
mnibus alijs ſuperfluis, curioſis ac inutilibus occupa-
tionibus abiectis, redimentes tempus. Contrahamus
cum ipſo veram amicitiam & familiaritatem, quod
Prou. 8. facillime fiet, non em̄ ſubtrahit ſe, niſi à ficto, ſed des-
litias ſuas, & amicitias voluit eſſe cum filijs homi-
num . Pronior eſt enim ad dandum, quā nos ad re-
cipiendum. Et hoc verum eſt, ſi fuerimus bonæ vos-
luntatis, & eum imitari voluerimus . Idcirco pro-
pter eū occidamus in nobis peccata, religemus nos-
tras paſſiones, moriamur peccatiſcentijs & deſide-
rijs carnalibus & ſecularibus, ſobrie vtamur creatur-
ris pro neceſſitate noſtra . In laudem dei, & in omni
ſuo beneplacito iugiter nos exercemus, auertentes
ab oī qđ ppendere poterimus ſibi diſplicere: & illumi-
Hebr. 6. nabimur & guſtabimus donum cœleſte, id eſt, patrē
& bonum dei verbū, id eſt filium, virtute ſq; venturi
Iohann. 17 ſeculi, id eſt, ſpiritū ſanctum, in qbus beatitudo conſi-
ſtit, dicente domino Ieſu ad patrem: Hęc eſt vita æ-
terna, vt cognoscant te ſolū deum verū, id eſt patrem
& filium & ſpiritum ſanctum: quia dictio ſolum vel ſo-
lus addita vni perſonę reſpectu termini eſſentialis in
diuinis, nō excludit alias perſonas, ſed potius inclu-
dit. Trinitas enim eſt vnus deus. Et ſubdit: Et quem
miſiſti Ieſum Chriſtum, hoc non eſt de eius humani-
tate intelligendum eſſentialiter, ſed tantummodo ex
conſequenti: quia ipſa eſt instrumentum introducēs
nos ad beatitudinem principalem.

**Passio Christi ac resurrectio quomodo
beatissimam Mariam atq; filios eccle
siae lætificauerunt, signaq; spiritus
alis resurrectionis. Exhort. II**

Surrexit dominus vere. Lucae vigesimo quarto.
Dies afflictionis & tristitiæ domini nostri Iesu
Christi, atq; piissimæ matris suæ Mariæ, nec nõ
& omnium eum diligentium transierunt, in quibus
& nos pro modulo nostro condoluimus, & afflicti fu
imus. Modo illuxit dies gaudij & gloriæ domini, &
oim suoz, in quo & nos q̄ partem, habere habemus
vt sicut fuimus socij mæroris, ita & nunc simus socij
iubilationis. Ecce hodie veraciter dici potest trãsum
ptiue illud 2 libri Macchabæorum. Tempus affuit, q̄
sol refulsit, qui prius erat sub nubilo. Ipse enim sol iu
stitiæ Christus, qui in passione fuit sub triplici nubi
lo, scilicet mortalitatis, quoad corpus, passibilita
tis, quoad animam, & multiplicis pœnalitatis, quoad
vtrumque. Hodie de isto triplici nubilo exiuit, et
in mundo refulsit. Nam corpus eius induit immortã
litate, anima impassibilitatem, & vtrumq; omnis
modam gloriam & felicitatem. Vnde Leo papa ait:
Post passionem Christi, ruptis mœrtis vinculis, infir
mitas in virtutem, mortalitas in immortalitatem,
& contumelia transiuit in gloriã. Et cum mœrtissima
mater Iesu Maria tota lachrymis infusa, atque mœ
rore confecta circa horam resurrectionis dominicæ
anxie anhelaret videre rediuium filium dei, & est
dem suum filium, quem ab hora passionis suæ vs
que in illam horam deplorauerat, subito (vt pie cre
ditur) venit in eam inconsueta læticia, & indicibilis
dulcedo ac consolatio, ita vt nequirer amplius dolo
re. Vnde intra se cœpit dicere: Vnde hoc mi
hi? Nonne mortuus est filius meus? Est neforte

2. Corin. 4

1. Macch. 2

Leo papa

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

resuscitatus: Dic mihi o fili dulcissime, es ne tu ille q
venis ad me? Quæ verba cum diceret, ecce apparuit
dominus Iesus totus gloriosus, associatus omnibus
sanctis patribus quos extraxerat de limbo. Qui dul
citer salutans beatissimam virginem matrem suam,
eam amplexatus est, & mater osculara est dulcissimū
filium suum. Tūc dixit illi saluator noster, teste egres
gio doctore & poeta Sedulio: Salve sancta parēs, eni
xa puerpera regem, qui cælum terramq; regit, & cæ.
Quam salutationē ecclesia dei in officio gloriose vir
ginis assumpsit. Poterat etiam saluator dicere suæ ma
tri: Resurrexi, & adhuc tecū sum. De hac apparitiōe
dicit Bernardus doctor mellifluus. Nulla (scilicet fœ
mina) fuit fruitionis gratia dignior, nulla expectatio
nis desiderio feruentior, nulla deprecandi instantia
vehementior, nulla apparēti intimior, nulla in toto
orbe sibi charior, nulla in discurrendo cōuenientior,
non tamen angelorum testimonium quærebat, nec
iuit ad videndum. Non autem se potuisset continere
quin ad sepulchrum curreret, audita eius resurrecti
one, nisi omnia sciret. Hæc ille. Beata igitur virgo
super omnes de filij sui passione afflicta, primò quoq;
ab ipso filio consolata, poterat ei dicere illud psalmi
stæ: Secundum multitudinem dolorum meorum in
corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animā
meam. Omnes etiam alij alumni Christi consolati
sunt, vt notatur ex illo verbo: Gauisi sunt discipuli,
viso domino. Et nos charissimi, exultemus & læte
mur in hac die, quam fecit dominus, cum domino Ie
su & piissima matre eius, & cæteris sanctis, quia sur
rexit dominus vere, quam veritatem ipse dominus
manifestauit testimonio & argumento: & vtraq; ma
nifestatio in suo genere erat sufficiens. Est autem vs
sus duplici testimonio, scilicet testimonio angelorū,
& testimonio scripturarum quas ipse proposuit ad
ostensionem suæ resurrectionis, Et sua assertio fuit

Sedulius.

Bernard.

Psalm. 93

Iohan. 20
Psalm. 117

confirmata miraculis. Hęc etiam fuerunt sufficientif
 fima ad ostendendam veram resurrectionem, & etiã
 gloriosam. Argumenta autem, fuerunt multiplices
 manifestationes, quas euangelistę describunt. Et nos
 vt gaudium resurrectionis Christi sentire valeamus
 debemus satagere vt testimonia & argumenta habe
 amus sufficientia, ad ostendendam veram spiritualę
 resurrectionem. Propterea enim venimus ad religio
 nem. Primum testimonium Christi fuit ipsius angeli
 & nostrum testimonium erit infallibilis nuntij, scilicet
 conscientię non neglectę, sed bene ornata & ex
 ercitata, & exultata in præsentia rationis & syntere
 sis. Ratio dicit & indicat bonum faciendum, & ma
 lum dimittendum, vnde format conscientia, & syn
 teresis (quę est scintilla conscientię) stimulat volun
 tatem, vt meliora, vel quod indicatum est, exequatur
 Secundum testimonium, erit testimonium sacrę scri
 pturę, & assertio Christi. Ipse enim ait: Si vis ad vi
 tam, id est, resurrectionem, ingredi, serua mandata.
 Qui viuit secundum legem dei in virtutibus theolo
 gicis, & secundum dictamen rectę rationis in virtuti
 bus moralibus, hic vere resurrexit & viuit, & proba
 tus est, quia d deo commendatus. Argumenta vel si
 gna resurrectionis verę in Christo fuerunt diuersę
 apparitiones. Experiebantur enim & videbant diuer
 sę personę veraciter dominum resurrexisse. Sic spi
 ritualiter resurrectionem videre merentur, qui hoc
 in se inueniunt quod illę personę figurabant. Prima
 vidit mater Christi. Dicit ipse dominus: Quicumque
 fecerit voluntatem patris mei qui in cęlis est, ipse
 mater mea est. Qui ergo sentit in se zelum diuini a
 moris & iustitię ad explendum diuinam voluntatę,
 nedum in se, sed etiam in proximis, vt Christus for
 metur in eis, & hoc exemplo exequitur & verbo, hic
 duplici honore dignus est, & videt Christum cū glō
 ria in iubilo. Vidit Maria Magdalenę, id est, vere

Matth. 28
 Marci 16
 Lucę 24
 Ioh. 20. 28

Consciens
 tia Syntes
 resis.
 Matth. 19

Matth. 18

1. Timo. 5
 Iohan. 20

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

pœnitens. Vidit Simon, id est, obediens, & idem Pe-
 trus, id est veraciter se agnoscens. Viderunt tres san-
 ctæ mulieres, i. intelligentia, voluntas vel affectio, &
 memoria, quando sc3 quis dignissime Christi agno-
 scit, & ipsi intime afficitur & diligit, & iugiter eius re-
 cordatur. Vidit Iacobus, i. supplantator vitioꝝ. Vis-
 dit Paulus abortiuus, id est, vere humilis. Vidit Tho-
 mas, id est, diuisus à seculo & dño consecratus sicut
 adeps, id est, religiosus: Vidit Ioseph ab Arimathia,
 id est, accrescens in virtutibus, & sine opprobrio, id
 est, vir bonæ famæ. Viderunt discipuli, i. qui didice-
 runt à magistro Christo mititatem, humil-
 tatem & charitatem. In hoc inquit, cognoscent omnes q̄
 mei estis discipuli. Viderunt timidi, i. timorati. Vides-
 runt clausi, i. solitarij. Viderunt discipuli in monte in
 Galilæa, i. vere contemplatiui & Carthusienses, qui
 commorant in monte contemplationis in Galilæa.
 Insuper Christus qui vere resurrexit, ostendit cicas-
 trices. Sic qui vere resurrexit, ostendit cicatrices pati-
 entia, castigationis, pœnitentiæ, mortificationis in
 corpore suo, sicut Paulus stigmata Iesu portabat, &
 Lucas iugiter in suo copore crucis mortificationem
 p nomine Iesu portauit. Comedit piscẽ assum Chris-
 tus & fauim mellis. Sic qui vere resurrexit comes-
 dit, id est, cum desiderio sancto sumit corpus & san-
 guinem Christi, cui incorporatur & delitiose gustat
 quàm suavis est memoria passionis suæ humanitatis
 & fruitio suæ diuinitatis. Ostendit Christus manus
 & pedes, & latus, sic qui spiritualiter resurrexit, os-
 tendit bonas affectiones proximis cum exhibitio-
 ne operum, in lata charitate. Præbuit se palpabilem.
 Sic qui spiritualiter resurrexit, permittit quod vul-
 nera sua, id est, defectus sui tangantur & arguantur
 recipit correptiones & informationes. Sed quidam
 habent morbum qui dicitur apud Physicos: Noli me
 tangere. Hi non sustinent quod per reprehensiones

1. Cor. 13

Iohan. 20

Iohan. 13

Galat. 6

Lucæ 24

Psal. 33

Iohan. 20

ringantur, sed murmurant & indignantur, & clamant. Hoc est valde malum signum resurrectionis ad nouam vitam. Et si omnes decet recipere fratres nas & charitatuas monitiones, tamen maxime decet nouiter conuersos ad religionem audire magistros & seniores. Quod vero Christus dixit Magdalenæ: Noli me tangere, præter mysterium, signat etiam quod quandoque aliqui non sunt corripiendi, maxime prælati, nisi seruatís debitis circumstantiis. Dominus Iesus pacem fratribus suis totus ipse pacificus nunciauit, dicens: Pax vobis. Sic qui spirituales liter vere resurrexit, cum suis fratribus in verbis, in factis, in conuersatione pacifice conuersatur, omní studio cauet ne quem offendat. Sed vere plene hoc facere non potest, nisi qui in seipso pacificus est. O qualis est pacificus in seipso, qui iam obtinuit victoriam vitiorum, emendationem morum, religio-nem omnium passionum, ne limites recte rationis excedat. Fratres quid puratis sentit, qua pace fruitur, circa illecebras carnis, qui iam carnis victoriam obtinuit? Videt mulieres, tãgit, conuersatur, loquitur, nihil inhonestum tamen sibi in mente occurrit. Sic tractat omnia quæ ad illam tentationem spectant, quasi nõ tractaret. Sic fit etiam circa cibum & potum, ex desiderio non comedit, sed ex imperio rationis, & attingit medium virtutis, comedit & reficitur, nec laborat, medium virtutis non est punctus. Circa hoc quidam nostrates & indiscrete abstinentes, nec medium virtutis obtinent, laborant & deficiunt, nec pacem habent. Est vero maximum gaudium hæc pax, & præcipue pax dei, quæ exuperat omnem sensum. Et tales norunt pacifice cum fratribus suis conuersari. De hac statui singulariter loqui, sed iam non possum, forte in alia collatione faciam. Christus ascendit in cælum. Et qui spiritualiter surrexerunt, quæ sursum sunt quærunt & sapiunt,

Iohan. 20.

Ibidem.

Philip. 4.

Coloss. 3

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

non quæ super terram. Dicit doctor sanctus vbi supra, & licet singula argumētorum non sufficerent ad manifestandum Christi resurrectionem, tamen oia simul accepta, perfecte Christi resurrectionem manifestant, maxime propter scripturæ testimonium, & angelorum dicta, & etiam ipsius Christi assertionem. Sic etiam licet singulæ virtutes prænominatæ nõ sufficiunt ad demonstrationem veræ spiritualis resurrectionis, tamen omnes simul sufficiunt, maxime testimonium conscientie non erroneæ, & testimonium scripturarum, & Christi: quia non qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem deus commendat.

1. Cor. 10

Haleluia quid significet, & quoparato cum iubilo sit canendum.

Exhortatio III.

Aleluia. In hac iucundissima solennitate, quæ ob sui reuerentiam secundum sanctorum patrum sententiam, inter cæteras obtinet principatû, sancta mater ecclesia frequentat & multiplicat Haleluia. Quapropter dignum duxi alibi vel modicum insinuare charitati vestræ, quid si bi velit Haleluia, ne illud pretiosissimum vtiliter nominetis, & inutiliter sine degustatione spirituali decantetis, quasi irracionales aues ad loquendum & cætantandum doctæ: Iuxta venerabilem Nicolaum de Lyra, super psalmum 104. Halleluia primo inter cæteros psalmos intitulatum, sunt duæ dictiones hebraicæ Halelu Ia. Et est Halelu idem quod laudate, Ia deum. Idem dixit mihi dominus Victor hebræus. Cæterum ecclesia dei vitur Haleluia pro vnica dictione vt denotet potius quàm significet affectum gaudii

Spiritualis in laude dei, & sit vox exultationis & lætitiæ in tabernaculis iustorum, quæ delata est nobis de frequentia curiæ regni cælorum. Huic concordat eò suetudo ordinis Carthusiensis, quia Halleluia non v̄ hebræū, id est, Halelu trisyllabū, & la monasyllabum, sed velut latinam & vnicam dictionē, p̄ferimus in libro Apocalypsis sic: Et iterum dixerunt Halleluia. In n̄uit igitur nobis Halleluia, affectum dulcedinis, iubilationis & gaudij spiritualis ineffabilis & immensis in laude domini. Quod fit quando intellectus seu vis fio & voluntas seu affectio occurrunt simul in cædore & puritate superlaudabili & supamabili deo. Q̄n̄ eius p̄sentia illuminat intellectū vt videat, & inf̄amat affectum vt sentiat, & memoriam aperit vt audiat qd loquatur dominus, tunc sequitur Halleluia. Merito talis iubilatio solēnitati debetur paschali, in qua luce mirabili p̄fundimur, agnoscentes qd gaudij & gloriæ dño & saluatori nostro, amatori nostro, glorificatori nostro, patri nostro sup̄dulcissimo, dño Iesu Christo & suæ p̄ssimæ matri, sanctis in cælis, in limbo, in terris, totiq; humano generi p̄stitum est, vt dignissime iubilare debeamus. De hac die ait Augustinus: Pascha Christi, salus est mundi, regnum cælorum gloria superiorū, vita credētū, resurrectio mortuorū, occasus inferni, contritio mortis, . Hæc est dilectissima dies quam fecit dominus, dies excelsior cunctis & dulcior vniuersis, in qua dominus surrexit à mortuis, in qua singulorum scilicet discipulorum mentes gaudio & exultatione perfudit. Congruit igitur eōgratulari CHRISTO IESU, & p̄ssimæ matri eius & nostræ omnibusque sanctis, quemadmodum condoluimus p̄cedentibus diebus, & contristati fuimus. Hoc enim & natura docet, quia dñi caput habet aliquod magnum gaudium, puta dum coronatur in regnum, tunc congaudent omnia mēbra. Quapropter APOSTOLVS dicit:

Psalm. 117

Apoca. 19

Psalm. 84

August.

Psalm. 117

1. Cori. 12.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS:

Si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra, si gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membris. Sicut ergo fuimus socii passionis, sic simus & socii resurrectionis, præ iubilatione mentis cantantes Halleluia. Itaque fratres charissimi & desiderantissimi gaudium meum, & corona mea in domino, vbicunque sonare audieritis Halleluia, statim cor vestrum cum iubilo eleuetur in deum, secundum subiectam naturam, id est, secundum beneficium quod narratur, scilicet post beneficium missæ dicatur: Ite missa est Halleluia, deo gratias, Halleluia, id est, cum iubilatione. Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, etiam ut credimus, in medio nostrum Halleluia. Similiter per anni circulum fiat, ut quantum possumus Halleluia cum iubilo exprimamus. Vbi vero be neficiū nullum speciale recolitur, iubilandum est de præsentia dei, quæ nunquam nos relinquit, quæ mundo cordi suauißima est, Cætera per vos ipsos inquirete & cogitate. Occasionem dare volui pro modulo nostræ exhortationis debitæ. Dixi supra quod vox hæc Halleluia delata est nobis de frequentia curiæ regni cælorum. Qui ergo Halleluia cum iubilatione cantare desiderat, diligenter inquiret qua occasione vel incitatione hæc vox formata fuerit. Primo formata fuit propter casum Babyloniz, & mundi designat, propter vos cum confusione, quibus diuersis vitijs, peccatis & sceleribus contra deum clamat. Oportet ergo, ut qui Halleluia cum iubilo frequentare desiderat, mundus totus in eo cadat. Quia mentis iubilatio, & mundi delectatio legem contra habent. Ideo vna posita, alia amouet. Vnde ait apostolus Iacobus: Nescitis, quia amicitia huius mundi inimica est deo: Quicumque ergo voluerit esse amicus seculi huius, inimicus dei constituetur. Et apostolus Iohannes consulit dicens: Nolite diligere mundum neque ea quæ in mundo sunt, quoniam si quis diligit mundum, non est

Philip. 4

Ioha. 20.

Gene. 11.

Iaco. 4.

1. Ioh. 2.

charitas patris in eo. Ergo, talis non potest iubilare
 deo, dicēdo Halleluia. Sed vos charissimi, corporalis
 & exterius mundū reliquistis, & vobiscū cantauimus
 Halleluia: tamen hoc non sufficit ad perfectā iubilati-
 onem, quā ut in Apoclypsi dicitur: Et iterum dixerūt
 Halleluia, eo quod deus iudicauit de meretrice magna quę
 corripuit terram, & quia vindicauit deus sanguinem
 seruatorum suorum. Oportet ergo quod omnes nequis-
 tias mūdi iudicetis cū deo, & occidatis, luxuriā, mol-
 litiem, comestiones, ebrietates, superbiam, inanem
 gloriam, inobedientiam, impatientiam, iram, odium
 inuidiam, animositates, & si quę sunt huiusmodi
 secularia peccata secundū prudentiā seculi & carnis,
 ne sitis de numero eorum qui cū fugissent in eremū,
 seminauerunt agros & plantaerunt vineas, & fece-
 runt fructum natiuitatis: hoc est, cum fugissent de
 seculo in eremum, de eremo rursus fecerunt seculū.
 Contra quos dicitur in Numeris; Si nolueritis ha-
 bitatores terrę interficere qui remanserint, erūt vo-
 bis quasi clauis in oculis, scilicet ad excæcandum in-
 telligentiam, & quasi lanceę in lateribus ad mortifi-
 candum conscientiam. Sic fit prohdolor in pluribus
 religiosis, qui colunt in terra promissionis, & in do-
 mo dei idola, id est, peccata carnis & seculi. Propterea
 manent excæcati & perversi, eijciendi finaliter de ter-
 ra optima, quā dedit eis deus patrum ipsorū. Aferit
 se Iohannes apostolus audisse Halleluia post vocem
 aquarum multarum. Qui ergo vere iubilare voluerit
 Halleluia, abluat peccata sua inundatiōe lachrymarū
 & pœnitentię. Et iterum postquam ceciderunt se-
 niores viginti quatuor ante animalia quatuor & ado-
 rassent dominum, audiuit Iohannes Halleluia. Vo-
 lens ergo perfecte iubilare deo Halleluia, humiliet
 se deo, latria colat, suppliciter oret & expostulet,
 & dabitur ei ab eo qui dat omnibus affluenter
 & non impropere. Sed quid dabitur ei qui

Apoc. 19

Psal. 100.

Num. 33

Apoc. 19.

Iere. 9.

Iac. 1.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

stat in oratione quasi irrideret deum, ridendo, fabulando, circūspiciendo, se volūtariē distrahendo, alios irritādo, & ad leuitatem prouocando, vel saltem non laborando, sed dormitando, cum dominus dicat:

Jerem. 48 Maledictus qui facit opus domini negligenter? Et
Bernard. Bernardus: Omnia quæ ibi scilicet in diuinis dicuntur, vsq; ad vnam literam te noueris pro certo debetorem, vel dicēdi in tuo choro, vel audiendi in alio.

Tobia 13 In Tobia legitur, quod ex lapide candido & mūdo omnes plateæ Hierusalem sternentur, & per omnes vicos eius cantabit halleluia. Hoc impletur in viris perfectis, qui habent intelligentiam candidam, & affectionem mundam: & ideo per omnes vires animæ iubilant halleluia in via, & æternaliter in patria. Ad hanc puritatem ex voto tendere tenemur: Nemo negligat. Omnes charissimi nitamur simul, vt hic gustare valeamus quā suavis, & imperpetuum, quā felix est dominus, quatenus cum omnibus perfectis & beatis decantare mereamur: Halleluia.

Psal. 33
1. Petri, 2

Tres Mariæ, vnguentaque quibus dominum vnixerunt, quid nos doceant. Exhortatio III.

Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salomæ, emerunt aromata, vt venientes, vngerēt Iesum. Marci vltimo. Manifestum est quod factum istarum sceminarum ostendit magnam affectionem earum ad dominum nostræ Iesum Christum. Absortpę enim amore ipsius iam mortui & sepulti, non timebant corpus mortuum, nec tenebras noctis, nec armatos milites hostes Christi, & ipsum amantium, nec cogitauerunt de ingenti saxo aduoluto ad ostium, sed constanter venerunt valde mane

vnguerent Iesum. Quod factum merito nos moue
 re debet, & affectum amoris in nobis inflammare ad
 amoris obsequia impendendum domino Iesu, nō iā
 mortuo & sepulto, sed melioris conditionis existiē-
 ti, viuenti, & regnanti in cœlis. Vnde venerabilis Beda. Beda.
 da ait: Sicut quod valde mane mulieres venerunt
 ad monumentum, iuxta historiam magnus fer-
 uor charitatis ostenditur: Ita iuxta intellectum mys-
 ticum nobis datur exemplum, vt illuminata facie,
 discussisq; vitiorum tenebris, odorem bonorum ope-
 rum domino, & orationum suauitatem studeamus
 offerre. Sciendum autem quod tres sunt status saluā-
 dorum, per istas Marias designati, scilicet, pœnitens-
 tium, proficientium, & pefectorum, secundum quorū
 statū diuersitatem, diuersa obsequia charitatis Chri-
 sto Iesu impenduntur. Maria Magdalena significat
 statum pœnitentiū, quia Maria vna interpretatio-
 ne dicitur quasi amarum mare. Horum, scilicet pœni-
 tentium aromata quibus cōdire debent Iesum, sunt
 dolor cordis, pudor confessionis, & labor satisfacti-
 onis. De primo dicitur in Psalmo: Sacrificium deo Psal. 50
 spiritus contribulatus. Hoc vngentum est deo gratif-
 icum, & magis quā sacrificium, vt patet ibidem.
 Debet autem hoc vnguētum colligi in horto cogniti-
 onis propriæ vilitatis. Nam dicit Ambrosius: Tanto Ambrosi.
 quis amplius dolet, quāto se magis cognoscit. Et de-
 bet cōfici cum myrrha & aloe, vt fecit Nicodemus.
 Sunt autem istæ herbæ amaræ, & designāt quod cō-
 tritio debet esse cum amara displicentia peccatorum
 quatenus purgare & cōseruare possit hominem à
 corruptione omnis peccati. Secundum vnguentum
 pœnitentium est oris confessio. Hoc autem vnguen-
 tum confici debet de nardo collecto ex horto humis-
 litatis. Est autem nardus herba parua, & valde odori-
 fera: sic & humilis confessio & suis ipsius vilificatio
 valde placet deo, de quo Gregorius. Gregorius
 Quanto quis

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- sibi uilior, tãto deo charior. Hoc unguentũ sanat uulnẽ animæ. Isidorus: Confessio sanat, confessio iustificat, confessio veniam impetrat. Tertium unguentum debet esse satisfactio operis, & debet confici de thure, quod est aroma redolens. Sic satisfactio ualde redolet coram deo. Ideo scribitur in Luca: Facite fructus dignos pœnitentię. Ratio, quia dicit Gregorius Qui propria mala committit, necesse est ut per propriam pœnam diluat. Thus hoc colligi debet in hortu proprię uoluntatis. Sicut enim peccauimus uoluntarie, sic & pœnitere & libenter satisfacere debemus.
- Isidorus.**
- Lucæ 3**
- Roman. 6**
- Maria Iacobi.**
- Iacobi 4**
- Roma. 12**
- Galatas 6**
- 2. Cor. 11**
- Iob 30**
- Iacobi 3**
- Iuxta illud: Sicut exhibuistis membra uestra seruire immundicię & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitię in sanctificationem. Maria Iacobi significat proficētes, eo quod Iacobus interpretatur supplantator. Sic & proficientes debent supplantare peccata, & luctari contra illa. Et proficiens anima, merito dicitur Maria, quia Maria syriace dicitur domina. Necesse est enim proficientibus dominari passionibus suis, & luctari contra tentationes & diabolum, iuxta illud Iacobi: Resistite diabolo, & fugiet a uobis.
- ¶ Sciendum q̄ proficientes debent habere triplex unguentum, quod debet confici ex amarissimis herbis collectis ex horto proximi, considerando uel delictet omnes defectus & miseria eius. Primo debet habere unguentum cordis, id est, compassionem, sicut docet Apostolus: Flere cum flentibus. Et iterum: Alter alterius onera portate. Itemque: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Et sanctus Iob ait: Flebam super eo qui afflictus erat, & anima mea compatiēbatur pauperi. Secundo debent habere unguentũ oris, proximum consolando, instruendo, corrigendo, & exhortando ad ædificationem, sicut scribit sanctus Iacobus. Qui conuerti fecerit peccatorem ab

errore viæ suæ, animam eius saluabit à morte. Si viderint fratrem errantem, corrigere eum debent. Iuxta illud: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum & cæter. id est, te sciente. Quod si ignarus fuerit, instruere debent eum. Quod docet Apostolus ad Galathas: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Tertio debent habere vnguentum operis, scilicet, misericordiam in effectu. Vnde sanctus Iohannes ait: Non diligamus verbo & lingua, sed opere & veritate. Et hæc omnia aromata debent emi nummo charitatis, iuxta illud: Omnia vestra in charitate fiant. Maria, Salome significat perfectos vel contemplatiuos. Nam Salome interpretatur pacifica. Sic perfecti & contemplatiui, & **CARTHUSIENSES** intra se pacifici (subactis vitijs) à tumultu seculi separati, solis cælestibus intenti sunt. Et merito signantur per Mariam, quæ alia interpretatione dicitur illuminata, vel illuminatrix, quia ipsi à deo illuminati, etiam cæteros illustant. Hi vnguenta conficere debent de balsamo, id est, de omnibus beneficijs à deo collatis quia balsamum est gutta nobilissima. Sic sunt beneficia dei, præcipue quæ crescunt in horto saluatoris nostri Iesu, & inde conficere debent triplex vnguentum, scilicet cordis, oris & operis. Primum vnguentum cordis, est deuotio, quod valde placet deo. Vnde dicit **CASSIANVS**: Melius est deuotum in minoribus, quam sine deuotione in maioribus operibus inueniri. Deuotio autem est voluntas quædam prompte tradendi se ad ea quæ pertinet ad dei famulatum. Deuotionis vero signa, vt sunt gestus, vel fructus, vt est dulcedo, non multum opus magnificent. Secundum est vnguentum oris. Et est gratiarum actio pro omnibus beneficijs

Matth. 18
Galat. 6

1. Iohan. 3

1. Cor. 16
Maria Salome.

Cassianus

Deuotio
quid.

- Pfalm. 102** diuinis. *Pfal.* Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius, imo nedum pro prosperis, sed etiã pro aduersis gratias agere debet proficiẽtes. *Chrysoftomus* in tractatu de symbolis. Admonco vos ait, vt in omnibus benedicatis dominum. Si venerint mala benedicatis dominum vt dissoluantur, si bona, vt perseueret. Dicit etiam *Cassiodorus*. Meliora meretur suscipere, qui collata bona ingratitude probatur non amittere. Tertium unguentum est omnium horum perseuerantia, vt in ijs exercitijs bonis homo non stanzatur tædio, nec statuatur sibi terminum, sed semper tendat in melius, quia in spiritali profectu non est status. Nã vt dicit *Augustinus*: Vbi dixisti sufficit, ibi defecisti. In oblatione quoque hostiæ pacifiçæ agitur offerri debuit cauda tota, ad designandum quod deum pacificat opus bonum & est meritorium. cū perseuerantia vt inquit *Chrysoftomus*: Tolle perseuerantiam, & nullum obsequium habet mercedem. De quo ait *Gregorius*: Incassum bonum agitur, si ante terminum vitæ deferatur. Hoc vltimum unguentum conuenit & necessarium est omnibus existentibus in aliquo prædictorum statuum. Et quicumque est in vno statu, nõ omnino alienus est ab alio, quãquã principaliter circa exercitia vnus status studium eius versetur, imo semper habet aliquid de alijs. Quam diu em̃ in via sumus, non debemus statũ penitentium postponere, quia de commissis malis semper penitere oportet. Insuper etiã semper peccatores manemus. Quis em̃ mundũ gloriabitur se habere cor? Quia vero inter hoies conuersamur, semper erit quod ipsi à nobis portet & quod nos portemus ab ipsis, quia defectuosi sumus omnes. Oportet etiam vt in virtutibus semper proficiamus, quod spectat ad statũ secundũ. Inherere vero deo per dilectionis affectum, & iugiter vacare ea ius cõteplatiõis, summe necessariũ est (quã humana ista

temporalis vita admittit) quia est finis omnium quæ agimus. & participatio beatitudinis in hac vita, in tura vero vita res nostra est.

De cicatricibus Iesu, ex quibus velut libro intus & foris scripto, amorē eius ad nos legere debemus.

Exhortatio. V.

Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Lucæ 24. Ob recordationē immēsi gaudij, quod virginea mater dei Maria habuit, quādo vniuersū sup̄charissimū filiū Iesum, crudelissime, & in sua p̄sentia occisum, tumulātū, ab oībus desperatū, à se sola vero firme fide expectatū, rediuuū inspexit, alloquebat, cōtrectabat, & p̄ impetratiōe gaudij huiuscemōi & gratiæ, deuotissime eā salutemus, dicētes: Aue Maria. Videte manus meas, & vbi supra. Charissimi discipuli sanctificatus illuxit nobis, in quō recordamur mortem absorptā, & vitā nobis restitutā æternā. Hæc est dies quā fecit dñs, surgēdo à mortuis vt merito lætari & exultare debeamus in ea, p̄ magnitudine boni nobis collati. Vt autē de tanto bono certificaremur dignatus est dñs cōdescēdere nostræ infirmitati, eā dē p̄ multa veræ resurrectionis & nouæ vitæ signa & indicia erigēdo & modicā fidē humanę tarditatis augmentādo & roborādo, amoris quō tepiditate accendēdo & inflāmando. Inter cætera vero inditia illud p̄cipuū esse videtur, & omni iugiter deuotiōe amplectēdū quod scilicet quinquē vulnerum cicatricibus ornatum (cū quibus in cruce pepēdit) sese discipulis manifestauit. Per illā enim apparitiōē nō solū fidē instruxit, sed etiā amorē excellētissimū insinuauit, quāsi diceret, quod factō exhibuit: Videte manus meas & pedes & legite in eis

Psal. 117.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

& discite, atq; intelligite quantum dilexerim vos. Si cut sum foris confixus, ita sum vobis intus cōnexus. Credite, & reamate. Hæc est potissima causa quare cicatrices reseruauit. Assignant tamen aliæ causæ. Quarum prima est, vt ostensa vulnere cicatrice infidelitatis vulnus sanaret. Quas cicatrices & tunc seruauit & in iudicio seruaturus est, primo ad fidem resurrectionis instruendam. Deinde vt patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Tertio, vt sua morte redemptis q̄ misericorditer sint adiuti, propositis eiusdem mortis insinuet inditijs. Et postremo, vt in iudicio quam iuste damnentur impij denuntiet, ostensa quam ab illis accepit cicatrice. Non ergo ex impotentia curandi cicatrices reseruauit, sed vt perpetuum victoriae sue circumferat triumphum. Sed (vt dicere cœperã) propterea reseruauit cicatrices, vt eas ostendendo, excellentiam nobis ostenderet suæ eximiæ charitatis, & ad reciprocam induceret dilectionem. Ambrosius: Seruauit cicatrices, vt imprimeret discipulis memoriam passionis suæ non esse intermittendam (cuius signa circumferret in suæ gloriæ maiestate) sed vt in eis legerent & reuoluerent opera redemptionis humanæ, exemplar virtutis, viã perfectionis. Hunc libere preciosissimo sanguine exaratum (Iesum dico in manibus & pedibus vulneratum, in latere q̄q; lanceatum) præ ceteris fidelibus contulit fratribus Carthusiensibus legendum, intelligendum, deuorandum. Tanta dignatione nos super omnes dignificauit, vt suos nos fore cubicularios discerneret & secretarios, quos suo semper voluit præsentem esse conspectui, quem iugiter cõtemplaremur. Hoc verum est ex parte ministerij nobis commissi, licet ministri sæpe se subtrahant, alijs intenti vilibus. Attendamus charissimi ministerium nostrum, dum merendi tempora subsunt, & hunc libere scriptum intus & foris legamus. Foris in humanita;

Ambrosi.

De eius legamus omnium virtutum perfectionem ad sequendum. Intus in diuinitate eius legamus omnē felicitatem ad quiescendum. Vt autem per feste lege-
re, & veraciter intelligere hūc librum valeamus, primo eum deuoremus. Toto ore, id est, affectione ex li-
bera voluntate Iesum capiamus, & comedendo hunc
librū, erit in ore nostro taq̄ mel. Iuxta mellifluū Ber-
nardum: Iesus est in ore mel. Amaricabit autē vētrē
nostrū. Quia Iesus vulneratus, missus in ventrem me-
morix amaritudinem inducit, tamē saluberrimū. Vn-
de dicit in Threnis, & cantatur in solennijs eucharis-
tix: Memoria memor ero, & tabescet in me anima
mea. Bona medicina animæ est Iesus vulneratus. A-
maritudinem in salutem stabilem, dulcedinem in de-
uotionem laudabilem, sanitatem in illuminationē in-
fallibilem operatur. Sumamus hāc medicinā Iesum,
qa nisi sumptus fuerit, amaritudinem & dulcorē ope-
rando, ipsum cognoscere non valebimus. Dicitur em̄
in psalmo: Gustate & videte. Huius figura præces-
sit, quando (vt narrat historia Regum) I O N A S
T H A S fluens mel gustauit, & aperti sunt oculi e-
ius. Ionathas, id est, columbæ donum, hoc est, ho-
mo fidelis ex spiritus sancti dono deo deuotus, qui q̄-
rit agnoscere & contemplari deum suum, fluentem
super terrā, .i. humanatum, in terra cum hominibus
conuersantem, vt oculi cordis habilitentur, capaces
que reddantur illius excellentissimi luminis, primo
debet deum & hominem I E S V M affectu pu-
rificato ab omni peccato, & ab omni inordinato
amore creaturarum recipere, atque dulcedinem ip-
sius experiri, & tunc illuminabitur & agnoscet eo-
um: Beati inquit, mundo corde, quoniam ipsi
deum videbunt. Diuina enim consolatio (teste
B E R N A R D O) est liquor nobilissi-
mus, non funditur à deo, nisi in vas mundum. In

Apoc. 10.]

Thre. 5.

Psalm. 33
1. Reg. 14

Baruch, 5.

Matth. 5.
Bernard.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Philip. 4** quo receptus, vngit, mollit, sapit, exuperans om-
 nis sensum. Rursus incenditur vt urat & luceat, vrit vt
 omnem rubiginem peccatorum consumat, dissimilitu-
 dinem tollat, charitatem incendat & augeat. Lucet,
 vt dilectum in quo diligens delectatur ostendat. Divi-
 nitas quæ propter dulcedinem in libro Regum per
 mel fluens, eadem propter misericordiam in Cantu-
Cantico. 3 cis Canticorum per oleam vel vnguentum effusum de-
 signatur. Qui ergo gustat Iesum, legat Iesum. Legat
 pro vna lectione aliquid in quinque vulneribus, quæ
 ostendit in argumentum nouæ vitæ & veræ resurre-
 ctionis, postquam resurrexerat à mortuis. In pedibus les-
 gat ad imitandum affectiones Christi, quibus nihil
 vanum, nihil terrenum desiderabat, sed humilitate sus-
 perbiæ, paupertate auaritiæ calcavit, & calcare
 docuit, quarum prima initium, secunda vero omnium
 malorum radix est. Vt autem hæc mala à nobis tolle-
 rentur, ipse dignanter in pedibus clauos accepit, & in
 ipsis mortuus est, & rediuuus cicatrices ostendit. In
 manibus legat Christi actiones, quibus fortiter salu-
 tem nostram operatus est: vna manu apprehendens
Philip. 3 obedientiam, altera patientiam: factus obediens vs-
 que ad mortem, mortem autem crucis, curas tali me-
 dicamine vulnera impatientiæ & inobedientiæ nos-
 træ. Parentes quippe nostri libertatem quam debe-
 bant patienter expectare, & mereri, volentes præri-
 pere, inobedientes facti sunt. Et facta rapina pomi,
 vulnus animæ lethale acceperunt, quo omnes mori-
Psal. 68 mur. Christus vero quod non rapuit exoluit, dum
 immunis ab omni vulnere Adæ, manibus cruci dig-
 nanter pro pomo affixus est. Harum cicatrices redi-
 uiuus ostendit. In vulnere lateris, quod itur ad cor,
 & vulnere cordis præsentat, legat charitatem Christi
 qua maior inueniri non potest. Ibidem plane intellis-
 get, quantum eum dilexit deus, quantum Iesus homo
 vt animam suam daret, iustus pro iniusto, Hac chari-

ate dominus Iesus nostrorum operuit multitudinē peccatorum. Huius mortis vulnus rediuus ostendit. Huius libri & horum vulnerum lector attendat, vt quod intelligentia didicit, opere impleat: quia sciens voluntatem domini, & non implens, vapulabit multis. Sit ergo affectione humilis & pauper, in actione obediens & patiens. Sit corde Iesum super omnia diligens. Contraria his bonis vitia in se crucifigat & mortificet. Et si signa aut cicatrices huius mortificationis veraciter habuerit, ipse quidem in nouam vitam transiit, suæ autem resurrectionis inditia alijs ostendit, & in proximo est, quod ad cœlestem gloriam perpetue victurus ascendet.

Lucæ 12

De gaudio Christi quod habuit in sua resurrectione, de gesticulatione Iudæorum, pariter & metu.

Exhortatio VI.

Oncidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia. Psalmo 29. Excedit plane charissimi capacitatem nostram agnoscere, quali gaudio repletus fuerit dominus noster Iesus, quando conscisso sacco mortalitatis suæ, lætitia gloriæ resurrectionis circumdatus reuixerat. Enimvero materia maximi gaudij in eo copiosissime extiterat. Iam enim pœnalitas transferat in impassibilitatem, mortalitas in immortalitatem, ponderositas in agilitatē mouendi se subito de loco in locum, grossities in penetrabilitatem eundi per corpora dura, tenebrositas in luminositatem, corpus despectum in corpus glorificatum, anima (quo ad inferiorem portionem eius) exposita & impleta doloribus & tristitijs, in securita-

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tem nunq̄ dolendi, & semper gaudendi. Et quis oēm
materiam gaudendi (quæ à domino Iesu in sua resur-
rectione obuenerit) explicet? Consideremus nunc cha-
rissimi, quantum poterimus, dño hoc præstante, &
gustemus qualiter illa deo gratissima aia, deuotissima
illuminatissima, & purissima, sine vlla compunctione
& deo personaliter vnita, & vltra oēm creaturam
vnicè dilecta, affectuosissime ascenderit fruiue in de-
um, gratias pro tantis beneficijs humillime agēdo &
dicendo: Exaltabo te domine qm̄ suscepisti me. O cui
hoc sapit, congaudendo dño Iesu, quid sentit? Maria
mater Iesu sentit. Viri mortificati & deuoti hoc sen-
tiunt, vnusquisq; pro captu suo. Hoc est enim cele-
brare resurrectionem domini Iesu, credere in eo fas-
tam, & in nobis fiendam, diligere eam, & gaudere
de ea. Dixit ergo dominus Iesus rediuuius: Exaltabo
te domine, id est, laudabo te, glorificabo te, quoniam
suscepisti me, ex manibus inimicorum & affligentiu
& crucifigentium liberasti me, & in statum glorios-
sum adduxisti me, nec delectasti inimicos meos super
me. Delectatio est nomen commune bestijs & homi-
nibus, sensibus & animabus. Gaudium vero proprie
est in appetitu rationali. Vbicumque ergo est gaudi-
um, ibi est delectatio, sed nõ e cōuerso. Delectatio em̄
potest esse sine gaudio. Dicit ergo, nec delectasti imi-
cos meos super me. Quia non sunt permisi inimici
domini Iesu delectari super eum, nec in sensibili appe-
titu, nec in rationali: quia non est gaudiū impijs. Gau-
dium enim præsupponit pacem: Sed non est pax im-
pijs, dicit dominus. Nisi enim quieuerit appetitus in
vero bono coniuncto & scito, non potest esse gaudi-
um, sed est gestus, vel gesticulatio in falso bono con-
iuncto, vel adepto & cognito. Iudæi vero gaudere
visi sunt, cum Iudas Iesum venderet, sicut scriptum
est: Gausi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare, & læ-
tati sunt cum caput ante crucem agitent, &ceter.

Psalm. 29

Delectatio
quid.
Gaudium
quid.

Isaie 48
& 67.

Luce 22
Math. 27

Sed manifestum est, quod de vero malo & falso bono lætati sunt, ut illud proprie de ipsis dici poterat: Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Ergo non sunt ꝑe delectati super eum. Et illa falsa delectatio, quam diu durauit? Certe ad momentum.

Prouer. 10

Vnde Iob ait: Gaudium hypocritæ ad instar puncti.

Iob. 2

Iudæi & hostes Christi hypocritæ in euangelio nominantur. Et vere hypocritæ erant, sub specie iusti zeli suas impietates celantes, cum essent detractores Christi, deo odibiles, falsi testes, ex odio & inuidia sanguinem innocentem tradentes, & quem hæc redem nouerant & dei filium negantes, & occidentes, postquam excæcasset eos malitia ipsorum.

Lucæ 12

Gaudium ipsorum hypocritarum super captiuitate & occisione Christi comparatum ad gloriam resurrectionis eius (quæ in perpetuum manebit) est ad instar panni hoc est, ad modicum tempus. Quod sicut erat falsum gaudium, ita erat & anxietatis plenum. Quid putandum est, cogitauerunt cogitationibus timidis impij Iudæi, quando audierunt quod capientes Christum omnes prostrati erant in terram, & Malchus grandi miraculo curatus? Talia enim ab omnibus libenter narrantur. An non timuerunt, quod adhuc de manibus ipsorum se excuteret, sicut alias frequenter fecerat? Semper enim præsumit sæua perturbata conscientia. Præsumit enim semper maiora aduersa. Hoc ipsum etiam aperte in fine Pilato dixerunt: Et erit error posterior peior priore. Quantum etiam timuerunt quoniam uidebant eum a nullo falso teste posse conuenienter conuinci, ab Herode solum illudi, a Pilato defendi, in tantum iam in suis friuolis accusationibus spe frustrati ut ad terrendum iudicem, & a iustitia declinandum recurrerent, dicendo: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris? Gestu ꝑo turpi haud dubium furebant quoniam sententiã iniustã a iudice obrinuerant, & sub cruce dñi Iesu illudebãt. Sed quod præsumebat sæua perturbata conscientia

Actu. 2

Sapient. 17

Matth. 27

Iohan. 18.

Marc. 15

Sapient. 17

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

quando tribus horis solem eclipsari, & horribilem
noctem (quod à seculis inauditum erat) induci vide
bant: Terræ motum fieri, petras scindi, velum rumpi,
monumenta aperiri, turbas tundentes pectora do
lere, tribunum videntem Iesum valido cum clamo
re morientem, iustum & dei filium confiteri sentirēt,
audirent & viderent. Sed his clariora successerunt,
quando milites custodes, & mortui de monumentis
exeuntes, & multis apparentes, & nedum ipso die,
sed etiam alijs diuerfis diebus, multiplices Christi ap
paritiones: insuper & eius coram multitudine ascensio,
spiritus sancti missio, apostolorum cum maximis
miraculis prædicatio, testimonium præbuerunt quod
vere ipse dominus Iesus resurrexisset & viueret. Nō
sunt ergo Iudæi, & inimici Iesu lætati super eum. Po
tius ipse delectatus est super eos, quia per mortem quæ
inferebāt mortem occidit, diabolum (mortis autho
rem) superauit & ligauit, mundum vicit, peccata des
leuit, mortuos perpetuos ad vitam sempiternam per
duxit, hostes suos sibi in fide & amore subdidit, & p
ignominiam passionis intravit in gloriam suam. Et
ex his colligere possumus, quod affectuosissime &
gaudiofissime dominus Iesus concisionem sacci cor
poris sui mortalis, iam circumdatus lætitia resurrecti
onis deum exaltauerit, id est, diuinam excellentiam
laudauerit & glorificauerit. Concisio sacci est ruptio
vinculi quo naturaliter corpus animæ colligat. Hæc
ruptio erat in domino Iesu amarissima, quia ipse illā
ruptionem clarissimo intuebatur & intelligebat, &
imaginabatur, & sentiebat, eo quod nulla tormenta
animarum eius in ipsius operationibus impendere vi
debant: quod non est in villo homine. Insuper secū
dum mensuram peccatorum ipsi domino Iesu data
beret peccata totius generis humani, pœna quæ ex
olebat pro eis, erat maxima ac amarissima. Idcirco

Etiam subsequens in resurrectione lætitia erat excel-
lentissima, & gaudium nobilissimum. Cōgaudeamus
charissimi fratres domino Iesu amatori, saluatori &
glorificatori nostro, p̄dicta atq; similia pio corde re-
colentes in præsentia ipsius: quia ipse intuetur cor-
da singulorum. Tempus adest, quo cōcidetur saccus
noster: Vtinam possemus domino Iesu opitulante,
dicere: Concidisti saccum meum, & circumdedisti me
lætitia. De communi cursu, in morte homines transe-
unt de pœna minore in pœnam maiorem. Et beatus
iudicatur, qui ad pœnas purgatoriij deputatus fuerit.
Misera conditio. Legimus in scripturis sacris atq; hi-
storijis, & sæpe audiuimus qualia passi sunt mali ho-
mines (vt de sanctis martyribus sileamus, qui per gra-
uissima tormenta concisionem sacci acceperunt, &
æternam lætitiã sine mora recipere meruerũt) Sed
isti mali homines post horrenda supplicia, concisso
pœnosissime sacco, in gehennalibus pœnis demersi
sunt. Quid nobis futurum sit, ignoramus. In tali dis-
crimine totis medullis cordis ad dominũ Iesum con-
fugiamus, amicitiam & familiaritatem cum ipso con-
trahamus, ipsi in vita conformemur, cordis munditiã
& innocentiam in concisione sacci nostri eidem
præsentemus: & haud dubium, statim sempiternæ læ-
titie indumento vestiemur.

Psalm. 29

Quam fuerit necessaria resurrectio Christi. Exhortatio VII.

Portebat Christum pati, & resurgere à
mortuis. Lucæ 24. Plura sunt quæ ne-
cessitatem resurrectionis domini Iesu
videntur inducere, ex quibus aliqua p-
ponam. Primum est commendatio dis-
tinctæ iustitiæ, ad quam pertinet exalta-
re illos, qui se propter deum humiliãt, secundum sen-
tentiam matris Iesu: Deposuit potentes de sede,

Lucæ 1

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

phil. 2. & exaltauit humiles. Quia igit dominus Iesus, Chri-
 stus domini, & ipsemet dominus, propter charitatē
 Iohan. 12. & obedientiam dei, se humiliatit vsq; ad mortem cru-
 cis, oportebat quod exaltaretur à deo, vsq; ad glorio-
 sam resurrectionem. Vnde ex eius persona dicitur
 Psalm. 138 in psal. Tu cognouisti. i. approbasti, sessionem meam
 id est, humilitatem & passionem, & resurrectionem
 meam, id est, glorificationem in resurrectione. Vt er-
 go ad gloriosam resurrectionē peruenire mereamur
 duces nostrum dominum Iesum imitemur, & humili-
 emus nos, humiliter implendo ea quæ tenemur perfi-
 cere ex promissione facta in baptisate & professio-
 ne. In quarum prima facti sumus Christiani, in secun-
 da vero Carthusiani: & ea factamus ex charitate &
 obedientia. Qui in his dominum Iesum imitati non
 fuerint, resurgēt quidem, sed resurrexerit ignominio-
 sa. Quia iuxta Apostoli sententiā: Omnes quidē re-
 surgemus, sc; boni & mali, sed non omnes immutabi-
 mur. Oēs em̄ resurgemus ad incorruptonē, sed non
 omnes ad gloriā, ad impassibilitatē, ad claritatē, ad a-
 gilitatē, ad subtilitatē corporis q̄ subtilitas potest dici
 sua spiritualitas. Portemus crucē cū Christo, viuam̄
 in cruce cum Christo, moriamur in cruce cū Christo
 & indubie resurgemus & viuemus gloriose æternalis-
 ter cum Christo. Secundum quod necessitatem res-
 surrectionis inducit, est nostræ fidei instructio, q̄
 per Christi resurrectionem, confirmata est fides nos-
 tra circa diuinitatem eius, iuxta illud A P O S T O L I:
 1 Cor. 13. Et si C H R I S T V S crucifixus est ex
 infirmitate nostra, id est, ex infirmitate ex nobis, &
 pro nobis assumpra, sed uiuit ex virtute dei, quæ vis
 delicti virtus diuina eum resuscitauit, & viuere fecit.
 Excedit enim resuscitatio mortui angelicam sublimi-
 tatem, excedit humanam humilitatem, excedit om-
 nis creaturæ vigorositatem, nec omnino spectat
 nisi ad viuificantem trinitatem. Quia ergo dominus

Iesus est verus homo & verus deus, mortuus est ex humanitate, & resurrexit & viuit ex deitate. Propterea bene dicitur, quod propria virtute resurrexit. Nam per mortem non fuit separata diuinitas, nec ab anima nec a carne Christi, quia anima a carne separata fuerat. Potest igitur anima Christi mortui & caro considerari dupliciter. Vno modo ratione deitatis, & sic corpus vnitum diuinitati animam resumpsit quam deposuerat, & anima diuinitati vnita corpus resumpsit quod dimiserat. Et hoc innuit apud Iohannem, ubi dominus dicit: Nemo tollat animam meam a me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Hoc enim dicitur ratione diuinitatis. Si vero consideremus corpus & animam Christi mortui, secundum virtutem naturae creatae, sic non potuerunt sibi inuicem reuniri, sed oportuit Christum resuscitari a deo. Haec fides dilectissimi versetur iugiter in vobis, & exerceatur animo vigilantissimo, & intellectu illuminatissimo: quia fundamentum est vniuersae structurae spiritualis aedificii, & maxime conducit ad profectum & finem salutis. Nam sine ea non remanet quaequam. Tertium quod necessitate resurrectionis inducit, est subleuatio nostrae spei. Quia dum videmus dominum Iesum resurgere, qui est caput nostrum, speramus & nos resurrecturos. Vnde Apostolus ad Corinthios reprehendit falsos praedicatores, dicens: Si (id est, quia) Christus praedicat, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Ipsa enim resurrectio domini nostri Iesu, est causa efficiens, & exemplaris nostrae resurrectionis. Efficiens quidem, in quantum humanitas (secundum quam resurrexit) est quodammodo instrumentum diuinitatis ipsius, & operatur in virtute eius. Et ideo sicut aha quae CHRISTVS in sua humanitate fecit, vel passus est, ex virtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria, ita & resurrectio eius est causa efficiens nostrae

Iohan. 10.

1. Cor. 15.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

resurrectionis virtute diuina: cuius propriū est mor-
tuos viuificare. Quæ quidem virtus præfentialiter
attingit omnia loca & tempora. Et talis cōtactus vir-
tualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Et quia
primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina
iustitia (vt supra dictum est) ex qua Christus ha-
bet potestatem iudicium fecere, inquitum filius homi-
nis est, virtus effectiua resurrectionis eius se exten-
dit non solū ad bonos, sed etiam ad malos, qui sunt
eius iudicio subiecti. Sicut autē resurrectio corporis
Christi (ex eo quod corpus illud est personaliter verbo
vnitum) est prima tempore, ita est prima dignitate
& perfectione. Semper autem id quod est perfectissimū,
est exemplar eius quod est minus perfectum, se-
cundū suū modū. Et ideo resurrectio Christi est cau-
sa exemplaris nostræ resurrectionis. Quod quidem
necessarium est, non ex parte resuscitantis, qui nō in-
diget exemplari, sed ex parte resuscitatorū, quos opor-
tet illi resurrectioni cōformari, iuxta illud Pauli: Re-
formabit corpus humilitatis nostræ, cōfiguratū cor-
pori claritatis suæ. Et hoc intelligitur de solis bonis
& sanctis. Licet enim efficacia resurrectionis Chris-
ti se extendat ad resurrectionem tam bonorum quā
malorum, exemplaritas tamen eius se extēdit, pprie
solum ad bonos: qui sunt facti cōformes filiationis
ipsius. Non solum autem resurrectio Christi est cau-
sa efficiens resurrectionis corporum nostrorum, sed
etiam animarū nostrarum, iuxta illud Apostoli: Res-
urrexit propter iustificationem nostram. Quæ res-
urrectio nihil aliud est quā resurrectio animarum
Et super illud psalmi: Ad vesperum demorabitur fletus,
dicit glossa, quod resurrectio Christi causa est re-
surrectionis nostræ, & animæ in præfenti, & corpo-
ris in futuro. Ratio in promptu est quia resurrectio
Christi agit in virtute diuinitatis, quæ quidem se ex-
tendit nō solū ad resurrectionem corporum, sed etiam

Iohan. 5.

phil. 3.

Rom. 8.

Rom. 4.

Psal. 29

tiam ad resurrectionem animarum . In qua concursit etiam ratio exemplaritatis, quia Christo resurgenti, debemus etiam secundum animam conformari: ut sicut Christus resurrexit per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus . Ex his satis patet quàm iuste & recte Apostolus arguit eos, qui prædicabant resurrectionem non esse . Præstatur nihilominus nobis fiducia sperandæ resurrectionis, qui in puluerem, & penè in nihilum post mortem reducimur, nec maneret nobis vlla spes resurgendi, nisi dominus Iesus amator noster, & saluator, causam nostram nimis malā in se suscepisset, p peccatis nostris moriendo, & pro resurrectione nostra resurgendo, per quā Christi resurrectionem, spes nostra subleuata & confirmata, & in nobis reposita est. Vnde ait Iob: Scio (p certitudinem scilicet fidei) quod redemptor meus, id est, Christus Iesus, viuit, à mortuis resurgēs, & ideo in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo deum quem visurus sum ego ipse & oculi mei conspecturi sunt, & nō alius, quasi diceret: Ego ipse idem numero post resurrectionem, qui ante mortem, contra dictum Aristo, 2 de generatione, qui dicit ea quæ corumpuntur redire, non eadem numero, sed tantū specie. Sequitur: Reposita est hæc spes mea in sinu meo .i. in corde meo. Loquitur sanctus Iob de ista spe tanquā de re charissima, q̄ in sinu absconditur, ne pda. Vide tis charissimi ex his dictis, q̄ necessaria fuerit Christi resurrectio, ut p eā ad bona opera, & votoz atq; promissoz nostrorū impletionē (ex charitate & obedientia, atq; humilitate exhibenda) puocaremur, & in fide & spe rei arduæ nimis valde, tamen optatissime saluberrimeque corroboraremur . Sunt nihilominus & aliæ necessarię causæ, quare oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis. Tum propter patris præordinationē, tum etiam propter Christi exaltationē

Rom. 6.

Iob. 19.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

tum propter humanam redemptionem, tum propter
Scripturarum impletionem. Si igitur propter preser-
ptas causas & alias (vtique assignabiles) oportebat
Christum dominum pati & resurgere, & ita intrare
in gloriam suam, quæ omnia ostendunt causam nos-
stram malam, iudicium dei durum, & iudicem iustū,
quid oportet fratres nos agere, quid pati, vt intrare
possim⁹ gloriam à deo paratam iustis & sanctis deis.
Non sumus ergo segnes, remissi, negligentes, vel secu-
ri, sed toto corde, & pauidi ad misericordiā domini
cōfugiamus, quā nulli veraciter poscenti deus denegat,
& insistamus opibus iustitiæ. Cū em̄ Christus ap-
paruerit vita nostra, tunc nos apparebimus cum eo
in gloria.

Coloss. 3

**¶ De virtute Christi resuscitantis mortu-
os in carne & spiritu, & quomodo de-
beamus quærere quæ sursum sunt,
deq; nobilitate Christi resurgen-
tis. Exhortatio VIII.**

I consurrexistis cum Christo, quæ sur-
sum sunt quærite, vbi Christus est in
dextera dei sedens quæ sursum sunt sa-
pientie, non quæ super terram. Ad Coloss. 3
Scitis charissimi ex sacra pagina scri-
pturæ, duplicem fore resurrectionem,
quas sua bñdicta passione dñs Iesus nobis cōmeruit
& sua resurrectione exēplificauit & figurauit: scilicet
corporalis, qua corpus resuscitatur ad vitam natura-
lem, & animæ propriæ, non alienæ reunitur, ita quod
ille vnus & idem qui aliquando vixerat & fuerat ho-
mo, & per mortem defierat esse homo, & impossibi-
bile erat per naturam iteꝝ reuerti ad esse humanū, &
fieri homo, virtute diuina idem per oīa reuertatur,
& sit ipsemet qui ante, & non alius. Vnde pulchrè

habetur in libro Iob : Scio quod redemptor meus vi-
 uit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum : Et
 rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea vide-
 bo deum saluatorem meum. Quem visurus sum ego
 ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Sic
 ergo Christus resurrexit. Vnde dicitur in Euange-
 lio: Surrexit dominus vere. Et omnes nos quoque
 in die iudicij resurgemus: De quo Apostolus ait: Ec-
 ce mysterium vobis dico, omnes quidem resurgemus.
 Tanta est Christi secundum diuinitatem potestas, qd
 omnium mortuorum corpora simul quædam comes-
 ta, quædam exusta, alia putrefacta, alia per particu-
 las in orbe dispersa, vnico nutu voluntatis simul res-
 suscitabit, & in momento coram eo stabunt perfecta
 Subest enim ei cum voluerit posse. De hoc Paulus:
 In ictu oculi, in nouissima tuba omnes resurgemus,
 O admirabilis virtus operandi hoc. Nouissima tuba
 est vox Christi retrahentis omnes ad vitam. Ictus
 oculi, momentum est. Hanc resurrectionem sua res-
 surrectione Christus dominus exemplificauit. Alia
 est resurrectio spiritualis, qua homo per gratiam dei
 resurgit à morte animæ, quod est peccatum mor-
 tale, de qua ait Apost. Surge qui dormis, & exurge à
 mortuis, & illuminabit te Christus, scz lumine gratiæ
 vitæ spiritualis, qua homo viuuit in deo, quod nullus
 potest efficere (sicut nec corporalem) nisi solus Chri-
 stus. Hanc resurrectionem sua resurrectiõe Christus
 dominus figurauit: Quia sicut Christus resurrexit à
 mortuis per gloriã patris, ita & nos in nouitate vitæ
 (scilicet spiritualis) ambulemus. Hinc itaque dixit
 Apostolus: Si consurrexistis cum Christo. i. si vere à
 morte animæ seu vitijs surrexistis, sicut Christus ve-
 re surrexit à morte corporis, quæ sursum sunt quæ-
 rite, id est, bona cælestia & æterna, quæ oculus non
 vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascende-
 runt, Illa desiderate, adipisci satagite, vtpote æter-

Iob. 19

Lucæ 24

1. Cor. 5

Sapient. 12

1. Cor. 12

Ephes. 5

Roma. 6

Coloss. 3

Isaia 64

1. Corin. 2

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

nam felicitatem, animæ & corporis glorificationem
 vt deo per claram visionem & perfectum amorem in
 gaudiosissima fruitione iungamini. Hæc enim quære
 re, est quærere quæ sursum sunt, Quamuis enim de
 us vbiq; est, tamen proprie dicitur esse in cœlo, vbi
 est per effectum sibi proprium, scilicet per misericor
 diam qua omnes ibidem existentes beatificat. Est eti
 am intelligendum quæ sursum sunt quærere, id est,
 ipsum deum quærere, qui supereminet vniuersę cre
 aturæ in infinitum in esse, in bonitate & charitate, et
 similibus: Vnde canimus: Sursum corda, habemus
 ad dominum. Quæ sursum sunt sapite, hoc est, diui
 na contemplata in fide, & amata in charitate, inter
 no gustu sapite. Hæc est vera & proprie dicta sapien
 tia. Beatus qui accipit. Donum dei est. De quo habet
 in Apocalypsi: Dabo ei inquit dominus, calculum cæ
 didum, id est, intellectum purificatum à phantasma
 tibus, & affectum ab omnibus immundis amoribus,
 & in calculo nomen nouum scriptum, hoc est, notiti
 am diuinam, & affectionem hominibus insuetam
 quod nemo scit, nisi qui accipit. Dicit dominus Iesus
 Omnis qui petit, accipit. Petamus ergo & accipiemus.
 Sanctus Iacobus ait: Si quis indiget sapientia, postu
 let à deo, qui dat omnibus affluenter, &c. & dabitur
 ei. Ideo monet & Paulus: Quæ sursum sunt quærere.
 Quia iuxta verissimam dñi Iesu sententiam, qui quæ
 rit inuenit, & pulsanti aperietur. Debemus ergo illa
 sapere quæ sursum sunt, non quæ super terram. Imò
 carnalia & terrena debemus despiciere & fastidire, ni
 si inquam sunt nobis necessaria, & simul stare pos
 sunt cum diuinis. Quæ vero cum deo haberi non pos
 sunt, sunt plenissime abijcienda, nedum mortalia pec
 cata, sed etiam venialia. Quia & si venialia deum ex
 corde non excludunt, tamen deo prædilecto domino
 nostro, & vere nos amâti, & cõrinue bona nobis ma
 xima præstanti displicent, & disponunt ad deum, à cor

Luca 11
 Iacob: 1

Coloss. 3
 Matthæ. 7
 Luca 11

de expellendum, quando placent, & scienter committuntur: sufficit quod ea committimus ex negligentia vel errore, & non ex proposito. Conemur charissimi fratres quæ sursum sunt querere & sapere, quia sicut hoc est optimum ac verissimum signum spiritualis resurrectionis, ita quod homo uiuat in deo, sic pessimum signum est, scilicet mortis spiritualis, quæ-rere quæ sunt super terram, & ea sapere. Tales, creaturas plus diligunt quam ceratorem, ideo in deo non uiuunt, sed in peccatis, & serui sunt diaboli. Resurgamus ergo à uitijis & peccatis, & caueamus ab eis, quæ deus odit ea in hominibus quos uult saluos facere, sed seipfos per peccata impediunt, ideo maxima hominum multitudo perit. Propter peccata dominus Iesus mortuus est amarissima & turpissima morte. Ipse est flos totius humanæ naturæ conceptus de spiritu sancto in uirgine matre de purissimis sanguinibus eius, plenus spiritu sancto à momento creationis eius, & omnibus charismatibus gratiæ eius repletus. Non enim ad mensuram dedit ei pater spiritum: Pater enim diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Vnde & de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiã pro gratia, &c. Tãtam enim accepit Iesus gratiam, quod nullæ creaturæ maior dari poterat. Adimpleuit enim gratia omnem capacitatem naturæ eius. Fuit etiam ornatus omnibus uirtutibus, nulla dempta. Vnde omnia quæ cogitauit, dixit, & fecit, fuerunt actus uerarum, & perfectissimarum uirtutum. Quæ propter sanctitatem eius excessit sanctitatem omnium creaturæ simul acceptæ. Et omnibus hominibus (quantum in eo fuit) promeruit gratiam & gloriam. Fuit etiam maximè dignitatis, rex regum & dominus dominantium in cælo & in terra. Vnde dicit: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, nedum post passionem, sed etiam ab initio suæ conceptionis. Vnde in Psalmo: Quid est homo quod memor es eius,

Iohann. 3
Iohann. 4

Matth. 28

Psalm. 8

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

aut filius hominis quia uisitas eū. Minuisti eum pau-
 lomius ab angelis, propter naturā humanam, quæ
 minor est natura angelica, sed secundum gratiam ex-
 cedit omnem creaturam ipse homo Iesus dignitate.
 Vnde sequitur: Gloria & honore coronasti eum, &
 constituisti eum super opera manuum tuarum. Oia
 subiecisti sub pedibus eius, &c. Fuit insuper vnitus
 deo, nedum sicut prophete, uel sancti coniuncti sunt
 deo, vnde uenerationem & gloriam accipiunt, sed su-
 per hæc coniunctus fuit deo hypostatice, id est, in v-
 na persona, ita quod dñs Iesus virginis Mariæ filius
 est uerus naturalis dei patris filius, eo quod personæ
 uerbi, id est, filij, filij inquam potentie intellectiue
 generantis in actu intelligendi diuino, sit personalis
 vnitus, ita quod est vna persona uerbi & homi-
 nis. Fratres aduertite & intelligite. Voluit deus o-
 mnem hominem saluum fieri (quantum in eo fuit)
 sed per peccata perpetrata impediatur. Vt ergo ho-
 mines peccatores salui fierent, maluit tam præclarā
 personam dñm puto Iesum, charissimū filium suum
 mori pro peccatis, q̄ peccata inulta remanere. Et ta-
 men homines uolentes saluari, procliui & faciles sunt
 ad peccandum, non considerantes, quod saluator eo-
 rum propter peccata mortuus est, & q̄ iterum (in qua-
 tum in ipsis est) Iesum crucifigūt. Sed dñs Iesus iam
 securus est, quia resurgens ex mortuis iā non moriet̄
 mors illi ultra non dominabitur. Timeat ille qui pec-
 cat, quia sine ultione non saluabitur. Nullum malū
 ibit impunitum. Videmus in opere saluationis nostræ
 seueritatem dei in eo quod proprio filio suo non pe-
 percit. Misericordiam uero, quod pro omnibus nos-
 tris tradidit illum. Charitatē etiā, quia sic dilexit mū-
 dum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui
 credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternā.
 Resurgamus igitur spiritualiter cum dño nostro Ie-
 su, ne ipsum peccando iterū crucifigamus, sed abisti-

x. Timo, 2

Roma, 6,

Rom. 8,

Iohann, 3

nendo a peccatis, tãdem resurgere cum ipso in nouis-
simo die corporabiliter mereamur: quando corrupti-
bile hoc induet incorruptionem, impassibilitatem,
agilitatem & perpetuam claritatem.

**¶ De desiderio modoque videndi
Iesum. Exhortatio IX.**

Volumus Iesum videre. Iohannis. 12
O vox exultationis & salutis in ta-
bernaculis iustorũ. Oliqueat aĩ
nostra ad vocẽ vel verbũ istud, de
vire cœli mellitum fratres dilectissi-
mi. Det nobis dñs Iesus (super omnia
desiderabilissimus) cor vnũ. i. volun-
tatem vnã, vt concorditer ac veracissime dicere vale-
amus: Volumus Iesum videre, non pulchras mulie-
res, nec alia q̃ ad carnales spectant voluptates, nõ lu-
dos nec alia q̃ spectant ad seculi vanitates, non popu-
li applausum, nec alia q̃ spectant & honorum dignita-
tes, non auge, nec alia quæ spectant ad rerum tempo-
ralium preciositates, nec vllam aliã creaturã, sed vo-
lumus Iesum videre. O nobilissima voluntas, q̃ a solo
summo & infinito bono. i. Iesu, mota est ad volendũ
ac desiderandũ, seu amandum: & non ab vlla alia cre-
atura. Et si interdum ab vlla creatura incitatur vt eã
velit, desideret ac amet, illi tamen non consentit,
in ea quiescendo, sed per eam transit ad eũ & in eum
quẽ vnice amat. i. Iesum, & dicit indefinenter cũ omĩ-
bus sanctis: Volumus Iesum videre. Itaq; fratres dis-
lectissimi, sic cogitemus, sic loquamur, sic agamus, sic
viuamus, vt interrogati cur hæc facimus, veraciter di-
cere valeamus: Volumus Iesum videre. Hic sit finis
oim. Homo creatus est ad deũ cognoscẽdũ. i. videndũ
& diligendũ, qđ sequit ex visione & cognitione, &
fruedũ, qđ sequit ex vtroq;. Et hæc tria sunt vnus
actus. i. simul & vnice fiunt, Dicitur tamen secundum

Homo ad
quid crea-
tus.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

August. ; Augustinum, visio tota merces, consummatio tamē
 beatitudinis fit diligendo atq; fruendo. Inde est qđ
Iohan. 17 dicit sanctus Iohannes: Hęc est autem vita æterna,
 vt cognoscant te solum deum verum, & quem misit
 fili Iesum Christum. Igitur Iesus est vita æterna,
 & finis omnis creaturæ rationalis & intellectuæ:
 lis secundum suam diuinitatem. Qui ergo dicunt,
 volumus Iesum videre, innuunt æternam te beatitu-
 dinem inquirere, quia in deo, filius non est aliud à
 patre & spiritu sancto, sed tota trinitas est vnus de-
 us. Volunt ergo non solum personam Iesu videre,
 sed vnicum deum, patrem, & filium, & spiritum san-
 ctum, & filium incarnatum. Hoc autem inditum est
 vniuersæ intellectuæ creaturæ. Vnde Philosophus
Boetius Aristoteles ait primo Ethicorum: Omnia bonum ap-
 petunt, id est, æternam beatitudinem. De quo sanctus
 Boetius ait: Omnis mortalium cura, quamuis diuer-
 so calle incedit, ad vnum tamen finem beatitudinis
 nititur peruenire. Est enim mentibus hominum ve-
 ri boni naturaliter inserta cupiditas. Id autem est
 bonum, quo quis adepto, nihil vterius desiderare
 queat. Cuncta enim in se bona continet, cui nihil ad-
 di potest, neq; auferri. Est ergo hoc bonum ipsa bea-
 titudo, & status bonorum omnium aggregatione per-
 fectus. Hunc statum (inquit idē) diuerso tramite mor-
 tales omnes adipisci conantur, sed ad falsa deuius er-
 ror abducit. Vnde sicut ebrius ad domum quo trami-
 te reuertatur ignorat: sic ebrii in desiderio peccati,
 adeo sunt attoniti, vt viam vite inuenire nequeant.
 Nos vero læti bibentes ebrietatem spiritus, non pec-
 cata, volumus Iesum videre: & hoc ardenti deside-
 rio. Paruum desiderium facit hominem tædiosum in
Apocal. 3 operando. Orat enim sine deuotione, ieiunat cū mur-
 muratione. Et meretur tepidus ex ore dei eijci cum
Cantic. 8 reprobatione. Ardens desiderium operatur magna &
 fortia. Vnde in Canticis dicitur: Fortis vt mors di-

lectio. Tales nihil metuunt aggredi: De quo Hieronymus: Nihil amantibus durum, nihil difficile. Sim^o ergo fratres volendo Iesum videre fortes in opere, ardentis in desiderio. Est enim Iesus amabilis valde excedens capacitatem nostram. Vnde canit: Nec lingua potest dicere, nec litera deprimere, expertus potest credere, quod sit Iesum diligere. Iesus dulcedo cordium, fons veri, lumen mentium, excedit omne gaudium, & omne desiderium. Hoc beatus Augustinus expertus fuerat, quando dicebat. Intromittis in me affectum inusitatum, quem nulla lingua explicare queat. Vnde nil (inquit) me delectat, nisi de te audire, de te loqui, de te conferre. Hinc beato Bernardo Iesus erat mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Ideo canitur: Iesu decus angelicum, in aure dulce cantum, in ore mel mirificum, in corde nectar cœlicum. Iesu dulcis memoria, dans vera cordi gaudia, sed super mel & omnia, eius dulcis præsentia. Nil canitur suavius, auditur nil iucundius, nil cogitatur dulcius, quam Iesus dei filius. Sed nemo hæc accipit, nisi vere pœnitens, & mundo corde Iesum quærens. Ideo canitur: Iesu spes pœnitentibus, quæ pius es petentibus, quæ bonus est quærentibus, sed quod inuenientibus. Hoc nemo scit, nisi qui à Iesu acceperit calculum candidum & in eo nomē eius scriptum. Petamus & accipiemus quæramus & inueniemus, pulsemus & aperietur nobis, si tñ pure (nil aliud quærendo) hæc fecerimus. Ibi latet vis. Idcirco canitur: Iesum quæram in lectulo, clauso cordis cubiculo, priuatim & in populo, quæram amore sedulo. Volumus Iesum videre. Sed vbi quæremus? vbi inueniemus? aut vbi videbimus? Pastores dixerunt: Eamus Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, & dominus ostendit nobis. Sollicita igitur mente quæramus eum in domo panis eucharistiæ, vbi illuminata fide videbimus Iesum & gustabimus suauitatem amoris sui, Zachæus que-

Hierony.

Bernard.

Augustin.

Apocal. 1

Lucæ 2

Lucæ 19

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Lucæ 19

fuit videre Iesum, & ab inuento hospitio etiam recepto audire meruit: Hodie domui huic salus facta est, quia venit filius hominis quærere & saluū facere quod perierat. Surfum igitur ascendamus, omnibus temporalibus & creaturalibus occupationibus relictis, & Iesum videre, & in cordis hospitio recipere, omnium quæ que peccatorum veniam, salutem etiam æternam obtinere merebimur, Iudæi viderunt eum in passione

Isai. 53.

sua, sicut ait Isaias: Vidimus eum, & non erat aspectus & desiderauimus eum despectum, &c. In exercitio dominicæ passionis Iesus videtur. Quæ visio docet eius ad nos charitatem, emundat nostra peccata, perfectiorem virtutum præstat, gloriam sempiternam promittit. Hæc carmen indicat: Iesus amor dulcissimus & vere suauissimus, plus mille gratissimus, quæ dicere sufficimus. Quando cor nostrum visitas, tunc lucet ei veritas, vilescit mundi vanitas, & intus feruet charitas. Hæc probat tua passio, & sanguinis effusio, per quam nobis redemptio, datur & dei visio.

Matth. 28

Venit Maria Magdalene videre sepulchrū, id est, Iesum in sepulchro. Et quia perseuerauit quærendo atque lugendo, videre Iesum meruit. Ita faciamus, & Iesum videbimus. Vnde canitur: Cum Maria dilectulo Iesum quæram in tumulto, cordis clamore querulo, mente quæram non oculo, tumbam perfundam fletibus, locum replens gemitibus, Iesu prouoluam pedibus, strictis hærens amplexibus, Iesu stringam vestigia, & flendo figam labia, vt detur mihi venia, atque perfecta gratia. Gausi sunt discipuli viso domino in die resurrectionis eius. Quia domino Iesu compassi sumus in eius passione, congaudeamus ei in eius resurrectione, & videbimus eum triumphatorem diaboli & mortis. Cantatur: Iesus rex admirabilis, & triumphator nobilis, dulcedo ineffabilis, totus desiderabilis. Mane nobiscum domine, mane nouo cum lumine,

Iohan. 20

pulsa noctis caligine, mentem replens luce

Dicit beatus Iohannes : Vidimus gloriam eius, scilicet Iesu, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Hoc erit perfecte in futura vita. Talem volumus Iesum videre. Tunc dicemus quod canitur: Iam quod quæsiui video, quod concupiui teneo, amore Iesu languedo, & corde totus ardeo. O beatum incē dñi, o ardens desiderū, o dulce refrigerium amare dei filium. Sis Iesu nostrum gaudium, qui es futurus præmium, in te sit nostra gloria, per cuncta secula Amē. Volumus Iesum videre, etiā. Amē.

Iohan. 1

DE ASCENSIONE CHRISTI
in cælum. Titulus quintus.

De Christi ascensione, nostræque liberatione captiuitatis, & quomodo spiritus concupiscat aduersus carnē
Exhortatio I.

Scendisti in altum, cepisti captiuitatē, accepisti dona in hominibus. Psalmo 67. Verba hæc Psalmistæ ad literā scripta sunt de præsentī solennitate, quæ Apost. Paulus facta modica variatione verbos allegat, dicēs: Vnicuique nostris

Ephesi. 4

data est gratia secundū mensuram donationis Christi, propter quod dicit: Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. In quibus primo tangitur Christi Iesu dñi gloriosa ascensio, secundo nostræ miseræ captiuitatis liberatio, tertio diuini muneris copiosa donatio. Circa primum notandum est, quod ascensio dñi Iesu dicitur gloriosa, eo quod ipse qui passus ante possibilis & mortalis ignominiose occisus erat, nunc propria virtute & merito in

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Phil. 2. præsentia omnium angelorum, & sanctorum, qui tunc erant de curia & familia cœlesti, & in præsentia fidelium, vsq; ad dexteram dei, id est, ad meliora bona æternę beatitudinis imperpetuum regnaturus ascenderit. Propria inquam virtute ascendit, nedum diuina, quæ operatur oïa in omnibus, sed etiã humana, eo quod ex redundantia animæ glorificatæ in corpore (quod resurgendo resumpserat) iam eidem corpori glorificato cõnaturale erat, vt protinus ibi esse possit quo vellet esse spiritus, secundum quod beatus Augustinus ait in libro 22. de ciuitate dei. Sicigitur dicitur ascensio hñanæ naturæ in Christo gloriosa, quia virtute humanæ naturæ glorificatæ fiebat. Diuinitas enim propriæ non dicitur ascendere, quia non est in loco cũ scriptiue. Dicitur etiam ascensio Christi gloriosa, quia tunc post meritum passionis, intrauit gloriam suam, vt ex illo iam die vsque in æternum in nomine eius omne genu flectatur, cœlestium terrestrium & infernorũ, & omnis lingua cõfiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Talis autem confessio, proprie dicitur gloria. Dicitur enim gloria quasi clara, quia clara cum laude notitia. Ex ista Christi ascensione, etiam toto humano generi gloria prouenit. Ipsa enim sua ascensio, est causa effectiua & exemplaris nostræ ascensionis, quasi inchoando nostrã ascensionẽ. Quia enim ipse CH I S T V S caput nostrum est, oportet vt illuc sequantur membra quo caput præcessit, scilicet ad habitationem & societatem angelorum in cœlis, quod vtique valde mirabile est, vt natura nostra intantũ vilis de limo formata, & in limum redacta, super cœlos gloriose ascēdat. Hinc est quod ascensio domini admirabilis in Letanijs, pnũtiatur. Secundo tangitur in themate præassumpto, nostrę miseræ captiuitatis liberatio. Nimis enim miserabile erat, qd hoïes ad imaginem & similitudinẽ dei creati, & in tanta dis
- Phil. 2.
- Eph. 1.

gnitatis sublimitate collocati, vt diuinæ fore possent
 consortes naturæ, & filij dei, & regni cælestis coherere Rom. 8.
 des, etiam quantacunq; sanctitatis excellentia præe-
 minerent, aut diuina gratia atq; muneribus pollerēt
 aut salutarī pœnitentia præcellerent, non ad regnū
 ad quod cōditi erāt, ascenderent, sed ad loca inferna-
 lia & tenebrosa (q̄ q̄ pacata) post huius vitæ laborios
 sum certamē descenderent. Sed ecce dominus Iesus
 per meritum suæ passionis claustra infernalīa destruo-
 xit, portas creas cōtriuuit, vectes ferreos cōfregit, hoc
 est, obligationem ad pœnā, & impedimēta æternæ bea-
 titudinis cōtracta ex originali culpa, & ceteris pecca-
 tis, q̄ erant fortissima & inuincibilia ab vllō puro ho-
 mine, ipse dominus Iesus, deus & homo plenissimè a-
 mouit, & oēs iustos secū ex limbo eduxit, & p̄cedēs
 tā ipsīs q̄ etiam omnibus postea vocandis, iustifican-
 dis, & glorificandis, cælum aperuit, id est, ingressum
 beatitudinis post solutionē debiti naturæ, id est, mor-
 tis, immediate quo ad purgatos vel mediante pœna
 purgatorij, q̄ ad purgandos, patefecit, & tanto fœde-
 re sibi sociauit, & iure possessionis obligauit, qd nec
 omnes dēmones, nec vllę deceptiones, aut fraudes
 sed nec ipsi beati, neque vlla creatura eos à captiuitate
 domini Iesu possent eripere. Et hæc est captiuitas
 liberissima, honorificentissima, & felicissima, omnes iu-
 stos innumerabiles simul à potestate dæmonū, ab om-
 nibus vitijs, & ab omni quod molestū esse posset,
 aut nocere, esse æternaliter liberos, & summo bono
 deo esse inseparabiliter coniunctos per clarā ipsius
 visionem, per perfectam ipsius fruitionem, seu dilec-
 tionem, & securissimā cōp̄hensionē seu retentionē.
 Tertio tangitur in themate diuini muneris copiosa
 donatio. Et quāq; hæc donatio p̄cipue facta sit in die
 sancto pentecostesq̄n (vltro solitū) plenitudo gratiæ
 spiritus sancti operatiōe abūdātissima corda fidelium
 repleuit, nihilominus etiā in isto die dñs Iesus ma-

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Lucæ 24.
1, Cor .x

gister bonus, discipulis suis spiritualia dona concessit, quando docuit eos expectare promissum patris, & q̄ si de paruulis, quibus lacte opus erat, non solido cibo iam perfectos & viros constituit, vt statim ad virilia opera manum mitteret, pura ad instāziam & perseuerantiam orationis, ad constantiam fidei, ad obseruatiam ieiuniorum. Ex decursu enim euangelij habetur manifeste, quod ad hæc erant (adhuc dño Iesu cum ipsis ambulāte) ignari, ignaui, & imbecilles. Non enī sciebant, quomodo orarent, ideo dicebāt: Doce nos orare. Item, inconstantes in fide, ideo dixerunt: Auge nobis fidem. & a domino capto refugerunt. Nō ieiunabant, & excusabat eos dominus: Non possunt ieiunare, q̄ diu cum ipsis est sponsus. Veniet autē tempus cum auferetur ab eis sponsus (hoc est, hodie) & tunc ieiunabunt. Ecce charissimi fratres, tantillū de præsentī solennitate dictum sufficiat. Sed vt participes esse valeamus tantæ gloriæ, tantæ libertatis, tantæ donationis, admonere volo charitatē vestrā, vna mecum (sicut assuetus sum facere) simplici modo, & rogo vt eadē charitate vos sumatis, quali ego offero, p pastorali cura, & sollicitudine pro vobis. Studeamus nos omni diligētia & q̄tidiano exercitio tales exhibere, vt cum omnibus iustis p dona dei, & liberā captiuitatē gloriose ad cælos ascendere mereamur. Ecce illi sancti q̄ Christo ascendētī associati fuerūt, nō dū ascendērūt ad cælos, pprie loquēdo, q̄ nondū resumpsērūt corpora sua, sed receptę sunt a ię eorū in loco ipis apto, hoc est, in cælo, donec impleatur numerus fratrum ipsorū cōsaluandorū, deo aliqd melius prouidēte p nobis, ne sine nobis cōsumatē ē, corporibus resumptis, donec occurramus oēs in vnitatē fidei, & agnitōnis filij dei, in virū pfectū, in mēsurā etatis plenitudinis Christi, & simul rapiamur obuiā Christo in aera & tūc semp cū ipso erim⁹. Sicut ergo sancti primo merito ascendērūt & spiritu, q̄ spiritu & corpore simul, &

Matth. 6
Lucæ 17.

Matth. 9.

Apoc. 6
Heb. 11.

Ephe. 4.
1, Th. 4.

nos ita faciamus. Quātū fragilitas p̄mittit, semp̄ cor̄
 da sursum habeamus, nō sursum ad aliq̄ locū, sed
 ad dominū, q̄ p̄cellit oīa dignitate. Semp̄ oculi nostri
 sint ad dominū, oculi in q̄ intelligentiæ p̄ illustratio-
 nem fidei: corda, .i. volūtates, p̄ affectionem & amorē
 & dicamus ei: Tibi dixit cor meū, exq̄siuit te facies
 mea, faciē tuā domine regrā. Et subiūgam⁹: Quid em̄
 mihi est in cælo, & a te qd̄ volui sup̄ terrā? Deus cor̄
 dis mei, & pars mea, deus in æternū. Mihi adhærere
 deo bonū est, ponere in dño deo sp̄ meā. Taliter as-
 cēdentes, captiua ducam⁹ captiuitatē sensus nostrorum
 interiores & exteriores: q̄ proni sunt ad malū, misera
 diaboli & vitioꝝ oppressi seruitute, qui habent aliā
 legē in mēbris nostris capti, in eadē lege peccati, in q̄
 detinentur captiui ad diaboli voluntatē. Sensus nos-
 stri est ipsa anima nostra rationalis, quæ in diuersis
 organis carnis existens, rerum particularium accipit
 cognitionē. Ipsa q̄ppe anima nō est tanri luminis, qd̄
 possit p̄ se agnoscere singularia, sicut angeli. Ideo da-
 tum est sibi corpus organisatum quasi instrumētum
 viuū, p̄ quod ea cognoscere posset. Propter pecca-
 tū vero primor̄ parentū, corpus factū est mortale,
 & instrumētum corruptum. Ideo aggrauat animā: q̄
 propter idē peccatum grauata est ex fomite, .i. diffi-
 cultate faciendi bonum, & facilitate faciēdi malum.
 Cum igitur dicitur quod caro concupiscit aduersus
 spiritū, non est ipsa caro intelligenda, q̄ in ea nō est
 concupiscentia, vel peccatū proprie loquēdo, sed est
 aīa in carne, id est, sensualitas quæ ex infirmitate cō-
 cupiscit aduersus rationem. De hac materia videatur
 sanctus Cyprianus in prologo libri de Cardinalibus
 operibus C H R I S T I: Sed ascendendo cogniti-
 one & amore in deum, quod vtiq̄ homini gloriosissī-
 mum est, qui potest se ibi figere vbi angelus stare
 non potuit, ducit secum captiuitatem seipsum a res-
 bus infimis, quas per organa corporis p̄cipit eleuādo

Psalm. 24.

Psalm. 26

Psalm. 72 ↓

Psalm. 67.

Gen. 6.

2. Ti. 2.

Galatas 5

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

2. Cor. 10

&cohibendo, & liberando, & secundū dictamē recte rationis ipsis vtendo, & in seruitutem Christi redigēdo, vnde liber efficitur à peccatis, & diabolo. Istud videmus in virtuosis hominibus, qui aliquando iugo seruitutis diabolicæ premebantur, luxuria, gula, curiositate visus & auditus, & criminali recordatione morosæ cogitationis, cæterisque vitij sensuum seruietes qualiter ascensione felicissima in deū prædicta oibus vitij renuntrauerūt, captiuātes sensus suos in obsequium Christi, ornātes eos pulcherrimis virtutibus, castitate, abstinentia, continentia linguæ, visus & auditus, memoriā habentes vererū peccatorum in amaritudine animæ, & non cū oblectatione, recordātes dominicam passionem, & similia dona dominantes sensibus suis humanis loco hominum, imo hominibus exempla bona præstantes. Qui ita ascenderunt, & seipso captiuos per dei gratiā duxerunt, glorificent deū, & alijs adhuc ascendendo laborantibus condoleant & opitulentur. Qui vero etiam post plenam conuersionem ad deum, adhuc tyrannicum ius peccatorum in sensibus suis sentiunt atque imperiū, & se impelli violenter sentiunt ad gulam, ad luxuriam, ad complacentiā præteritorum delictorum, & ad cætera vitia, nō sint pusillanimes. Sentire enim non est consentire. Quod si ex infirmitate ceciderint, fortiter resurgant, insistent, auxilium domini requirant, ascendant pro se, captiuitas eis tradetur. Ducent tandem sensus ad imperium rationis, ornabunt sensus suos optimis moribus, in die iudicij cum Christo & omnibus sanctis cælos ascendent.

¶ Ascensio domini cuiusmodi pererit gaudia, & de spiritali ascensione hominis.
Exhortatio. II.

Rabuit dominus Iesus seipsum viuum
 post passionē suā, in multis argumentis
 per dies quadraginta apparens eis, (id
 est, Apostolis) Actuum primo. Hodier
 na solennitate recolitur ineffabile gau
 diū, quod habuit dominus & saluator
 noster Iesus Christus cum omnibus sanctis, quos ex
 infelici & miserabili captiuitate diabolica per passio
 nem suam eripuerat, & secū quadagesimo die post re
 surrectionem suam in vita gloriosissima, felicissima
 atq; liberrima captiuitate ducebat, quando cum ipsis
 ad cœlestia regna ascendit. O quale gaudium erat ipsi
 glorioso domino I E S V, victoriam & triumphum
 de diabolo reportanti in gloriam patris, & humani
 generis reparationem ad æternam salutem. O qua
 le gaudium ipsis iam creptis & glorificatis secum in
 cœlum ascendentibus. O quale gaudium omnibus
 spiritibus cœlestis curiæ. Non enim minori iubilati
 one & gaudio recipere poterant de victoria glorio
 se reuertentem dei filium suum dominum, quam du
 cebant eundem in sua natiuitate humana ad cāpum
 adhuc mortalem & pugnaturum. O quale gaudium
 gloriosæ semper virgini Mariæ matri eius virginæ,
 & omnibus qui eundem dei filium in humana forma
 ppria ascendere viderunt. Quantū aliquis alium dili
 git, tantū de suo profectu & bono successu gratulatur.
 Ipsi vero, & p̄cipue mater eius diligebant eū super om
 nia, ergo maxime gaudebāt. Qualiter autē p̄ssim^o
 filius matrem, & dulcissimus magister discipulos in re
 cessu suo valefaciēdo cōsolatus sit, & benedixerit &
 q̄tus mœror salutaris summo gaudio miscebatur, pia
 deuota, & religiosa mēs penes seipsam reuoluere po
 test. Si em̄ (sicut ecclesia cātat de sancto Martino) piū
 est gaudere cū Martino, & piū est flere Martinum: cur
 non esset piū idipsum impēdere Christo, cū utiq; in
 cōparabiliter maior subfit causa? Amor Christi ineffa

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

bile gaudium subministravit propter gaudium & gloriam ipsius. Separatio vero eius & desiderium essendi cum ipso, piæ lachrymas, sancta suspiria, atq; tristitia, quæ secundum deum est, salutarem præstabat. In cœlestibus nulla tristitia locum habere potest, sed sola lætitia. In terris vero lætis semper tristitia miscetur. Idcirco ascendentibus cum Christo in cœlum, nulla tristitia esse poterat, sed bene in terris remanentibus. Et nos charissimi congaudeamus sicut boni filij dei, domino deo nostro, magistro nostro, redemptori nostro, amatori nostro, patri nostro, Iesu Christo & omnibus alijis eius, qui iam sunt secum in gloria & pijs suspirijs, & sanctis desiderijs, & veris affectibus ascendamus iugiter in cœlos, donec realiter ipsis sociari mereamur. Et hoc fiet in nobis, si post passionem in multis argumentis nos vivos præbere per dies quadraginta potuerim. Resurrectio spiritualis (sicut in solennitate paschali diximus) per testimonium sacre scripturæ & angeli. i. conscientia, nec non & per diuersa argumenta apparitionum. i. diuersas virtutes asstruitur. Sed talis resurrectio & noua vita, non meretur statim cœlos ascendere. Oportet enim eum qui sic vere cum domino Iesu resurrexit, seipsum viuum præbere per dies quadraginta qui est numerus mysticus, sacer & perfectus. Numerus iste constat ex decem quater ductis. Omissis diuersis considerationibus, capiamus per decem, decem dominica præcepta. Præcepta autem dantur de actibus virtutum. Virtutes autem ad quas omnes reducuntur, sunt quatuor, scilicet, prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Præbere ergo seipsum viuum post passionem per dies 40. in multis argumentis, est post vitia & peccata & vitiosas passiones quæ animam affligunt, cruciant & occidunt, præcepta dominica prudenter, iuste, fortiter & temperate adimplere. Non enim est possibile decem præcepta dominica adimplere sine præfatis virtutibus, Iustum est deum colere quod

Sermō 2.

spectat ad religionē, q̄ est pars iustitiæ, & parentes,
 q̄d spectat ad pietatem, & nulli negare quod vellet q̄s
 iuste sibi tribui, & nolle alteri facere q̄d nollet sibi fie-
 ri, quod spectat ad alias partes iustitiæ. Et hæc omnia
 præcepta diuina sonant. Et quia in hac vita quædam
 aduersa & dura in obseruantia mandatorū dei occur-
 runt, ita vt dicat manufortis Dauid: Propter verba
 labiorū tuorum ego custodiui vias duras, necessaria
 est in omnibus talibus animi fortitudo. Et ediuerso
 quia quædam blandiuntur, & emollire animū virilē
 molliunt, in talibus necessaria est tēperantia. Sed si
 moderatrix prudentia defuerit (q̄ auriga virtutum
 dicitur) curus virtutū subuertit. Idcirco necessaria est
 prudentia vt videat quis quas necessarias circumstā-
 tias obseruare debeat in virtuosis actibus diuinorū
 præceptorū. Prudentia, & si omnibus in via dei ambu-
 lantibus necessaria sit, per maxime tū feruentibus, q̄
 de facili exorbitant & præcipitant se, ita vt perfec-
 re iter virtutū non possint. Qui autē nouerit se mode-
 rari, tandem perueniet ad finem dierū quadraginta,
 ad perfectionem sc̄z virtutū, occisis vitijs, moderatis
 passiōibus, & tunc sibi lumen aperietur, quo sibi sine
 periculo prospicere poterit, & alijs consulere. Tunc
 occurrent omnia lucide & prompte, quæ antea erant
 ignota & difficilia. In admirabilem pacis & quietis
 locum se animus recipit, cum in perfectionis virtutū
 culmen ascenderit. Qui talis esse poterit se vtique in
 deo viuere probauit, sed nondum per certitudinem
 euidentia. Quia sicut Christus per diuersa argumen-
 ta suam resurrectionem astruebat, ita tamen, quod
 fides (quæ est non apparentium) de sua diuinitate,
 & etiam resurrectione in cordibus fidelium remane-
 ret. Sic etiam resurrectio spūalis & vita probatur, &
 præbet, vt tamen non sit certitudo euidentis, q̄ gra-
 tia dei in abscondito later, & virtutes theologicæ, q̄ a
 solo deo infundū, & vitæ virtutibus p̄bent, ex nobis ip̄s

Tobic. 4
 Matth. 7

Psal. 10

Actu. I
 Hæb. 11

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- non sunt. Idcirco euidenter scire non possumus, nec exhibere vitam animæ spiritualem. Talia enim omnia in futuræ seruantur incerta, ita vt nesciat homo utrum amore an odio dignus sit. Habet nihilominus magnam certitudinem & probamentum vitæ spiritualis qui mysticum quadragesimæ numerum prout præmissimus, impleuerit. Hic iam potest ascendere in cælum. Hic quia consurrexit vere cum Christo, quæ sursum sunt quærit, vbi Christus est in dextera dei sedens, & quæ sursum sunt sapit, non quæ super terram. Hic dicere potest cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est, scilicet secundum animam, quæ secundum Augustinum verius est vbi amat, quam vbi animat. Hic sedet iuxta Isaïæ vaticinium, in pulchritudine pacis & in tabernaculis iustitiæ, & in requie opulenta. Hic gustat pacem dei, quæ exuperat omnem sensum. Excedit enim omnem dulcedinem. Gustari quidem potest, sed nemo effari. Hanc mundus dare non potest, recipi tamen in hoc mundo potest ab eo qui primo se ipsum pacificauerit, vt etiam filius dei dici meruerit iuxta illud: Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Dicit Rabanus: Pacifici sunt, qui omnes motus animi componunt, & rationi subiiciunt, quia his nihil repugnat, qui similes patri suo sunt, qui est summa quies. Et vera quædam pax est, vbi nihil repugnat. Amplius de hac pace præparante hominem ad gustum dei, dicit Augustinus in libro de verbis dñi quod pax est serenitas mentis, ne scilicet intellectus errore obscuretur: tranquillitas animi, ne scilicet appetitus sensitiuus inordinatis passionibus moueatur simplicitas cordis, id est, voluntatis, vt scilicet libere in deum dirigatur. Beat⁹ talis mundicors & pacificus, quoniam etiam in hac vita deum videbit & perfruetur. Non enim ita facile ignis sursum ascendere potest, sicut mens à creaturis purgata & in se pacifica, ascendere valet ad videndum deum & fruendum. Qui
- Ecclesi. 9**
- Coloss. 3**
- Philip. 3**
- Isaïæ 32**
- Matth. 5**
- Rabanus Pacifici 9**
- Augusti.**

vero sine hac pace ex virtutibus acquisita, secundū quod iam prædixi, putant se posse ad pacem dei peruenire, & in deū ascendere, desipit & errat. Hic charissimi maxime ad nos Carthusienses spectat exhibitio vitæ spiritualis, ascensus in deum, fruitio pacis, sicut accipere possumus ex verbis melliflui Bernardi, scribentis ad Carthusienses. Ait enim: Altissima est professio vestra, cælos trāsit, par angelis est, angelicę similitudo puritati. Non enim vouistis omnem sanctitatem, sed omnis sanctitatis perfectiōem, & omnis consummationis finem. Non enim vestrum est languere circa communia præcepta, neque hoc solum attendere quid præcipiat deus, sed quid velit, probantes quę sit voluntas dei bona, beneplacens & perfecta. Aliorum est deo seruire, vestrum est adhærere. Aliorum est deum credere, scire, amare, & reuereri: vestrum est sapere, intelligere, cognoscere, frui. O quantum ab hac perfectione adhuc distamus fratres mei. Dominus Iesus, qui est pax nostra, secum ad cælos corda nostra rapiat, imbuat, & perficiat.

Bernard.
ad f. de
monte dei

¶ Septem domini ascensiones imitandæ. Exhortatio III.

Enite ascendamus ad montem domini. Isaia secundo: In hac veneranda festiuitate Ascensionis domini nostri Iesu Christi, venite charissimi & totis præcordialibus desideriis ascendamus in montem domini, hoc est, in cælum, vt aliquando realiter illuc peruenire valeamus. Et si est arduum valde, vt peccatores, & pulueres & vermes ascendere possent ad tantum fastigium, non est tamen desperandum, quia ducem habemus fidelem & veracem, omni potentem & misericordem, volentem & potentem

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Psalm. 18
 Iohan. 13
 Psalm. 83
 Psalm. 121
 Psalm. 83
 Iohann. 1
 Matt. 3. 4
 Job. 7
 Augustin.
 Ecclesi. 2
 Nume. 21
 Deutero. 3
 Roman. 5
 Matth. 17
- suum promissum adimplere, dñm Iesum Christum: qui cum exultrasset vt gigas ad currendam viam, hodie ascendit ad montem domini, & sedet ad dextram virtutis dei. Hunc ducem sequamur, notemus: viã q̄ cucurrit. Reliquit enim nobis exemplum vt sequamur vestigia eius. Quia si in cordibus nostris ascensiones viarum eius disposuerimus, de valle lachrymarum, in domum domini lætantes ibimus, euntes de virtute in virtutem, donec videamus deum eor̄: in Sion. Cæterum præsuppositis alijs imitationis domini vijs, ex serie sancti euangelij perpendimus septem ascensiones domini Iesu, in quibus cum scandendo sequi debemus. Primo ascendit de aquis Iordanis in desertum, vt tentaretur & probaretur. Istũ ascensum charissimi fratres iam fecimus. Post baptismata enim amararum lachrymarum pœnitentiæ, vel piarum lachrymarũ maioris profectus, aut certe suauium lachrymarum æternæ vitæ ad desertum venimus Carthusianum, vbi non delitiatur, sed contunditur caro, vbi tentamur & probamur quales sumus, vbi tota vita nostra est militia & tentatio. Vbi monemur per S. Augustinum perseuerare vsq; in finem, q̄a tentatio pseuerabit vsq; in finẽ, vbi vniciq; dicis nostris: à quodam: Fili accedens ad seruitutẽ dei sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Occurrunt enim nobis euntibus ad terram promissionis, & montem domini Amalec, Seon & Og in hoc deserto, vbi sunt serpentes igniti, & scorpio, & dispas. Istæ sunt diuersæ tentationes, inter has tentationes ambulamus per iter patientiæ, & peruenimus cum Christo ad probationem. Tribulatio enim patientiam operatur: patientia vero probationem. Quod enim fornax auro, quod lima ferro quod flagellum grano, illud confert tribulatio iusto. Secundo ascendit dominus in montem Thabor, vt transfiguraretur. Hic ascensus est nobis summe ne-

cessarius, ne in tentationibus per pusillanimitatem
 deficiamus. Igitur ne luctum & laborem intermina-
 bilem, aut inutilem arbitremur, Christi transfigura-
 tionem attendamus, & eandem gloriam spe certa ex-
 pectemus: ga cōfigurati corpori claritatis eius, hēre
 des erimus dei, cohæredes autem Christi. Ipse em̄ ait
 Volo pater, vt vbi ego sum, & illi sint mecum, vt vis-
 deant claritatem meam, &c. Er alibi: Vbi sum ego, il-
 lic & minister meus erit. Sed quia spes parit multitu-
 dinem gaudiorum, ne lætitia secura sit & torpens, ad
 ascensum hunc ambulare debemus per viam timoris
 quia dicitur nobis: Exultate ei cum tremore. Beatus Psalm. 2
 enim est homo, qui semper est pauidus. Adiunctæ Prouer. 28
 enim sunt sibīnuicem duæ istæ molæ timor & spes,
 inter quas molimur, quas loco pignoris accipi prohi-
 buit Moses. Tertio habemus in euāgelio, quod domi-
 nus Iesus ascendit ad montem orare solus. Ex quo Lucæ 4.
 enim spes transfigurationis nostræ differitur, affligit
 animus. Ne animus ergo dormiat, ascendere debe-
 mus in montem & orare. Oratio quippe est ascen-
 sus mentis in deum. Quod melius perficimus soli Oratio.
 quàm comitati. Ne autem oratio ipsa fiat in pecca-
 tum, ambulandum est per viam deuotionis. In hoc
 ascensu est conformitas voluntatis nostræ ad diuini-
 nam. Omnem ergo orationem & petitionem no-
 stram condire debemus, dicendo: fiat voluntas tua, Matth. 26
 Et non sicut ego volo, sed sicut tu. Quarto domi-
 nus Iesus ascendit in montem cum discipulis suis,
 quando doctrinam E V A N G E L I C A M tra-
 didit. Huc ascendamus fratres, & discamus nouum Matt. 5. 6.
 testamentum, quod latebat sub vmbra veteris. A-
 scendamus per viam meditationis, meditantes in le- Psalm. 1
 ge domini die ac nocte. Beati em̄ sunt, qui scrutantur Psalm. 118
 testimonia eius. Cognita vero veritate, dandū est ta-
 lentū ad vsurā, diriuādi sunt fontes nostri foris, vt Psalm. 47
 abyssus abyssum inuocet, & cortina cortinā trahat,

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Matth. 21** Quinto ascendit Iesus asellum. Et nos subiugale ani-
1. Cor. 9 mal ascendamus, de quo dicit Apostolus Paulus: Cas-
 trigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Corpus
 itaq; nostrum est animal subiugale, quod insidere de-
 beamus, id est, per rationem subigere, & gubernare,
Numer. 22 ac eius seruitio vti. Non licet nobis hoc iumentum
 ad modum Balaam prophetæ insipientis, latera eius
2. Petr. 2 cedendo ad iter prauum impellere, aut gladio
 interficere. Alias sicut subiugale animal hominis vo-
 ce loquens prohibuit prophetę insipientiã, ita ipsum
 corpus corripere animæ rationalis insipientiã, si hu-
 mana lingua loqueretur dicēdo: Tu ministerio meo
 vteris in peccatum, propter quod tamen tibi commē-
 datum non sum. Stomachus diceret: Tu me grauas
 cibo & potu. Caput diceret: Tu me grauas fumo ci-
 bi & potus. Simili modo cætera membra loquerent̃.
 Ita diceret totum corpus: Tu me interficis non præ-
 bendo necessaria, aut quia nimis me grauas, &c. Ita
 que ascendendum est super asinum vel asellum per
Roma. 6 viam temperantiæ, vt sicut seruiuerunt membra no-
 stra immunditiæ ad iniquitatem, ita temperentur ad
Psam. 118 feruiendum munditiæ ad iustitiam. Hoc Psalmista
 imprecatur dicēs: Confige timore tuo carnes meas.
Roma. 12 Sed contra nimietatē Apost. monet dicens: Sit ratio-
 nabile obsequium vestrum. Sexto ascendit domi-
Iohan. 12 nus Iesus in crucem vt exaltaretur, iuxta illud: Cū
Cantic. 8 exaltatus fuero à terra, &c. Et illud Canticor: Ascē-
 dam in palmam. Ista exaltatio significat statum per-
 fectionis. Hunc ascensum faciunt, qui carni & seculo
Galatas 6 mortui sunt, quibus cum Apostolo mundus crucifi-
Lucæ 9 xus est, & ipsi mundo, qui audiunt & sequuntur, tol-
 le crucem tuam quotidie, & relinque omnia quæ ha-
 bes, & sequere me, &c. Ad hanc perfectionem ex vo-
 to nostro tendere tenemur, ex quo hunc statum as-
 sumpsimus, Quapropter crucem in oculis hominū
 circumferimus in habitu nostro. Via vero facilior &

compendiosior ad istam excellentiam est obediētia. Christus enim dominus per istam viam ad crucem peruenit, patri factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Extra obedientiam vix, aut raro fiunt homines perfecti. Obedientia enim tanquā crucis patibulum omnia membra hominis immobiliter astringit. Non potest ambulare cum velit: & posita est custodia ori eius. Sic arctata sunt membra, ne liceat eis debita explere officia: victum, habitum, incessum, gustum, somnum, orationem, exhortationem, lectionem, non in suo, sed in alterius constituit arbitrio. Septimo dominus Iesus ascendit in cælum. Post crucem ascendit in cælum: quia oportebat Christum pati, & sic intrare in gloriā suam. Sic nos post palmam victoriæ omnium vitiorum in cruce obediētiæ per viam perseuerantiæ ascendemus in montem domini. Quia solus qui perseuerauerit in finem saluus erit. Hæc est via, iusti intrabunt per eam, & nō transibit per eam incircuncisus & immundus, nec alienus, sed qui redempti & saluati fuerint à domino, cum exultatione portantes manipulos suos. Ibi videtur deus deorum in Sion, nō per speculum, sed ad oculū, non in ænigmate, sed in facie. Ad quā visionē recipiat nos, qui hodie præcessit nos, cum venerit iudicare nos Iesus Christus dux noster, iudex & aduocatus noster.

Philip. 2

Psal. 140.

Lucæ 24

Psal. 23

Matth. 10

Isaia 52

Psal. 83

¶ Sex itinera eundi ad patrem.

Exhortatio III.

Relinquo mundum, & vado ad patrem. Iohannis decimo sexto. His verbis innuebat dominus Iesus discipulis suis, quod mundum erat deserturus præsentia corporali, iturus per passiōem & ascensionem tanquam per quasdam intermedias vias: quarum vna fuit tardior, altera velocior, imò velocissima, ad patrem tanquam ad finem optatum.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Grego.

1. Iohan. 5

Gal. 5.

Iohan. 14

Cyprianus,

De hoc ascenſu eſt præſens ſolemnitas. Et quia ois
Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio, placeat nobis vt
mundum, qui totus in maligno poſitus eſt relinqua-
mus, & eamus per intermedias vias, quarum vna tar-
dior videtur, eo quod nunc agitur, ſc3 per paſſionem
crucifigendo carnem noſtram cum vitijs & concupi-
ſcētijs, & per ſecūā eūdo velociſſime poſt mortē ad
patrem tanq̄ ad finem vltimum fatiantem omne de-
ſideriū noſtrum, & totam capacitātē noſtrā adimplē-
tem. Hoc eſt em̄ quod cū Philippo dicimus: Oſtēde
nobis patrē & ſufficit nobis. Retardant autē cōmuni-
ter homines venire velocius ad hunc finē, q̄a igno-
rāt, aut negligunt ambulare itinera præſcripta, interme-
diarum viarum. Quæ propter volo charitati veſtræ de-
monſtrare aliqua rectiſſima & optima itinera, & hor-
tari vt illa expedite ambuletis, & ſic ad patrem citiſſi-
me peruenietis. Primum iter eſt iter martyrij. Iſtud
iter eſt optimum, breuiſſimum atque certiſſimū. De
hoc eſt communis ſentētia doctōrum, q̄ qui marty-
rium ſuſcipit, p̄ fide Chriſti, vel etiam p̄ quæcunq̄ vir-
tute conſeruanda, vel exercenda, decedens, immedia-
te ingredit̄ cælum. Vnde inquit ſanctus Cyprianus
O delicata paſſio, & glorioſa conſeſſio, abſoluitur p̄
martyrium anima à vinculo carnis, & in cælo cū tri-
umpho eleuatur ab angelis. Et propterea dicitur ex-
tra. de celebratione miſſarum. c. Cum Matthe. Quod
iniuriā facit martyri, qui orat pro martyre. Quia
orans pro martyre, denotat eum eius ſuffragio indi-
gere, quod falſum eſt, cū iā certiſſime puenierit ad cæ-
lū. Et hoc multis exemplis oſtendit deus, vt patet in
legendis ſanctōꝝ. Secundū iter eſt purgatio baptiſma-
lis, cuius effectus eſt, vt ſanctificatus intrat in regnū
cæloꝝ. Quod intelligendū eſt, nedū de pueris, q̄ actu
alia peccata nō fecerūt, ſed etiā de adultis, quæcunq̄
peccata, p̄pria originali addidiſſent. Ad hoc oſtēdēdū
baptiſato Chriſto, apti ſunt cæli, & vox patris intos

nunt: Hic est filius meus dilectus, quod intelligendum
 est non solum de Christo, sed de quocumque baptisato
 debite, in quantum scilicet est filius per adoptionem. Fi-
 lio autem debetur paterna hereditas. Sed sicut filius
 naturalis non potest bis à matre secundum carnem nasci
 sic nec adoptivus potest amplius in baptismo adop-
 tari, ergo istud iter est nobis dudum baptisatis clausum
 Idcirco oportet ad aliud iter accelerare. Tertium iter est
 iter cōpunctionis. Non tamē oīs cōpunctio seu cō-
 tritio valet immediate conducere in cœlū, sed illa quæ
 tam intensa est, quæ aufert culpam & poenam. Hanc ha-
 buit Dismas latro, crucifixus cum Christo à dextris
 ideo audire meruit: Hodie mecum eris in paradiso.
 Hanc habuit Maria Magdalene, quæ dimissa sunt ei
 peccata multa. Hanc quædam meretrix habuit, quæ
 audita prædicatione, cum tanta cōpunctioe & lachrymarum
 effusione à confessione accessit, quæ in processu ipsius præ-
 dolore mortua fuit. Et cum cōcionator (dubitans de
 eius salute) recommendaret eam populo, vox de cœ-
 lo audita est, quæ non indigeret illa eorum orationibus,
 sed potius ipsi suis. Immediate enim euolauerat ad re-
 gna cœlestia. Quartum est iter perfectionis, de quo di-
 citur in Proverbijs: Iustorum semita quasi lux splen-
 dens procedit, & crescit usque ad perfectum diem,
 id est, perfectam conversationem. Hæc perfectio con-
 sistit in perfectissima charitate quæ secundum Apo-
 stolū, est vinculum perfectionis. Heu charissimi
 fratres, hæc adhuc longe est à nobis. Attendamus si-
 gna eius, ut agnoscamus imperfectionem nostram.
 Sunt enim signa eius martyrii desiderium pro dei ho-
 nore & proximi salute, carnem experiri spiritui sub-
 iectam, sedatum se fore satis à passionibus (& si ali-
 quantulum interdum insultum aliquem patiatur,
 quia hoc non est contra perfectionem) cogitatio:
 nibus turpium non multum molestari, per contem-
 plationem animum suum cum deo occupari, concipere

Matth. 3
 & 17,
 Lucæ 3.9.

III.

Lucæ 23
 Lucæ 7,

IIII.
 Prou. 4.

Coloss. 4

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

re visionis eius affectum, peccati odium, mundi fastidium, vitam præsentem habere in patientia, & mortem in desiderio, in alijs exercitijs (nisi quantum charitas vrget) non delectabiliter occupari, sed magis contemplationi & lectioni vacare. Per hoc iter hortatus est dñs Abraham incedere, dicens: Ambula coram me, & esto perfectus, id est, totaliter dirige mentem tuam ad me, omnia ad me referendo, & meæ voluntati ac beneplacito te subiciendo, & sic eris perfectus. De hoc ipso habetur in Psalmo: In toto corde meo exquisiui te. Hoc perfectionis iter intrauerat Apostolus, quoniam dicebat: cupio dissolui & esse cum Christo. Hoc iter impleuerant sancti, Paulus primus eremitæ, Benedictus, Bernardus, Ludgerus & alij multi, quibus post eorum obitum statim aperti fuerunt cæli, ut patet in legendis ipsorum. Ad ambulandum hoc iter perfectionis, institutus est sacer ordo noster Carthusiensis, sicut & omnes aliæ religiones. Cæremonie vero & statuta, sunt quædam adminicula ambulandi facilius hoc iter. Qui ergo cæremonias bene obseruauerit, & secundum dictamen rectæ rationis (quod homini proprium est) in omnibus moralibus virtutibus vixerit, & in his feruenter, non tepide progrediendo, non retrocedendo, voluntatem propriam abnegando, superiori bus non detrahendo, non otio & confabulationibus murmurationibusque vacando, sed potius pijs exercitijs, scilicet orationi, deuotioni, contemplationi, & attentioni in diuino officio cum omni reuerentia & vigilantia diuinas laudes persoluendo, & in his bonis omni laude dignissimis se infimum æstimando, perseuerauerit, & ad perfectionem peruenerit, cælum sibi apertum haud dubium post mortem experietur. Quæuis enim in religione nonnulli perditæ ac damnabiter viuant, ipsa tamen religio propterea non est mala, sed optima, & status perfectionis, & tanti pri-

Gene. 17.

Psal. 118

Philip. 1

Religiõis
priuilegia

uilegit, vt in sui susceptione omnia peccata & eorum
 pœnas relaxet, secundum sanctum Thomam, & alios
 doctores. Et quia bonum non minoris est virtus
 tis aut efficaciz, quàm malum, idcirco sicut aliquis
 mente retractans malum quod fecit, & inde gaudens
 & complacens sibi in illo malo, consensumq; præbens
 à nouo peccat. Sic etiam religiosus recordans profes
 sionis suæ, & complacens sibi in eo, & consensum præ
 bens effectum primæ professionis consequitur, scilicet
 remissionem omnium peccatorum atq; pœnarum.
 In isto itinere charissimi fratres nos constituti sumus
 prospiciamus quod caute ambulemus, vt fructus huius
 itineris percipere mereamur, & post finem huius
 vitæ statim in cœlum euolare ad patrem valeamus.
 Quintum iter est iter tribulationis, Vnde Sapiens: **V:**
 Iustum (ait) deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum dei. Et paulo post: Honestauit illum
 in laboribus, quasi labores & tribulationes sint vitæ
 rectæ, per quas ostendit deus perueniri ad regnum
 suum. Et in Actibus dicitur: quod per multas tribula
 tiones oportet nos intrare in regnum dei. Hoc figura
 tum fuit in filijs Israel, qui per desertum ducti fue
 runt in terram promissionis, in quo deserto maxi
 mos labores & tentationes sustinuerunt. Pauci tamẽ
 intrauerunt terram promissionis, quia pauci bene vs
 tuntur tribulationibus. Non omnis tamen tribula
 tio liberat hominem à peccato & pœna, sed solum cõ
 tritum & humiliatum. Nec etiam liberat à toto, sed
 plus & minus, secundum patientiam & deuotionem
 sustinentis. Vnde aliquis posset tanta sustinere, & tã
 patienter & deuote, quod plene purgatus in fine sub
 ito ad cœlestem patriam euolaret. Exemplum de La
 zaro mendico, & de sancto Seruulo, vt refert sanctus
 Gregorius quarto Dialogorum. Sextum iter est in
 indulgentiarum, quæ dicuntur plenariæ concessæ par
 ticularibus personis in articulo mortis, vel alicui ec

Sapien. 10

Actu. 14

Psalm. 50

VI.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

clesiæ, quas solus papa potest conferre ex rationabili
causa, & discrete, ex thesauro ecclesiæ sibi cõmissio,
qui thesaurus constat ex merito infinito passionis
Christi, & meritis sanctorum. Recipiens etiam debet
implere quod iniungit in forma indulgentiæ, cum
plena deuotione & cõrriptione, ac firmissimo propo-
sito cauendi de cætero peccata, &c. Et talis secundum
Ray. & Hosti. decedens, immediate ad cœlum euolat
Hoc iter est delicorum, & nõ legitime pro corona
cœlesti certantium. Vnde parum respectu cæterorum
habebunt de præmio essentiali (cæteris paribus.) Est
etiam minus securum, quia multa requiruntur ad in-
dulgentias, tam ex parte dantis ex causa, quàm etiã
ex parte promerentis. Quapropter consulitur omni-
bus, quod promereri studeant plenarias indulgentias,
quoties eis offeruntur, sicut fecit Sancta Cathari-
na de Senis, in extremis vtens quater indulgentiis
plenarijs, vt si in vno defectus esset, in alio effectum
sortiretur. Indulgentiæ etiam totaliter committuntur
diuino beneplacito, sine quo nullus eas promere
ri valet. Habeat ergo necessarium est, amicum deũ,
qui eas voluerit promereri. Felix per omnia esset, q
ex itinere perfectionis deuenire posset ad iter maty-
rii, sicut cõcessum fuit sancto Mennæ. Expediamus
ergo nos charissimi ab intermedijs vijs supra nomi-
natis per aliquod horum itinerum, vt post dominũ
nostrum Iesum Christum velocissime venire valeas-
mus ad patrem.

¶ De lapsu nostro in primo Adam, & ascensionem per secundum, id est Christum. Exhortatio. V.

Gene. 3.

Ascendit in cœlum. Ex symbolo Apostolorũ
A gaudijs paradisi ad luctum vallis miserix
a vita ad mortem, a felicitate perpetua ad dœ

lores & pericula inferni, lapsum fecimus. Et cadendo non solum in lutum vitiorum (dei similitudinem amittendo) sed etiam super lapidem ossa nostra quasi frangendo. i. fortitudinem resurgendi perdendo, cecidimus. Itaque secus infernum dissipati iacemus infernalium bestiarum impetum, leonis circum-euntis & quærentis deuorationem, lupi rapacis rapum, draconis tractum, pauidi ac tremuli expectantes. O quis fremētū bestiarum, & inquirentiū nos perdere astutissimorum dæmoniorum astutiā atque conatum euadere poterit? Certe pereuntium comparatione euadentium numerus paruus est: veritas testatur in euangelio. Sed nunquid vsque ad internitionem humani generis iusti iudicis ira defecit? Vere idem ipse misericordiarum pater existēs, non continuit in ira sua misericordias suas, sed misit nobis saluatorem & propugnatorem, & ducem vnigenitū charissimū filium suū, qui mundaret nos ab omni sorde vitiorum, cōsolidaret ad vitam bonorum morum, deduceret per viam meritorum. Attendamus ducem nostrum, ascendamus post eum, vt de terra miseriarum & omnium malorum, tandem venire valeamus ad gaudia cælorum. Legimus in euangelio multas ascensiones saluatoris, & ducis nostri Iesu Christi. Baptisatus confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt cæli, spūs sanctus in specie columbæ descendit, & mansit super eum, & vox facta est dicēs: Hic est filius meus dilectus, &c. Gaudeamus fratres, quia baptisati sumus, quia post ducem nostrum ascensum magnum fecimus. Cælum tunc nobis apertum est, & ad eius gloriam ascripti sumus in libro vnūctium, à porta inferni abstracti sumus. Spiritus sanctus cum omnibus charismatibus omnium virtutum atque donorum in nos descendit in columbæ specie quia ornādo nos deo, innocentiam donauit. Vnde à sordibus originalis culpæ mundati sumus, & dei in nobis similitudo reparata est: Dictumque est

Psal. 140

1. Petri 5

Matth. 24

Psalm. 70

Matth. 3

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

sup singulos à deo patre : Hic est filius meus dilectus
 in quo mihi complacui. Itaq; in adoptionē filioꝝ dei
 recepti sumus, & in hæredes eius. Cohæredes vero va-
 nici filij eiꝰ naturalis Iesu Christi. Sicq; fortitudo nos
 bis restaurata est, in lapsu quassata, & contracta: quia
 dedit nobis potestatem filios dei fieri. Dixit: In quo
 mihi complacui: quia gaudium domini (vt habetur
 in Esdra) est fortitudo nostra, imò salus nostra, & be-
 atitudo nostra gaudium eius est. Felix est nobis iste
 ascensus, si permanserimus in eo. Sed sicut Adā maxi-
 mus ab originali innocentia, ita & nos ab innocentia
 restituta lapsi sumus, nedum semel, sed vicibus innu-
 meris. Prohdolor, illud Hieremiæ dominus dicere
 potest animæ nostræ: Quam vilis facta es nimis, ite-
 rans vias tuas. Vere vilis, quia de filio dei ornato &
 pulchro, & tantæ dignitatis factus est filius diaboli
 turpissimus, imò seruus & vile mancipium eius. Et a-
 nima sponsa Christi, facta est prostituta dæmonis. Ni-
 hil in vniuerso vilius eo. Sed non est peccatoribus
 de salute desperandum. Attendamus ducem nostrū:
 Ascendit em̄ in nauiculam. Ascendamus & nos in ta-
 bulam pœnitentiæ, & in mari vitæ huius amaritudi-
 nibus nos impleamus. Sit quasi mare contritio nos-
 tra, sit in confessione amara confusio adducens glori-
 am, sit in exercitijs ac laboribus amara satisfactio.
 Perseueremus super tabulam, vtique ad portum sa-
 lutis, & ciuitatem nostram cum I E S V duce no-
 stro peruenemus. Ecce charissimi fratres, duos as-
 census fecimus, primum ignorantem in infantia es-
 gimus. Secundum à diebus discretionis scientes in-
 choauimus, & in ipso moramur. Quem vt consula-
 te perficeremus, consulte in hoc mari procelloso,
 ad finem religionis declinauimus, nedum securiores
 effecti sed etiam fructuosiores, digniores pœniten-
 tiæ fructus ferentes. Et videre, gloriosior nobis
 ascensus é vicino in montē T H A B O R Christo

Roma. 8

Iohan. 1

Esdræ. 8

Miche. 8

Hiere. 2.

Matt. 4.

Thre. 2.

Eccle. 4.

ascendente & ducente (prout testantur Euangelistæ)
 paratur, ubi I E S V S transfiguratus est ante suos
 Facies quippe eius resplenduit sicut sol, vestimenta
 autem eius facta sunt alba sicut nix. Hic est ascen-
 sus gloriosus, cum homo primo tenebrosus & niger
 à viciosis operibus, affectionibus, cogitationibus, in-
 tentionibus depuratus, in operibus iustitiæ transfor-
 matus, lucere cœperit, pximis sicut sol iustitiæ in vir-
 tute suæ, amictus lumine sicut iustitiæ indumento,
 blandus bonis, terribilis malis, blandus in vestimen-
 torum candore, terribilis in vultus fulgore. Post glo-
 riosum hunc ascensum, sequitur specialis quidam ascen-
 sus in mentis tranquillitate: & hic firmat præce-
 dentem. Fit autem ascensus iste per patientiam, quæ
 opus perfectum habet. Vnde secundum beatum
 T H O M A M, octava beatitudo non est nisi fir-
 mitas præcedentium beatitudinum. Est autem hæc
 Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiã
 & cætera. Patientia autem æquanimiter aliena mala
 tolerat, nec propter ea à via iustitiæ declinat, sed po-
 tius mala irrogantibus compatitur. Signatur autē
 iste ascensus in ascensu domini I E S V dicentis: Ec-
 ce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis trade-
 tur & cætera. H I E R V S A L E M interpretatur
 visio pacis. Ad quam visionem duo nos ducunt, sci-
 licet passionis & compassionis promptitudo. Hinc
 I E S V S ascendens Hierusalem ad patiendum, etiã
 compassionem exhibuit, cum videns ciuitatem fle-
 uit super eam. Felix ascensus, in quo possidemus a-
 nimas nostras, per quem & conregnabimus. Post as-
 censum in trãquillitate animi per patientiam, statim
 sequitur ascensus in contemplationem: de qua san-
 ctus A V G V S T I N V S dicit in libro de Trinita-
 te: Contemplatio est illa species quæ rapit omnem a-
 nimã desiderio sui, tanto ardentiorē q̄to mundiorē
 & tanto mundiorē q̄to ad spiritalia surgentē, tãto

Matt. 17
 Luc. 9

IACO. 1.

Matt. 5

Patientia
 quid facit

Matt. 20

Mar. 10.

Luc. 18

Hierusalẽ
 interpræ-
 tatio.

Augusti-
 nus.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- Greg.** ad spiritualia surgentē, quāto cardinalibus affectibus & terrenis desiderijs morientem. Hæc haberi nō possunt mēte turbata. Quia (vt dicit Gregorius quinto Moralium) nunquam commotioni contemplatio iūgitur, nec præualet mens turbata conspicerē, ad quod vix tranquilla valet inhiare. Signatur autē hic ascensus per ascensum domini in templum, vbi omnes eicit de templo. Sic oportet omnes turbas cogitationum & affectuum, & inquietudines eijcere de templo contemplationis. Post contemplationem sequitur ascensus in perfectiōem charitatis, sicut post chorum cherubin sequitur chorus seraphin. Quamuis enim sine amore conditoris (qui charitas appellat) nequaquam contemplatio celebretur, tamen quanto quis in cognitione dei profecerit, tanto amplius in amorem conditoris inflammatur. Finis enim contemplationis est per amorem in conditorem quietescere. Hunc ascensum dominus Iesus demonstrauit, quando præ magnitudine charitatis crucem ascendit. In qua ascensione potissima nobis inditia charitatis restquit. Vnde dicit: Maiorem hac dilectionem nemo habet, quā vbi quis animam suā ponat pro amicis suis Superexaltauit autē dilectionē suā, ponendo animam suam etiā pro inimicis suis. Supremus ascensus Christi hodierna solennitate exhibitus est: quādo super oēs cœlos ascendit, de quo in Symbolo: Ascendit in cœlū Et per hūc ascensum noster in patria ascensus designatus est. Ait enim: Vado parare vobis locū. Illum. scilicet. quē post eū ascēsurus sumus. Locus quidem paratus est a domino. Nos vero parari ad ascensum illum per præfatos ascensus debemus, & infatigabili desiderio ad illū anhelare. Specialiter cū oramus in dñica oratione, Adueniat regnum tuū, liquecere debet anima nostra & nondum nunquā frigescere, sed semper magis desiderio inflā mari. Regnū dei, est videre deū sicuti est, & diligere eum sicut amandus est, & ex visu & amore frui, &
- Iohann. 2**
- Iohann. 2**
- Iohann. 13**
- Psal. 67**
Ephesi. 4
Iohann. 14
- Matth. 6**

quod est gaudiū superans oēm sensum. Ecce regnum dei, quod debemus cogitare cū oramus. Quis digne optat illud? Quis intelligēs & sentiēs hoc, nō in amore eius rapit? Adepto illo regno, sequet̄ laus sancti-
ficans nomē patris: & hoc est illud halleluia, qđ audiuit Iohan. cantari in cœlo. Sed nemo ad hęc laudem idoneus est, neq; aptus illo regno, nisi q̄ fecerit volū-
tatem eius, q̄ implere neq; nisi comederit panem dei quotidianū. .i. fretus diuino auxilio. Ad oīa aut̄ ista in dignus est peccator. Quapropter remissio peccatorū præteritorū, & euasio futurorū necessaria est. Quātū ergo miseria præsentis vitę sustinet, iugi desiderio ascendere debemus in regnū dei. Et q̄a inter oīa exercitia spiritualia non est, q̄ immediatius coniungit̄ anima deo, q̄ sumendo in sacramento & visibili signo deum (quia si digne hoc peragit̄ sacrificiū, anima intrat in deū, & de⁹ in eā, efficit̄ q̄ ex duobus vnus sp̄s) debemus charissimi fratres pro tunc ad momentum ascendere in regnū dei, visu, amore, gustu, & tacito clamore, cātare halleluia. Quod si ad hęc, adhuc infirmus est animus, propter carnem, & seculū, & alia mactet carnalia desideria, & seipsum, & oīa in præsentia Iesu pro se mactati, cuius sanguinem videt separatim à corpore, quamuis non separatim. Deberent tamen omnia exercitia præcedere, & in illo momento, si ad collectionem & effusionem spiritus necessarium fuerit, vt sit communiter, per exercitia siue dominicę passionis, siue mortificationis, breuissime assumpta, saltum facere in libertatem spiritus, siue collectionem, siue effusionem, ad gustandum deum.

¶ Quid sit iubilatio. Exhortatio VI.

Ascendit deus in iubilatione. Psalmo quadragessimosexto. Verbis istis Psalmi innuitur, qđ dominus noster Iesus Christus verus deus, hodierna solennitate cœlos ascenderit in iubilatiōe.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Hæc iubilatio referri potest ad diuinitatem eius, & ad humanitatem. Si ad diuinitatem eius refertur, illa est purissima & perfectissima, & profus infinita, & origo omnis iubilationis tam in hominibus, quam in angelis. Est origo omnis iubilationis, quia non est vlla vera iubilatio, nisi concepta fuerit de solo deo. Et ista iubilatio non prouenit domino Iesu ratione suæ ascensionis, sed inest ei à natura. Hæc enim iubilatio est diuina essentia. In deo quippe non est aliquid accidentale donum, sed quicquid in deo est, hoc est essentia sua & natura, & incommutabilis substantia. Est igitur deus iubilatio ipsa immensa æternaliter subsistens. Sed dicit aliquis: Quid importat aut significat iubilatio? Hic oportet loqui de humana iubilatio, vt per eam diuinam nobis vtcumq; iubilatio innotescat. Est vero iubilatio gaudium cordis, quod nec verbis explicari potest, nec penitus reticere. Iubilatio hæc differenter habetur ab hominibus, vel secundum quod participat gaudium magis vel minus, vel secundum quod sunt exercitati in spiritualibus exercitijs magis vel minus, vel secundum quod habent naturalia dura vel mollia, &cæ. Et hæc faciunt gaudium, vel contegi in corde, vel erumpi foras magis & minus. Est igitur iubilus vel iubilatio gaudium de deo. Gaudium vero, sicut & multa alia, ortum habet ex amore. Vnde Rabanus: Amor diuinus est ignis in meditatione mentem purificans à sordibus vitiorum, lux in oratione, mentem irradians claritate virtutum, mel in gratiarum actione mentem dulcorans dulcedine diuinorum beneficiorum, vinum est in contemplatione, mentem inebriat iucunda & suauis dulcedine, sol est in æterna beatitudine mentem clarificans serenissimo lumine, & suauissimo calore exhilarans ineffabili gaudio perenni iubilatione. Inter omnes autem appetitiuas operationes, inuenitur amor esse principium, quo sublato, neq; gaudium erit

Iubilatio.

Rabanus.
Amor diuinus.

si adipiscitur aliquis quod non amat, neq; tristitia si
 impediatur ab eo quod non amat: si videlicet amor
 tollatur, & per consequens tolluntur omnes appetiti
 uæ operationes, quæ quodammodo ad gaudium &
 tristitiam referuntur. Diligentissime obseruanda sunt
 hæc ijs qui volunt bene & laudabiliter gaudere, & no
 lunt inutiliter contristari. Item ijs qui nolunt male
 gaudere, & volunt vtiliter contristari. Videant ij qd
 amant. Regulent amorem suum. A metur solus deus
 & alia in deo, & propter deum, & erunt regulata gau
 dium & tristitia. Vt vero ad radicem iubilationis per
 ueniamus, scrutemur vltiora. Nihil amatur nisi bo
 num, vel sub ratioe boni: nec boni amatur, nisi cogni
 tum. Omnem enim cognitionem sequitur appetitiua
 operatio, & primo amor. Qui si non sequatur, non se
 quitur etiam gaudium vel tristitia. Radix igitur iubi
 lationis est cognitio. Amor vero boni adepti, est cau
 sa vicinior gaudij illius, quod dicitur iubilatio. Non
 enim omne gaudium est iubilatio, sed solum illud qd
 de deo cognito & amato habetur. Ad iubilationem
 igitur requiritur cognitio & amor dei. Cum ergo in
 deo sit perfectissima sui ipsius & omnium cognitio, &
 purissimus amor, sequitur quod in deo sit etiam iu
 cundissimum gaudium & iubilatio. Quæ omnia cum
 non sint in deo accidentia, sed eius substantia atq; es
 sentia: eapropter sunt etiam immensa, incommuta
 bilia & infinita, excedentia cognitionem & æstimati
 onem nostram. In nobis vero sunt participatiue, ac
 cidentaliter & limitata. Ex his tamen participatis
 possumus vel modice aduertere, quæ sit iubilatio dei
 & ipsius Christi Iesu secundum diuinitatem eius. Si
 vero referatur iubilatio (de qua dicitur: Ascendit de
 us in iubilatione) ad Christi humanitatem, sic pro
 prie in eius ascensione impleta est hæc Psalmi pro
 phetia. Quamuis enim dominus Iesus ab instanti suæ
 creationis & vnitiois cum verbo in vna personalita

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

te, fuerit secundum portionem superiorē animæ, vere beatus & comprehensor in cognitiōe, in amore, in iubilatione, etiam super omnes spiritus angelicos, creaturaliter tamen participatiue & limitate secundum capacitatem humanam auctam & explosam p singularē gratiam, & in resurrectione & hodie in ascensione esset, quo ad portiōem inferiorem animæ ab omnibus miserijs libera, & in corpore glorificato & suo modo spūali: tñ specialiter gaudebat ascendēdo iubilatione felicissima in deo (quē actualiter contemplantatur & amabat) eo qđ humanitas in eo ad cōfessum cum deo patre sublimabat vltra oēs choro angelorum in gloriam summi dei, & in salutem, consolationem, & laudem totius generis humani, vt merito dicatur: Ascendit deus. i. Christus Iesus, in iubilatione. Ascendit etiā iubilantibus angelis, qui omēs (haud dubium) festine suarum sedium reparatori, imō suo dño & creatori, & glorificatori occurrerunt cum iubilo. Et qua putamus conscenderit iubiliatiōe cum eo redempta & capta sancta sanctorum innumrabiliū captiuitas? Iubilabant non minus Maria mater Iesu, & Apostoli, & discipuli, & mulieres, & omēs qui aderant, videntes quem super omnia diligebant cum tanta gloria propria virtute ad cælos conscēdere. Amor enim est causa iubilationis. Et quia ipsi adhuc indispositi erant & inhábiles ascendere cum Iesu ascēderunt (sancto Luca testante) in cœnaculum cētum viginti homines, ieiunijs & obsecrationibus se aptantes, vt virtute induerentur ex alto, qua imbuerentur, & præpararentur, & dignificarentur aliquando ascendere post Iesum. Factum est. Ascēderunt cum iubilatione ad Iesum relinquentes nobis exempla & doctrinas, quibus prouocati & docti, nitamur quotidie & in fine vitæ cum iubilatione ascendere ad Iesum. Hoc vtique pūidebat Iesus deus, ascendēs in iubilatione. Gaudium em̄ dñi (vt dicitur in Esdra)

Actu. 1

Esdræ 8
Nemi. 8

est fortitudo nostra, hoc est, iubilatio dñi Iesu est no-
stra fortitudo, qua iubilando ad eum ascendimus.
Gaudebat enim de futura nostra hac iubilatione. Fra-
tres mei charissimi, vt mereamur ascendere post finē
huius miseræ vitæ ad Iesum in iubilatione, discamus
nunc in vita, vt tunc sciamus in morte. Est magna
ars ascendere ad Iesum. Discamus hanc artem. Tem-
pora ad hoc nobis indulta, non pereant. Singulis die-
bus assignetur aliquod tēporis spacium, in q̄ (semo-
tis omnibus occupationibus) se animus recolligat in
deum videntem, vel intelligentem & amantem, vt vi-
deat, amet, & iubileat. Cum deum in sua propria spe-
cie videre nequeamus, inter cætera media & ænig-
mata, & similitudines, aut species intelligibiles effica-
ma ad videndum deum, non videtur isto medio ali-
quod melius quo præsentatur animo deus videns &
amās. Ad quem videntem & amantem, & cum q̄ est
nobis habendus iugiter sermo. Quamuis enim male-
uolis & peccatoribus terribile videtur, quod a deo
videantur, tamen hominibus bonæ voluntatis blan-
dus & suavis est. Amat quippe bonos incomparabili
amore, in seipso optimus est, imō solus bonus, & to-
tus desiderabilis, & delitiæ eius sunt esse cum filijs ho-
minum. Accedamūs igitur cum fiducia ad thronum
gratiæ eius, ad contemplā dum eum, nō fraudabimur
quia ipse testatur: Beati mundo corde, quoniam ipsi
deum videbunt. Ad cuius visionem, statim amor ac-
cedit. Et his duobus existentibus, iubilatio succedit,
& confabulatio, & sermo durant. Deus videns & vi-
sus, amans & amatus exigit ab amante anima, vt
moriatur omnibus peccatis, & defectibus & imperfe-
ctionibus, & se exornet omnibus virtutibus, & amo-
rem sibi soli totaliter dicet. Vult em̄ solus amari.
Aia vero respondet deo, se totā totaliter offerēdo ad
oīa petita sine fallacia, q̄a scit se desit fallere non pos-
se. Vnde dicit, in toto corde meo exquisiui te, & cæt.

1. Cor. 13

Li. r. vide
capite 2.Prouer. 8
Matth. 5

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Psalm. 118

**Matth. 7
Lucæ 11**

De illa totalitate sæpe habetur in Psalmis . Vt autem anima deo deuota inter tot occupationes humanarum rerum, & tentationes varias, & seculi turbationes, semp se in tuto recipere valeat, debet assuescere fugere & accedere ad deũ. Deputet dietim aliquã morulã temporis, & colligat spiritum suum, & deum videntẽ & amantem atq; præsentem requirat, donec sentiat spiritualiter aspectum eius in intimis per fidem: nec deiciatur animo quis si non statim, vel semper inueniat quod requirit. Perseueranter quærat & inueniet, pulset & aperietur ei, petat & accipiet iuxta promissionem veritatis. Plures deficiunt à perseuerantia. Id circo non perueniunt ad quæsitum. Cum vero peruenit ad deum, qui utiq; semper adest, colligat fasciculum beneficiorum eius, & gratias agat, pro peccatis veniam & reconciliationem petat cum fiducia, nihil hæsitã. Iniuria maxima est diffidere de deo, &c. Emendationem offerat vsq; ad minima, ne aliquid relinquatur in oculis summæ maiestatis offensiuum. Amorem suum totaliter, ab omnibus abstractum, soli deo in veritate dedicet, & ad omne beneplacitum diuinum resignatissimò corde seipsum offerat. Gaudium, pacem, consolationem, desiderium, finem, & omne bonum in solo dilecto deo constituat. Ex hoc exercitio deriuabuntur riuuli diuinæ largitatis, quibus intellectus illustrabitur, memoria fecundabitur affectus inflamabitur & dulcorabitur, & omnes animæ vires pro capacitate vniuscuiusq; ditabuntur. Cũ ergo anima ipsa assueta, per exercitia & dei donum in diuino amore firmata fuerit, in omni tentatione, & turbatione, & damnis perpeffis, & quibuscunq; afflictiuis, statim ad id qd diligit, & vñ solatiũ habere cõsueuerat, confugiet, & si inuenerit amorem cum dilecto deo inuito illũsum, inmediate contemnet omnia, & gaudebit se & sua in tuto conseruasse. Solummodo enim quærit deum diligere, & ab eo diligi, & ipsi

placere: & in hoc statuit omne bonum suū. Quo sano & integro comperto, alia, p̄ nihilo reputat. Idcirco de nullo alio habito gaudet si deū offenderit, nec de amisso aliquo dolet, non offenso dilecto domino. Et qm̄ p̄sens sermo in longum prolatus, non finit de ijs ampliora loqui, remitto vos fratres ad directorium contemplatiuorum, & p̄logum eius, & ad aliū tractatum de effusione cordis, in qbus hæc ad longū docēt.

¶ Quomodo Christum sequi debeamus ascendente, a visco miserę captiuitatis nostrę absoluti. Exhortatio. VII.

Scendisti in altū, cepisti captiuitatem, accepisti dona in hoibus. Psal. 67. Psalmus iste ad literā loquitur de dño nostro Iesu Christo, sicut patet per Apostolū dicentem: Vnicuiq; nostrum data est

Ephe. 4.

gratia secundum mensuram donationis Christi, propter qd̄ dicit: Ascendens in altū, captiuā duxit captiuitatē, dedit dona hoibus. Nec refert verborum varietas cum maneat eadam veritas. Vnde Augustinus: Cū propheta dixerit: Accepisti dona in hominibus, Paulus apostolica auctoritate maluit dicere, dedit dona hoibus, vt ex vtroque verbo, vno prophetico altero apostolico (quia in vtroq; est diuini sermonis auctoritas) sensus plenissimus redderetur. Vtrūq; em̄ verum est, & quia dedit hoibus, & quia accepit in hoibus. Dedit hominibus, tāquā caput membris suis. Accepit in hoibus idē ipse vtiq; in mēbris suis. Itē Augusti. Paulus apostolica auctoritate, secundū quod filius cū patre deus est, dicit: Dedit dona hominibus, mittens sp̄m̄ qui est patris & filij: Sed secundum quod idem est caput in ecclesia, accepit dona in membris, dum ipsa membra accipiūt. Vnde ait quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, Hæc cha

Augustin.

Augusti.

Matth. 25

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

rissimi referre volui, vt non turbemini cum in scripturis sanctis in verbis nonnunquam varietatem inueneritis, quia est vnus & idem spiritus veritatis, qui veritatē in tali varietate voluit tradere, cuius auctoritati sancta mater ecclesia columna veritatis innitit dominus autē noster Iesus, saluator & verus amator noster, post victoriam diabolo deuicto, morte occisa, vita perpetua hominū repata, claustris infernalibus diruptis, ingressu cœlesti reparato, hodierna solennitate super omnes cœlos spirituales, quocunque nomine censeantur, siue sint homines sancti, siue spiritus angelici, in dextera dei patris, .i. in melioribus bonis æternæ beatitudinis, & sup oēs cœlos materiales in empyrio se recepit, quia vltra empyrium non est locus vllus. Sessio ad dexteram patris (hoc est, in melioribus bonis æternæ beatitudinis vltra oēs cœlos spirituales) ei debet ratione iuris naturalis cū sit fili⁹ dei naturalis, etiā secundū hūanā naturā. ppter gratiā vniōnis. Vn⁹ est em fili⁹ dei patris, & fili⁹ vginis matris Iesus Christus heres dei. Etiā eadē hereditas sibi debetur ratione victorię, iuxta illud: Oportebat Christū pati & ita intrare in gloriā suā. Ascēsus vero sup oēs cœlos materiales, sibi cōpetebat ex conditiōe stat⁹. Iā em erat glorificat⁹, corp⁹ glōsū hñs, & vitā immortalē & incorruptibilē, & impassibilē. Idcirco loc⁹ ei cōueniebat & decebat cœlestis & incorruptionis. Loc⁹ em debet esse pportionat⁹ locato. Cœlū ergo empyriū (q est locus beatorū spiritūū, & hominū in aia & corpore glorificatorū) super oēs eū decebat. Et de hac decētia gaudiū qddā habuit, nō qdem q tūc de nouo de hoc gaudere inciperet, qñ in cœlū ascēdit, sed quia nouo mō de hoc gauisus est, sicut de re impleta. Proceffit igitur hæres dei patris, dñs Iesus Christus in hæreditatē suā. Et quia nos cohæredes eius esse debemus dignū est q ad eā mēte saltē (qa corpore nōdum valemus) trāscamus. Sic Apostolus monet: Quæ sursum

1. Tim 3

Luc 24

Col. 3.

sunt q̄rite, vbi Christus est in dextera dei sedens, q̄
 sursum sunt sapite, nō q̄ super terrā. Et iterū ad Phil.
 affirmat, qd ipse cū suis fecerit dicens: Nostra conuer-
 satio in cœlis est, sc; quoad animā, p̄ fidē, spem & cha-
 ritatē. Hæ em̄ virtutes (q̄n̄ p̄fectæ sunt) semp; simul
 sunt & inseparabiles, & p̄ eas anima leuatur in cœlum
 Quia (sicut dicit August.) anima (quæ est principalis
 pars hominis) verius est vbi amat, q̄ vbi animat. Ergo
 anima q̄ amat deū, verius est in cœlo quā in terra
 Et quia sancti post iudiciū erūt in cœlis etiā in corpo-
 re glorioso, ideo subiūgit Apost. Saluatorē expectā-
 mus dominū Iesum Christū, q̄ reformabit corpus hu-
 militatis nostræ, cōfiguratū corpori claritas suæ. Pro-
 prius ergo locus noster est cœlū empyriū, vbi nos a-
 mator noster expectat Iesus. Noluit esse nobiscū in
 terra præsentia corporali (q̄ diuinitate semper nobis
 cū est) nedum q̄ eū nō decuit manere in terra, sed eti-
 am propter meritum fidei nostræ, q̄ est de non visis.
 Vñ ait S. Ioh. Spūs sanctus adueniēs, arguet mundū
 de iustitia, sc; eorū q̄ credūt (vt exponit August.) Ipsa
 q̄ppe fidelīū cōparatio, infidelīū est vitupatio. Vñ sub-
 dit, q̄ ad patrē vado, & iā nō videbitis me. Beati em̄
 q̄ nō viderūt & crediderūt. Secūdo, p̄pter spei nostræ
 subleuationē. Nā ipse dicit apud Ioh. Si abiero, & p̄pa-
 rauero vobis locū, iteꝝ veniā & accipiā vos ad meip-
 sum, vt vbi ego sū, & vos sitis, hoc est, in cœlo empy-
 rio. Per hoc em̄ q̄ Christ. hūanā naturā assumptam in
 cœlo collocavit, dedit nobis sp̄e illuc pueniēdi ordina-
 to tēpore, q̄ iteꝝ in terræ puluerē resoluimur. O stu-
 pēda fides, O admirabilis spes. Tertio addirigendum
 charitatis affectū in cœlestia. Dicitur em̄ apud Mat-
 theum: Vbi est thesaurus tuus ibi est & cor tuū. Si er-
 go Christus est thesaurus noster, cū ipse sit in cœlo,
 ibi erit vtiq; & cor nostrū. Cum Christo ergo (& si nō
 dum corpore) mente in cœlum ascendamus. Secun-
 dum membrum innuit captiuitatem captiuitatis, di-
 cens; cepisti captiuitatem, Apostolus dicit captiuam

Philip. 3

August.

Iohan. 16

Iohan. 14

Matth. 6.

Psalm. 67

Ephe. 4

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

duxit captiuitatem. Satisfactor enim omnium peccatorum dominus Iesus in captiuitate diaboli miserabiliter detentos (descendens ad inferos) absolut & felicissima captiuitate (quæ vere liberos, efficit) secum ad cælum adduxit. Cepit ergo captiuitatem, et duxit. Charissimi fratres, ascendendo cum domino Iesu, etiam nos capiamus & ducamus captiuitatem. Quæ est hæc captiuitas quam capere & ducere debemus? Ipsa est misera dilectio nostra. Præceptum est nobis: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, hoc est, ex tota voluntate tua, in qua est affectio id est, quædam spontanea ac dulcis ipsius animi ad aliquid inclinatio. In corde ergo, id est, in voluntate est sedes amoris. Exequutio vero amoris ex imperio voluntatis per alias potentias exprimitur, cum dicitur: Et ex tota mente tua, id est, intellectu & ratione, vel vita intellectuua, & ex tota aia tua, id est, vita sensitiua, & ex tota fortitudine, vel virtute, vel ex omnibus viribus tuis, id est, ex omnibus potentijs motiuis & exequutiuis. Omne ergo quod sumus & quod possumus, debemus ex amore syncerissime impendere domino deo nostro, ita quod dilectio nostra nulli impendatur, nec vlli adhæreat, nisi soli deo. Per hoc efficiatur liberrimi, & vnus spiritus cum deo. Quod si dilectio nostra alicui creaturæ adhæserit, tunc capta est visco, quemadmodum auicula visco in pennis vel alis capitur, ne libere auolare valeat. Viscus est inordinata inclinatio, vel affectio ad seipsum, quæ dilectionem deo debitam tenet, vel retardat. Hæc affectio quærit mollia & sensibilia, & propriam commo ditatem. Euitare nititur omnia quæ molesta sunt in spiritu vel in carne, in præsentī vita, vel in futura. Similiter omnia exercitia corporalia vel spiritualia facit vt sibi acquirat mercedem in præsentī & in futuro. In omnibus semetipsum quærit. Et iam deum non propter deū, sed propter seipm quærit. Et fit qd talis pu

Deutero .6

Matth. 22

Marc. 12

Luçæ 10

tat quod deum diligit, cum in veritate seipsum, non
 deum diligit. Affectio insuper ad cognatos, ad bene-
 factores, & quoscūq; alios inordinata, propter quo-
 rum complacentiam impeditur, vel tardatur dilectio
 in deum, viscus est. Occupatio intellectus circa stu-
 dia scientiarum & artium, quæ non conueniunt sta-
 tui studentis, nec conducunt ad amandum deū: imò
 aliqua obsunt plurimum, viscus est. Impētio virium
 in opera exteriora, quæ non iuuant amorem dei,
 sed impediūt, viscus est. Affectio inordinata ad quas-
 cūq; creaturas, viscus est. Captiuitas hæc in misera
 nos detinet seruitute, nec ad cælum conscendere per-
 mittit. Absoluamus fratres charissimi captiuas affe-
 ctiones nostras, & captiuas ducamus in libertate spi-
 ritus, quo solum domino deo nostro placere deside-
 ramus. Hæc sit prima & principalis nostra cura, vt il-
 li placeamus. Ista vero complacentia non petitur nec
 desideratur propter seipsam, sed propter deum, cui
 non potest amore coniungi nisi placeat. Hoc innuere
 videtur Apostolus Iohannes, dicens: In hoc est cha-
 ritas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam
 ipse prior dilexit nos. Augustinus: Non prius dilexi-
 mus, vt quasi merito nostræ dilectionis ipse diligeret
 nos, sed & ipse prior dilexit nos, vt præeunte gratia
 eius, nos eum diligamus. Deus est ergo qui operatur
 in nobis vt ei placeamus, & reciproce vult vt ipse no-
 bis placeat. Quia veri amatores non quærunt
 nisi amare & amari, & inuicem placere. Igitur qui
 placere deo desiderat, sui ipsius & omnium obliuisci-
 tur, nec est ei cura de aliquo nisi de solo deo, qui sibi
 solus plenissime placet, & omnis voluntas eius, & omne
 beneplacitum eius, & omnia opera eius, & omnia mā-
 data eius atq; consilia. Inter hæc vertit se ad seipsum
 ad proximum & ad omnia quæ amari possunt, & ea
 in deo, & propter deum ordinatissime diligit, iuxta
 mandatum domini, dicentis: Hoc est præceptum me-

1. Ioha. 4

August.

Iohan. 15

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

um, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, scilicet, ad æternam beatitudinem, & non ad aliquid aliud. Et pro hac dilectione implenda, impendit omnes vires intellectuas, & sensitiuas, & exequutiuas. Sic implēdo mādatum hoc: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, ducit omnes affectiones suas captiuas in cælum.

Deuter. 6

Matth. 22

Marci. 12

Luca. 10

DE SPIRITVS SANCTI missione. Titulus sextus.

¶ Spiritus sancti donorūq; eius effusioe, salutem nostram consumatam esse.

Exhortatio I.

Repleti sunt omnes spiritu sancto. Actus 2. Hodierna solennitate perpetua nostra salus nobis facta est. Neq; enim incarnatio, neq; passio, neq; resurrectio, neq; in cælum Christi domini ascensio nobis profuisset, si non hodie na die diuinis impleti charismatibus Apostoli per vniuersum modum docturi gentes (de quibus nos nati sumus) missi fuissent. Quomodo enim gentes crederent sine prædicante? quomodo vero apostoli prædicarent nisi mitterentur? Sine fide vero impossibile est placere deo. Itaq; initiū recuperationis nostræ incarnatio dñi est. Missio vero spiritus sancti salutis nostræ pro statu huius viæ consummatio est. Quapropter profusis gaudijs totus in orbe terrarū mundus exultat. Notandum est aut, quare hæc repletio spūsantis et Apostolis concessa est. Christus enim finis legis est & initiū vel fūdamētū ecclē scdm Apo. Tāto aut ali qua meliora sunt, quanto magis appropinquant finī & principio suo, q̄ vnum sunt. Dicit enim, finis est principium, q̄a est primū in intentioe. Dicit etiā principium

Roma. 10

Hebr. 11

Roma. 10

1. Cor. 3

finis q̄a est vltimū in exquitiōe. Quāto etiā aliqd̄ v̄
 cinius est igni & lumini, tanto magis p̄cipat de igne
 & luce. Similit̄ q̄to sancti erāt viciniores Christo, tan
 to magis p̄cipat̄ de eo. Vñ sc̄dm̄ doctores, q̄to, p̄
 phetia vicinior erat Christo, t̄to erat clarior. Idem
 est de sanctitate. Quāuis em̄ Hier e., p̄pheta in vtero le
 gif̄ sanctificat̄, hoc t̄n̄ clarius habetur de Ioh̄a. Bap.
 de q̄ veritas dicit, q̄ inter p̄phetas Ioh̄a. Bap. maior
 nemo est. Puritas vero matris dei, q̄ est, p̄p̄inquisima
 Christo, t̄ta est, q̄d̄ nequit maior infra deū cogitari.
 Hinc est ergo q̄ Apo. primitias sp̄s habētes legiſ
 sp̄ū repleti. Erāt em̄ nobiliora membra Christi, p̄ q̄s
 sicut p̄ viuuda instrumenta tenebras veteris legis illu
 straret, & nouellos ecclesie filios igniret & illuminaret
 Quod vtiq̄ fieri non prius congruebat, q̄ sacramētū
 nostræ salutis per passiōem, & resurrectionē, atq̄ as
 censionē domini foret impletū. Quod em̄ p̄phet̄ de
 Christo futur̄, hoc Apo. annūtiare debebāt p̄teritū
 & factū. Ideo Ioh. dicit: Sp̄s nondū erat datus, q̄a Ie
 sus nōdū erat glorificatus. Ad annūtiādū vero Chri
 stū nō vni genti (sicut p̄phetæ) sed toti mūdo (sicut
 Apo.) req̄rebat̄ maior gratia, & illustratio, & auxiliū.
 Credēda em̄ q̄ in noua lege publicat̄, sunt multo plu
 ra & magis ardua, ac excedētia, q̄ erāt credēda in lege
 antiqua. Repleti sunt ergo spiritu sancto Apostoli .i.
 donis spiritus sancti. Non enim spiritus sanctus sibi in
 corporauit Apostolos in vnitae personæ sibi vnien
 do, sicut verbum dei deus vniuit sibi humanam na
 turam, incorporando sibi intantum quod dicitur
 diuinitas C H R I S T O corporaliter inhabi
 tare, sed largiore beneficio ipsos suis donis ditauit.
 Ascribitur autem spiritui sancto istud potius quā
 patri aut filio, quia quicquid ad amorem, ad bonita
 tem, ad gratiam, ad dulcedinem & ad similia per
 tinet, spiritui sancto appropriatur, eo quod proces
 dit per similitudinem amorosæ inclinationis,

Hier. 3
 Luc. 1
 Lucæ 7
 Anselmus
 Roma, 3

Ioh. 7.

Colo.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

secundum modum voluntatis d patre & filio, sicut fili-
lio appropriat quicquid ad cognitionē pertinet, sed quod
pertinet ad patre secundū modum intellectus, & patri ap-
propriatur quicquid ad potestatem pertinet, eo quod sit
principium personarum in diuinis. Tamē quicquid
vni personae appropriatur, etiā aliarū duarū personarum
est, quia tres personae sunt vnus deus. Cū ergo dicitur
quod hodie spiritu sancto discipulos repleuerit, non ex-
cludit patrem & filium, sed potius includit, quia spiritus
sanctus est amboꝝ spiritus. Qualiter autē & quibus do-
nis impleti sunt, est breuiter dicendum: Biformes sunt
virtutes. Quaedam sunt morales, quae disponunt & perficiunt
hominē quod bene sit mobilis ad imperiū ratio-
nis, scilicet ad finē connaturalē huiusmodi. Quaedam sunt
virtutes theologicā, quae disponunt & perficiunt homi-
nē secundum quod est per rationē mobilis ad finē super-
naturalē, sed hoc imperfecto & sufficienti modo, quia im-
perfecte cognoscimus & diligimus deū. Quapropter
vt ad finē supernaturalē perfecte & sufficienter homo
mouetur, indiget motore excellentiore & supernatu-
rali, scilicet deo, & vt faciliter & bene ab eo mouetur, in-
diget etiā dispositiōe & perfectiōe supernaturali. Hoc
autem fit per dona quae presupponunt virtutes theolo-
gicas, per quas coniungitur homo deo. Necessē est em̄
quod mobile aliquo modo coniungatur motori, & etiā quod sit
sibi proportionatū, quae proportio vel dispositio
est perfectio mobilis, in quantum est mobile. Homo ergo
mouendus ad finē supernaturalē a deo coniungitur
ei per fidē, spem & charitatem. Per hęc tamen non est pro-
prie mobilis a deo. Quapropter infundunt ei habitus
quodam, quibus prompte redditur mobilis ad imperiū diui-
num, & dona spiritus sancti vocantur, vt est sapientia,
intellectus, scientia, consilium, pietas, fortitudo & timor.
Praedictas virtutes & dona habebant Apostoli,
quā in die pentecostes receperunt spiritum sanctū. i.
dona & virtutes a spiritu sancto, Oēs autē virtutes sunt

Virtutes
sunt bifor-
mes.

connexa. Qui em̄ vnam virtutem, vel vnū donū ha-
 bet vere, habet omnes virtutes & dona. Sed quia (vt
 prædictū est) in oēs gentes docendas mittendi erant
 Apostoli, hodierno die omnia prædicta excellentiori
 modo à spiritu sancto receperūt, & inamissibiliter, q̄
 decuit fundamenta duodecim ecclesiæ super Christū
 fundāda, de quibus in Apocalypsi legitur, esse firma.
 Vnde nūquā post hāc receptionē mortaliter peccare
 potuerunt. In quali autē gradu singuli Apostoli singu-
 la receperūt, ipse nouit q̄ fecit oīa in numero, pōdere
 & mensura. Omnes tñ per virtutes & dona dispositi &
 proportionati erāt promptissime moueri ad imperiū
 rationis, & instinctum diuinum, prout congruebat &
 necessarium erat pro ædificatione & instructione fi-
 deliū. Quod vt possent efficaciter docere, datæ sunt
 eis excellentissimo modo gratiæ gratis datæ, quæ da-
 tur ad aliorum vtilitatem. Erant ergo quadam sup-
 eminēti certitudine fidei illustrati, sermone sapiētie
 q̄ ad cognitionē diuinorū, & scientie, quoad cognitio-
 nē rerū humanarū illuminati, gratia q̄que sanitatū
 & operatione virtutū superexcellēter dotati, spiritu p-
 phetiæ, & discretionē spirituum quoad secreta cor-
 dium perscrutanda, illustrati, ad exprimendum alijs
 intelligibilem mētis cōceptum (ita quod oīm gentiū
 linguis loquerēt, & in proprio idiomate loquētes ab
 oībus intelligerent) singulari gratia peculiariter pri-
 uilegiati, ad sacram scripturam varaciter interpretā-
 dam prompte & varijs modis (cum tñ essent idiotæ)
 mirifice ditati. Talibus Christi discipuli & amici adim-
 pleri benedictionibus post abcessum eius meruerūt
 & non in sua præsentia, quia adhuc præsentem sen-
 sualiter amauerunt. Quapropter indispositi ad spiri-
 tualia extiterunt. Ideo dicit dominus: Nisi ego abie-
 ro paracletus nō veniet ad vos. Si Christi præsentia
 sanctissima, propter carnem & sensum præpediuit
 accessum paraleti, quid putamus fratres mei?

Apoc. 17.

Sapi. 11.

1. Cor. 12.

Iohan. 14.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

a. Cor. 7

Actu. 8

Nunquid amor immundissimę carnis impediēt influxum purissimi spiritus in nobis? Vtiq; impediēt, non infundet sapiens sapientia vnctionem preciosissimā nisi in vas mundissimum atq; dignissimum. Mundemus itaq; charissimi corda nostra ab omni immunditia carnis & spiritus, vt donum spiritus sancti non per emptionem, vt pseudo Simon & Magus voluit sed per suam largitatem consequi mereamur.

Quomodo aptissimo tempore Apostolis spiritus sanctus sit datus, & quomodo nobis eiusdem dona præbeantur.

Exhortatio II.

Galat. 4

Ecclesi. 3

Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ioh. 7 Ille nouit quando spūs erat dandus qui nouit plenitudinem temporis, in q̄ mittendus fuerat filius suus. Illud vero scrutari & agnoscere, soli dei est. Videtur tamē esse vna ratio quare scilicet debebat mitti filius illo tempore, nec alio, & dari spiritus illo tempore, nec alio. In vtroq; quærebatur gloria dñi, ipsius cognitio per fidem, cultus & amor, reconciliatio & salus humani generis docere & exhibere immortalitē aię, corporis resurrectionē, & vtriusq; glorificationē, & q̄cunq; ad hæc p̄tinent. Et qđ hæc per mediatorē dei & hominū facta essent, & in ipso veraciter adimpleta, demonstrādū erat, vt aut hoies hæc reciperent & crederēt, tēpus vtiq; aptum & opportunū seruandū erat: Oīa em̄ tēpus habent. Quod vtiq; tempus nouit ille qui condidit tēpora. Videt aut tunc aptū tempus fuisse vt mitteres veritas, qñ oēs a veritate errabant. Et tūc salū æterna prædicares quando oēs de futura vita & salute dubitabant & diffidebant, Opposita em̄ iuxta se

posita magis elucescunt. Sic etiã videt̃ opportunum
 tẽpus fuisse tunc primo resurrectionẽ & ascensionẽ
 atq; ẽternã vitã omnĩ mortalibus annũ
 tiare, cũ hæc in ipso mediatore Iesu Christo perfecta
 ostendere poterant Apostoli, & alij missi per infusam
 sapientiã & stupendam eloquentiam, nec non & per
 manifestissima & maxima miracula, oẽm naturã ex-
 cedentia. Maximum em̃ diuinũ testimonũ fuit veri-
 tati euangelij impensum, qm̃ hoies idiotæ subito ac-
 cens, nouerunt & audebant pro Christo occiso, ipsi
 occisoribus inimicis eius testimonium p̃stare p̃ claris-
 simam sapientiã, cui resistere aduersarij non poterãt **Luca 21**
 cũ intellectu & explanatiõẽ profunda sacræ scriptu-
 tæ, cũ eloquentia clarissima, ita vt nedũ intelligerent
 oĩa idiomatica & loquerẽt, q̃ ante vix vnũ nouerãt,
 sed etiam ipsis in vno idiomate loquẽtibus, eorũ ver-
 ba auditores diuersarũ regionũ p̃fecte vno tẽpore in
 proprio idiomate intelligerent, prout dicit̃ in Acti-
 bus Apost. **Actu. 2** Stupebant oẽs & mirabant̃ adinuicẽ di-
 centes: Nonne ecce oẽs isti q̃ loquũt̃ Galilæi sunt? Et
 quõ audiuius vnusquisq; linguam nostrã, in qua na-
 ti sumus? Et nõ solũ in Iudæa, sed & à solis ortu vsq;
 ad occasum, & in oẽm terrã exiuit sonus eorũ, & in fi- **Psal. 18**
 nes orbis terræ verba eorũ, & p̃dicauerũt vbicq; dño **Math. 16**
 cooperante, & sermonẽ confirmante, sequentibus si-
 gnis & stupendis miraculis, prout constat legẽtibus
 Actus Apost. & legendas sanctorũ. Et cõuersi sunt ad
 deũ maximamilia hominũ ex omni natiõẽ q̃ sub cœ-
 lo est: & adhuc ante finẽ seculi religẽ cõuertẽt̃ & reget
 Ĩbũ dei (put̃ in Apoc. legit̃) oẽs gẽtes in virga ferrea **Apoca. 19**
 Ecce q̃ta utilitas ex datiõẽ spũs. Manifestatio em̃ spi- **1. Cor. 16**
 ritus dat̃ ad vtilitatẽ. Quæ aut̃ utilitas facta esset, si
 ante glorificationẽ Iesu spũs dat̃ fuisset? Quõ p̃ me-
 diatorẽ Iesu recõciliationẽ, resurrectionẽ, ascensionẽ,
 & ẽternã salutẽ hoĩb; Ipetratã crederet, quẽ adhuc mor-
 talẽ aut viderẽt, aut audirent? Et ideo quĩs aliq; spũs

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Portio data fuit pro sui aduentus manifestatiōe, abundantia tamē spiritus ad opportunum tempus, post scilicet suam glorificatiōem, seruata fuit. Et nos charissimi non arbitremur nos posse ad abundantiora dei dona peruenire, secundum communem legem, nisi Iesus primo in nobis fuerit glorificatus. Primo ergo in nobis vetus homo peccator crucifigatur, moriatur & sepeliatur, resurgat tertia die (qui dies dicitur dies gratiæ) nouus homo qui secundum deum creatus sit, qui in nouitate vitæ ambulet. Quæ vita postquam perfecte exhibita & probata fuerit in multis argumentis, vt vere se resurrexisset noster nouus homo gloriari possit. Tunc demum ascendat in cælum ibiq; perpetue commoretur semper, sicut ipse deo cognitus & præsens est (sicuti sunt omnia) ita deus iugiter sibi præsens sit, illum attendat, illi inhæreat, ille solus placeat, illi soli placere desideret, illius voluntati totaliter suam voluntatem conformet, nihil cogitare, loqui, audire, sentire, nec se mouere in corpore, nec intelligere, scire, vel velle in anima velit, nisi secundum illum, & cum illo. Hic glorificatus, & in deo gloriosus, accipiet dona in hominibus, id est, dona spiritus sancti in viribus seu potentijs & sensibus humanis tanquam missis & Apostolis suis. Et erit super mirabile videre quom intelligat & videat intellectus quantum diligit, & quid gustet affectus, quam recta sit intentio, quam regulata voluntas, quam disciplina omnes sensus, vt sciri possit, quod vere quinquagesimo die in iubilæo & iubilatione, in ineffabili gaudio homo ille ex seruo factus sit liber & vere redierit ad possessionem pristinam, ad paradysum deliciarum dei. Hic iam edoctus à spiritu sancto omnem veritatem, aptus est & alios docere viam veritatis, & efficiendo quasi scintillas, id est, ardentia verba, valet alios ad charitatem inflammare, nec non probata eius virtus corripere præualet insipientes, imbuere

Rom. 6,

Psal. 67

Actu. 1

Sapient. 1

malos, seu amaros bonitatem aut dulcedinem, imo
 morigeratos disciplinam, errantes scientiam. Ecce
 quantus fructus & quanta utilitas, quod dona spiri-
 tus post glorificationem primo dantur. Si enim ante
 glorificationem darentur, pauci, vel nulli ædificaren-
 tur. Non enim prædicatio eius accipitur, qui leuis in
 moribus esse viderur, vt ait Gregorius. Et Leo Pa-
 pa: Facilis ad exhortandum fit oratio, efficax ad sua-
 dendum. Validiora tamen sunt exempla quam ver-
 ba, & plenius est opere docere quam voce. Quæ
 necesse est vt ex radice charitatis prodeant, quæ dif-
 fusa sit in corde ipsius per spiritum sanctum, qui da-
 tus est ei, sicut Apostolis, vt erudire valeat cum ipsis
 plurimos. Nemo tamen humilis frater hæc audiens,
 & longe adhuc se distare à perfectione considerans,
 de felici hoc statu resurrectionis, & ascensionis, id
 est, glorificationis & receptionis donorum spiritus
 sancti, desperet. In omni enim statu spirituali est inue-
 nire aliquid de inchoatione, aliquid de profectu, & ali-
 quid de perfecto, excluso tamen mortali peccato, quod
 stare non potest cum spirituali vita, & incluso cona-
 tu proficiendi. Quia qui non conatur proficere in vi-
 ta spirituali, retrocedit, & semper seipso deterior fit:
 & ideo talis non potest sentire, nec quidem habere
 spiritualia ista, quæ in solennitatibus, his tribus lo-
 quutus sum. Est tamen magna cõfusio & culpa apud
 deum religiosum non proficere, cum semper teneat
 ad perfectionem tendere, secundum scripta sancto-
 rum catholicorum doctorum. Frater ergo humilis, qui
 modicum proficere studeat pro portione sua, tantum
 ascendere valet, quantum resurrexit (si perseverare
 noverit) & tantum de spiritu recipiet. Si enim animus
 liber à creaturis fuerit (vel secundum quod liberare se
 à creaturis præualuerit) ille talis ascendere potest in
 deo citius quam ignis naturaliter sursum. Vtiq; de-
 us & spiritus eius implebit cor euacuatum à creaturis

Gregorius
 Leo Papa.

Roma. 5

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

4. Reg. 4

Roma. 13

ris (vel secundum quod euacuatum fuerit) citius quæ
vas vacuum implebitur aqua positum in vel contra
fluxum torrentis. Proprium enim est deo misereri, nec
oleum Elisæi stetit, quæ diu vas vacuum inuenit. Vnus
quisque ergo pro possibilitate sua euacuet se ab omni
inordinato amore creaturarum, hoc est mori, per hoc
tamen non dicitur quod aliquis debeat se per indiscre-
tione destrueri, sed carnis curam non facere in deside-
rijs. Et vnusquisque proficere studeat in virtutibus
potius quæ in scientijs, hoc est resurgere. Et hæc omnia
faciat, ut deo placere & inherere valeat, hoc est, in
cælum ascendere, quatinus post hanc glorificationem
inactionem spiritus habere & sentire valeat. In receptio-
ne enim spiritus homo non agit, sed patitur felicem istam inactionem.

De utilitate fructuque pacis. Exhor. III

VOS autem sedete in ciuitate, quoad usque induas
mini virtute ex alto. Lucæ ultimo. Dominus
Iesus precepit discipulis suis, ut in ciuitate. scilicet Hi
erusalem, manerent, quia ibidem erant promissum pa-
tris altissimi, scilicet dona spiritus sancti plura & maiora
quam hactenus habuerant, recepturi. Et ego charissimi
mi loco dei (cuius authoritate immeritus fungor)
dico vobis, sedete & manete in ciuitate, id est, in vni-
tate (quia ciuitas dicitur quasi ciuium vnitas) donec
induamini virtute ex alto, id est, donec id quod in
vobis nondum est, aut imperfectum est, quoad refor-
mationem interioris hominis, in virtute spiritus san-
cti in vobis perficiatur, ad consequitionem perfectæ
& sempiternæ gloriæ. Vnitas quippe animorum est
simul cohabitantibus summe necessaria. Sic ad cæles-
tia regna proficiscentibus, vnitas charitatis. Quæ
propter dominus Iesus patrem pro nobis rogauit,
dicens: Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos de-
disti mihi ut sint vnum, sicut & nos, vnum scilicet
per charitatem. Et infra: Vt omnes vnum sint, sicut

Ciuitatis
interpretat.

Iohan. 17

tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnū sint
 Vnum. s. in fide, in charitate, in pace, quia in vnū re
 gnum sunt futuri. Ideo infra subiungit: Vt sint cons
 ſimati in vnū. Quā dulce fuit in corde & in ore dñi
 Iesu hoc vnum, de quo alias dixerat: Vnū est necessa
 rium. Vnum in via, & vnum in puentione, vnus qui
 est in se vnū, gustat vnitatē, & nouit dulcedinem hu
 ius quod dicit vnum. Gustauerat Paulus Apostolus,
 qui totiens hortabat fratres, vt concordēs & vnani
 mes forent & dicerent oēs vnū hoc ipsum, ne essent
 in eis schismata. Vt q̄ nō gustauit amaritudinē diui
 sionis vnitatis (sicut nos expti sumus) non potest v
 nitatis suauitatē ita facile sentire. Sentit tñ. Iam mul
 ti sunt anni, q̄d mutua charitate gaudemus. O q̄ ma
 gnum bonum est hoc, & spūs sancti donum prācipu
 um, & p̄cipere hoc animo, p̄ illo virulento pestifero
 maligni spūs toxico, inuicē inuidere, & odio habere
 & die noctūq; tā in diuinis q̄ a'ibi exturbare & perse
 qui, inuicē mordere, comedere, & consumere vsque
 ad sepulchrū. Visitationis t̄p̄e actus spūs sancti ver
 tere in actus spūs maligni, & vbi deberet salus fratris
 & emendatio inquiri, q̄rere ibidē fratris confusionē,
 detrahēre, mē'iri, turbare, lētari, malefacere, & exul
 tare in rebus pessimis, & ex imminētia horū malorū
 eodē t̄p̄e alios nō posse dormire, alios nec cibum ca
 pere, alios vero celebrationē intermittere. Hęc om̄ia
 facta sunt, & fiunt, vbi nō est vnitas charitatis. Qua
 propter cū Apost. Paulo, ego obsecro vos fratres in
 dño, vt digne ambuletis vocatione q̄ vocati estis, sc̄j
 in ordine Carthusiano, cū omni humilitate, & mans
 uetudine, & patientia, supportate inuicē in charitas
 te, & sitis solliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pa
 cis. Sic p̄seuerantes, manebitis in ciuitate & nō disce
 detis à Hierosolymis, hoc est à visione pacis, sed ex
 p̄stabitis promissum patris, donec induamini virtu
 te ex alto, Habemus em̄ commendatiōem, q̄d mutua

Lucæ 10

Roma. 15
Philip. 1.2
1. Cor. 1.12

Prouer. 2

Ephesi. 4

Ibidem.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

pace & charitate gaudemus. Perseueremus in his, & indubie promissum patris, hoc est, spiritus sancti dona abundantissime ex alto percipiemus. Quia vero bonum pacis multipliciter alias in collatione venerabilis patris Friburgi, charitati vestræ commendatū fuit, superfluum puto eius dictis venerandis aliquid adijcere. Volo tamen pacis fructus nonnullos nominare, vt charitatem vestram ad eius custodiam valeam efficacius prouocare. Scriptum est enim apud S. Iob: Habeto pacē, & per hāc habebis fructū optimos. Primus fructus eius (vt à viliori ad nobilitiora consendam) est multiplicatio rerum tēporalium. Dicit enim beatus Hieronymus, quod concordia paruæ res crescunt. Quod si scriptura hoc non loqueretur, ipsa tamen quotidiana experiētia docet, & in hac domo manifeste ostendit. Ante paucos annos vix erāt in hac domo quatuordecim sacerdotes. Nunc autem dominus pacis vos pacificos multiplicauit, & bona Discordia autem monasteria multa ad extremā paupertatem deduxit, regiones deuastauit, homines & iumenta occidit, vrbes & castra cum villagijs destruxit. II. Secundus fructus est bona fama, honor, & gloria. Propter hanc enim describuntur in Actibus Apostolorū, discipuli habuisse gratiam ad omnem plebem. Erat enim eis anima vna, & cor vnum, & erant vna nimiter in porticu Salomonis. Et erāt Apostoli iuxta sentētiā Pauli bonus odor deo in omni loco, vtq; propterea, quia erant pacifici, pacem annuntiantes, Et propterea multis honoribus eundem Paulum honorauerunt nonnulli. Erat enim ex illis, quorum pedes erant speciosi annuntiantium pacem, iuxta prophetas Esaiam et Naum. O quanta laude digni sunt religiosi pacifici, ita vt etiam irreformati omni laude digni habeantur, si fuerint pacifici. Quod si reformati nō fuerint pacifici, licet altissima etiam Carthusiana censeantur obseruantia religati, odio habētur

Iob. 22
Pacis fructus septē
Primus.
Hierony.

Actu. 2
Actu. 4
Actu. 5

Isaiæ 52
Naum 1

Omni confusione digni. Tertius fructus est mutua **III.**
continentium aut commorantium, fidelis amicitia
ac floridus adinuicem lætusq; aspectus, graciosusque
ocursus. Experimenti charissimi fratres, quantā ami-
citiam facit pax à spiritu sancto vobis donata, & ma-
gis sentiretis si aliquando discordiam mutuam sensis-
setis. De ratione pacis est duplex unio. Vna est secū-
dum ordinatiōem propriorū appetituum in vnū, quā
efficit charitas secundum quod deus diligitur ex to-
to corde, vt scilicet omnia referamus in ipsum. Et
hæc est amicitia hominis ad deum. Alia unio est secū-
dum ordinationem appetitus proprii cum appetitu
alterius, quā similiter charitas efficit, secundum quod
proximum diligimus sicut nosmetipsos. Ex quo cō-
tingit quod homo vult impleri volūtatem proximi,
sicut sui ipsius. Et propter hoc inter amabilia vnū
ponitur, scilicet identitas electionis, vt patet 9. Ethis-
corum. Et Tullius de amicitia dicit: quod amicorum
est idem velle & nolle. Quando ista sunt in religiōe,
tunc est religio paradisi dei. Quartus fructus est **III.**
gratia dei, hoc patet in epistolis Apostolorum, qui to-
tius oprabant pacem & gratiam fratribus. Impossi-
bile autem est magnam gratiam perseuerare in corde
perturbato. Idcirco in corde pacifico multa gratia
quiescit. Quintus fructus est dei filiatio. Vnde Mat-
thæus ait: Beati pacifici, quoniā filij de vocabuntur. **V.**
Chrysof. super Mat. Pacifici ad alios sunt, qui nō so- **Matth. 9**
lum inimicos in pace reconciliant, sed etiā qui imme- **Chrysof.**
mores malorum diligūt pacē. Tales diligentes pacem
inquit idem, Christo sunt similes: q̄ est pax nostra, q̄
fecit vtrāq; vnū, pacificans per sanguinem crucis
eius, siue q̄ in terris sunt, siue q̄ in cælis, scdm Apost.
vel q̄ secundum Aug. in deo est summa quies, & nil
repugnans. Et sic habent tales similitudinem patris.
vel scdm Chrysof. pacifici dicunt, q̄ nec odiunt nec
litigant, sed litigantes & discordantes ad pacē redus

Ephesi. 2

Augustin.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

cunt. Hi recte vocantur filij dei, q̄a hoc vnigeniti oppo-
 sult congregare dispersa, & pacificare contra se preli-
 antia. Hoc autē est maximū & dignissimū esse filiū re-
 gis æterni. Vñ Iohā. Videte inqt, qualē charitatē de-
 dit nobis pater, vt filij dei nominemur & sim⁹. Et vti-
 q̄ tales sumus, si veraciter pacem inter nos custodia-
 mus. Sextus fructus est receptio spiritus sancti. Vñ
 vt Apostoli capaces spiritus sancti redderēt, dixit p̄-
 turbatis & inquietis dominus Iesus: Pax vobis. Et
 post pacē datā insufflauit & dixit: Accipite spiritum
 sanctū. Et hodierna solēnitare, ipsi & ceteri pseuerā-
 tes vnanimiter in orationib⁹, ait Lucas: in vno cō-
 naculo, in mutua pace & charitate, receperūt spiritū
 sanctū in plenitudine, q̄a repleti sunt oēs spiritu san-
 cto. Septimus fructus est in se deū habere p̄ gratiam
 in p̄senti, & in futuro eū contēplari in æterna gloria
 In pace q̄ppe factus est loc⁹ eius. Hinc monet Apost.
 Pau. Pacē habete, & des pacis & dilectionis erit vobis
 cū Et iterū. Pacē seq̄mini cū omnib⁹, & sanctimonā,
 sine q̄ nemo videbit deū. Ergo habentes pacem, vide-
 būt deum in pace perpetua. Quā imp̄cat Pau. Thess.
 dicēs: Ipse autē deus pacis det vobis pacē sempiternā.
 Qui autē pacē dedit, vno v̄bo dedit oīa bona. Pax q̄p-
 pe in se exprimit authorē oīs boni. August. Pax est v̄-
 na dictio, & tribus literis scribit̄, ad significādū trinita-
 tē & vnitatē. Per p. patrē, p. a. amorē spiritus sancti, p
 x Christū filiū dei pax denotat̄. Spiritus sanctus p a in
 medio huius dictionis positū representat̄, q̄a est nexus
 amoris amboꝝ, scz patris & filiū. Et caret plurali nu-
 mero pax, ad euitādū multiplicatiōem diuinę essentia.
 Beatus ergo p oīa, in q̄ sūt tāti mysterij res, pax
 ipsa, q̄a sunt in illo oīa bona pariter cū illa. Itaq; cha-
 rissimi fratres hos fructus optimos pacis, toto cor-
 de cōcupiscam⁹ & carpam⁹, & p ipsa pace tenēda etiā
 moriamur. Nemo vos seducat vilo mō, nemo cōtur-
 bet, q̄ aut cōturbat vos, portabit iudiciū quicūq; ē ille

Iohan. 3

VI.
Ioh. 23

Actu. 2

VII.
Psalm. 75
2. Cor. 13
Heb. 13.

2. Thess. 3.
Glos.

Augustin.

Gala. 5
Ephe. 4

Pax dei q̄ exuperat oēm sensum. custodiat corpa nostra, & intelligētias nostras in Christo Iesu, & in ciuitate sc̄ta Hierusalē, donec induamur virtute ex alto.

Cur spiritui sancto ascribatur dona dedisse hominibus, & de proprietatibus ignis septē
Exhortatio, III.

Cum venerit paracletus, ille testimonium phibeat de me. Iohan. 15. Quā auditis charissimi qd̄ hodierna die paracletus spiritussanctus venit non debetis cogitare q̄ illa tertia persona in deo sola venit, sicut v̄bum filius secūda p̄sona in deo sola venit, qm̄ fuit incarnata q̄ sc̄3 solus filius fuit incarnatus (quāquam illius incarnationis operatio a tota trinitate fuerit) sed deus spiritussanctus dicit venisse, q̄ deus trinitas. i. superubstācialis intelligentia, semper actu & incōmutabiliter intelligens & amās, dona deo dedit excellentissima hoibus isto die, q̄ ante nunquā data fuerunt, & illa, p̄pter correspōdentiā vel cōuenientiam, p̄cessionis spiritus sancti (quæ est per modum amorosæ inclinationis, v̄ amoris) magis spiritui sancto appropriāf, q̄ duabus primis personis: licet in veritate illa dona æqualit̄ tribus p̄sonis conueniāt: q̄ tres p̄sonæ nō sunt nisi vna simplicissima intelligētia amās. Donatio tñ talis, ad amorem p̄tinebat. Voluit em̄ deus ex charitate toti mundo pereūti subuenire, vt ostenderet cōsolatioēm, dulcedinē & beneuolentiam suam. Torus quippe mundus in tenebris ignorantix veritatis sedebat, & de vita futura post certissimā (quā q̄tidie experiebat) mortē omnino desperabat. Enutritus etiā in vitijs, perpetua tormēta expectabat. Redēptio qd̄ facta fuerat, sed nō erat q̄ deferret tale p̄cium. Ecclesia lugebat & metuebat.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

Actu. 24.

Apostoli habebantur tanquā homines idiotæ, & simplices piscatores, & à Christo (iā occiso) seducti. Sed subito ex thesauro amoris sui, pater misericordiarū occurrit tantis malis, idiotas doctissimos doctores effecit, quales antea nunquam fuerant. Amore præcipuo eos inflammavit, luctum omnem in immensum gaudium, & metum vertit in fortitudinem inuincibilem. Quapropter de latebris erumpentes, in laudem omnipotentis dei & Iesu Christi saluatoris mundi, ora laxabant. Tantaque de Christo testimonia præfati idiotæ protulerunt, vt per milia passim, nedum quoscunq; homines, sed etiam hostes, Christi q; occisores & derisores, atque condemnatores conuerterent. Videte charissimi, quale per vniuersum mundū Apostoli spiritu sancto repleti testimonium de Christo dederunt, vt nedum cōuerterentur homines sed etiam innumerabilia martyrum milia exquisita tormenta, & mortes diuersas pro Christo suscipere. Ecce homines liberi arbitrij propter testimonium datum de Christo, quasi seipsos nō homines facientes, priuauerunt se libertate sua, rebus seculi, mundi honoribus, carnis delitijs, & propriam voluntatem in alterius arbitrium resignantes, arduum satis & admirabilem viuendi modum arripuerunt. Ecce fratres, hic sumus de numero illorum qui talia pro Christo impleuerunt. Quis nos huc duxisset, si spiritus sanctus de Christo nobis testimoniū non fecisset? Quis nos hic teneret, nisi paracletus nos cōsolaretur, illuminaret, igniret? Notate quod dico igniret. Spiritus sanctus venit super Apostolos in cœnaculo orantes & ieiunantes, venit in motu vehemente, vt mouerentur, venit in lingua, vt loquerentur. Sed hæc eis nihil profuissent ad salutē, nisi venisset spiritus sanctus in igne, vt amore ignirentur. Sic nobis nil prodest in monasterijs vacare orationibus & ieiunijs, nec quod moti sumus à seculo huc venire, nec quod lingua docemus aut canta-

Actu. 2.

mus, nisi igne amoris sui spiritus sanctus nos igniret. Hoc enim solo inter signio testimonium perhibet, quod spiritum Christi habemus: Qui autem spiritum Christi habet, hic est eius, Experiamur fratres utrum hic ignis sit in nobis, ne gratis hic moremur. Ex proprietatibus ignis materialis aduertamus hunc ignem spiritualem. Prima proprietas ignis est, quod incinerando aedificia alta humiliat: ita ignis spiritus sancti per donum timoris corda superbiorum humiliat. Vnde Hieron. Vbi est dei timor, ibi non est mentis elatio, sed lachrymosa deiectio. Vnde in Ecclesiastico dicit: Timor domini expellit peccatum, scilicet superbiam. Expulso autem peccato superbiam, statim infunditur gratia. Deus enim humilibus dat gratiam. Istud est signum bonum: Dicit enim Bernardus: In veritate conperi, nihil ita efficax ad gratiam promerendam & conservandam, quam non altum sapere, sed timere. Secunda proprietas ignis est, quod liquefacit dura: ita ignis spiritus sancti per donum pietatis liquefacit indurata corda ad compatiendum miseris, & ad effusionem lachrymarum. Hoc donum habuit beatus Iob qui dicebat: Flebam quodam super eo qui afflictus erat, & anima mea compatiebatur pauperi. Per hoc donum expellitur invidia, quae dolet & tabescit de felicitate aliena. De pietate vero dicit Bernardus: O clementissima pietas, quae non solum tribuit beneficia ijs qui diligunt, sed etiam ijs qui offendunt. Ergo ipsa non solum gaudet de successu bono alieno, sed quantum potest, bonum auget. Hoc bonum signum est. Tertia proprietas ignis est, quod illuminat obscura: ita ignis spiritus sancti per donum scientiae illuminat mentis ignorantiam. Vnde Iohannes ait: Cum venerit spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Per hoc donum excluditur ira, quae secundum Catonem, impendit animum ne possit cernere verum. Haec (secundum Sanctum Iacobum) iustis

Roman. 8

Hierony.
Ecclesi. 2Iacob. 4.
1. Petri. 4.
Bernard.

Iob 30

Bernard.

Iohan. 16

Iacob. 1

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

- tiam dei non operatur. Ηεξέγ (secundū Gregorium) dum mentem pulsat, spiritus sancti locum turbat. Expellitur autē hic malus ignis à bono igne. Quarta proprietas ignis est, quod mollia consolidat, ita ignis spiritus sancti per donum fortitudinis confortat nutantia corda. Paulus ad Ephesios ait: Det vobis dominus virtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine. Per hoc donum expellitur acedia, quæ dissoluit hominē & deijcit, quod non valet operari bona spiritualia & ardua. vnde in Prouerbijs habetur: Piger dicit, leo est foris, tanquam diceret, timeo aggredi ardua. Fortitudo vero promptum facit ad ardua & omne bonum: quia omnia (inquit Apostolus) possum in eo qui me confortat. Quinta proprietas ignis est, quod separat aurum à plumbo, ira ignis spiritus sancti per donum consilij separat bona temporalia ab æternis, terrena à celestibus, spiritualia à corporalibus. Augustinus: Consilium spiritus sancti est, vt temporalia contemnes, deo pro æternis seruiamus. Si enim (vt ait dominus) vis perfectus esse, vende & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Per hoc donum expellitur auaritia, quæ est radix omnium malorum. Qui vero voluerint diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, id est, spiritus maligni. Bonum signum repperit, qui radicem hanc concupiscentiæ amaram senserit in se eradicatam. Sexta proprietas ignis est, quod rubiginem consumit, ita ignis spiritus sancti per donum intellectus rubiginem peccatorum inducentem obfuscationem intellectus consumit, & intellectum purgat, vt clare diuina mysteria intelligere valeat. Vnde ait: Intellectum tibi dabo & instruam te. Docet enim intelligere deum in nobis, & in creaturis. Inuisibilia enim dei (ait Apostolus) à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Per hoc donum expellitur gula, quæ delectat in cibis & potibus, sed donum intellectus
- Ephe. 4
- Prouer. 22
- Philipp. 4
- Matth. 19
1. Timo. 6
- Psal. 119
- Roman. 1

facit delectari in spūalibus. Vnde in Isaia habetur: **Isaia 28**
Quem intelligere faciet auditum sc̄i diuinū, & ange-
lorum, & doctōrū. Sequitur: Ablatos à lacte, auul-
fos ab vberibus .i. separatos à delectationibus car-
nalibus. Quia delectantes in carnalibus, inepti sunt
ad intelligendum diuina. Econtrario, delectantes in
spiritualibus apti sunt. Septima proprietās ignis est,
quod sursum tendit, ita ignis spiritus sancti per donū
sapientiæ corda q̄ possidet sursum tēdere facit. Qua
propter monet Apostolus fideles Coloss. dicens: Quę
Coloss. 3
sursum sunt sapite, non quę super terram, Sapientia
enim dicitur quasi sapida scientia, quę abundat in ijs
qui vruntur igne spiritus sancti, vt patet in Psal. vbi
Psal. 30
canitur: Quā magna multitudo dulcedinis tuę do-
mine. De hac dicit Basilus magnus. O dulcedo melli-
Basilius.
flua, o dulcedo admiranda, quā dulcis es in medita-
tione, dulcior in oratione, dulcissima in contemplati-
one, sed superdulcissima in beatitudine patriæ. Per
hoc donum expellitur luxuria. Quia secundum Gre-
gorium, gustato spiritu desipit omnis caro. Nam (vt
1. Cor. 3
inquit Apostolus) animalis homo non percipit ea q̄
sunt spiritus dei. Hic igitur ignis spiritus sancti expel-
lens omnia peccata, vrens suauissimo amore & cons-
solans, si repertus fuerit in nobis, testimonium cred-
ibile nimis perhibet de Christo, quod ipse vere sit in
nobis, & nos in illo per inhabitantem spiritum es-
ius in nobis, viuificantem nos in vita ipsius, & testi-
ficantē quod vere filij dei sumus. Ex effectu enim
Roman. 8
cognoscit causa. Ait aut̄ in Moral. Iob. sanctus papa
Gregorius: Habitare animā in corpore, probant sens-
us vitales corporis. Habitare vero spiritum in aīa
probat vita spiritualis. Hic ignis debet diligentissi-
me conseruari, primo sub cinere, id est, meditatione
mortis, secundo sufflādo, id est, orando, tertio ma-
teriā igni ministrādo, id est, op̄ bona multiplicando
quā iubet dñs dicēs: Ignis ī altari meo semp̄ ardebit. Leuitic. 6

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

In die Pentecostes quomodo ho-
mines facti sint dij, & præconia
charitatis. Exhortatio V.

Charitas dei diffusa est in cordibus no-
stris, per spiritum sanctum qui datus
est nobis. Ad Romanos 5. In solennita-
te natiuitatis domini nostri Iesu Chris-
ti declaratur, quomodo deus factus
est homo, non confusione substantiæ,
quasi ex deo & homine fieret vna substantia vel
natura (quod fieri est omnino impossibile) sed vnita-
te personæ, quia manente vtraq; (vtriusq; naturæ,
diuinæ scilicet & humanæ) substantia, ex deo & ho-
mine facta est vna persona, per gratiam vnionis. Tā-
tam enim gratiam donauit deus humanæ naturæ, vt
eam creando sibi vniret in vnitate personæ. Hæc dia-
citur gratia vnionis. Hodierna vero solennitate des-
claratur quomodo homines facti sunt dij. Hodie quæ-
pe deus in homines veniens diuinæ suæ naturæ eos
participes effecit. Hoc innuit sanctus Petrus in prima
sua Canonica, vbi ait: Maxima & preciosa vobis pro-
missa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consor-
tes naturæ. Quod consortium tantæ est excellentiæ
& nobilitatis, vt talibus dicat in spiritu Psalmista,
(cui etiam testimonio dominus in Euangelio astipu-
latur) Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. De qui-
bus Euangelium: Qui non ex sanguinibus neq; ex
voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex deo
nati sunt. Filius regis est rex, filius dei est deus. Ergo
filij dei sunt dij. Qualiter vero hoc fiat, dicit Aposto-
lus: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per
spiritum sanctum, qui datus est nobis. Per spiritum
sanctum deus factus est homo. Similiter per spiritum
sanctum homo factus est deus, & homines dij per gra-

1. Petri. 2

Psal. 81
Iohann. 1

Roma. 5

tiam adoptionis. Adoptauit enim deus homines in filios & hæredes. Hæc tamen omnia non fiunt cum immutatione naturarum, sed per gratuita dona, dei dignatione exhibita. Quare vero necesse fuit quod deus fieret homo, non est præsentis speculationis, sed spectat ad festum incarnationis dei. Quare vero necessarium erat quod homo fieret deus, pertinet ad præsentem solennitatem considerare. Sciendum est igitur quod homo conditus est ad æternam beatitudinem possidendam, & eam potest promereri, sed non solum ex propria natura, vel virtute. Beatitudo quippe æterna excedit proportionem humanæ naturæ. Quapropter homo non potest producere aliquem ætatum, qui posset per meritum attingere æternam beatitudinem. Sicut vis ignis candelæ ardentis, non potest calefacere aquam magnam, nisi adiuuetur virtute maioris ignis, quia vis candelæ non est proportio nata frigiditati magnæ aquæ. Sic etiam oportet quod actus meritorius humanus adiuuetur superiore virtute ad promerendum & acquirendum æternam beatitudinem, ad quam homo est creatus. Hanc superiorem virtutem appellamus gratiam gratum facientem, quæ est quoddam supernaturale donum habituale a deo infusum, secundum quod suauiter & promp- te ab ipso mouetur ad bonum æternum consequendum, hoc est, æternam beatitudinem. Per hoc donum scilicet gratiam gratum facientem, regeneramur in filios dei. Propterea gratia nobilior est ipsa anima, cum sit participatio diuinæ naturæ, sed non secundum modum essendi, cum sit accidens, & infunditur essentiæ animæ sicut proprio subiecto. Prior est etiã virtutibus theologis, quæ ex ea prodeunt, sicut ex essentiæ animæ rationalis potentia animæ oriuntur. Subiecta vero propria virtutum, sunt potentia animæ, sed subiectum gratiæ est essentia animæ. Et sic gratuito dono diuino, tam in essentia animæ, quã

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

etiã in potētis eius, efficitur homo particeps diuine naturæ. Sicut em̄ p̄ potentiam intellectiuam homo p̄ ticipat cognitionē diuinam p̄ virtutem fidei, & sc̄dm potētiam voluntatis amorem diuinū p̄ virtutē charitatis: ita etiam per naturam vel essentiam animæ p̄ticipat sc̄dm quandam similitudinem naturam diuinam p̄ quandam regenerationem siue recreationem. Hæc regeneratio, qua homo deus efficit p̄ participationem, fuit semp̄ tantæ necessitatis, quod sine ea in nullo statu vn̄q̄ potuit saluari aut aliquid beatitudinis promereri. In statu em̄ innocentie & integritatis naturæ, indiguit ea ad volendum & operandū bonū sup̄naturale. In statu vero naturæ corruptæ, indiget ea primo vt curetur, secundo vt bonum sup̄naturale operet̄. Quādo vero in hac regeneratione gratia essentiae animæ infunditur, tunc inseparabiliter virtus fidei sc̄dm esse suum perfectum infunditur potētiae intellectiuae, virtus spei infunditur voluntati, virtus charitatis etiam infunditur voluntati & affectio- ni, in qua est amor. Et de hac infusione loquitur Apostolus quando dicit: Charitas dei diffusa est in cordibus nostris, p̄ spiritū sanctum q̄ datus est nobis. Non enim inest nobis à natura, nec aliquo mō naturaliter est acquisita, sed à spiritu sancto deo vero est infusa.

Charitas itaq; est amicitia q̄dā hoīs ad deū, fundata sup̄ cōmunicationē beatitudinis æternæ. Hæc aut̄ cōmunicatio nō est sc̄dm bona naturalia, sed sc̄dm dona gratuita. Quia (vt ait Apo.) gratia dei vita æterna Vñ & ipsa charitas facultatē naturę excedit. Quod aut̄ excedit naturę facultatē, nō potest esse neq; naturale, neq; p̄ potētias naturales acq̄sitū, q̄a effectus naturalis nō transcēdit suā causam. Vñ charitas nō potest neq; naturaliter nobis inesse, neq; p̄ vires naturales est acq̄sita, sed p̄ infusionē spiritus sancti, qui est amor patris & filij, cuius p̄ticipatio in nobis est ipsa charitas causata, Posset qs̄ hic dicere, De⁹ est maxime

Roma. 5.

Charitas
defini
tio.

Roma. 6.

diligibilis, eū sit summe bonus, sed alia diligibilia diligimus sine habitu infuso, ergo nō oportet quod charitas nobis infundatur ad diligēdū deū. Ad hoc respōdetur: Sicut deus secundum se est maxime cognoscibilis, non tamen nobis propter defectum nostrae cognitionis, q̄ depēdet in rebus sensibilibus: ita etiā deus in se est maxime diligibilis, inq̄tum est obiectū beatitudinis. Sed hoc modo nō est maxime diligibilis à nobis, propt̄ inclinationē affectus nostri ad visibilia bona. Vnde patet, quod ad deum maxime diligendum hoc modo, nostris cordibus necesse est quod etiā charitas infundatur. Hic aduertite fratres, quod charitas (qua diligimus deum super omnia, & nos ipsos, & proximos in deo, & propter deum) est amor creatus à deo in nobis supernaturalis, & ideo charus, rarus atque incertus. Alij vero amores sunt nobis connaturalēs, idcirco faciles, & affectionem nostram qua p̄ infusionem charitatis deum diligere deberemus, plene & expedite visco inficiunt: & per hoc vel totaliter impeditur vel retardatur in dilectione dei, & captiui tenemur. Charitas etiam datur hominibus non secundum capacitātē eorum naturalem, sed secundū volūtatē spiritus sua dona distribuentis. Hoc innuit S. Iohannes vbi ait: Spiritus vbi vult spirat. Et Apost. Hæc omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidēs singulis prout vult. Non est ergo currentis, vel volētis, sed miserentis dei quod eū ex charitate & meritorie diligimus, magis & minus, secundū mēsuram donationis Christi, q̄ misit spiritū suū in corda nostra, clamantē abba pater, id est clamare, vel benedicere, vel orare nos facit. Et quia charitas, id est, dilectio vel amor qua diligimus deum super omnia propter se ipsum sicut finale concupitum & amatum, quod ad aliud nō est referendū, puta q̄ eū amare, propter bonum nostrum propriū quicquid illud esse posset, siue corpus, siue anima, siue præsentia, siue futura, siue proximus

Iohann. 3
1. Cor. 12
Roman. 9

Eph. 4.
Gal. 4.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS,

sed potius omnia hæc, & omnia amabilia ad deũ referenda sunt, sicut ad bonũ omnium & finale. Et propterea nihil est amandũ quod ad deũ referri presentialiter nõ potest: excedit namque naturam nostram, scilicet talis charitas, ea propter etiam charitas infusa nos latet. Non enim certo scire possumus quod eam habemus nisi spiritus sanctus (qui dedit) docuerit nos. Nec aliquis tantæ insanix sit, quod ex quibusdã signis hoc de se veller iudicare: quia præsumptio maxima esset. Nec præsumat propter amerosos affectus vel instansctus, vel tractus, vel tactus, quos interdũ in se sentit ad summum bonum diligendum, vtpote quod est summe appetibile, quia tales affectus possunt oriri vel ex ingenta natura dulci & amorosa, vel ex studiosa exercitationis frequentia. Hos affectus frequenter sentiunt deuotarij. Verus deuotarius semper debet sibi vilescere, & donis dei se indignũ credere & aestimare. Quia reuera omnẽ admirationẽ excedit, quod dominus deus dignatur nobiscum amoris sui iniire consortium. Quis ergo se tantæ excellentiæ debet incertus pro certo iudicare? Ecce subdo signum magnum & penẽ infallibile, & tamen potest fallere. Dominus dicit: Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Similem tamen affectum & gradum ex puris naturalibus, multi reperiuntur ostendisse, sicut Augustinus narrat primo de Ciuitate dei, quod multi vtilitatem reipublicæ propriæ vitæ præponebant: hæc tamen fiebant sine charitate. Itẽ aliquis potest se offerre martyrio propter fidẽ, vt tũ, propter incertã stultitiam nõ profit ad salutem, ergo sine charitate, sicut de illis legitur qui se interemerũ: propria manu propter vitã futurã citius obtinendã. Simile est de ijs qui defendẽdo fidẽ, stolidè & vitiose se exhibent, vtpote propter tædiũ vitæ, vel gloriã hũanã, vel alia motiua, quæ etiã ipsi nõ deprehendũt. Tales ponũt animas suas etiã sine charitate. Hæc contra

Iohan. 19

ſumptionem dicta ſufficiat. Certitudo illa nobis humilibus & vilibus, & ingratis peccatoribus, ſacco ſtercorario indutis, ſufficere debet q̄d habemus dñm deũ optimũ, cuius bonitas nõ est menſurabilis, nec ppter peccata noſtra cominutabilis, q̄ vult nos habere conſortes amoris ſui, & amplius vult quã nos velle poſſumus, qui dat auerſionẽ à peccatis omnibus, & tollit oẽm prauã voluntatẽ. Inſuper dat nobis bonã voluntatẽ pro impletione voluntatis ſuã. Dat dulcẽ & amoroſũ affectũ in eũ, & ardẽtes aſpiratiões placendi ei & ſimilia multa, ex q̄bus licet ſumere fiduciam & certã expectatiõẽ diuini auxiliũ ad gratiã & gloriã, & nõ fraudabimur hac ſpe. Ne vero ſpes hæc in præſumptionem vertatur, adefit nobis timor propriã miſeriã. Quod ergo formidamus, ex nobis eſt, qui poſtentes ſumus noiſpſos perdere. Spes vero de bonitate dei eſt, qui poteſt, & ſcit, & vult nos ſaluare.

DE CORPORIS ET SANGUINIS Chriſti communionẽ.

Titulus. VII.

¶ De Chriſti charitate corpus & ſanguinem ſuũ nobis dãtis.

Exhortatio. I.

Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Iohannis ſexto. Dicit dominus Ieſus alio loco: Maiorem charitatem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, hoc eſt, vt moriatur quis pro amicis ſuis. Vere p

Iohan. 15

omnia magna hæc eſt charitas. Quã ppter dicit Apoſtolus: Vix enim pro iuſto quis moritur. Nã pro bono forſitan q̄s audet mori. Tamen abundantius hoc fecit dñs, qm nõ p amicis, ſed pro impijs mortuus eſt vt ibidẽ dicit. Et ſubdit Apo, Cõmẽdat autẽ charitatẽ

Rom. 15

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

suam deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores
effemus, Christus, p nobis mortuus est. Sed fere hęc
charitatem excessisse videtur dominus Iesus, quādo
carnē suam nobis in cibū, & sanguinem cōtulit in po-
tum. Vbi vnq̄ tale quid auditum est? Leguntur qdam
pro alijs mortui, & quotidie stipendiarij pro suis do-
minis moriūtur (nō ex charitate sed prop̄ avaritiā,
& ex malitia atq; insania) tamē nunq̄ inuentū est qd
aliquis seipsum alijs præberet in cibum. Vere maiorē
hac dilectionem vel charitatē nemo habet, vt carnē
suam in cibum, & sanguinem daret qs amicis suis in
potum. Hoc solus facere præualuit dominus Iesus,
amator verus. Quod mortuus esset, nihil profuisset,
nisi seipsum in cibum nobis & potum tradidisset. Vñ
ipse dicit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis,
& biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in
vobis. Ecce sine ista nutritione ex carne & sanguine
domini Iesu, non est nobis (pro qbus ipsemet mor-
tuus est) vita, sed qui manducat eius carnem, & bibit
eius sanguinem, habet vitam æternam. Sed quomō
habet vitā? In me, inq̄ dñs, manet, & ego in illo. Cō-
edendo em̄ & bibēdo eum incorporamur ei, & vnū
cū ipso efficiamur p fidem & charitatem. Et ideo sicut
dominus Iesus scđm diuinam naturam quā accepit
à patre, & eandē omnino quam habet pater, qui vtiq;
est ipsa vita quam habet, iuxta qd alibi dicit: Sicut
pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio habe-
re vitam in semetipso, id est, ipse est ipsamet vita. Igi-
tur sicut filius habens vitam à patre, viuunt propter
patrem quia ab eo gignitur, ita qui manducat Chris-
tum, & ei incorporatur, viuunt propter Christum
qui est vita, & dat omnibus membris suis vitam. Et
istud fit omni homini, quādo spiritualiter nascitur,
hoc est, qñ baptisatur. Tunc recipit corpus & sangui-
nem Christi spiritualiter actu, & sacramentaliter in
voto vřpposito, & viuunt propter Christū cui incorpo-

Iohan. 6.

ratur, qui dat suis membris vitam gratiæ, quæ perficitur in vitam gloriæ æternam. Ideo dicit dñs Iesus Qui māducat meam carnem, & bibit meum sanguinē Iohann. 6.
 habet vitam æternā, hoc est, in spe. Posset tamen dici habet vitam æternā, quia recipit in se deum, qui est vita æterna. Antequam ergo aliquis manducat carnem Christi, & antequam bibit sanguinem eius, non habet vitam in se, qua Christus p̄ mortem suam vn̄uersum mundū viuificauit. Non ergo profuisset charitas domini Iesu, qua pro nobis posuit animā suam, nisi eadem charitate corpus suum, & carnem dedisset nobis in cibum, & sanguinē in potū. Gratiæ sint deo, quia nos iam recepimus cum baptisatis spiritualiter tantum, & quotidie recipimus carnem Christi & sanguinem eius sacramentaliter & spiritualiter simul, qđ habent baptisati in voto tantum, & per ea vitam gratiæ & gloriæ, in consortium filiorum dei translati. Et nunc audiamus dominum Iesum de nobis (qui hic p̄ sentes sumus) dicentem: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi dominus. Præ teneritudine dilectionis omnes fideles, & nos tales, id est, fideles pueros vocat. qui pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem. Ipse enim dominus Iesus viuít in nobis, dando vitam, & nos in eo viuimus, accipiendo vitam ab eo quando communicam⁹ corpus suum sumendo & sanguinem. Ecce charissimi qualem charitatem dedit nobis deus pater per suum consubstantialē filium, vt filij & pueri dei nomine mur & simus, imō vt permaneamus. Si enim hanc carnem & hunc sanguinem non haberemus, nec frequenter comederemus & biberemus, charitatis CHRISTI (quam moriendo pro nobis exhibuit) obliuisceremur. Ideo dixit ea dando: Hoc facite in meā cōmemorationē. Data vero obliuioni tali charitate, p̄pter ingratitudinē nō essem⁹ digni fructū Matt. 26.
1. Cor. 11.

Isa. 8.
 Heb. 2.

1. Ioha. 4.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

eius, scilicet vita spirituali gratiæ & gloriæ. Rursus si non frequentarem corpus & sanguinem Christi non nos præpararem. Nunc vero omnis communis nicaturus propter præsentiam Christi, tam in humanitate quàm etiam in diuinitate, abhorret indignus accedere. Eapropter secundum sancti Pauli monita, seipsum probat, examinat, dolet de peccatis, confiteatur, meliorationem vitæ assumit, ne sit indignus accedere, & reus existat corporis & sanguinis domini, quæ omnia non essent, sed tabescerent peccatores in sordibus suis. Ecce qualem paternæ sollicitudinis charitatem impendit nobis dominus Iesus, dando nobis carnem suam in cibum, & sanguinem in potum, vt fructus passionis suæ semper in nobis reparetur, & æterna salus condonetur. Amplius viscera pietatis suæ continere non potuit ipse (qui delectabatur delicias suas esse cum filiis hominum) quin poneret mensam conuiuii sui, & super eam panem versum (coctione ardentissimæ charitatis) in carnem suam, & vinum versum in sanguinem suum, veram escam angelorum, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem, vt experirentur filij hominum delicias charitatis suæ. O quantæ sunt delitiæ conuiuii domini, vbi est dominus reficiens conuiuas carne & sanguine suo, cui dicitur: O quàm bonus & suauis est domine spiritus tuus in omnibus. Et iterum: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quæ abscondisti timentibus te. Sicut enim manna timentibus deum erat esca suauissima pro vniuscuiusque voluntate, & malis non reuerentibus deum erat esca insipida, vt patet in libro Numerorum (Vnde dixerunt Anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo) sic est etiã in esca mensæ domini (cuius manna erat figura) quod bonis est delitiosa supra omnes voluptates, malis vero est insipida, quanquam etiam bonis dominus Iesus interdum cibum suum cum amicitia

Prouer. 3

Sapient. 12

Psal. 30

Sapient. 16

Numer. 22

præbeat sine gustu suauitatis: de quo turbari non debet conscientia bona. Expedi interdum hoc fieri, vt crescat reuerentia, & inardescat desiderijs anxij inflammata charitas. O delicata Iesu sponsa quid pariteris, de negatis sponſi Iesu amplexibus? Fratres mei dilectissimi, quãto igne accensus fuit dominus Iesus quando nobis talem charitatem exhibuit? Assatus quippe igne passionis & amoris, accensus est charitate p̄ij ardoris. In cuius signum tunc sudauit, quando se in captiuitatem donauit: Factus enim fuit sudor eius tanquam guttę sanguinis decurrentis in terram. Quãdo aliquis stat iuxta paruum ignem, sudat in facie, sed quando fiat iuxta magnum ignem, sudat in toto corpore. Igitur magnus ignis in Christi pectore erat, quando toto corpore sudauit. Talis etiam conſuevit multum sitire. Hinc est quod in tanto calore, sitio clamauit Iesus, Sed quid charitas sitiuit? Ait Sãctus Bernardus: Sitio ait, non doleo. O domine quid sitis? Fidem nostram, salutem nostram, gaudium nostrum. Non nihil etiam probat calorem Christi charitatis, abiectio vestium: quasi factõ diceret. Prę nimio ardore vestes retinere non valeo. Idcirco nudum se cruci affigi permisit. Nudatus vero totus rubicundus apparuit. Quia homo stans apud ignem paruum rubet in facie, sed stans ad magnum ignem, rubet in toto corpore, maxime si multum laborauerit. Nisi etiam calor corpus resoluit, & mortem inducit. Sic dominus Iesus propter nimiam charitatem qua dilexit nos, mortuus est. Cognita ergo charissimam Christi ad nos charitate, & nos reamãre non pigeat. Sed dicit aliquis: Quid est charitas? Dico breuiter. Charitas est amicitia inter deũ & homines, imò & angelos. Non tamen quilibet amor habet rationẽ amicitie, sed amor qui est cum beneuolentia, quando scilicet sic amamus aliquem, vt ei bonum velimus. Sed talis beneuolentia non sola sufficit ad rationem

Lucæ 22

Iohan. 19

Bernard.

Cantic. 5

Charitas
quid.

D. PETRI LEYDIS CARTHVS,

amicitiæ, sed requiritur quædam mutua amatio, quæ
amicus est amico amicus. Talis autem mutua bene-
uolentia, fundatur super aliquam communicationem,
vt inter conciuues, consanguineos & mercatores, &c.
Cum ergo sit aliqua communicatio hominis ad deum,
secundum quod nobis suam beatitudinem communi-
cat, super hanc communicationem oportet aliquam
amicitiã fundari, de qua quidem cõmunicatione dici-
tur: Fidelis deus, per quẽ vocati estis in societate fi-
lij eius. Amor aut super hanc communicationem fun-
datus, est charitas. Fauet ipse deus nobis beatitudinem
acceptamus & feruet amor, ipso fauente & donante,
nobis ipsi cõgaudentibus & felicitate recipiẽtibus. Sic
augef ignis eundo & redeundo inter amãtes. scilicet deum
& nos. Nemo tñ propter hoc iudicet se esse in gratia.
Est bonũ signũ, sed non certitudo. Nec putet aliquis
se propter hunc accessum ad deũ se non ligari, ad ho-
ras laudis dei soluẽdas, quia vtiq; tenetur soluere de-
bita. Igitur charissimi sicut dñs ex sua naturali bonita-
te ac beneuolentia amat nos, volendo nobis omne
bonũ quod habemus, & communicat nobis æternam
beatitudinem suam: ita nos qui nihil ei dare possumus
(quia bonorum nostrorum non eget) ex beneuolen-
tia congaudeamus ipsi super inæstimabili & inexpli-
cabili, infinita & incontaminata bonitate eius. Lau-
demus, honorificemus, & glorificemus eum. Esi pro-
pter seipsum quæramus & omnia propter eum, &
non propter nos, vel quodcunq; aliud, quia velle ali-
quid aut diligere propter nos ipsos, spectat non ad a-
morem amicitie, sed concupiscentie, sicut amatur es-
quus vel vinum. Eũ vero desideremus cognoscere at-
que diligere, & de ipso solo gaudere in æterna vita
ad illã vitã est caro & sanguis Christi. Quæ cum su-
mimus, cũ summa reuerentia & maxima charitate dã-
camus ei: O dñe Iesu, amator verissime, & saluator

1. Cor. 13

Psal. 135

fortissime, nunc ostende beneuolentiam tuam, præsens es, & vides omnia interiora mea. Munda, illumina, accende atq; conforma. Munda, sc3 à peccatis illumina intellectum, accende affectum, conforma voluntatem meam tuæ sanctissimæ voluntati.

¶ Quomodo sacramentum hoc eucharistiæ vniat nos deo. Exhortatio II.

Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo. Ioh. 3. Ista verba nostri saluatoris sonant terribiliter. Si enim nemo ascendet in cælum, nisi ipse solus, prout ista verba ab eo, & de eo ipso dicta sunt, ergo nemo nostrum saluabitur. Sed inquiramus diligenter donec ad medullam perueniamus, & gustabimus dulcedinem magnam & recipiemus consolationem maximã. Dominus Iesus (qui hæc verba protulit) est perfectus deus & perfectus homo, & vna persona. Tanta est illa vnitas, vt quicquid deo est proprium, communicatur homini, & quicquid homini est proprium, communicatur deo. Sic honorauit deus humanã naturam. Vere multum tenemur conditori vniuersorum, qui non angelos apprehendit, sed semen Abrahæ, id est, humanã naturam. Ex hac vnitate diuinæ naturæ & humanæ in vna psona, verè est quod filius hominis, (sc3 Mariæ) erat in terra vbi loquebatur, & etiam erat eodem momento in cælo, à quo etiam descenderat, in quo tamen secundum humanam naturam nunquam fuerat. Iste filius hominis dicitur creator cæli & terræ, & deus & dominus vniuersorum. Et idem deus immortalis dicitur passus, crucifixus, & mortuus. Quando autem dicitur descendisse de cælo, non est intelligendum quod **D I V I N I T A S** cælum reliquerit, sed quod deus qui semper

Hebræ. 2

D. PETRI LEYDIS CARTHVS

vbiq; totus est, & in cœlo à beatissimis spiritibus cõ-
spicitur beatifica visione, in terra singulari modo es-
sendi apparuit, scilicet per assumptionem humanę na-
turæ in vna diuina persona. Iste etiam solus ascēdit
in cœlum. Per hoc tamen non excluduntur qui vnũ
cum eo facti sunt, sed potius includuntur. Iam ma-
gna industria agendum est, vt vnum cum ipso fiant,
q; saluari volunt. Volens videre & introire in regnũ
dei, id est saluari, requisituit in nocte ad Iesum veniens
Nicodemus, per quem modum hoc fieri posset, &
audire meruit: Nisi q; renatus fuerit denuo ex aqua
& spiritu sancto, non potest videre, neque introire
regnum dei. Ita noua natiuitas, saluandos vnum est
se facit cum Christo. Sed dicit aliquis, quomodo po-
test hoc fieri? Aduertite fratres. Quando aliquis infi-
delis diuinus à Christo, vult vnum fieri cum Christo
exorcizatur & imbuatur, quod recedat a b infidelitate
& omnibus peccatis, & conuertat se ad Christum,
qui vtiq; deus est, commoriatur ei, id est, in morte es-
ius peccatis moriatur, sepeliatur, resurgat, & in noua
vita viuat Christo, ipsi complantatus, & tunc vnũ
erit cum Christo, quæ omnia per similitudinem sũt
in baptisatis, attestante beato Paulo Apostolo in di-
uersis locis. Vnde scribit ad Romanos: Quicũq; bap-
tisati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius bap-
tisati sumus. Ecce vbi commoritur Christo baptisatus
Sequitur: Consepulti enim sumus in illo per bap-
tismum in mortem. Ecce quomodo mortuus est sepul-
tus. Sequitur: Vt quomodo Christus resurrexit à
mortuis per gloriam patris, id est, per gloriosam po-
tentiam: ita vt nos in nouitate vitæ ambulemus. Ec-
ce quomodo sepultus resurgit & viuat, non in antiq;u-
tate vitiorum, sed in nouitate vitæ, gratiæ. Sequitur
Si enim complantati facti sumus similitudini mortis
eius, simul & resurrectionis erimus, scilicet quoad
nouitatem vitæ. Dicit complantati facti sumus, quasi

Iohann. 3

Roman. 6

diceret, per mortem Christi sumus euulsi de peccato tanquam de terra mala, & plantati in terra gratiæ bona, cū Christo. Dicit similitudini mortis eius, quia sicut Christus mortuus est & sepultus, & resurrexit, sic qui per fidem Christo coniunguntur, & auertēdo se ab infidelitate, & omnibus peccatis, cōuertūt se ad deū, auertendo se a commutabili bono, & conuertēdo se ad incommutabile bonum, scilicet deum, vere pœnitent, illi iam per mortem Christi (hoc est, per meritum mortis suæ, quod eis communicat Christus, tãquam ipsimet mortui essent pro peccatis suis) moriuntur. Et quando merguntur in aquis baptismatis, sepe liuntur. Et inde se erigentes, resurgunt. Ecce similitudo eius qui baptisatur, quomodo moritur, sepelitur, resurgit, & in nouitate vitæ uiuit, Christo complasatus, ut iam non sibi ipsi, sed Christo uiuat. De quo Apostolus: Quoniam, inquit, si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, id est, ita debēt viuere, ac si omnes essent mortui sibi ipsi, nihil de cætero de proprijs desiderijs curantes, & sic viuūt Christo, vitam suam ordinantes ad eius honorem. Et subdit Apostolus: Pro omnibus mortuus est Christus ut qui viuunt, iam sibi non uiuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Prædicta omnia quæ baptismato communicantur, per quæ vnum efficitur cum Christo, non possunt iterari, dicente Apostolo: Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam nō relinquitur pro peccatis hostia. Et iterum dicit: Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & gustauerunt cœleste donum, & participes facti sunt spiritus sancti, & prolapsi sunt, renouari rursus ad pœnitentiam (scilicet per baptismum) secundum modum iam prædictum, quia baptismus est lachrum regenerationis & renouationis, ut ait Apostolus ad Titum: Potest tñ qui prolapsus post baptismum, ad pœnitentiã paliã viam redire, sicut idē Apo-

2. Cor. 5

Heb. 10.
Hebr. 6.Tit. 3.
1. Cor. 5

D. PETRI LEYDIS CARTHVS.

2. Cor. 2

practicauit cum illo qui relictam patris sui duxerat in uxorem, quem ob id satana tradiderat, & ramentum iterum in gratiam recepit, non per baptismum sed per poenitentiam. Sicut enim impossibile est hominem bis nasci secundum naturam humanam: ita impossibile est hominem bis nasci secundum naturam diuinam participatam, quod fit in baptismo. Sed sicut per medicinalia & chirurgiam natura humana debilitata ac vulnerata reparatur & sanatur, & a morte naturali eripitur, sic per sacramenta & dona dei natura diuina participata, per peccata debilitata ac vulnerata, atque deperdita reparatur. Ea enim de causa, sacramenta nouae legis instituta sunt, tanquam medicinalia, & per ea unio cum Christo custoditur. Signum enim unionis cum Christo in baptismo animae impressum, id est, character, nunquam deletur, etiam in malis Christianis & damnatis. Sed in illis manet ut signum unionis fidei susceptae. In bonis vero Christianis manet ut signum unionis in fide & gratia gratum faciente. Igitur per sacramentum poenitentiae reparantur omnia deperdita per modum medicinae curatiuae. Datur enim vulneratis ac debilitatis in vita spirituali, ut curetur, & gratiam gratum facientem recuperent, perseverando in unione cum Christo, ne priuentur ascensione cum eo in caelum. Sacramentum vero altaris (cuius hodie deuotissimam agimus solennitatem) datur uiuenti in vita spirituali per signum cibi & potus, ut recuperentur deperdita vel consumpta, & augeantur vitae spirituali necessaria, sicut facit cibus corporeus in corpore. Et per ipsum sacramentum augetur gratia, & perficitur spiritualis vita ad hoc, ut homo in seipso perfectus existat per coniunctionem ad Christum. Cibus enim & potus perficiunt hominem in natura humana. Hic vero cibus conuertit hominem in deum, hoc est, in diuinam naturam participatam, per coniunctionem vel unionem ad ipsum. Est ergo signum unitatis &

vnionis cum Christo, qui est caput corporis ecclesiæ
 nos vero membra sumus corporis eius, de carne Ephesi. 5
 eius, & de ossibus eius. Quia ergo nos pueri (vt dicitur Hebræ. 2
 tur ad Hebræos) communicamus carnem eius, & Ephesi. 4
 sanguinem, & ipse communicat nobiscum, & est caput
 ex quo totū corpus (mysticum scilicet) cōpactū
 & connexum est per omnem iuncturam, vtiq; sumus
 vnum cum eo. Idcirco quo ascendit, nos quoq; ascen-
 demus cum eo, hoc est, in cælum, qđ nobis ipse conce-
 dat, Amen. Hoc sacramentum (quod significat vnio-
 nem & vnitatem corporis mystici cum capite, id est,
 Christo scđm Augu. & vtiq; verè est) recipiunt oēs
 baptisati, senes cum iunioribus. i. rem sacramēti. Iohann. 6
 De quo loquitur Christus apud Iohannem: Nisi mandu-
 caueritis carnem filij hoīs, & biberitis eius sanguinē
 non habebitis vitam in vobis. Baptisati em̄ pueri &
 alij, habēt vitam spiritualem, & si moriunt̄ anteq̄ sa-
 cramentaliter hoc sacramētū suscipiunt, vtiq; saluā-
 tur, & vniti Christo cælos ascendunt, ergo necessa-
 rio rem sacramenti receperunt, & spiritū Christi, de
 quo viuunt. Nos vero quotidie vnimur Christo in
 suscipiendo hoc sacramētum: ergo fiducia nobis ma-
 gna est, quod cum eo cælos ascēdemus. Ecce (vt præ-
 dixi) si ad medullam verborum Christi peruenire po-
 terimus, gustabimus dulcedinem magnam, & recipi-
 emus consolatiōem maximam. O quā magna mul-
 tudo dulcedinis domini, quam abscondit, id est, in
 abscondito dat, timentibus se, id est, amorosa reue-
 rentia, & reuerentia amorosa tractant hoc sacramen-
 tum vnionis & vnitatis, ita q̄ superdulcissimo & as-
 morosissimo Iesu incorporantur, & in vno suo spiri-
 tu viuunt, & cum eo qui solus cælos ascendere dicitur,
 vnum cum eo effecti, ascendere queant.

LIBRI SECVNDI FINIS.